

ספר

לקורות היהודים ברובלין

ציונים לנפשות של גאוני גדולי ופרנסי עירנו

וקצת מתולדות חייהם

גם מעט מקורות עדתינו בזמנים עברו

אספתי ולקטתי אני מספרים, ומכתבים עתיקים

יליד העיר הזאת

שלמה ברוך ניסענבויס .

עם הערות ומלואים מאת החכמים והחוקרים הגדולים, חפר'

המנוח דוד קויפמאן ז"ל, ויברלו לחיים חפר' א. א. הרבבי
והחכם ש. באבער נ"י,

רובלין

בדפוס של ר' אברהם פעדער נ"י

ומ' ר' ברוך זעצר נ"י

שנת תר"ס לפ"ק

ЛЕКОРОТЪ ГЛАГОЛУЮЩЕ ВЪ ЛЮБЛИНѢ

т. е. къ Исторію евреевъ въ г. ЛюблинѢ

Составилъ С. Б. НИСЕНБАУМЪ изъ Люблина

Въ тип. А. Федера, въ ЛюблинѢ 1899 г.

קנא קנאתי לכבוד עירנו העתיקה והמפוארה, בראותי כי אף אחד מהסופרים לא התעורר עד הנה לבנות ולשכלל היכל תולדותיה וקורותיה, אמרתי יהי זה 1 ונגשתי אל המלאכה הכבירה והנכבדה הזאת, אם כי בראשונה לא הרחבתי בנפשי עוז לקרב אל העבודה הזאת הדרושה ויגיעה גדולה ידיעה רבה בתולדות קורות אחינו ברוסיה ובפולין, אולם בשותי לנגד עיני מאמר חו"ל, לא עליו המלאכה לנמור מצאתי אין לי לקרב אל המלאכה, ולאסוף חומר לבנין היכל תולדות עירנו. העתקתי מצבות שונות בבית מועד לכל חי בעירנו, גם היה מספר רב של מצבות מועתקות חמשים וחמשה מן המוכן בידי אשר מסר לידי המשכיל המפואר מוהר"ר שמעון דוד ראזענטהאל ז"ל, אשר העתיק הרש"ד הנוכח לפני הרבה שנים * גם קבצתי הערות שונות - הנוגעות לתולדות אנשי השם אשר נולדו או אשר שמו משכנם בעירנו - מספרים שונים החלפתי מכתבים עם הרב הגאון מוהר"ר יוסף לעוונישטיין נ"י אבדק"ק סעראצק, עם החכם הכולל ר"ש באבער. עם הרב הח' שמעון דיבנאוו, עד אשר צברתי ואספתי ידיעות שונות הדרושות להפיץ עבודתי ובדי עמל ויגיעה רבה באתי אל מחוז הפצי, ות"ל עלתה בידי לערוך במערכה ובסדר ומשטר את החומר הרב אשר אספתי, וליתן לו תמונה של דבר שלם אם כי לא אוכל להתפאר כי שליטה עבודתי וסתוקה במלוא מובן המלה אבל בכל זאת נושאת עבודתי חותם תכנית של עבודה הקרובה לשלימות ומקום הנחתו לאחרים אשר ידיעתם רבה מגבול ידיעתי להתגדר בו, והרעיון להציל ציוני חצר מות הישן המפואר אשר בעירנו מכליון (אשר דאבון לכבנו רבים מהם היו טרף לשני הזמן כגון מצבת מהר"ם ז"ל ר' שלמה ר' דיבישים, ר' יוסף בהגאון מוהר"ר מנשה בן ישראל בעהמ"ח ס' נשמת חיים ומי יודע עוד כמה ?) אשר מלא חרדי לבבי, הוצאתי ת"ל אל הפועל, אבל רעיון עצב יתגב אל, אולי לא יצאתי ידי חובתי בכתבי תולדות גאונינו וגדולינו על הספר אולי מעטתי דמות תולדות חייהם ומפעליהם לפי הערך הראוי והנכון להם כאמת, אבל זאת תנחמני כי השתרלתי עד מקום שידי מגעת לשכלל תולדותיהם ואם מוזכרין עוד מקורים הדרושים להפיץ עבודתי זאת לא באתי אל מחוז הפצי לא בי האשם.

לובלין סיון ט"ו לחודש תרנ"ו

מצאתי חובה לעצמי להציב בזה ציון לנפש עדונה ויקרה לחח' והמשכיל המפואר מוהר"ר שמעון דוד ראזענטהאל ז"ל אשר אסיר - תודה אני לו בעד עבודתי זאת כי לולא הוא אשר מסר לידי מספר רב של מצבות כאשר הזכרתי לא הרחבתי בנפשי עוז לגשת אל המלאכה הנכבדה הזאת.

גם ניתן אני תודתי להמשכיל המפואר מוהר"ר יוסף ברוימאן נ"י, אשר המציא לידי מספר רב של ספריו מבית אוצרו הנכבד הדרושים להפיץ עבודתי זאת אף נהלני בעצתו איך לבוא אל המטרה בהעבודה הנכבדה הזאת.

ראשית

(*) המלכת אשר מסר לידי הרש"ד ז"ל ליינתו בלוחות אלפא ביתא עברית כלל כהנקה כי מלכה ומלכס.

Дозволено Цензурою
Варшава, 29 Сентября 1898 года.

ראשית תחיסדות ותולדות עירנו לובלין העתיקה, וקורותיה מקדם מבוסס בעלמא. ואין לא ידנו לגלות שפוני סמוני קורותיה וזכרונותיה, הממונים בחק העבר הרחוק, וגם בספרי זכרונות היותר עתיקים אין זכר לזמן התיסדותה.

כמו כן תולדות התישבות אחינו בה בשכבר הימים נעלמה מאתנו. מתי נתישבו אחינו בעיר לובלין? לא נוכל לדעת בצמצום. מסיבת חסרון מקורות ודרושים לזה. רק זאת נדע שעוד באמצע המאה השנייה לאלף הששי כבר גרו אחינו באחד מפרוזיה אשר עמר על יד הנהר „Bystrzyce“ הנבנה בשנת 1396 לספה"נ (קנ"ו למניינו) ונתישב מאחיו בכח הזכות אשר נתן להם על זה קאוימר מלך פולין וגם נקרא על שמו קאוימר, והיום נקרא בשם פיאסק של היהודים. (*)

בשנת 1476 לספה"נ (רל"ה למניינו) מצא רב אחד הנקרא בשמו ר' יעקב מעיר טרודנעם, סחסה ומסתר בעירנו, מפני חמת המציק לרגלי עליילה נתעבה, שהוא עם עוד רבים מאחיו הרגו ילד נוצרי למטרה דתית, לקחת את דמו, למצות בחג הפסח, ולולי מצא הרב הנזכר מקום מקלט ומנום בעירנו, או רחפה על ראשו סכנת מות. הסופר Zieliński בעהמ"ס Monog. Miasta Lublina המספר את המאורע הזה בשם הסופר Długosz כנראה נתעה גם הוא בשוא להאמין שיש יסוד להעלילה הזאת. ובספרו הנזכר הלאה יאמר שראש הכמרים (Biskup) עם הרבה כמרים אחרים הפצירו בהמלך מאוד לכל יתן לו מקום מגור ומקלט בכד מדינת מלכותו, תוצאות הדבר הזה אם הממשלה נאותה לבקשתם, או לא, לא נדע. אולם משיתקת הסופר Długosz, מלהודיע לנו אחרית הדבר נבין כי הממשלה לא נעתרה לבקשתם. אולי הרב ר' יעקב הנזכר הוא הרב יעקב קאפלמן אשר נפטר בעירנו בשנת ש"א למניינו.

וינסגד מלך פולין הנביל את זכויות היהודים, והתחל' אשר עד ימיו היתה הרשות ליהודים, לגור בכל חלקי העיר, הכנים הוא איתם בשנת 1518 לספה"נ (רע"ב למניינו) בחוג מושב מיוחד, באחד מחלקי העיר, הנקרא פיאסק (במקום אשר הוציאו להורג רוצחי נפש אדם), ובראות המלך הנזכר, שהמסחר כלו נתון ביד היהודים והמסחר ביד הנוצרים, הולך ומתמעט. הוציא חוק להגביל עוד יותר זכויות היהודים, לאסור עליהם מכירת איזה סחורות. בשנה השנייה, נתן פקודה שעל היהודים לשלם סם ידוע, הנקרא Striegeld, ובהפקודה ההוא, נמצא הערה מיוחדת בהיות שמסחר השכר פרץ מאוד והמסחר הזה נתון כלו ביד היהודים, לכן המלך, והוציא פקודה, שכל הזרים אשר אין להם בעירנו נכסים, אין להם הרשות, לעסוק במסחר השכר, ובמקום מושב היהודים אשר הקציע המלך בעדם, היה להם זקן, ערה מיוחד, וסימן מלכות (הערב) צבי כלי קרנים, גם שופט מיוחד היה להם.

בשנת 1552 לספה"נ (ש"ב למניינו) אסר המלך ליהודים למכור מבולת ומשקאות בהגיות.

בכל דור ודור וכל תקופה ותקופה, לא אלמן כל עם מאנשים ישרים אשר רגש אהבת אדם, לכד הנגרא בעלם כלי הברד דת ולאום, לא עוממו בקרבם כאשר

(*) קורות אחינו וזכרונות ומספיקים. בעיר לובלין. הסכום כשהלך זה. חשפתי ולקחתי מהמ"ס Monog. Miasta Lublina. הון מאלו המקומות אשר לינתי בסם כסירות חל המקורים אשר מלכתי מספרים אחרים.

כאשר נראה מזה, שאחד האורחים, סמאניסלאוו מענמשניסקי שמו, נתן ליהודים במתנה, הר הנקרא גראדויסק, והקציעו לחצר מות בעד היהודים, בשנת 1555 לספה"נ (שט"ו למניינו) כאשר מודיע לנו הסופר ועלינסקי בספרו Monogr. Miasta Lublina. אבל טעה הסופר הנזכר במספר השנים. יען כי בבות הקברות הנזכר, נמצאה מצבה אחת עוד משנת ש"א, לכן לא נכונים דבריו, בכתבו שנת"ס בשנת שט"ו וזמן התיסדותו בצמצום נעלם מאתנו.

כאשר נראה, כבר היה בשנת 1569 לספה"נ (שכ"ט למניינו), קהלה נכבדה ומפוארה בעירנו, לאחינו, עד כי היתה לאל ידם, ליסד להם בית דפוס מיוחד, להדפיס ספרים בשפת עבר כעת ההוא עמרו היהודים אשר בעירנו על פסנת האושר החומרי והרוחני, עד כי אחינו הושבי פולין וליטו, פאדאליע ואוקראינא, נתנו את עירנו עדין על אחיותיה, הערים האחרות בפולין, ועשו אותה מרכז לזועד ד' ארצות בפולין, ובה אז גדוליו וגאוניו, לתת משכין למושב הוועד עת כהן בה פאר הגאון מוהר"ר שלום שכנא זצ"ל, (בספר מכתבי בקורת להרב ה"ר חיים נתן דעמביצר ז"ל, בשם שו"ת הרמ"א ושו"ת שארית יוסף ובפנקסי קהל קראקא המעוטרה) גם יודיע לנו, הרב ח"נ דעמביצר כי פנקסי המדינה של ד' ארצות, היו מונחים תמיד בעירנו, מקום הוועד הרב הנזכר יתפלא מאוד, מדוע כעת לא נודע לנו מאומה מהם (מכתבי בקורת).

למען היות לנו מושג נאמן, עד כמה עלתה עירנו ראש במעלת התורה החכמה, הנני להביא בזה לדוגמא, דברי הגאון מוהר"ר אליהו מלובלין אבדק"ק אייבענשיץ, במדינת מעהרין, בספרו שו"ת „יד אליהו“ (המובאים „בספר מכתבי בקורת דף כ"ב) אשר ז"ל „והנה כתבתי טבל מה שלמדתי מרבתי, ושמעתי מפיהם וספי כתבם, אשר בימי חורפי נתגדלתי, בעיר רבתי עם, רבתי בדעות, הוא ק"ק לובלין המעוטרה, ובימי היתה שם בית מועד וועד לחכמי ישראל, ביריד גראמניץ, מדי שנה בשנה, ואח"כ ראיתי אלוקים עולים בהתוועדות קודש במדינת „פולין, וליטו, כמה שנים, באסיפת הרועים, ויש מעט בזמנינו זה, אשר ראה כינים צדיקים כזה, אשר היה נאה להם, ונאה לעולם כסוני היום, ועת היותי אז עדיין „ונב לאריות, ומלחך עפר תחת כפות רגליהם, עכ"ל היו לי לעינים, וכל דבריהם שתיתי בצמא בשעת מעשה עכ"ל הדברים האלו, יגידו לנו למדי, עד כמה עמדה עירנו בשנים עברו. על פסנת התורה והחכמה. ולכן מה נכבד לנו מאוד, לדעת קורותיה.

אבל לדאבון לבבנו, הפנקסאות והכתבים השונים היו טרף לשני הוסן, ובשנת 1821 לספה"נ (תקפ"א) נתנה צו מהממשלה הרוממה, לקחת פנקסאות העדה להארכיוו של בית פקודות שלטון הפלך*) ובלי תפוגה, בין הפנקסאות השונות היו כמה מפנקסי וועד ד' ארצות. גם נמצא החלטת הקאמיסיע הוואיוואדית, בין הכתבים הישנים, אשר בהארכיוו של בית פקודות הקהל בעירנו** (בהכתבים תחת תואר 8 № Slużby Bożniezny Vol. 1 № 32812 13 Sierpni 1826) להרשות להם בכל עת הצורך, לבוא להארכיוו ולעיין כאשר נחיון להם הדבר בפנקסאות העדה 16143 1 Wrześniaa

ועל
(*) כן סייד לי מזכיר עדותו היסוס המסכיל המפוער מו"ס לבי הירש בלומפל ל"ס הסתלקה הלאה הרשס לי מזכיר סקסל סר' לבי הירש בלומפל סר' (**)

ועל זה באה ההחלטה אשר ו"ל Archiwum wydziału Administracyjnego w przytomności członku eo do tego oznaczonego przejrzeć (תק"א למנינינו) כאשר נשרפו הארכיון של בית פקידות הפדק (*) נשרפו ג"כ פנקסאות עדתנו, וחמדה גנוזה נעדרה מאתנו! מזה תשובה לחרב ר' ח"נ דעמביצר ו"ל, על שאלתו מדוע איפוא בעת לא נודע לנו מאומה מהפנקסאות של עדת דובלין, יען בלי תפונה נשרפו.

בשנת 1581 לספ"ה (ש"א למנינינו) היה שופט משפטי היהודים בעירנו מלומד גדול, יועץ העיר, משורר ופליסוף סעבעסמאן קלאנאוויץ.

כאשר הודענו לא נפלה עדתנו במדרגת האוישר והעושר מתושבי העיר הנצורים, לכן בנו להם בית כנסת מפואר נפלא להלל, ואצלו בית דפוס להדפסת ספרי עבר. בשנת 1600 לספ"ה (ש"ס למנינינו) הקימו להם עוד בית דפוס אחד המדפיסים הר' קלונימוס ב"ר מרדכי יפה, ובנו הר' אברהם, והאחרון היה גם מנהלו של בית דפוס הנזכר. ונשאר על עמדו עד שנת 1682 לספ"ה (תמ"ב למנינינו).

בשנת 1581 לספ"ה (ש"א למנינינו) כתב איש יהודי אחד מעיר בעלוזין סמוך לדובלין, ספר ויכוחי, תשובה על ספרו של נוצרי אחד מארמין משעכאוויץ (**). בהארכיון של תעודות הממשלה, בחלק IV № 36 בהכתבים משנת 1596 לספ"ה (שנ"ו למנינינו) כתוב, שעל היהודים אשר הרשה להם המלך, לגור בחלק העיר "פאדאמזע" להביא בכל שנה ושנה, 80 flor. 27 gr. לאוצר הממשלה, אשר מספר בתיהם היה שמה מאה. המלך ויגמונד אויגוסט, הגדיל את סכום המס אשר על היהודים תושבי חלק העיר "פאדאמזע" לשלם, כאשר נתן תוקף ועוז לזכותו הכלל קאזימיר, אשר הרשה ליהודים לגור בחלק העיר הנזכר, וצוה על היהודים להביא בכל שנה לאוצר הממשלה 250 flor. לבר מזה על גרי הבתים לשלם 70 fl. כאשר נראה היה אז מספר היהודים, רב בעירנו (בן ירבו) עד כי היה להם שש עשרה בתי מקלין, ומהם הביאו הכנסה לאוצר העיר עשרים וארבע אבנים חלב גם בסף שינים עשרה גרוונים, בס"ה נערמה ההכנסה, לסך 53 flor. 6 gr. המלך הזכיר פטור את היהודים מכל עבודה בעד העיר (Szarwark) לבר בעת אשר ישמש הנגר הגדול. בעד אסבמאות החמים אשר היו ליהודים ומספרם הגיע עד עשרים, שלמו לאוצר העיר 80 flor. בעד בית המשקה אשר להם, בבית אשר בו מרחץ ברבע העיר "פאדאמזע", מקום שם היהודים נחתים, שלמו לאוצר העיר 200 flor.

בשנת 1608 לספ"ה (ש"ח למנינינו), מת בעירנו, יועץ בית המשפט הנזכר שופט של יהודי עדתנו סעבעסמאן קלנוויץ אחד מהוויאואדים, אשר היו לעירנו. אלכסנדר פיאטר מטארני דרש מאת עדת היהודים בפה, שלש מאות וחובים פוליש, בכל שנה בעד אשרו את זכויותיהם בשנת 1630 לספ"ה (ש"צ למנינינו), אשר נתנו להם מאת מלכי פולין השונים. וולאד סלדאו היבועי מלך פולין אישר וקיום את זכויות היהודים בעירנו ביום 21 מארט שנת 1633 לספ"ה (ש"ג למנינינו) אשר נתנו להם מאת המלכים אשר מלכו לפניו.

כאשר

(*) בן הגיד לי כמו כן הר' לבי הירש ה"ל (** ציביליטאטיא. וויערזנאוויץ. חלק § 1561 הרלה לי הפריאפעססא ל"זכות כהנאזים בעירנו ה' לאפאטעססין

כאשר נראה נשאו אחינו בפולין משרות שופטים בבתי הערכאות, וכאשר חפצה הממשלה להרחיקם ממשרה זו, נחנץ היה לה לקרוא אספה מהוויאואדים בעיר ווארשוי, בשנת 1540 לספ"ה (ת' למנינינו) ולאסור עליהם התמנות שופט יהודי, בין הסגנים של הוויאואדים, ברני ערכאותיהם.

ומן רב אחר זה נראה, כי הרשות ידעה לחוקר שופטי היהודים, עד כי נתנה חוקף למשפטיהם, והרבה פעמים כאשר היה משפט ליהודי בבית דין, נמצא בסוף פסק דין, כי הרשות לבעל דין לעשות אפעלאציה להוויאואדע, או לרקאסיסאר, ומן האפעלאציה הגבילו לפעמים, למשך שבוע או שתי שבועות, כאשר נמצא בפנקס קובץ פסקים ישנים. אשר תחת ידי.

כאשר היו ימי חושך ואפילה כנודח, ומעוף צוקה לאחינו תושבי פולין פאדאליע ואוקריינא, עת באגדאן חמעלניצקע. שם ועבר בכל מרחבי ארצנו, בשנת ת"ה למנינינו, ועשה בה שמות, וטרף. ורמס ואין מציל, גם עירנו שתתה קבעת כוס חמתו, ועשה בה הרג רב, וכה יאמר בעל המחבר ספר "טוט חיון" בדברו מהמאורע הזה, ובחשבו את המקומות אשר היו טרף לשני דחיות, ומשם "הלך לק"ק דובלין עיר ואם בישראל שאין כמוה בכל העולם, כלו, ובה שני אלפים "בעלי בתים, וזוהי שם גורה רעה גדולה, שהיו בה, כמו עשרת אלפים, בעלי בתים "שברחו לשם, לנפשם, ובמעט נהרגו כולם, והגאון מוהר"ר שמואל בן הקדוש מה' דוד אוירבאך, מזכיר כמו כן את ההרג רב, אשר נעשה במדינתנו בשנת תט"ו, "בספרו "חסד שמואל", (דף ב' ע"ב) ו"ל, חסדו ד' עולם אשרה, חסד אחד שחצול "הקב"ה אותי, מהגורלה שהיתה ביצנת ת"ו בערב סוכות, בק"ק לובלין שנפלו בעו"ה "במה ובמה, אלפים נפשות על קדוש השם, אזוה לחרב לחיב, ואזוה דשבי לשבי, "עמם אנכי בערה, הוית, ועשה הקב"ה עמי חסד גדול להוציא אותי. . . מאפילה "לאורה. . . ובסוף הספר (מ"ג ע"ב כותב ו"ל, כי עליך הורגנו כל היום, "ופשוטו הוא שכנסת ישראל, אומרת זאת, על הירגו וקדושי ישראל, ובפרט הקדושים שהיו בק"ק לובלין "שנעשו בהם דינים קשים כמעט בכל יום, בעו"ה כצאן מבחנה, "לא כצאן שהוא חי, ששוחטין אותו קל מהרה, רק היו עושים עם הקדושים, כמן "שעושים עם הצאן שחוט, שמנתחים אותו לנתחים, וצולין אותו על האש, כן עשו "הרשעים עם הקדושים, בחיים, כמו שעשו להקדוש הר' אברהם, בר"ש יהודה "מלובלין, שהיו תוחבין שפוד בגופו, חי, וזוהי חי כמעט כל היום, ויצאה נשמתו "בקדושה ובמהרה וכו', וכפי עדות המסורה אשר לנו, בעת השעירה הזאת, רבים קברו את עצמם, בעודם בחיים חיותם, ואת שמותיהם הקקו על חומת בית הקברות, מבפנים, ועד היום נראה מחוקה על הקיר שמות אנשים, יעקב חיים, טובי, אלחנה, מכלאל, חדר ניסן שוחט, בענדיט, בערו, קאפיל בן. . . וכאשר נשתכך אחרי כן מרד חמעלניצקי, אחינו שבו כמעט למנוחתם, והנה עוד לא חלו מהמכות אשר אשר הכו מאויבם זה, והנה רעה חרשה, נשקפה להם! ע"י היוצואטים.

היוצואטים אשר חמס ושוד הרס ואבדון, כל מומתם, ולבוא אל מחוז חפצם זה כל האמצעים, כשירים להם, עד כי היה פתגמם, "התכלית מקדש את האמצעים" לא שבחו להעניק גם לעדתנו, מתגרת ידם, הועומה, ובשנת ת"ז למנינינו, התנפלו היוצואטים, על רחוב היהודים, וישללו שלל ויבזו בו, בערך עשרים בתים, של אחינו

אחינו, ועשו שמו. שמונה יהודים הרגו, וחמשים נפצעו בפצעים אנושים, וכאשר נדע דבר הרצח הזה, להמלך וולאדיסלאו הרביעי, אשר מלך בעת ההוא בפולין שלח וועד מיוחד, לחקור ולדרוש היטב דבר המקרה, הלא טהור זה ואת היעוצאטים הפושעים והמורדים צוה ליסר קשה בפומבי, למען לא יוורו עוד אנשי עולה לעשות מעשים מבוערים כאלו. אולם אנשי רשע אלו, לא במהרה, וסרו, כאשר נראה התאמצותם אחרי כן להקיע יחד נאמן בעירנו, עד כי עוד בשנת 1650 לספ"ה (ת"ל למנינינו) יסרו להם היעוצאטים, פה עירנו, בית דפוס, בבית המיועד לאנשי חברתם, להפיץ כתבי פלסתר בכל מקום אשר שלטונם מגיע, ובית דפוסם עמד על מזבנו עד שנת ה"ל. בעת רעה כזאת, כמים קרים לנפש עיפה. הוא לנו המקרה, המראה לנו לדעת, כי בעת אשר אנשי רשע, רמכו אותנו ברגל נאיה, וידכאונו עד עפר, לב טלכנו, אשר כולני מים ביד ד' המה, טובים לנו, ויפרשו עלינו כנפי הסדר גם העניקו לנו משפט וזכויות אחרים, ויתנו לנו כבוד אנשים, כן נראה מהמקרה אשר המלך וולאדיסלאו צוה ליסר קשה את היעוצאטים, וכן מהמקרה הבאה, בעת אשר עוב המלך קאזימיר, אתכא מלכותו בפולין בשנת 1668 לספ"ה (תכ"ח למנינינו) מסיבת עצבו ורגזו, על מה אשתו המלכה, גם מסיבת המלחמות והשונות אשר השתרגו עליו על צוארו, ולא נתנו לו מנוח, עד כי קרא אסיפה, בעיר ווארשיו, בשנת העשרים ואחת לימי מלכותו, וימסר את כתר מלכותו, בידי הסינאטורים, בדרכו טווארשיו, התממהה זמן מה בעירנו, וישב בארמון המלך, וכאשר עוב את עירנו, כין המפלגות השונות אשר לקחו ברכת הפרידה, מאת המלך, נמצא גם צירים (דעלענאטים) מאת עדה היהודים בפה.

רוחות רעות של היעוצאטים, אשר נשבו אז בעולם, פעלו לרעה, על רוח בני אדם עד כי רבו התלונות השונות מאת האזרחים, על היהודים, כן נראה מהתלונה אשר התלוננו הרוקחים, סמי מרקחה (Aptekarze) הנוצרים בשנת 1650 לספ"ה (ת"ל למנינינו) על היהודים כי המה עושים נגד החוק סמי מרפא*).

כן נראה שלא נתנו לנגן למנגנים יהודים בכלי זמר, עד אשר נחזין היה להם להשיג זכות על זה, מאת הממשלה, בשנת 1654 לספ"ה (ה"ד למנינינו**).

מיכאל ווישנאוועצקי מלך פולין, אשר מלך בשנת 1669 לספ"ה (תכ"ט למנינינו) בין כתבי דת השונים, אשר הוציא לאור אחד מהם ע"ד התאמצות היהודים, להפך שוקי המדינה. התולדה הראה לנו, כי כמו בימינו כן בכל דור ודור עוללו עלינו אויבינו, עזילות רשע, ויביאו דבותינו רעה, וכתבו עלינו שמנה לפני הממשלה, עד כי לפעמים מצאו אוון קשבת, באוני המלכים אשר אנהנו חוסים בצלם.

בימי הוואיווארדע דאנילאוויטש, נשהנה מצב ערתינו לטוב כאשר נראה מהחוקים המובים, והזכויות הישורות, אשר העניק לקהילתינו, ובה יאמר הוואיווארדע הנוכר, בכתב דת ע"ד החוקים הנוכרים אשר הוציא,

בהעפי עין על הזכויות אשר נתנו ליהודים, מאת הוואיווארדע, שקדמוני יאמר הוואיווארדע דאנילאוויטש, הגני מקבל אותם כמו כן אני תחת חסותי, להגן עליהם ועל רכושם, למען יוכלו להנות כלי שמן ומפריע מכל הזכויות, אשר העניקו להם מלכי פולין הגדולים.

היהודים

(* בספרו של ס' Sierpinski 133 Historyczny obraz Miasta Lublina 1895 מ"מר בערשדסריו
הוא מביא את המקור הסך ממנו שכל דבריו. **) סיפור המלך בספרו של ל.

(א) היהודים בעל הבתים, וכן הדיירים, מחויבים לשלם להארמון של הממשלה מכס הנהוג ולא יותר, מבתי הומה, ומבתי עץ, מדירת הרב, והשמשים, מבית הכנסת, מבתי מוסדות צדקה, מבית הקברות, מהחניות, מבתי שעות, מבתי המרחץ, אשר ההכנסה לאוצר הממשלה, מהן, עולה לסך שבע מאות והיובים פוליש, פרמי הדברים, וביתר ביאור, מפורש בספר התקנות החתום ברחמי ירי, אשר מסרתי לראשי עדת היהודים, בלובלין.

(ב) הגני מאשר ומקיים, את כל כתבי אמנה, ושטרי התפשרות, אשר נעשו בין היהודים ובין הנוצרים, תושבי חלק העיר, פאדואמצע" ע"ד פרמי מסחר מי רבש, שבר, גם י"ש, כמו כן ההתפשרות, ע"ד ענינים שונות אחרים.

(ג) מס המסחר על היהודים לשלם כפי ההערכה, אשר נעשתה בעד האזרחים הנוצרים ולא יותר.

(ד) יען כי במשך זמן ממשלת הוואיווארדע, שקדמוני, לא היה חל על היהודים, לקחת אנשי צבא לבתיהם, על דירת קבע או ארעי, גם כן הוא והלאה, היהודים אינם מחויבים, לקבל אנשי צבא לבתיהם, רק במקומות אחרים.

(ה) היהודים יהיו פטורים, מלדת חלק בהוצאות צרכי אוכל נפש ובגדים בעד הגדוד המיועד של הארמון.

(ו) אין הרשות להסיג את נבולי בית הקברות של היהודים, כפי הזכות אשר להם על זה, ומעתה כל יהוין איש לפגוע בו לרעה.

(ז) אם יהיה ריב ומשפט, בין היהודים והנוצרים, תושבי חלק העיר, פאדואמצע" בדבר נכסי דלא ניירי, והגישו עצומותיהם, לפני שרי העיר, הרשות להם לעשות אפעלאציע אלי, ובכענינים אחרים האפעלאציע, נעשית אל המקום הדרוש, כפי הנימוס והחוק, כל ההחלטות, הנוכרות למעלה, אני נותן בחפץ דבי, והחוב עלי למלאות אחריו, לטובת היהודים, אשר דרשו מירי, הזכויות הנוכרות, כמו כן לטובת יוצאי חלציהן. כאשר יתגני ד' בחיים. ובמות אני במסלל מקומי אחרי, כי ישתדלו למלאות אחרי דברי אלו, ולא ישנו.

שרי הארמון אשר הפקדתי בעיר לובלין, חובה עליהם להשגיח ולמלאות אחרי כל הברכים הנזכרים, להגן על היהודים, ולא יתנו לפגוע בהם לרעה.

לחת תוקף ועון להזכויות האלו, באתי עה"ח ברחמי ירי, גם בנושפנקא שלי, ומבטיח אני את היהודים, כי אשתדל מצדי אצל המלך המושל בעת, שיתן תוקף להזכויות הנזכרות, ונותן אני הרשות ליהודים אם יחפצו להשתדל בעצמם, אצל המלך לאשר זכויותיהם אלו.

לובלין בהארמון 21 נאיאבר 1675 לספ"ה (תל"ה למנינינו). ביום ההוא פטר יאן קארל דאנילאוויטש, הנוכר, את יהודי לובלין מעבודת השארוארק (Szarwark) אצל הנהה, גם פטר אותם מלשלם בעד הבחינה, של מדרגת י"ש, ככל אופן ולכל דיותר, עליהם לשלם בעד בחינה, של כל מאה לוג י"ש, עשרים גראש*).

היהודים אשר גם להם לב רגש, לרחוש אהבה לארץ מולדתם, כמו לכל האזרחים, ודושיים שלום הארץ, אשר בה המה מוצאים מרגוע לנפשם וזרחם העיפה, ירעו להקיר ספעלות מלכיהם, אשר המה חוסים בצלם, לכן נראה כי כי מוסדות

(*) וולסחטד ה"ה ט' מחוש אקטיאבר סנה 1895 מ"מר בערשדסריו

מיטות הצדקה השונים, אשר יסרו האזרחים, לזכר נצחונות, המלך יאן סוביסקי לקחו חלק גם אחינו, ואחד מהם, הוא אחינו הנקרא בשמו צבי (יעלנא) דאקטאדאווטש, אשר בנה מכספו ביהכ"ס בשנת 1688 לספ"ה (תמ"ז למנינינו). בשנת 1679 לספ"ה (תל"ט למנינינו) הוציא המלך הנוכח, פקודה, שבעת החגים של הנוצרים, אין הרשות ליהודים למכור סחורם, בהוך חומת העיר לנוצרים, בחנויותיהם, או גם בבתי הנוצרים, גם להרוכלים המחזירים עם סחוריהם בחוץ, אין הרשות למכור סחוריהם, בבתי הנוכחים, ואם יעברו על הפקודה הזאת, אחת דתם להחרים סחוריהם להממשלה.

בזמנים עברו הבדילה תמיד הממשלה, את היהודים לרעה, בדבר סכום הכסף מהאזרחים הנוצרים, על היהודים היה לשלם סכום יותר גדול מאשר היה מוטל על הנוצרים. סוחר סחורה למלבוש יהודי שילם א' והב ושמונה עשרה גדולים ככל שנה, בעוד אשר סוחר נוצרי שילם רק א' והב ועשרה גדולים, סוחרים בעלי חנות יהודים שילמו ארבעים ושמונה וחובים פ', וסוחרים נוצרים, א' והב וששה גדולים, ויכול היות כי מספרם היה מעט, לעומת מספר סוחר יהודים).

איונוס השני מלך פולין הוציא כתב בשנת 1720 לספ"ה (ת"פ למנינינו) הנוגע למשפט אשר להמאניסטרט עם עדת היהודים בעירנו, וזה תופסו, המאניסטרט בשכבר הימים, נתן דרשות ליהודים תושבי עירנו, אשר מספרם הוד מעט, לסחור במשקה באופן אשר ישלמו לאוצר העיר, שלש מאות וחובים פוליש, בכל שנה. אולם כעת נתרבה מספר היהודים גם מסחרם פרץ מאוד בארץ, והמעט להם המקום המוגבל לשכנם, עוד יקרו בחכירה ברי חומה מהאזרחים, הנוצרים, גם את אלו הבתים, אשר המה קנין לבתי הדת, ובתם יסחרו לא לבר במיני סחורות שונות, אך גם במשקאות שונות, נגד משפטים וזכותם, כיום השבת להנוצרים, כמו כן בכל חניהם, יסחרו סחורה, וימכרו משקה בפומבי, גם יקחו מכס מהסחורים המקומיים, כן מהסחורים, אשר יבואו ממקומות אחרים, אשר אין להם המשפט על זה וע"י זה המה מו חקים את הסחורים מכוא עם מרכולתם להעיר ובוה המה מחסרים הכנסת העיר, אשר הסחורים היו מביאים לו באו העיר. מוקרים שער התבואה, מתפרים ומגדפים, הנוצרים, ולעתים מכיש אותם, ויורדים לחייהם בלקחם מרפם מפיחם, היהודים שוכרים להם משרתות נוצרות לבתי מרוח שלהם, ושפחות נוצרות לבתיהם גרים בבתי הנוצרים, ובחנויותיהם, הונגים שמה שבתותיהם ומועדיהם, מוכרים משקה בשמונת בתי תפלותיהם של הנוצרים, ובוה המה מרחקים אותם מלבוא אל הרניה והתפלה, מכים כחני הרח, ההולכים להתפלל על מות החולים הנוצרים אינם חפצים לשלם מכס המגיע מהם, וע"י תחבולות וערמות שונות, המה יורדים לחיי האזרחים הנוצרים והותרם תחתיהם חתירה עמוקה, גם מרבים להתיישב ברחובות של נוצרים.

לכן המלך במסיבות יועציו הוציא פקודה, כי מהיום והלאה, אין הרשות ליהודים, לסחור בסחורות שונות, כמו כן לעסוק במכירת משקאות, להרחיק אותם מכל הבתים והחנות אשר לקחו בחכירה מהנוצרים, אם גם עשו ביניהם כתב אמנה (קאמראט), ולהנוצרים אשר יתנו בתיהם ליהודים בחכירה, והחזיר המלך, באם לא ימלאו אתרי הפקודה הנזכרה, על כל אחד מהם, לשלם כסף ענושים אלף וחובים פוליש, ויען היהודים

היהודים ע"י תעלוליהם ומעשיהם הרעים, הסבו נזק רב להנוצרים עד כי ירדו פדאים, לכן עליהם לשלם את הכל כפי אשר המה תובעים מהם, ולמט' הוציא הפקודה אל הפועל, מינה המלך קאמיסארים מיוחדים על זה, אשר ישתדלו למלאות אחרי הפקודה הנזכרה.

בכל דור יורד אויבנו עומדים עלינו לכלותנו, ובחפצם לכסות על מוסותיהם הרעים, ולהצטרק נגדה נא כל העמים, מעלילים עלינו עלילות שוא ומדוחים, להראות לכל באי עולם, כי משחתי המדות אנחנו, מפירי הוגי המדינה, בנים לא אמן בנו, אבל הקב"ה מצילנו מידם.

לרגלי החקים המעיקים השונים, אשר יצאו בדבר היהודים בראשית המאה השמונה עשרה, כאשר הוכרנו זה מעט, ירדו אחינו פלאים במצבם החומרי והרוחני, כאשר יעיד כתב דת אשר הוציא איונוס השלישי, כיום 12 יוני שנת 1786 לספ"ה (תצ"ט למנינינו) וזה לשונו, היהודים אשר עברו גבול, ופרצו גדר של הראינוים, רבו בניהם מריבות וסכסוכים, לרגלי הדבר הזה, עוני ומחסור שורר בקהלות היהודים בכלל, חובות רבות השתרנו עליו על צואר הקהלות, כמו כן נתמעטו הכנסותיהן, כפי אשר היו במאה השש עשרה, ובחצי המאה השבע עשרה, למען לצאת מן המבוכה הזאת, מצאו היהודים דרך נכון לפניהם, להביא את עצמם בעוד ארזי הארץ הנוצרים, ולהתיישב על אדמתם, או בבתיהם אשר להם בהעיר, איש יהודי כזה אשר התיישב על אדמת ארזינו, מצא מקלט ומסתר לנפשו, לא רק מפני ההנהגה, של עדת היהודים, אבל גם מפני הרשות של הממשלה, בנתנו לארזינו מס אם גדול או קטן, לא ישא עוד עול מס ממשתלו, ואם ממשתל העיר, גם מס עדתו, עדת היהודים.

איש יהודי כזה הוא כמות, כי אם יקרה אסון ופגע לאחיו היהודים, לא יגיענו, והוא ימצא לו, מחסה ומסתר, בצל ארזינו, יותר מדותיו תחת צל קהלתו הענית. אהבת החקי גדולה אצל היהודי, יעיר הסופר בערשארסקי, והנה היהודים מרבים להחקות איש אחיהו יסיום הסופר הנוכח, ולהלאה יאמר, ראשו עדת לובלין, בקשו מאת המלך איונוס השלישי שיוציא חוק, באופן אשר היציעו המה לפניו, וזה תוכנו, יען אשר בפרודי העיר, גרים יהודים בהצרות ובביתם, אשר המה קנין לאנשים, נושאי משרות שונות בהממשלה, למען יוכלו למצוא מהם בצלם והיהודים הגרים בבתיים האלו, יעסקו בענינים שונים, בחרושת המעשה, וביותר בחכמת הרפואה, גם עוסקים במה בסכסוך, למרות החוק, ובוה המה יסבו נזק ליהודים תושבי עיר לובלין, וען אינם נושאים עול בהמסים, ולוקחים חלק בערכי הציבור, יחד עם יהודי העיר אשר רק עליהם לבדם, במשא לעיפה, יעמוכו עול המסים וחובות העדה. לכן בהשגדות יהודי עדת לובלין אני מרשה להם לחבול מהם חבול, למשכנם, סחורה, אף גם בשר ולמכרם, והכסף מהמכירה, יקחו להם, ראשו העדה, והרשות להם לענוש אותם קשה*).

התקופה הזאת, היתה תקופת הירידה לאחינו, כי מעת לעת ירדו יותר פלאים, ומה גם בימי מלכות מלך פלין, סטאניסלאו איונוס פאניאטאוסקי, אשר נתן כהר מלכות בראשו, בשנת 1784 לספ"ה (תק"ד למנינינו), אשר גם שמש עם פורין החלה

(* וואססאלד הונגערט'. מהותם לקטיאגר. שנת 1886 מ'אזר הסופר בערשארסקי

החלה לערוך, מחומות ומבוכות שונות, הפריעו מנחת התושבים, וגם נורל אחינו בשנתה לרעה, הסלך הנזכר הנביל עוד יותר וזכות היהודים, והוציא חוק להרחיק את היהודים מתוך העיר ופרוריה. בעת ההוא נתפרדה חבילת היועדים של ר' ארצות כפולין, אשר פעולתיהם היו רבות ורצויות לחוק האמונה וקשר האומה להרים סצבם החומרי והרוחני של אחינו וגלתה כבוד מאחינו בערי פולין וליטוי בכלל ומעדתנו בפרס! אחרי התנעשות הרוחות, וסערות הלבבות של אחינו מפני פחד פתאום, ומשואה סמרחק תבוא, וע"י מלחמות ומריבות האזרחים קמה הסערה לרמטה, כעבור משך זמן דור אחד מהמחומות והמבוכות הנזכרות, והחלו ימי מנוחה לאחינו, מהעת אשר פרשה ממשלת רוסיה האדירה, את כנפי ממשלתה, על מדינת פולין. ובצעדים קטנים אבל בטוחים, התכוננה והשתכללה, עדתנו, ורכשה לה כל הקנינים הדרושים לעדה מתוקנת. בתי מוסדות צדקה שונות, בתי כנסיות ובתי מדרשות, אשר אצנים בזה, בשמחתיהם, את אלו העומדים וקיימים מכבר הימים, כמו כן אלו, אשר נוסדו זה מקרוב.

ביהבנ"ס מהרש"ל ז"ל, אשר התפלל בו הנאון הנזכר, היכל גדול ומפואר. ונבנה בטעם הגזרה והכנייה, של האירופים, המכיל בקרבו, לערך שלשת אלפים איש, ומדוב ישנו נפל תחתיו בשנת תר"ז תקת"ג הביהבנ"ס, ועדתנו תקנו פרצותיו ועומד עד היום על תלו.

ביהבנ"ס מהר"ם ז"ל, אחד מצלעי הכנין הגדול של ביהבנ"ס מהרש"ל ז"ל, ביציע העליון, ובפי המסורה אשר לנו התפלל בו הנאון מהר"ם ז"ל. ולכן נקרא על שמו ביהבנ"ס של הר"י צבי הירש ב"ר משה דאקאר, נבנה בשנת תכ"ט לאלף השישי, ע"י הר"י צבי הירש הנזכר, אשר השיג זכות על בנינו, מאת המלך וולאדיסלאו הרביעי, וזמן הבנותו נרשם ממעל לפתח ביהבנ"ס בבאה, אשר עליו כתובת וזה לשונו, "זה הבית אשר שם בן משה לבני ישראל, לבית התפלה, בשנת תכ"ט, ויקרא שמו בישראל בית הכנסת ר' הירש בן ר' משה דאקארס ועתה נתחדש וגנמר ע"י אנשי פעלי טבא, וישר חילם בשנת הרנ"א."

ביהבנ"ס של הר"י שאל וואהל, הנקרא "ביהבנ"ס של לייפער" (אולי התפללו בו לפנים, לייפער, המה הרבנים המחזירים בכפרים עם סחורה) ויש אומרים שג"תבשה הסלה, אלופים ללייפער, וכי בביהבנ"ס הנ"ל, התפללו בו, האלופים וגדולי העיר, ומסורה יש בידנו שנבנה ברשיון ובכספו של השר מוה' שאל וואהל ז"ל, אשר היה כפי הדיוע מגדולי השרים בממלכת פולין, ולכן נקרא עד היום הזה, גם על שמו "ביהבנ"ס של ר' שאל וואהל" ובשטח תורה בעת ההקפות, כשמוסרין את הספרי תורה, להמתפללים שמה, להקיף אתם, סביב בביהבנ"ס, הבנהג שהשמש קורא, ברשות מורינו השר, מוה' שאל וואהל ז"ל.

"ביהבנ"ס דקה" נבנה בזמן קדום, והוא בנין עתיק, אולם שנת הבנותו, נעלמה מאתנו, ואמור אומרים בעירנו, שעוד הנאון מהרש"ל ז"ל, דרש בביהב"ר הנ"ל.

(*) בעת הסוף והמעך תחת המפולה סידור הפלס כחוב על קוף אשר בסופו סיס כחוב מנילה ת"ח בסמנילס הזא"י וסופר אודות המלודיעה וניירות רעות בשנת ה"ה גם אחר פל הקדושים אשר נהרגו בסגוריהם הסוף והמנהג היה בעירנו להעניות בערב סוכות כל שנים וזנים גם קראו את המנהג הזאת בשני כל קהל ועם בהעניית סוכות הכל על דאגתו

"ביהב"ר דפרנס" מוסדו היה מוה' אברהם פרנס, אביו של הגאון, מוה' יעקב חיים, שהיה אב"ד בעירנו. "ביהב"ר של הרבי" אשר בו התפלל הרבי מלובלין. הרב ר' יעקב יצחק הלוי הורוויץ, ונקרא ביהב"ר הנ"ל על שמו. "ביהב"ר של ר' משה אליהו" נבנה בהוצאותיו. "ביהבנ"ס של חייטים, נבנה זה לא כבר. ביהבנ"ס של החברה נישאי המטה, נבנה כמו כן לפני איזה שנים. ביהבנ"ס של ר' אלימלך בר' יעקב חיים, נבנה בהוצאותיו.

מוסדות צדקה

"בית החולים", בנין מפואר להלל עם האים ואלמים גדולים בו ימצא סמי טרפא, ורפואות תעלה, חולים והולות, עבריים עניים, גם יוש חברה מבקרי חולים, אשר יחפכו משכבי החולים, בחליים, ויושישו להם, וזי מרחקת, להשיב את נפשם, מספר המטות בעד החולים לזכרים 30 לנקבות 26, שדשה רופאים (דאקטארים) מבקרים בכל יום את החולים, אחד רופא ראשי (ד"ר דאברוצקי נוצרי) ושני אססיסטנטים יהודים, ד"ר צינבערג, וד"ר פלינדער, לבד מאלו ד"ר לחולי העניים ויידענמאן. המשגיח על סדרי ומשטרי ביהב"ר הנ"ל כעת, הוא בעל בית מסחר יצמרות, (קאנטאר) פ. גאלדקרויט. איש אמונים, ועינו צופיות על הנהגת ביהב"ר, בחריצות ושקידה.

"בית מחסה לדוקנים, אלמנות, ויתומים, אשר בו ימצאו מקום מנוחה, ומרגוע, וארחות תמיד, שחרית, צהרים, וערבית, וקנים. 12 וקנות 13 ילדים וילדות 35, ומנהלו הוא עתה המשכיל בעל בית מסחר שטרות (קאנטאר) יעקב יוסף ויידענמאן עובד עבודתו באמונה ובחריצות יתירה ובשקידה רבה.

"תלמוד תורה" בו ילמדו תורה, לנערים עניים, אשר אין יד אבותיהם טשגת לשכור להם מורה, ומלמד, בית התלמוד תורה הזה, עומד תחת השגחת הרבי מוה"ר אברהם איגד שליט"א.

"בית הספר העברי" בעירנו, בו ישיפו לקח, מורים עברים גם נוצרים, בלימודי חול לנערים עברים, המבקרים בביה"ס ועומד תחת העגנת הדירעקטאר, המפקח על לימודי בתי הספר אשר בגליל לובלין, מנהלו הוא הר"ר מ. ארנשטיין, טוב יעשו ראשי העדה ומשכיליה, כי ישתדלו אצל הממשלה הרוממה, להביא בפראגראם של בית הספר הנזכר, גם לימודי קודש. אשר זאת היה חפץ ורצון מיכדיו, כאשר ידוע לנו בראשית ימי התיסדותו של ביה"ס הנ"ל, הציפו בו מורים מיוחדים, למצדי קודש, והתלמידים הראשונים אשר גמרו חוק למודם בביה"ס הנ"ל, היתה היהדות קרובה, ללבותיהם ולנפשם, אולם בזמן האחרון נפסקו, הלמודים העברים, וביה"ס סר מן הדרך אשר התו לו המיסדים הראשונים, ולכן החובה, על ראשי עדתנו כאשר הוכרתי, להשתדל לחדש את הרשיון על הלמודים העברים, ולעשותו "ביה"ס עברי" במלוא מובן המלה. אשר נחוצתה מורגשת מאוד בעירנו.

העיתקתי מהפנקס של החברה קדישא בעירנו .

משנת תמ"ה .

הוצאות של החברה . לענפי צדקה שונים .

מתנה לדרשה להרב ר' אהרן רוק , לר' אברהם שתדלן מבראד , (1) לאורח מוילנא לסיוע בתו הכלה , (2) לאורח מליטא , לסיוע בתו הכלה , (3) לאורח אשכנזי (4) מ"ה גדולים לר' וואלף שמש , לבקש יהודים , אם נהרגו ח"ו (א) לעני מוילנא כ"ב גדולים , (5) להרב ר' חירש מפראג , (6) דבש לר' ליפמאן בעל דרשן , והב מתנה להג"ל (7) לר' וואלף שמש , שנתן יי"ש לגלחים שתפסו אותו (ב) למוכח מבריק , לר' משה מרגליות מלוב (8) לאיש יהודי מלעווין (9) לאורח ר' גנפרכט , מ"ק קרוקא (10) לאורח ר' דוד מסלנא , בין הכסף אשר מסר פ"ח אחד לשני בחדשו , נתן לו גם מכתב אשר כתבו החברה קדישא דקרבים מ"ק ללוב , אל החברה קדישא ד"ק לובלין (11) (ג) לאורח מפראג חתן ר' טעביל החסיד ז"ל , גוסו של המאור הגדול אב"ד שלנו (12) לאורח נכד ר' שמואל דאקטור (13) לאנשי ק"ק בילגראד ביריעות , ראשי וגבאי דחברה קדישא . להשי"ן מבוהמ"ד דק"ק קראקא (14) למשולחים דק"ק תוסמניץ , לר' שמעון . מאובין , לפדיון שבויים , אשתו ובניו , לאורח מ"ק מינצק אדר ת"ן (15) לאורחים מזוטבלא , לאורח מלעמבערג (16) לר' דוד מלמד מטיקטין (17) לר' משה מואלקווא (18) לאורח דרשן מפראג , לר' וואלף מפרעמיסלא , להרב ר' שמעירס מתנה לדרשה . קבלה ג' והו' פ' גדולים מר' משה דאקטור תנ"א ד"ק (19) מהרב ר' הירץ קבלה י"ט והו' פ' גדולים מר' משה לאורח מאשטערס (20) אחר מטתו , של הקדוש מוה' אלכסנדר מציומר , ב' והו' ב' גדו' תנ"ח (21) א' מאפ דבש , לאב"ד על שבעות כנהוג (22) אחר מיטתו של ר' דוד קרוש (23) לאורח מיאם , לפדיון שבויים (24) להמליץ עבור בה"מ למשפט עם (ד) שופט פאדואמער (25) לפדיון בתולה (26) להשיש ר' אהרן , מחבר ספר מואלקווי , הוצאות ע"י ר' יוסף בשעת קבור' הקדוש ר' נפתלי מפרעמיסלא , ליל ר' ד' טבת , תפ"ב , לאשה ספרדית ע"י מתתיהו (27) מתנה לדרשה , להרב מבעלזין (28) לאורח ממערה (29) נדבה לב' פרענקין (30) לאורח ממדינת איטליא (31) לר' חיים בהרב מבריק , למוכח מאורני , דבש ולימנעש , להרב אב"ד על ב"מ בנו , לדרשן מנלוגא , לב' אורחים מפון , א' מאפ דבש , לשלוח להרב מקרעמניץ , תק"ו (32) דגים להרב אב"ד על ברית מילה תקח"ת (33) לאורח מטיקווא (34) לאורח מלוב , לאורח מפרעמיסלא למוכח מלוב , לדרשן סני נהור , מליטא תקמ"ת (35) לדרשן ע"ד פדיון שבויים

(1) דף ו' ע"ב (2) ח . ע"ב (3) . (4) ט"ו (5) י"ז ע"ב (6) י"ז (7) י"ח (8) כ"ה (9) כ"ה ע"ב (10) כ"ז (11) ל"ד (12) ל"ז ע"ב (13) ל"ז ע"ב (14) ל"ה ע"ב (15) מז (16) מ"ד (17) מ"ס (18) מ"ו (19) מ"ט (20) י"ג ע"ב (21) כ"ה (22) פ"ט (23) ל' (24) ק"ה ע"ב (25) ק"ט ע"ב (26) ק"ד ע"ב (27) ע"ה (28) ק"ע (29) ק"ז ע"ב (30) ק"פ (31) ק"ז ע"ב (32) ר"מ (33) ר"ס (34) ר"ע (35) ר"ע (36) ר"ע ע"ב . על איזה דפים בהפנקס זה מרחיט המספרים בסערת ,

שבויים (38) קבלה מר' מענדיל מחצר הדוכס , א' והב תקכ"ב (39) לפדות כלים מביה"ק , שהשבין הבומר ניסן תצ"ח (40) (ה) היום יום א' י"ג ניסן תנ"ד לז"ק קבלנו לתוך החברה , קדישא , דגמלי חסדים של אמת , את האלף התורני מוה' יעקב ר' שילמס ר"מ סופר , ונתן מעות הקדמה לצורך הפשר עם הבומרים , פרנצישקער ד' והו' יום תנ"ל (41) (1) .

(א) הדבר הזה תראה לנו , כי הריגת יהודים היה חוץ נפרץ ונחין היה להעדה , לשכור בשביל זה איש עתי לבקש את הנחרגים .

(ב) עד כמה היו פרוצים לשמצה , ופרצו גדר המוסר והנימוס ותפסו יהודים בחוץ . וכופר פדיון נפשו נתן להם היהודי הנזכר יי"ש , גם זו לשובו .

(ג) מזה נראה , שהיה קשר אמין וחזק בין עדתנו ועדת היהודים בלוב ער כי היה חליפת מכתבים בין החברה קדישא בעירנו ומעיר לוב .

(ד) כפי הנראה היה לעדתינו דין ודברים עם שופט פאדואמער ובלי תפונה העיקר להם ועות משפטם , ונחין היה להם , להושיט עליו קובלנא לפני ב"ד הגבוה ,

(ה) כפי הנראה שלמו עדת היהודים בעירנו מס מיוחד להכומרים ואלו האחרונים משבנו אותם לפעמים , בשביל זה . כאשר יעיד המעשה שהיה שלקחו כלים מביה"ק למשכון .

(ו) בלי תפונה היה לעדת היהודים בעירנו , איזה ריב ומשפט עם הכומרים פרנצישקער לכן היה נחין להראשונים , לפייס את האחרונים בכסף .

הרשומה הזאת תראה לנו , כי החברה פורח את כסף הכנסתה לענפי צדקה שונים , וכי מכל מרחבי כדור הארץ נהרו אל עירנו אורחים רבים ונכבדים , ושמות אלו האורחים , הנקובים בהרשומה הזאת , אולי יביאו תועלת לכותבי תולדות אחינו בפולין לכל אחד מעירו .

(37) רפ"ב (38) רפ"ב ע"ב (39) רמ"ב (40) רמ"ב ע"ב (41) רל"ב .

מאה הרביעית לארץ הששי

הגאון ר' יעקב הלוי ב"ר יהודא קופלמן . ז"ל .

המצבה היותר עתיקה בבית מועד לכל חי בעירנו הוא משנת ש"א ציון הגאון הר' יעקב הלוי הנוכח, הנודע בשם הגאון ר' יעקב פולק כפי עדות המסורה אשר לנו. הנודע והמפורסם בכל מרחבי ארצנו, אשר ה' תלמוד מהר"י מרגליות, ונתעצם עמו במחלוקת ע"ד פסק דין אחד ולא נענה לו. וכאשר מת מהר"י מרגליות פנו כל חכמי אשכנז החלוקים על מהר"פ כפסק זה אל מהר"י מינץ בשנת רנ"ב. ונער מהר"י מינץ בהר"י פולק שהעמיד על דעתו יותר מדאי לחלוק עם מהר"י מרגליות ועם רבני הדור (שו"ת מהר"י מינץ סי' י"ג) ולפי דברי הרב הגאון ר' ישראל בהגאון מוהר"ר שלום שכנא ז"ל בתשובתו אל הרמ"א (שו"ת הרמ"א) לא חיבר מהר"פ מרוב חסירותיו וענותנותו שום ספר כדי שלא יסמכו עליו להוראה. וכן לא העתיק שום תשובה ששלחו אליו למרחוק דהיות לו למשמרת בביתו, ואולי מדעתו את דרך למודו המפולפל לא רצה שיסמכו עליו להוראה וכמו כן לא מצא את הפלפל שה' טוב לשערו כדי לחדר את תלמידיו, ראויים וכדאים לאחרית ושם, ואם לא חיבר מהר"י פולק ספר עשה הנחות על גליוני ספריו, ונודע כי הגיה את המדרכי ואת הסמ"ג וטור או"ח והיו למראה עיני הגאונים האחרונים (1) ומגדולי תלמידיו ה' הגאון הר' שלום שכנא אבדק"ק לובלין ומהר"ם פאדובה ז"ל (2) הנני להביא אהת אשר תתאר לנו את שכלו המחודד והשטן, אמרו עליו שפעם עקרו בני הישיבה כמה דפין מהסכת, שלמד בה הרב מוה' יעקב פולק עמם, והרב לא הניש על חסרון הדפין, והפסקת הענין והלשון והתחיל בדף שאחריו, והיכר כלולאות פלפולו וחריפתו את שני הענינים הרחוקים זה מזה, כרחוק מורח ממערב (3) הגאון הר' יעקב פ' הנוכח ה' ראש ישיבה ואבדק"ק פראג עם הגאון מוהר"ר אייזיק מרגליות (4) אבל למרות המסורה והקבלה אשר בדיני שהגאון מוהר"ר יעקב הלוי הוא הגאון מהר"פ דברי שה"ג והצטח דוד סותרים אותה הראשון באמרו ששם אביו של מהר"פ ה' מוהר"ר יצחק הלוי, והאחרון באמרו שהגאון מהר"פ נפטר בשנת ר"ץ לכן החליט, הרב הגאון מוהר"ר יוסף אבד"ק סאראצק (5) שהוא הגאון הר' קאפלמאן, שהביאו הר"ם סי' תס"ח ס"ח ה' ובה תקונן אב מצבתו, ומתאבלת על אבדן איש מורם מעם זה אשר איננו,

אבל וקנה אעורר בבני ובדמע אשורר,
על אשר פה טמן הגאון מוהר"ר קופלמן,
ר' יעקב הלוי שמו ושעמו ונימוקו עמו,
בקי בחכמת כל הספרים ובפרט בשש' סדרים,
ומי הרבין תורה כמותו, ומי יוכל לספר תהלתו.

(א)

הוא אביר התורה אבן פינה יקרה,

אשר

(1) כנסת ישראל כ"ט פין עמוד 563 (2) סה"ג חיד"א ח"א דף מ"א ע"ב (3) בית יוסף ריב"ז ערך הספרי ס' ק"מ (4) למח דף ח"א דף 56 (5) בהערותיו ככתב יד על ס' קרי' נחמיה אשר מלתי ללל המסכיל מספור מהר"ר קאפלמאן ז"ל

אשר שמו בכס נחתם אביר יעקב התם,
ב"ר יהודא הלוי ז"ל ונפטר כ"ג סיון ונקבר
ביום א' ש"א לפ"ק.

הגאון מוהר"ר אברהם מוכר ירקות .

מת לרתו של הגאון מוהר"ר אברהם הנוכח נודע לנו רק מה שמביא הרב חיד"א בשו"ג ז"ל שם, שמענו מרב אחד וקן שקיבל "כי בימי מהרש"ל ז"ל, תחת בית מדרשו ה' חנות אחד, דאיש שה' מוכר ירקות, ושם ה' ישן בחנות, וקורין לו ר' אברהם מוכר ירקות, והוא צנוע לבת, ודבר אין לו עם אדם, ולילה את קם מהרש"ל ז"ל, ושמע שר' אברהם, ה' לומד סוגיא עמוקה מאוד, ומפרישה פירוש רחב, וה' נותן דעתו לכל דבריו, ושלח אחריו, ושאלו שאלה עמוקה, בש"ס, והוא השיב, כי הוא ע"ה, ולא ידע מאי דקאמרי רבנן, וע"י הפצרות וגזרות פתח פיו והאירו דבריו, בחכמות ובקואות, הפלא ופלא, ונתחנן לו שיה' בסוד ולא יודיע הדבר, ונמשך כמה זמן, שמהרש"ל מפלפל עמו, וה' מוצא קורת רוח, שהוא גברא רבה, ובשנתקש בישיבה של מעלה, מהרש"ל ז"ל, צוה להקהל שיקחו לחם לרב, דר' אברהם מוכר ירקות, כי אין לו כמותו, ואח"כ בהפצרות, והנאים, רבים נתקיימה צוואת הרב ז"ל, ומי שיש לו לב, יקח מוסר השכל, עד כמה היה גדר התורה לשמה, ואת צנועים הכמה, והתורה מכרות עליו ירום ונשא ונבה, יד' רא ימנע טוב להתחללים בתום, ע"ל, חיד"א בשו"ג שלו (1) הגאון מוה' אברהם הנוכח הוא כפי המסורה אשר לנו מוהר"ר אברהם ב"ר אישע"י הנודע כפי כל בעירנו בשם ר' אברהם קאשי, גם המקום אשר בו, ישב, נודע לנו עפ"י המסורה ושהוא ישב במרתף אחד, בבית לא הרחק מביהמ"ס מהרש"ל ז"ל ההגדה המסופרת בשו"ג, תהאם בעיקרה עם המקיבל לנו, כי הגאון הנוכח, ישב במרתף בבית הנ"ל, ושם ליאות כימים לחנות בתורה, וה' צנוע לבת, אולם כמה שכתב בשו"ג שמהרש"ל ז"ל צוה לפני מותו, לקבדו לאב"ד במקומו, הוא ללא אמת, יען הומנים אשר בהם היו הגאונים הנזכרים ויחישו אמתת הדבר הזה, כי הגאון מהרש"ל ז"ל נפטר בשנת של"ד והגאון מוהר"ר אברהם ב"ר אישע"י ז"ל, נפטר עוד בשנת ש"ג, ל"א שנים קודם הגאון מהרש"ל ז"ל, ואולי יוכח היות שאחד מהגאונים הקודמים, אשר נשאו או כתר הרבנות בעירנו, צוה לקבדו על מקומו. בחייו מעמי הכמות, ורבי האיכות, נחרתה פטירתו של הגאון מוהר"ר אברהם מוכר ירקות על מצבתו, ובה תהנה נכאים.

עני ירדו פלגי מים בדתקדרו בעבים השמים,
(ב) כמות ר' אברהם ב"ר אישע"י ז"ל ש"ץ שהיתה ביום ב',
ב"ד סיון ובו ביום נטמן איש הישר והגאון ג' ש' לפ"ק.

(1) שו"ג להרב חיד"א ד' י' כ"ג ביה

הגאון מוהר"ר שלום שבנא זל

(ג)

ראש המורים א"י שבחבורה, תלמידים למאות, נהרו אליו מכל אפסי ארץ, להנות מזיו תורתו, והוא הפיץ מעינותיו חוצה, את העיר לובלין אשר שם בה משכנו, עשה לעירש ההוראה, כי משם משיבתו, אשר בה הרבין תורתו, יצאו נאונים, רבנים, עמודי ההוראה, לכל העולם. ואחד מגדולי תלמידיו, אשר אנדנו הלכות לאורו, בכל דבר הנוגע לדה ולהלכה, הוא רבינו הרמ"א ז"ל. הגאון הר" שלום שבנא הנוכח ה' מגדולי תלמידיו, של הגאון מוהר"ר יעקב פולק (1) והרמ"א ז"ל הנוכח, אשר ה' מתלמידיו, של הגאון מה' שלום שבנא ה' גם חתנו שכן כתב בר"ט, "ד" ס' ק"י אות ד' וז"ל, האמת הוא, מה שתירוצי לי, הגאון מוהר"ר חמי מוהר"ר ישלום שבנא והוא מדיבה לספר מגדולת רבו ותורתו מוהר"ר שלום שבנא ויאמר, איכה אפצה פה, וארים ראש, לחרוש ולדרוש, ולפסוק על מעשה הבא לפנינו, בענין מורי ורבי קיים, הוא ובית דינו, היא גולה הבותרת, עשרת תפארת, נחלת הנשואת, נר ישראל, ואורן יוהור כאור השמים, וכו' הוא אשר נודע בשערים, ראש הגבורים, הגאון מוהר"ר שבנא ש"ן (שו"ת הרמ"א). ובנו הגאון מוהר"ר ישראל, בתשובתו אל הרמ"א ז"ל, בשנת פטירת אבא כותב, וכן קבלתי הלכה למעשה מאדוני מורי הגאון, רבן ומאורן כל בני הגולה, מוהר"ר שלום, המבונה שבנא, וזק"ל, אשר העמיד תלמידים הרבה, מסוף העולם ועד סופו, מפיו ומימיו שותים, וחי נפשי עולם, דומיין סניאין, בקשתו עם הרבה לומדים, ממנו שיעשה פוסק, ותשובתו היתה, מחמת רוב חסירותיו, וענותנותו, אשר ה' עניו, יותר מכל אדם, אשר על פני האדמה, ואמר, וידע אני, דשוב לא יפסקו כ"א כאשר אבהו, מטעם ההלכה ככתרא, ואין רצוני שיסמוך העולם עלי, ומתאי מעמא, לא עשה נמי רבו הגאון, מוהר"ר (הר" יעקב פולק) שום ספר, גם שום תשובה, שישלחו מרחוק, לא העתיקו, אלו הגאונים, מתאי מעמא, אף כי ה' נחשב בעיניהם כיוהרא, (שו"ת הרמ"א ס' ב"ה) והגאון ר' בנימין אהרן, בעהמ"ס' משאת בנימין, כתב באחת מתשובותיו, וראיתי לרוב הגאון הגדול, מוהר"ר שבנא ז"ל שכתב וכו', ולא מראני לבי, להביא, דבריו בתוך דבריו זה, בזהות כי הרב הנוכח, עם שחיה חכם גדול ומופלג מאד, מסך עצמו על גדולתו, ורוחני לבבו, ובחז' לו לעצמו ביאור חדש, בפירושי הסוגיא, במסכת קדושין ופירוש, ויצא לנו הרין לחומרא, ואנו אין לנו עסק בפירושים, חדשים וכו', וכל רבותנו וישר גדולי הדור, כולם תלמידי הגאון הנוכח ואעפ"כ לא חשו לדבריו (משאת בנימין ס' טו: 2) ואלה כמה תלמידיו, שז' הגאון מה' שלום שבנא ז"ל, א' התנו הגאון מה' משה איסרלש (הרמ"א) הנוכח, (ב) הגאון הר" לעמיל מלובלין, שהובא בר"ט אה"ע, ובשו"ת שארית יוסף, (ג) הגאון מה' שלמה ר' ליבשם, (ד) הגאון מה' משה הלפרין, בעה"ס' זכרון משה, (ה) הגאון מה' חיים, בעהמ"ס' החיים וס' מים חיים, השגות על ס' תורת חמאת, להרש"א, אחי של הגאון. מהר"ל מפראג אבדק"ק פריעדבורג (ו) הגאון מה' זכרי' מענדיל, הנקרא זכרי' הנביא, (ז) הגאון מה' עזרא וסקינד מפון, המרפס' ס' איסור והיתר האריך, בעירנו

(1) נפח דוד ה"ה 56 (2) קרי' נאניס להכנס רש"י פ"י דף 58

(ח) הגאון מה' אלעזר בעל מעשה ד', (1) הגאון מה' שלום שבנא ונוכח, ביוחב לבבו, ונחמתי הרבה, הדביש נאה, גאון כמדו, כאשר נראה מדברי הגאון הרמ"א והגאון בעל משאת בנימין, אשר הביאוני למעלה, לכן יש רגלים לחאטין בהנהגה המסופרת בעירנו, אודותיו, ימצאו כתוב על שולי גליון, במסכת מנהדרין, בתש"ס שז' הגאון מה' שלום שבנא הנוכח בדבר המחלוקת שמה אודות שמו של משיח ואני אומר שבנא שמו שנאמר לשבנא' הדרשו, לפני מותו צוה לקבור אצלו רופא ידוע, בעירנו לובלין (2) כאשר יגיע עת פטירתו, הגאון מה' ש"ש נפטר בעירנו ביום ו' ר"ח כסליו ש"ט לפ"ק, וכה תקינן אכן מצבתו ותחנה נכאים,

האבן הזאת אשר שמתי מצב,

יהי בית מלון לאיש אלהי קדו ונורא,

אשר הרבי' בישראל תור,

יותר מכל איש' ה' לפניו בדרו בת,

ותחיו' ליושנה עמי'.

העמי' תלמידו' הרב,

עד שכל דרי ארעא,

מפיו חיון ומימיו שותים בתר,

הלא ה' עמר' תפאר' ראשי אלפי ישראל,

ה"ה מופ' הדו' ויהדרו ראש גולה ארצא,

מאורן ורבן אב"ד ישראל,

גאון הנאני' מוהר"ר שלום המבונה שבנא ב' ר' יוסף יעקב"ל

ה"ה החס' והעניו,

אשר נאסף אל עמיו,

ביום' ר"ח כסליו שי' מ' לאלף השישי ליצי'

יהא נפשו צרורה,

בצרו' החיים עם נפשות הצדיקים שבנ"ע אמן

(ומלך ססני חרות)

שלום הרב' ועוז התאור,

זהרבי' והנהי' לעם מפו' (מפור')

וממנו דה' פיו,

ישיב' תפ"מ' שני' באהבה כלי דורון

ש"ל יכדו,

ימות עול',

ותתחדש אבדו,

לכל יבוא לדו' אחרו',

ב"שב' ארין תקדו' ונתבק' למעל'

ב"ש"ש"ב"ח מהולל',

גתפס החס' בע' הדו' היו לוחות לשביר',

נאמרו בקבר זה מקו' חממה נקב' ועולם בא בעורין,

(1) נפח דוד ה"ה 56 (2) קרי' נאניס להכנס רש"י פ"י דף 58

ד) הגאון מו"ה ישראל בהגאון מו"ה שלום שכנא

הגאון מו"ה ישראל הנזכר, ה' כפי דעת הצמח דוד (1) ראש ישיבה, ב"מ הגאון מהרש"ל ז"ל בעירו, אולם החכם רש"י פין, בספרו קרי' נאמנה (2) אומר, שה' אב"ד ומלא מקום אביו בעירו לובלין, והרב הגאון מו"ה יוסף לעוונישמיין אבדק"ק סעיאצק, נימח לדעת הצמח דוד, ואמר שה' לר"ם בעירו, והביא רא' לדבריו, שהרי הגאון מהרש"ל ז"ל, נהג נשיאתו עד שנת של"ד, והגאון מו"ה שלום שכנא נפטר, בשנת שי"ט, וא"כ ה' זמן, של ט"ו שנה, שאין בו כדי חלוקה, לנשיאתו ונשיאת מהרש"ל ז"ל, למען יוכל היות לאב"ד, ואח"כ לר"ם באופן, שנתפרסם ישיבתו בזמן מועט כזה (3) הגאון מו"ה ישראל, כשה' ש"ש הנזכר, עשה הגהות על המדרכי והובא בספר ברכת המים, אות ר"ש דף מ"ו, ובספר ברכת היבט וטיב גמין (4) שקיל ומרי, עם הרמ"א, בתשובותיו (מורם סי' כ"ה) ובמרייות, יאנח שם על פטירת אביו, וז"ל שם, „בהיות שבעי"ה ביום בוא דברך, נטרפה השעה, ונשבה ארון הקודש, בבישיבה של מעלה, מאור הנולה, רוח אפינו, משיח ד', רב הרבנים, גאון הגאונים, נשיא ישראל, ה"ה, אדוני אבי מורי, הנקרא בשם קדשו, מו"ה שלום, הסכנה שכנא זצק"ל, ה"ה הכ"ם, אשר עליו ה' נאמר צדק צדק תרדוף, לקיים מה שנאמר בקיש „שלוש ורדפהו, לשכנו תדרשו ובאת שמה, ועתה בעי"ה, נפשי ענווה, ושפתי אמונה, ואין בידי להשיב מה, כי נתפרדה החבילה, ואין דעתי צלולה, כי נפלה עשרת הנולה, על זאת נפשי עציבה, דאובה כאובה, ואנה אני בא וכו', עכ"ל, וחתנו של הגאון מו"ה ישראל בהגאון שלום שכנא ה' הגאון מו"ה הירש שור אבד"ק ברוסק, הגאון ר' ישראל כמו אביו הגאון מו"ה ש"ש נפטר בעירו, אולם לראובן לבבני שנת מורי טקום קבורתו לא נדע, יען מצבתו היתה כלי תפונה טרף לשני הזמן.

ה) הגאון מו"ה שלמה לוריא (מהרש"ל ז"ל)

גאון גדול ומפורסם, מאור הגדול נור ישראל, מופת הזמן, לאורו ילכו בני עמינו, ובימינו אנו שותים כל תפוצות ישראל, ושומעו יצא בכל העולם, העמו תלמידים הרבה, והפזיג על אנשי דורו, וחברו חבורו הגדול על כל שיטות הש"ס אשר אין עורך לגדלו, ולעמקו ולחריפותו, וקרא אותו „ים של שלמה" גם חיבר ספרי שו"ת ס' חכמת שלמה (5) הגאון מהרש"ל הנזכר, הופיע מווארמש או מפון, לעיר אוסטריא, שם אביו הגאון מו"ה יחיאל לוריא, ומהרש"ל ז"ל נתגדל על ברכי זקנו, המהור, והחסיד, ועניו, ירא ד' איש השלום, מהור"ר יצחק קלויבער כפון, (שו"ת מהרש"ל) ושמש את חמיו הגדול, מהור"ר קלונימוס, שקיבל מהחסיד הגדול, מו"ה הניאל, שה' תלמיד מובהק, ושמש את מהר"ר איסרליין, בעל תרומות הדשן, (שם צח) והנה אוסטריא, היתה כבר לפני בוא מהרש"ל ז"ל בשם, אבל הוא הגדול

(1) למח דוד ה"ה דף 56 (2) קרי' נאמנה דף 53 (3) הערות הגאון מו"ה יוסף לעוונישמיין אבדק"ק סעיאצק כלי על ספר קרי' נאמנה שם הלכות פ"ה ר' שמעון דוד רחמיסטרסון ז"ל (4) בעצמות הגאון הגאון הנזכר על ספר עיר המלך דף 152 (5) גאון הלמה דוד כסני מנע

הגדול תורה והאדיר לעשית שמה ישיבה גדולה, ואף כי היו רוב התלמידים, מתחלה „עיובים בית מדרשו, ובטוחים וסומכים, על גבורת הזקן ובנו הגאון" (הוא הרב מפאדובה ובנו מהור"ר שמואל יהודה*). ובה מוציאים אותו חוץ למחיצתו ומחסרים בריאת גופו „הועילה לו חכמתו הרבה, והמקפת), להרבות נכסיו בתלמידים הגונים, בכל קצו ארץ, „וחכמת שלמה והימאשר עשה, והעשרת שעמרה לו, נודעים ומפורסמים, ובסוף ימיו ה' „אב"ד בעירו לובלין, ובזמנו וקרוב לו במקום, הגאון מו"ה יצחק בצלאל הגר בוולאדמיר, „הבא כמסכים על כמה מפסקיו של מהרש"ל (1) הגאון מהרש"ל ז"ל חיבר ספר, „סדר „פסח" בתרומים, גם, תשע מומרי שבת" עם הערות, תחנה „אל מלך עליון אין בישוע" גם שיר „אלהו פדה משכנו" אשר שם יזכור כל סיפורי מעשיות, אשר יסופר בתלמוד אודות אלהו ז"ל (2) בשם הגדולים להרב חיד"א בחלק מערכת ספרים יסופר דבר נכבד אודות הגאון מהרש"ל ז"ל, המראה לדעת ענותנותו ויראתו' הסתורה, הנמועה בלבו וזה הרב המסופר, „שמעתי מרב אחד, שקיבל שהגאון מהרש"ל ז"ל בשבתו על כסא „התוראה, לרב אב"ד, צוה למוכיח אחד, שיבוא בכל יום, שעה אחת, ויוכיחו ויזהירו „באלו היה אחד מהמין, כי כך רצונו, והרשות נתונה לו, ובעת בוא המוכיח, „היכף מהרש"ל ז"ל מתעמף ויושב, לשמוע תוכחת מוסר, ביראה ורעדה לפני ר', „אשריו ואשרי חלקו ואשרי העם שכבה לזר חסיד וקדוש ז"ע, יסיים הרב חיד"א ז"ל, „ובתלמידיו של הגאון מהרש"ל ז"ל שומעיו לקחו, אשר נהנו מזיו אור תורתו, נודעו לנו „א) הגאון מו"ה בנימין אהרן, ב"ר אברהם סלונק, מזכר ספר, משאת בנימין, „אשר הפליג בחכמה ובזקנה, וזכה לראות בנים ובני בנים, גאונים וישיבים על כסא „התוראה, מרביצים תורה ח"ה המה. בנו הגאון מו"ה יעקב יעקיל מו"ה בתשובות אביו, (סי' נ"ח, נ"ט, וכו') מחבר ספר „נחלת יעקב" פירוש על רש"י על התורה. ובנו השני הגאון, מו"ה אברהם מו"ה נ"ב בתשובות אביו (סי' נ"ו, צ"ה, צ"ט). ועשה הגהות על ספרו של אביו, ונכדו בן בתו הרב ר' פייבל, והוא שמתארחו, אביו זקנו, בתור סיני ועוקר הרים, „ב) הגאון מו"ה משה ב"ר אברהם אבד"ק פרעמסלא, מחותנו של הגאון בעל משאת בנימין, מחבר ספר מטה משה, נפטר בשנת שס"ו (3).

ג) הגאון מו"ה דוד במהור"ר משה בלאמיש אשר קבע מושבתו בארה"ק וחיה לסופר כת"ם ובאת תשובתו לפני מהרש"ל ז"ל, בענין כתיבת תפילין (שו"ת מהרש"ל סי' ל"ד).

ד) הגאון מו"ה יעקב במהור"ר יוסף קצינגען, אבדק"ק מעזריטש, חיבר פיוט כולל דיני הסדר לפסח, שיר גדול בתרומים, „סדר היום ביום שלחנא" וסליחת ליום החמישי של עש"ת, תחילתה „אתאנו לבקש מחילתך" (4)

ה) הגאון המקובל ר' אליהו בע"ש מחעלם, הובא בתשובות מהרש"ל סי' י"ב, ובב"ח החרשות סי' ע"ו, ובתשובות נכדו בס' תולדות אדם לר' יואל בע"ש.

הגאון

(* הערה כפי המקובל בעירו, וגם נודע לכל שיהיה מחלוקת בין הגאון מו"ה שלום שכנא, ובנו מו"ה ישראל, ובין מהרש"ל, טבל להלוי, כי בסדרים הנזכרים ובטוחים על גבורת הזקן ובנו מו"ה שלום שכנא ז"ל (הסוכה).

(1) דברי בעמ"ס ס' קרי' נאמנה דף 56 כסני לשון מעט (2) ליטעראטור נעשיכטע דער סיגלנאלען פאעזיע לידן (3) קרי' נאמנה דף 56 (4) כנסת ישראל להכנס רש"י פין 227, 572

ידו, אשר לשמו ולזכרו האות נפש כל איש מישראל, נפטר בעירנו ובית מועד לכל חי, וכתה לקבל בחיק ארמיה גוף מהור וקדוש כזה, ובמותו נסתם מעין המפכר מים חיים, זכים וטהורים, להשקית צמאון תלמידיו הרבים, ובה תקונו אבן טיבתו, ואבן מקור תועק, ותהנה נכאים, כי נפל אביר האבירים וגאון הגאונים.

פה מונה אביר האבירים,
מדך על כל חכמי המורים,
סיני ועוקר הרים,
מאור הגדול שהאיר לישראל לדור דורים,
בספרו ים של שלמה ושאר ביאורים,
שמו נודע בסוף העולם בכל שערים,
הרכיץ תורה והרבה תלמידים

(כו)

(לד השני)

בכל העולם,
צדוק וחסיד בכל מעשיו ההדורים,
(הג')... מופלג, הרב מ. ו' שלמה בן משה"ר
יחיאיר לו יא זכרנו לברכה,
נתבקש לישיבה של מעדה דרת ולהלכה,
ביום י"ב בסליו שנת נפלה עשרת ראשית
ו"ב"ב"ה" מ"נ"ו"ר"ה" המהורה לפ"ק תנצבה'

הגאון מוהר"ר שמעון וואלף אוירבאך

הגאון הגדול מוהר"ר שמעון וואלף ב"ר דוד טעביל אוירבאך אחרי היותו זמן מה אב"ד בסורבין, ואח"כ בדומבלא, נתקבל לאב"ד בעירנו וכהן פה פאר ונישא משרת הרבנות משנת של"ט עד שנת שט"ה, אח"כ עזב את העיר לובלין, ונתקבל לאב"ד ק"ק פרעמיסלא, פונא, וויען, פראג, הגאון מוה"ר שמעון וואלף הנזכר ה' חתן רבינו הגאון מהרש"ל ז"ל, וחתנו של מוה"ר אליעזר ליפמאן היילפרין אביו הגאון החסיד המפורסם מוה"ר זאב וואלף היילפרין, אבדק"ק אלקי והנזכר בפתח השער לס' ארון מחנה ד', אלקסנדר תקכ"ח פרטי המחלוקת שה' להגאון מוה"ר שמעון וואלף הנזכר, עם הגאון מוהר"ם ז"ל, והמחלוקת שה' לו בפראג עם הגאון מוה"ר י"ט ליפמאן, בעהמ"ח תו"ט, כתובים באצבע הגאון החסיד מוה"ר שלמה יצחק היילפרין, אבדק"ק בראש יין, מארניפאל, והוא בארעסעס תח"י מוה"ר משה אליעזר בעליזאן ומשם נמצא העתקה בלונדון תח"י מוהר"ר יוסף כהן צדק, הגאון מוה"ר שמעון וואלף אוירבאך הניכר הובא בספר אור צדיקים, להגאון מוה"ר מאיר פאפאס, שער נפילת אפים, לב אר"י פ' דברים, קרבן שבת פ"ג סי' ג' יו"ת מהר"ם לובלין סי' ב"ו ויש לו הסכמה

בספר

(*) פס ים עוד בני מוחות הך לא ניכר

(ו) הגאון מוה"ר אברהם מאוסטרה, הובא בטיב גמין שיער א' אות ל' סי' ק"ג.
(ז) הגאון מוה"ר אפרים ליננשטיין, בעהמ"ח ספר עוללות אפרים, נטבואר בס' עיר נבונים סי' מצורע.

(ח) הגאון מוה"ר חיים, אחי הגאון מוה"ר יהודא ליווא (מהר"ל ז"ל) מפראג נטבואר בס' החיים ח"א סי' פ"ז.

(ט) הגאון מוה"ר שלמה חסיד, הובא בתשובות רש"ל סי' ע"ט, רבו של הב"ח, הובא בתשובותיו בתור אב"ד בעירנו לובלין.

(י) הגאון בעהמ"ח של"ה הקדוש, נטבואר בהשל"ה במס' חולין (ד"ה למדני) (1)
(יא) הגאון מוה"ר משה מרדכי מרגליות, בתגאון שמואל, הוא התנגד לאלה המטיפים פרק בקבלה בפומבי, תחת השגחתו נרפסו סליחות קראקא בשנת שט"ד, ובשנת שט"ט יצא לאור ספרו, חסדי ד', על מידות, שנים אחדות ח"י אב"ד בעיר וויען, ובשנת שס"ג הגיה את הספר, "מדרש הגעלם" בקראקא, ובשנה ההיא כתב מדיחה ונרפסה בלובלין, התחלטה, "אלהים למדתני מנעור" לזכר הנהרגים על קדושת השם בעיר ווארשיו, בשנת שג"ו, האחים משה ויהודה בני יקותיאל. הגאון מוה"ר משה מרדכי מרגליות, נפטר בשנת שע"ו בעיר קראקא, (2) ובעהמ"ח סי' עמודי עבודה מביא בספרו הנזכר (3) בשם הביבליאטיקא של וואלף ח"ד וייטע 1206 העתקת מעבתו, של הגאון מוה"ר משה מרגליות, וז"ל.

יום כסליו שע"ו לפ"ק.

זה קבר איש אלקים קדוש יאמר מצות ד' שימר
שר גדול בתורה, בפלפול ובסברה, ובמקרא,
ובמשנה וגמרא הגאון ר"מ מוה"ר מרדכי מרגליות,

(יב) הגאונים האזנים מוה"ר יעקב, ומוה"ר העלמאן בני הגאון מוה"ר חיים ווירמיו, אשר נפשו חשקה בתורה, ונסעו ברשות אביהם למדינת פולין, ולמדו בישיבתו של הגאון מהרש"ל ז"ל. ואחיהם הבכור מוה"ר בעלאל נשאר בביתו, ושימש את אביו, וכאשר חזרו לביתם מלאים בתורה על כל גדולתיהם, נתקנא בהם אחיהם הבכור, ומאור התמרמר מדוע לא הניחו אותו לנסוע למדינת פולין, לשמוע לקח בישיבת נאנטי פולין, ודהנות מזיו אור תורתם, להפיס את דעתו בדרך אותו אביו לאמר, מאחר ששמשות אותו יתן ד' לך שיעזא טעך ד' אורות, וכן היה שיעזא מטנו ד' נאונים, הגדול שבהם הוא הגאון מוה"ר חיים אבד"ק פריערבורג, שהזכיר ס' החיים וס' אגרת הטיוול, וס' מים חיים, השנות על ס' תורת החטאת, להגאון רמ"א ז"ל. והשני מוה"ר סיני, שה' ראש ישיבה פה פראג, ואח"כ נתקבל לאב"ד ור"מ בק"ק ניקלשבורג, וכל מדינת מעהרין. והשלישי, הגאון מוה"ר שמשון אבדק"ק קרעמיניץ, והרביעי הוא הצעיר הגאון מוה"ר יהודא ליווא, אבדק"ק פראג. והגאון מהרש"ל הרבה לספר בשבתם ובשבת מהר"ל ז"ל יותר מכלם (4) אלה הנה תלמידיו אבירי התורה והחכמה, אשר שמשו את גאון הגאונים מהרש"ל ז"ל אב"ד בעירנו, ויצקו מים על ידו

(1) להנחות הגאון מוה"ר יוסף ליננשטיין אבדק"ק טערנאק נכ"ל על ס' קרי' ונאמס
ה"ל כמסכני המוהר מוהר"ר ר"ל (2) לעשרהמסור נעשימטע דער סיגלונאנאס
פאטענע וייטע 421 (3) דף 232 (4) מדינת יוהסין ל"י מאיר פערעניס מתעבת מהר"ל
דף ס"ו.

מנחת חפצו בספרו זה הי' , לעשותו להיות עישר בתוך , בין הבית יוסף המצטין בגדלו וברחבו , ובין השלחן ערך המצטין בקיצורו . בן זמנו של רבינו משה מרדכי יפה מוה' יוסף בן מנחם ישראל הנקרא מוה' יוסף הלבן עסק בחיבור ספר הדומה במקצתו לחיבורו של רבינו משה מרדכי יפה . זאת ספרו זה מסר להגאון מוה' מרדכי יפה , להתבונן בו , ולהגיד אודותיו חות דעתו , והגאון מוה' מרדכי יפה מצא לנכון להרפס , בספריו איזה מחידושיו של הגאון מוה'ר"ד יוסף הלבן בשם מחברו . הרבה מחיבורי הג' מוה' מרדכי יפה ראו אור עוד בחיים חיותו , ואחרים מהם נרפסו תחת השגחתו . ימי מגוריו של הגאון מוה' מרדכי יפה בא"ץ איטליא הי' בערך עשרה שנים , משנת שכ"א עד שנת של"א , ובשנת של"ב נראהו עוד הפעם במדינת פולין , בהיותו אב"ד בגראדנא . ואח"כ בעירו לובלין *) גם ישב לבסא הרבנות בקרעמניץ , והי' גם ראש וועד ד' ארצות . בחדש איר שנת שנ"ב בא לעיר פראג לבחן שמה פאר , באותו הזמן כאשר עזב הגאון מוה'ר"ד ז"ל , את פראג ונתקבל לאב"ד בפוזנ , כמה שנים ישב בעיר פראג , ומתי עזב אותה , ונתקבל לאב"ד בפוזנ ? לא נדע . בשנת שנ"ה נמצא את הגאון מוה' מרדכי יפה בפוזנ **) בהיותו שמה לאב"ד ובשנת שנו' גמר חלק אחד מספרו לבוש האורה . מבניו נודע לנו א) מוה' אברהם אבירל אבדק"ק ניקלשבורג נפטר שם ב) בתו אשת החכם הרופא מוה' יחיאל מיכל הלוי עפשטיין , בהנ"מ אברהם עפשטיין אבדק"ק הוראדנא , ביוסק , לובלין והובא בתשו' פני יהושע ח"א 1) הגאון מוה' מרדכי יפה , הי' איש יך הרעיון , ובעל הגיון , ישר , ומאוד שנאה נפשו את הפלפל , כפי הנראה ישיבתו באיטליא פעלה עליו ברוח החכמה והמדע . באחרים מחבריו נראה שהיה לו ידיעה בחכמת המאמץמאטיק

מלכות . ה) לבוש הכהנה מולל כל דיני כו"ע ח"ה ח"ה עד סלכות שנת לפי סימניו וסופיו בעור זכ"י והרמ"ה נטעם וסברת לכל דין ודין . ז) לבוש עטרת זכס כל דיני שו"ע וי"ד כנ"ל . ח) לבוש ההור כל דיני שו"ע ח"ה ח"ה מלכות שנת עד תומו כנ"ל . ט) לבוש הכין והסגנון כל דיני שו"ע ח"ה ח"ה . י) לבוש עיר כוש כל דיני שו"ע חו"מ כנ"ל . יא) לבוש ההורס כחור על פרש"י והרמ"ס וכתב מפרשים כסדר ההורס ובסופו ליקוטים והוספות על ח"ה . יב) לבוש שמה וסגנון דרשות למעשים ורגלים ונשואין ועניות . יג) לבוש פנת יקרת ביאורים ותוס' הנהגות עם מורה נבוכים והרמב"ם ז"ל . יד) לבוש אדר יקר פירוש על סוכות קידוש ההורס והרמב"ם ז"ל ועל הכמת ההכונה עם הנהגות הר יחודה כ"ר נתן הלוי ונלוס לו ספר ביאורי יפה פי' ע"ס לורה הסרץ לר"ה כ"ר חיות הספרד עס הנהגות מהר"י כ"ר נתן הלוי כנ"ל . יו) לבוש חנן יקרת פי' על הרקיעי על הדרס . יז) הנהגות מהר"י חנ"ל חמשת לבושים שהשונים נדפסו גם לבדם גם עם תוס' הידועים והנהגות מנהגים חקרי לב כמו ח"ה ח"ה ח"ה לבוש ההכמת חנ"ל עם הידוע חליוס זעה לכה חליוס כ"ר בנימין זלמן וואלף הלוי ספירה מפרטג (פרטג חמ"ט) . וגם לבוש ההור עם החידו' חנ"ל . (הנהגות הספרים לה' בן יעקב דף 559)

(*) לפי דעת הרב הגאון מוה'ר"ד יוסף לעווינשטיין אבדק"ק סערטלע נשא הגאון מוה'ר"ד מרדכי יפה משרת רב ואב"ד בעירו לובלין בשנת שט"ה (ראה במכתבו הלהס) **) בספר עיר הנבירים למנהגות רבני נרדוגא דף 39 מובא בשם ההרס ריב"ל בספרו העורה בישראל אשר העתיק מהספר דרך משל דברים המובאים בס' לבוש ההכמה הנעשים להנהגות רבנות בעיר פוזנ , והוא שמה אחר היותו אב"ד בגראדנא . 1) מכתב הגאון מוה'ר"ד יוסף לעווינשטיין אבדק"ק סערטלע הלהס .

המאמץמאטיק , את חיבוריו אשר כתב בחכמת הקבלה היו ראשית פרי תוכניו , בשדה הספרות . ביחוד הצטיין הגאון מוה' מרדכי יפה , בספרות התלמודיות , אשר שמה הראה את כשרונו הנעלה והנפלא , ועומק שכלו ואחריו אשר כהן פאר בעיר פוזנ , בתור אב"ד , כימי קטנותו , בא המות וגדע בחייו אף את אחד ממכתריו בנית ועד היום נמצא מוצבת בבית מועד לכל חי בעיר פוזנ ז"ל .

ציון זה לראש הגאון ,
אב"ד מוה' מרדכי יפה ז"ל ,
ב' אדר שע"ב ,

הגאון מוה' שלמה ר' ליבישים

גאון גדול ומפורסם , נודע לשם אם כי לא חיבר ספרים אשר על ידם יתפרסם שמו בעולם , אבל נודע שמו ע"י תלמידיו הגאונים המפורסמים , עמודי ההוראה אשר הרבה פעמים יזכירוהו בתשובותיהם . הגאון הר' שלמה ר' ליבישים הנזכר הי' אב"ד ור"ם בעירנו ובפנה עזב את עסק הבבא , ואלה המה תלמידיו , א) הגאון בעל הכ"ח ח"ה , הנקרא בשמו ר' יואל יפה (והוא שם משפחתו האמיתי ושם סירקיש הוא רק כנוי על שם אמו) נולד לאביו מוה' שמואל יפה , בראשית המאה הרביעית , לאלף חשוי , בארץ פולין ולפי הנראה בעיר לובלין , העיר המולדת ילדיו ענק , לתורה ולתושב' , כי בתשובותיו (ישיבות סי' קנ"ח) כתב כדברים האלה , "ומעיד אני עלי , שאדוני אבי מורי , קנה לי , הפטורה ברמים יקרים , במועד אחרון של פסח , בהיותי קטן , וקראתי בעצמי בספר מוספין , בביהכ"ס של הגאון מהר"ש לוריא , ובמדרומה "לי שהי' או הרב בביהכ"ס , ולא מיחה ברבר כלל עכ"ל) ואם אביו דר שמה כבר בהיותו עלם קטן יאמר ביהמ"ס ספר עיר העדק , קרוב הרבר מאור , שנועד ללובלין , ואנשי עירו הכירו בו , את תבונתו היקרות והנעלות , של הנער הרך , בהיותו עוד עול לימים , ובל איש חזה בו מראש , כי יהי' לאיש נעלה , בו בעל השל"ה , הוא הגאון מוה' ישעיה הלוי הורוויץ . ג) הגאון מוה' צבי הירש שור , שהי' גם תלמוד מובהק , של הגאון הרמ"א ז"ל , 1) הגאון מוה' שלמה ר' ליבישים הנזכר , חתם עצמו על כרוז שיצא ממעם רבני ד' ברצות , בעירו לובלין , שלא להשתדל לחשיג משרת רבנות , ע"י כסף , וזה לשון הכרוז , (מובא בהלבנון שנת תרכ"ו) 24 "יצא התקנה שנת שמו" , ביריד גראמניץ ללובלין , שלא להשתדל שום רב , לחשיג משרת רבנות , ע"י הלואה או מתנה , הן ע"י עצמו , והן ע"י אחרים , ולא יחויק ברבנות לא ע"י כסף וחוב , ולא ע"י טמון מוקדם

לכונן קרעמניץ בזה חליו שזכרים משהוא והסבילו לו אנרות רבנות משם וסוף הסיכ' להם הסי' לשם להב"ד אך מיד לא הולכ משני עצמיו לא למדתי חכמה עיבור ההורס ולכן שום חכם במדינה זו ר"ל בשולין (ק) העיר ההרס ריב"ל בספרו חנ"ל) לנמור ממנו ע"כ חסע מקודם לחיטול וכו' וכן עשה שנסע אל הרב חנוכס וסוף סי' עניו וספ"ל רוח מאד וזהו קודם עצמו , תופר לבושים עיין בהקדמתו ללוש ההכמה והאופר לטובים ההכמה עם חסר"ל מפרטג (עיין בס' הללות חס"י סס להרד"ט אשרתו נמצאה הגאון מוה'ר"ד לבי הירש קהלישער) 1) קרי' נאמנה 53 עיר הורק 74

מוקדם, או מאוחר, או עינים אחרים, קרובים ורחוקים, המביאים הנאת טמון וכל איש ואיש, אשר יקשיח לבו, ויאטם אוזניו, משמוע בקול התקנה הזאת, לא יאבט ד' סדוק לו, מהיות כי באים אנהנו בכרית ובאלה, ומקבלים עלינו בקשר חוק ואמין, לצאת במערכה, נגד המסרב לרדפו עד חרמה, לדחותו בשתי ידים, ולהכדילו מכל קהל הגולה, ומכל קרובת ישראל, כי יהי מנודה משני עולמות, גם נפרסם קלונו ברבים, וזלת שאר עונשים קשים, ולהשומע יונעם, ותבוא עליו ברכות טוב, והתקנה תקים לדור דורים, עד עמוד הבקן המורים בהסכם גדולי ארץ, גודרי הפרץ בשנת ש"ן, נתחזקה התקנה, ברבר הרבנות, שלא לקנות הרבנות, משר העיר כאשר נעשה מאז ומקדם, בימים ההם, בימי כה"ג כימי בית שני, לזאת עשינו, קדלות וקנסים, וסוגים, וגזירות, על הדבר הרע הזה, ובאנו עתה וכלל עת ברירת רב, מוכרחים החזן והשמש לקרות הכרוז:

הק' שלמה מלובלין רבו של הב"ח, הק' יושע ולק כ"ץ בעל הסמ"ע, הק' מאיר מלובלין חתן הג' מיה' יצחק מקראקא, הק' בנימין הריף מטיטין, הק' זכרי' דער אלמער, הק' אייזיק מלובוב, הק' ליב אילינבורג, הק' חנוך הענדיל, הק' שמואל אדלויש ב"מ יהודה הלוי, הק' שרגא פייבש מקראקא, הק' וואלף אוירבאך מפוזנא, הק' דוד משעברשין, הק' יצחק כ"ץ ר' נטעם הק' יעקב כ"ץ ב"ר יצחק, הק' בנימין ביניש, הק' יהודה ליב מברוקס דלימא, הק' יוסף קאזא, הק' שמעון (צ"ל שמשון) ב"ר בצלאל מקרעמאץ, הק' זעליג מבעלזין, הק' משה ב"ר אהרן מלימא, הק' יהודה סג"ל ב"ר שניידר, הק' אפרים איש לינמשיץ, הק' משה (הנקרא ר' משה חתן, הק' ישע' ב"ר אברהם הלוי איש הורוויץ), הק' מנחם מענדיל ר' אבגדורש מקראקא, הק' בנימין אלקנה ב"ר אליהו ז"ל, הק' אברהם ב"ר שלמה פוזנר, הק' מאיר מאניש, הק' קאפיל כ"ץ ממגרשו לעמבערג עב"ל הכרוז {1}.

הנאון ר' שלמה ר' ליבושים אב"ד ור"מ בעירנו הנוכח נפטר בפה בשנת שני"א ונספד עם שני נאנים אחרים שמתו בשנה הזאת הספד גדול מכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר הקרובים והרחוקים ובספר שלשלת הקבלה נמצא קינה עליו ועל בנו משה יהודה ב"ר שלמה שאין ללכת אחרי אביו כחצי שנה אשר קונן עליו אחד מתלמידיו ה"ר שאול ב"ר דוד והנני להעתיק פה את הקינה הנוכח אשר ז"ל.

זאת הקנה אשר קוננה על ר' שלמה ובנו ר' יהודה יגד וחבים אשר מתו, שניהם בחצי שנה בעירנו לובלין המקומן הוא תלמידו ה"ר שאול במהו' דוד, לתועלת נפש רבו שאמרו הו"ל הקינה וההספד נחת רוח הם לנפש המת:

בניעה בנד ביז קרה, דמויות בכיות תקרא בשערים, צרת תחת הלבוש שנים, לבוש קרעים, וביום עברה כי איזה ערה, הוי כפרה, סוררה, סוררים, בעונות המגדלים כנשיעים, והוי רק זועת הבין שמועה, רעים אליהם האנחו, בשברון מתנים, נשתעה אל שערי דמעה, ולא תקום, צרה פעמים, פן יטוך המקרה, בעצלותי, פן יטוך המקרה, בעצלותי, ואם לא אדעה, רב

(1) עיר תהלים 160 מכתב סג"ל מו"ר יוסף לעווניטצין סג"ל ספרהלק

רב מחולל כל, ונפגע בעון כלנו, ואתנו שמו בחושך וכוסה, כה תריעו רע, מלך אין לנו, בצרה, מי יהי מן ומחסה, למה נגששה כעורים קיר המורה לחסידיו יקר אוקיר אבר מנום ואין מכיר, ראיתו אבל כבד, בנוצרים ערב לבי לגשת ולמל, אף אם ימצא בו ערות דברים, ולא יוציא יקר מוולף, קינה לך אחר, ומניית לב כמוני אשבר הננו המדבר, יצאו לצור, נהר לקינה, אבל ומספד תמזורים, על נאון, בשאון, כבו עם בינה, אחוז צירים, תחת שירים, אהה תמותו מרעמו, מרה תחת נעמי, מי על זאת שובי שומי, לב ריד ויורד, שערו שער, רעמו פנים, בגדי שיר במרד יורד, לתנות אננות, יענות ותנים האנק, על נשיא המנושא דום, אבל מתים תעשה מקשה וקרה, תחת מצטה, כול ארד וחור, שרטה פשוט דר שולל וערום היה, כעומיה על עררי שלמה, גדול ה' ביהודה, וים אלהים במדת דינו, הצר צעדי אוני ואינני, כי לקח אותו ואת בנו, דאלוף ה' לשלמה, אלף עולות עלת, כא ב נ"ר עיר חנינו, בשלחמה, במדע ככלכל ורדדע תעלה, על שרירי, בשיחי אריר, כי אריר דמע, כביר אוריר, אביר הרועים, מכבשים הפריד, ב' שלמה, הוא מלך יהודה,

מיאן להתנחם, ויתאבל עד כי חלה קולל ילדתו, אדרתו שודרה, אריר אל אבי, בינון שאולה, ותקנא צרה באחותה, בשאר כסות דמעתה ועונתה, ונקבצו צרות, דיות אשה רעותה, נקטה נפשו, על כאבי אבי, איך ירד הילל, רכב ישראל, הלך אר' ליש ולביא, אמרתי יהודה, עוד רד עם אל, אבל ילדים כחלילים, רהב וצעקי על, במיתו א"ב,

וקראו על לב יורא ולמו א"ב, ב"ה אכתוב, לרובי תורתו, יעיד ויגיד עיני רועיו, כל מעשה תקפו וגבורתו,

כי עלה עד לשמים שיאו, צאו וראו בני ציון, האנו אשר עשה גבר בעציון, שחו מים שלמה בציון,

דמשביר, השביר אוכל פמכביר מה טובו, ומה יפיו, ברגן, ואור' הושב בעלי, דיושבים כביר נשאו על לבם תומים בחוריו,

ובמוהם הפילו רבים חללים, איה שוקל, וסופר מגדלים, נגדעו שני מגלות נועם וחבלים, ראו אור בהיר, כי כבה,

גם בא וזהר שמשו, שני ראשי האורים, שוכבים למעצבה, נדעך שביב אשו, מעיו ראשו,

מלך כשאר, נדמה נדמה, חשך בערופיה, אור חמה, אככה, עומיה אור בשלמה,

רב מחולל, חבל צירים וחבלים, ירדו לעפר מחוקקים, בלבוש שקים, הלכו אחריו, לפשוט ולחלוק שוללים,

בצר ובמצוק, ובמצור מצוקים, מת בלל אכילת אורות מריר, אוי

אוי לאונדז ובר חירות ודרור,
קבעו פני כלם, קדרות פארור,
יום תרועה, נהפך לשבועים,
והיכב אמו כשופר, בכה ויללה,
ביום באי מועד, אבילות בין המצרים,
על משנה שברון, אספרה ואיללה,
יום טוב ברע חמור, צער אבל,
אמור, הגני מעיק כעגלה חמלא לח
עמור,

ד'וי ארון יסופר דך,
אוי לנו כי נפלה עטרת ראשינו,
בחורים טחון נשאו,
ממקום אהלך ניתק,
אבן בוחן, פינת יקרנו,
היושב בבית מרוח בראש,
על שלמ"ה ידרוש ויהוד"ה יתרוש,
ויהן בברותי מי לענה וראש,
לאקוה לגור ולמנחמים, ואין,
אנו הדינים, והגו אך נכאים,
תנו לאבלים, ולמרו נפש יין,
הפית בחורים כלם, כבתי כלאים,
זה אל זה שואל, איה רב פועלים,
מקבציאל, תורת משה באר היטב
הואל,
דעת חדריו מלא, מכאר חכמת שבע,
אב שלום הופה להלל. באו עריו.

לחשוף מים מנבא, חפ"י ראשם,
לא מצאו הרובל, שאבו מי מצור,
עדת אבירים, אשר כבדו את ד'
באורים,

במחפצת זרים, למרים מרים,
דרכה ארבה עצבונך, ועצבונך,
עד אבי. יושב אהל ומקנה,
במסחרים חבבה נפשי,
באיני, כי קול ענות חלושה שמעתי,
במחנה, בביתו אין לחם ושמלה,
ועד מאוד גדל שאלה,
באין משען חיבש המכשלה,
זמיר הפורטים עד פי נבל,
הסר מעלי, והמון שורו ביום אבל,
שאלו ישאלו באבך,
עז מורי מנורי, ושפסרי,
יצא מחוק מארי,
מאז המבלוג שור, בחיותי יעזי,
הפיל שני עמודים, "יבין" זכונך,
צרה במבוכה, אחוזי חיל כיוולדה,
שלמה הדך לשכון בערפל,
מישהן הערוך לחורה ולתעודה,
עשו מטה (*) וארון לבור אופל,
בית מלוא הרחוק במרץ,
נכרך פרץ על פני פרץ,
איכה תפארתו מראשיתו השדך ארץ

למנצח על מו"ת לב"ן להוביר,
לנמעי נעמנים הקרואים בנים,
ברגל נשמתו בצדק יזכר,
במקום קדוש והלבו על קברו,
שונים בהספד ובכבוד רבך אל התעצל
או מטרנס יערה ומאצל,
וינחם אותנו ממספר בית האבל.

לראבון לבבני מקום קברו וקבר בנו בבית מועד לכל חי בעירנו נעלם, מאתנו,
ובלי תפנית מצרותיהם היו מרץ לשני הומן.

(*) המנהג היה לפנים לעשות ארון ומעט מהשמן שומד עליו הספד. או ספרים עליו
(נחמנו לעניים (היהוב)

הגאון מוה"ר יצחק בר' נטע הכהן שפירא

הגאון הספורסם מוה' יצחק בר' נטע הכהן שפירא, מגדולי חכמי דורו אב"ד
בעירנו לובלין, (חיבר ספר 1) סדר גיטין. שמוכרו הגאון מוה' שמחה הכהן ראפפורט,
בספרו ספר השמות כמה פעמים, ס' גיטין של ר' יצחק ר' בנמש, וגורע שמו ע"י
התקנה, שתוקן ביריד לובלין שנת ש"י, בצירוף עוד כ"ח רבנים, באסור חמור, שלא
יתמנה רב בקהלות ישראל, בשוחר ממון (הלבנון שנת תרכ"ו), והוא חי' אביו זקנו,
של ר' יצחק בר' נח, כעמ"ח ס' "זכרון" ונכדו הנזכר מתארו בספרו, "אבי אבי החסיד
מוה' יצחק קטן חכמות, וגדול שבגדולים, וכפ' מקום אשר דבר המלך ודתו מניע,
חי' במדין ומכושלן פסקי שאר הגאונים, כי הורו לדבריו כל חכמי ישראל". הגאון חי'ר
יצחק בר' נטע הנזכר, נברר להיות דיון ד"א בשנת שנו" מעיר לובלין (2) אולם כפי
הנראה, לא הספיקה לו השעה קבל משרתו זאת, וען לפי דבריו נכדו נהרג קודם
שנת שנו" עם בחור אחר סמוך לעיר לוקבא (ה"א הכרמל השביעי שנה ששית עמוד
301) ועל כן מבנהו חי' הגאון מוה' נתן שפירא בהסגרתו על ספר הזכרון, הקדוש
מוה' יצחק בר' (הקטן, 3) ולפי דבריו הגאון מוה' יוסף לעוונישטיין אבדק"ק סעראצק,
(4) נפטר בעירנו לובלין בשנת שפ"ג, גם נמצא תחת ידו העתק ממצבתו, (*) אשר
זה לשונה, ויגיע יצחק וקן ושבע ימים בשנת שפ"ג.

נתבקש בישיבה של מעלה לחרומים,
יד ושם חי' לו בשבע חכמות הרמות,
העמיד תלמידים רבים,
שמו נודע בכל העולם,
לו דומי' תהלה,
עמוד הגולה (והשאר חסר למרגלותיו),

ורא' לדבריו הגאון מוה' יוסף לעוונישטיין אבדק"ק סעראצק, שהגאון מוה"ר
יצחק שפירא נפטר בשנת שפ"ג, נוכח להביא את דבריו הגאון כעמ"ח ס' מנלה
עמוקות, בספרו הנזכר, אשר ז"ל, דרוש להסדר של דודי מוה' יצחק בן רא"ו מוה'
נתן שפירא שפ"ג לובלין, לעומת זה דבריו נכדו שוקני הגאון נהרג קודם, בשנת
ש"ג סמוך לעיר לוקבא, מביאים אותנו במבוכה לכן לא נדע בבירור שנת מותו,
וזאלי הומן אשר יוכר לגלות לנו מקורים חדשים, יגיד לנו פשר דבר.

הגאון מוה"ר ז"ל

הגאון מוה"ר ז"ל, נולד לאביו הגאון מוה' גדליהו, בשנת ש"ח לאלף הששי
(הקדמת בנו הג"מ גדליהו לתשובת אביו) וכפי דעת החכם גראטין בספרו קורות
היהודים

(1) כנסת ישראל להסדר רש"י פון עמ"ד 658 (2) סוף סנה שנים מאמר קדית
חרב (3) כנסת ישראל להס' רש"י פון עמ"ד 658 (4) במכתב הגאון סג"ל סלח
(5) רוב הגולה סלחתי מספר, עיר סדק' לתולדות נאוגו וגדולי קדשקל לכד מאלו המקומות
האז לייגתי מקרים אחרים (הסמך)

(*) עקבות המלחם הולת לא נדעו עוד כעת בבית מיעד לכל חי בעירנו

היהודים ה"י עמוד נ"ט היתה העיר לובלין עיר מולדתו, ולמד בישיבתו של הגאון מוה"י יצחק שפירא הכהן, אבדק"ק קראקא, וכאשר ראה הגאון הנוכח כי ברכה בו וכי ברבות הימים יה' לגפן אדרת לקחו לו לבן, ונתן לו את בת בתו לאשה, והגאון מהר"ם ז"ל, כל כך התפאר ביותנו זה עד שכמעט בכל תשובותיו חתם עצמו, "חתן המלך הגאון מהר"ק ז"ל" בחיות הגאון מהר"ם ז"ל בן כ"ד שנה נעשה ראש ישיבה בלובלין, ויבהן על משמרתו משנת שט"ב עד שט"ו שאז נתקבל לראש ישיבה בעיר קראקא והגליל בטקום חותנו (הקדמת בנו לתשובותיו). פלפולו ה' מוסר על אדני הגיון והשכל הבריא, וה' מרעיש אדני שאלות בדני או"ה גם בדני ממונות מקצות הארץ כאשר נראה בתשובותיו, כי גם מארצות איטליא ותוגרמא חריצו אליו גדולתם. תשובותיהם, וכל גדוליו ומנו המפורסמים נתנו כבוד לשמו, כהגאון מוה"י מרדכי יפה בעל הלבושים, גם העמיד תלמידים הרבה אשר הרבו כבודו, כי כלם היו גדולי ארץ ועמיו ההוראה, כאשר נפרטם הזאה בשמותיהם לכן איפוא לא נתפלא אם לכש נאה כמדון, וכאשר עמד רב אחד לסתור דבריו, שלח בו לשונו, וכתב עליו, שאינו כדאי בעיניו, להחזיק עמו ולסתור דבריו כי אחרי מי ארדוף הלא המפורסמות אין צרכין ראי' ומופת, גם אין זה דרכי דרך ארץ ההתפארות ממנו, כאשר ידוע ומפורסם הוא "שת"ל העמדת תלמידים הרבה, ככל הגדולים הקדמונים ורוב תלמידיו חמה כלם, ראשי ישיבות, ומורי הוראות בישראל אשר השפיע והנוף הנוכח, איננו כאחד מהם, ומתלמידיו, תלמידיהם" הלאה כותב, "וכבר עלה על דעתי לגלות עד קלונו ברבים, ולהרים המצנפת והעטרה מראשו פה בביהכנ"ס הגדול דק"ק לובלין בהתאסף קבוצת גדולי מראשי ישיבות ומנהיגי ד' ארצות בזמא דשוקא חזרתי מדעתי זאת מדעצות, ואת בפרטם גדול כזה, פן יהיה לו לכבוד שאיש כמוני היום מטפל בו, בשפד כמותו (בתשובותיו סי' פ"ח) וברוב גדלו ושמתו, מיקרת הפאנת ישיבתו הגדולה, הגהו מזכיר ברוב תשובותיו את ישיבתו בזה"ל, "המרוד כעת בעסקי הומנים, בלמודי, ההורנים האלהיים, כדי לריות צמאון בני ישיבתו הגדולה והחשובה, (תשובותיו סי' י"ט ס"א פ') עד כמה הגיע גדלו בתורה נראה מזה, כי מצא עוז בנפשו לדבר בלשון מדרבת גדולות, וכתב "בר מן דין אין ממנהגי ודרכי לחיות עוסק בדברי "בעלי הש"ע וק"י לבנות יסוד איזה הוראה על דקדוקי סידות דבריהם כי לא נתנו מידעה אחד רק הם דברים נלקטים נפרדים שבמה פעמים לא יצדק חבורם (תשובותיו סי' י"א) ומחבריו הש"ע והנאונים לא יצאו נקיים מלפני כס משפטו הנורא על הב"י כתב סי' קצ"ד, אמנם לא בתפוסה זו בלבד נתפס הב"י אבל יש לי חבילות "חבילות סתירות והשגות על דבריו וכו'. עתה נשיב לדבר אורות יחוסי ומשפחתו. הוא היה בן למשפחה רמה בישראל אביו ה"ר גדליהו ה' רב גדול ומפורסם, אביו זקנו ה' מקובל מוה"י אשר שה' אב"ד בקראקא חבר ספר קבלה, עטק הברכה" על סודות התפלות והברכות ורתחתן עצמו עם גדולי זמנו הגאון מהר"ק ז"ל והגאון מוה"י מוה"י ישכר בער אב"ד בווינרמיוזא היו מחותניו, גם הגאון מוה"י אבא מקראקא ה' מחותנו, ואלה היה בניו הנולדים לו (א) הגאון מוה"י גדליהו אשר הוציא לאור תשובות אביו, גם כתב שמה הקדמתו, (ב) הגאון מוה"י יצחק ע"ש חותנו מהר"ק שפירא מקראקא, (ג) הגאון מוה"י אהרן שה' אבדק"ק מולטשין. ובספר יון מצולה יוספר מה שיקרה

שיקרה לו בשנת ת"ח ז"ל, "ויקחו משם עשרה רבנים חיים וישימו כבלי ברזל על רגליהם וישימו אותם במשמר עד שיפדו עצמם בעד י' אלפים וחובים ובתוכם הגאון מוה"י אהרן בן הגאון מהר"ם ראש ישיבה בק"ק לבוב, והיונים היו יודעים אותו שהוא עשיר גדול ויפרה את בנו בכל ממון שפוסקין עליו (1) גם בת ה' לו והיתה אשת הגאון מוה"י יוסף ז"ל אב"ד דחין לעיר לבוב ומנותחו שמה בכוד בעיר לבוב (בעהמ"ח ספר רוח נוחה הגאון הר"ר עזריאל ב"ר אליהו על, סוגיא ריחא מילתא, בהקדמת ספרו הנוכח בכתב יחוסי עד הגאון מהר"ם ז"ל מביא כי הוא אחד מנכדי הגאון מוה"י יוסף אבדק"ק לבוב חתנו של הגאון מהר"ם ז"ל. הכותב) הגאון מהר"ם ז"ל אחרי היותו אב"ד בקראקא קבל עדין בשנת שנה" משרת הרבנות בעיר לבוב והארץ שמה ימים על כסאו יותר הרבה מבעיר קראקא, אחרי כן עזב את העיר לבוב, ואזה למושב לו את עירנו לובלין להיות לר"מ ואב"ד בתוכה וזה ה' בשנת שט"ג*).

ואלה הדמה תלמידיו אשר נהגו מויו אור תורתו (א) הגאון מוה"י יהושע בעתמ"ח ספר "מנחת שלמה" אשר ה' אבדק"ק קראקא (ב) מוה"י אברהם בהגאון בעל שו"ת "משאת בנימין", (ג) הגאון מוה"י ישע' ב"ר אברהם הלוי אברהם הורוויץ (של"ה), (ד) הגאון מוה"י זינביל תלמידיו הגאון ר"מ ור"ג ואב"ד מוה"י משה, (ה) הגאון מוה"ר נתן שפירא מלובלין נזכר בזה להלן (1), ר"מ ור"ג מוה"י יוסקונד, (ז) הגאון מוה"י דוד מעביל שפירא אחד מדיוני קהלה עיר ואם בישראל ק"ק קראקא (ח) הגאון מוה"י יעקב. אב"ד בפנימשוב, ואזה חבוריו של הגאון מהר"ם ז"ל, אשר חיבר, (א) ספר מאיר עיני חכמים", (ב) "מנהיג עיני חכמים", (ג) מאור הגדול" (ד) "מאור הקטן", (ה) "נר מצוה", (ו) "תורה אור", (ז) "אור שבעת הימים" (2) הגאון מהר"ם ז"ל כפי המקובל לנו, נפטר בעירנו

סיבת עזבו את לבוב וקב"ו משרת רב לאב"ד בעירנו לובלין ומלא כפנים הח"ק מליבו אשר ז"ל: מעשה שה' כך היה הגאון הגדול מהר"ם מלובלין ה' פה אב"ד כמה שנים והגאון בעל הסמ"ע ה' פה ר"מ וס' חתן הנדבך הראש ומנהג מוה"ר ישראל אידלס מפס, והגאון מוה"ר אברהם שרעניל סא ה' תלמוד להגאון הסמ"ע ופעם אחת אירע שהגאון מוה"ר אברהם שרעניל אשר ה' פה אחד המיוחד מיקורי פה תורה וגדולו בו נלמדים טסה משתה להחיות בנו וקרא להגאון הגדול מהר"ם מלובלין שה' אב"ד דפס נ"כ למשתה ה"ל אחרי כלות המשתה ה"ל מוה"ר אברהם שרעניל ללות להגאון מהר"ם מלובלין לביתו וס' מן מאחריו והגאון מהר"ם מלובלין לא ראה את הגאון מוה"ר אברהם שרעניל ה"ל לאחריו כי כבוד התורה ה' יקר בזמן סוס וכלשור בל הגאון מהר"ם מלובלין לביתו והביעה אשתו הרבנות אשת מהר"ם מלובלין כי הגאון מוה"ר אברהם שרעניל ה"ל לאחריו וסא חיו רואה המנהג בזה"ל: איך רואה אשר נצבא רבא כזה ה"ל ללותה חמר לה סאס רבו כגאון חיו כדאי שילך נ"כ ללות ומיד הרס אפו להגאון מוה"ר אברהם שרעניל וסמחין עד אחר כלות החתונה ומיד עשה הגאון מוה"ר אברהם שרעניל חסיפה גדולה וקרא לכל הפרנסים ופרנסיו ד"א, כי הגאון מוה"ר אברהם שרעניל ה"ל ה' נ"כ פרנס ד"א ונשיא בדרך הקדושה ולוזה חלל הועד בזה"ל: כבודי אני מוחל אך כבוד רבי הגאון בעל הסמ"ע איני מוחל ובכן דעתי שהגאון מהר"ם מלובלין לא ייה' אב"ד וס' סס כמה דעות שהלכו ללד הגאון מהר"ם ז"ל וס' סס נ"כ רבים שהלדיקו להגאון מוה"ר אברהם שרעניל וס' סס דבר ה' שהגיע מלת המג' שהגאון מהר"ם מלובלין מוכרח לנסוע מפס, וס' סס הגאון מוה"ר אברהם שרעניל לנסוע מפס ע"ק ונסע מפס ללד ללובלין כי עיר לובלין היטה פנו' לו כי לא ה' לסס בזמן כזה רב ונתקבל סס לאב"ד זכותו יעמוד לו ולכ' ישראל חמן עכ"ל בספקס (מלכת קודם להולדות גדולי לבוב).

(1) הסרמל הסדשי טסה שלישית לז' 662 מאמר סדר נחוס צרילל (2) שפתי ישינים

נימור

בעירנו בשנת ש"ו, ולראובן נפשו מקום קברו נעלם מאתנו, ובלי תפונה מעבתו היהת טרף לשני הזמן.

הגאון מהרש"א ז"ל

הגאון מהרש"א ז"ל, הנודע למדי בכל מרחבי ארץ ע"י חבריו חרושי הלכות והגדות אשר חיבר על הש"ס, ה' חתן הגאון מוה' משה אישכנזי מפוזנא, ושם חמותו היהת אידל עשירה גדולה בפוזנא והיא פרנסה אותו ולכן חתם את עצמו על שמה "שמואל אידלש" יען כי הכיר לה טובה בעד גדולתו בתורה אשר מורה היהת לו זאת (1) הגאון מהרש"א ז"ל הנוכח ה' אב"ד בטיקטין, פוזנא, חעלמא, אוסטרא, וגם בעירנו לובלין (2) בהיותו כפון נהג ישיבתו הגדולה והמפורסרת בחיי חמותו הגבירה אשר החזיקה אותו ואת כל בני ישיבתו מכספת ואחרי מותה נתבטלה ונסע משם ונתקבל בשנת שס"ה לאב"ד ור"ט בק"ק חעלמא (3) ומשם נתקבל לאב"ד ולר"ט בעירנו לובלין ובהיותו בעירנו בא עה"ח בהסכמה על ספר "קבלת שבת" אשר איזן וחקר הרב המובהק החכם השלם הגאון מוה' מנחם מאניש אברק"ק מורבין בן הגאון הגדול מוה' יצחק חיות זצ"ל הנדפס בדפוס המחוקק צבן בן אברהם קלנימיוס יפה, וא"ה דברי המדפיס בראש הספר, "מהוקן יפה כמנופה בנפה ע"פ מאמר רז"ל בסיפור יקרי "חסידו עולם המעשים אשר פעלו ועשו בכל ע"ש בהכנת צרכי שבת וענין קבלתו "בקול זמרה כנעים וזמירות וזירות וכלולים בו בשער הזה כל הדינים השייכים לע"ש "וכיום כל חריו וחריו כפסוק המסיים במלת שבת וחצי פסוק הוא חריו עם מה שקדם לו בדרך הפייטנים המהוגנים ושבר מקבל את השבת עצום ורב כנודע לחבמי האמת "ליקח זמר זה מספר הזמירות שחיבר הרב הגובר הלוא חמה בכתובים בהסכמת הרב "הגאון המופלא מוה' שמואל בן הר"ר יודא הלוי יצ"ו ר"מ ואב"ד דקהלת תהלת ישראל "ק"ק לובלין שהסכים עם שאר אלופים, ובני החבורה קרישא מקבלי שבת" בק"ק "לובלין יצ"ו לומר זה הזמר הנכבד בכל ע"ש לקבל יום מנוחה בגילת ושמחה (4) גם "בהספר יש נוחלין שחיבר הגאון מוה' אברהם שעפמיל סג"ל הורוויץ מתושבי ק ק פראג אבי הגאון בעל השל"ה ותלמיד רבינו הרמ"א נדפס בהדפסה הראשונה ע"י בנו הגאון מוה' יעקב סג"ל הורוויץ מק"ק שעבערשין בשנת ש"ע"ו בא הגאון מהרש"א ז"ל בהסכמה על הדפסתו וז"ל, "גאון שמואל אליעזר בן מוה' יודא הלוי זללה"ה אב"ד ור"מ דק"ק לובלין (5) מבניו של הגאון מהרש"א ז"ל נודע לנו חתנו לוקח בתו הגאון מוה' יצחק בר' בנימין בעהמ"ס ' (ביחודא בתרא) (6) הגאון מהרש"א ז"ל עוב את עירנו לובלין, ונתקבל לאב"ד ור"מ בק"ק אוסטרא וגפטר שם בטיצא ש"ק ר' ימים לחודש כסליו בשנת שצ"ב (7).

(*) הערה בני הפוגה היחס מטרת "ההגדה קדישא מקבלי שבת דק"ק לובלין כמו מטרת "הגדה שומרי שבת חסידים" כהנהגה מקומית במדינתו (הנהגה) (1) מגילת יוהסין דף י"ז ע"ב בהערת הגאון מוה"ר יוסף אב"ד סערלשק (2) ס"ס (3) כוללת יופי ח"ה דף כ"ה (4) סכמה סכמי ז' 518 מאמר סג"ל נהום כרייל (5) כוללת יופי ח"ה כ"ה (6) עיר תהלים דף 165 בהערת הגאון מוה"ר יוסף אב"ד סערלשק (7) כוללת יופי ח"ה כ"ה

הגאון מוה' אפרים זלמן שור

הגאון המפורסם מוה' אפרים זלמן שור נולד לאביו הגאון מוה' נפתלי הירש אשר מוצאו ממדינת מעהרין נכד להגאון מוה' יוסף בכור שור שהובא בתוספות (1) הגאון מוה' אפרים זלמן הנוכח חיבר ספר "תבואות שור" על ד' מידים עם תוספות הרבה דינים שלא נמצא בב' נדפס בלובלין שנת ש"ל"ז"ס" (שע"ו) (2) וה' חתן השר הגאון מוה' שאול וואהל ושם אשתו חגלי והוא ילדה לו בן הוא הגאון מוה' יעקב שור שה' אב"ד בק"ק בריסק דליטא, ובאשר ה' עורנו צעיר לימים הלכה אתו פעם אצו מרת חגלי בת השר מוה' שאול וואהל להגאון מוה' העשיל שיתן לו סמיכה אולם הגאון מוה' העשיל לא חפץ לתת לו, בשוכם מבית הגאון הנוכח שא"ל אותה בנה בדרך, מדוע לא חפץ לתת לו סמיכה ספרה לו שורש דבר כי הגאון רבינו העשיל ז"ל ה' מיועד להיות בעלה חתן אביה השר, אולם אבי' חור בו ולמען שלא יבוש התחתן עמו הקצין מוה' משה ר' ליוורט מבריסק דליטא ונתן לו את בתו לאשה ומתה עליו בקוצר שנים ולכן חרה אפו בה, כל גדולתי של הגאון מוה' יעקב שור בתורה, בא לו מחמת אמו כי הוא השתדלה לפחת בקרבו אהבת התורה פעם אחת אמרה לו בתוכחת מגולה, "האם תרצה גם אתה לחבר ספר כאשר עשה אביך שחיבר ספר "תבואות שור", למען העיר בקרבו ההפץ לשקוד על דלתי התורה, והוא בב"ל מאמצי כחה חזקה יורו ובחכמתה הגדולה הלווה את בנה לתורה עד שנעשה גדול בישראל (ס' גדולת שאול) הגאון מוה' יעקב שור הנוכח ה' חתן הקצין מוה' ישעי' בן ר' משה ר' ליוורט מבריסק והוא ה' אב"ד ור"מ בק"ק בריסק דליטא עוד קודם הגאון מהר"ם בעד חלקת מחוקק, ומלפנים היה אב"ד ור"מ בק"ק לויצק וה' לו ג"כ חליפות מכתבים ושו"ת עם הגאון בעל חלקת מחוקק (ס' י"ז סוף ס"ק ע"ה וכן נדפסה ממנו ג"כ ב' שות בשנת נאוני בתראי ס' מ"ה ס"ז), (3) אחותו של הגאון מוה' יעקב שור היהת לאשה להגאון מוה' יהודה ליב קאצינעלינבויגען ז"ל בן הגאון מוה' מאיר ק"ב ז"ל אשר ה' חתן הגאון הקדוש* מוה' פנחס הלוי איש הורוויץ מקראקא (4) הגאון מוה'.

(*) דרך חנכ' אביה כסה דברים המנעים להולדות הקדוש מוה' פנחס הורוויץ ז"ל, וסבת הרבינו: בעיר טאמאשק נחפס נכד אחד שגנב מבית הפלחס כלים הלריכים לעבודתם, ואמר כגנב שמכרם ליסודי ח' ולויתו יודע שמו רק יסירנו, כאלה ירשם חותו, וסבת הסקורה שיצמיתו הגנב לפני פתח בית הכנסת, ועל מי אשר יגיד שגנב יוליכו לזית הסוס. ומ' פנחס הנוכח ה' דרכו להיות מהגוס בחסידות ועוסק בחורס ביום וזלילה וס' מעש כל היום או רובו בניהול"ס לבוש בעליה ותפילין ועוסק בתורה, ומן השמים נגזרה סדרתו שרלכו הגנב יולל מבית הכנסת ואמר עליו כי הוא הקוס, ותפסותו וקשרתו בשלשלות להוליכו לעריבנאל ללובלין, ובדרך נולל וממלט מהשגשגלות וזכרה וזך כמס שעות ביילה עד אשר נפל מרוב יגיעה ועיפות והכב שכלך למרחוק הרבה משומריו, והזך בדרך עקלקלות וחורר סביב סובב עד אשר נפל קרוב למקום שומרים כי ה' הגזירה מן השמים וכו' ונשרף י"ע אייר ביום ש"ק סה"י בלוחו היום מענין הפרשה פ' אמור ומקרה שכתבו וקדשתי בזהך בני ישראל וכו' צעיר לובלין בשנת ת"ל, ובו ביום ה' מוה' לבינו לפני איש סניכטו דברי' אחר כך ובקש מראשי וועד גליל ד' ארטה בפולין ע"י הסהרדן שישימו עיניהם לעוצה אשהו סה"י חלמיה רכס ועמסה להשיאם לפי כבודו, וכן קיימו רש"י

(1) עיר תהלים 159, 153, 24 (2) אולר הספרים לה' בן יעקב (3) כוללת יופי ח"ה דף מ' (4) עיר תהלים, 154, 153

מוה' אכרים ולמן אשר מגמת פנינו בעת לספר תולדותו, ישב בראשונה על כס הרבנות בעיר בריסק דליטא ואח"כ בעירו לובלין, ופה עירנו עזב את עמק הבכא, וכה תקונן אכן מצבתו ותהגה נכאים בחרוזים מעמי, הכמות, בבית מועד לכל הי בעירנו, וז"ל

הגאון הגדול ומ' מוהר"ר אפרים ז"ל נקרא ולמן שור
אב"ד וראש מ'

(לד שמא') דק"ק לובלין וצלה"ה בן הגאון דק"ק לובלין בן הגאון מוה'
(לד ימין) נפתל כ"ח תשרי ש"ן צו"ק דלי" לפ"ק.

הגאון מוה' יוסף יוסף

הגאון מוה' יוסף יוסף הנקרא (לפי דעת הגאון יוסף לעוונישטיין) (1) מוה' סף קלמנקיש אחיו של הגאון מוה' אליהו בני מוה' אברהם קלמנקיש מלובלין, נתן חסכתו על ספר "גלילות ארץ ישראל", ביחד עם הגאון מוה' יואל סריקיש בעל הב"ח, ורגאון מוה' משה ר' מענדילש (2) הספר "גלילות ארץ ישראל" הנוכח מורה דרך לנסוע לארצה"ק בשני דרכים, וסיפור מסעות המחבר לצפת וספורים מעשרת השבטים ונהר סמבטיון מחברו הוא מוה' אליעזר הלוי איידליש מפראג בסוף המאה הרביעית לששי עת עלה לארצה"ק, ולפי עדות הגאון מוה' מנשה בן ישראל נשרף הספר הנוכח ע"י הכמרים, הנדפס בפיוורא שנת תנ"א, ואח"כ נדפס באמשטרדם תס"ה בפראג תקפ"ד (3) בס' ברכת המים להר"י מיכל ר' יושפ אות ו' מוכיר להגאון מוה' אליהו קלמנקיש אב"ד ור"מ בק"ק לכוז ואחיו הגאון מוה' יוסף קלמנקיש מפראג וכו', ובפנקס הוועד בלבוז אשר התח' יד החכם מוה' שלמה באבער מלבוז, בא עה"ח על פק אחר יוסף ב"ר אברהם קלמנקיש מלובלין, (4) כפי עדות הגאון מוה' יוסף לעוונישטיין (5) ה' אב"ד ור"מ בעירנו, ונפטר בפראג בשנת שצ"ו ומגדל ערכו מצאתי לנכון להעתיק מצבתו מספר גל עד (6) אשר כה תקונן ותהגה נכאים.

וימת יוסף בן מאה ועשר שנים ויושם בארון.

ביום ראשון, שבו נברא האור, נגנו אור,

הואר פני יוסף, הוא הגאון הגדול ר"מ ואב"ד במדינת פולין ובידים, מוה' יוסף בן הר"ר אברהם קלמנקיש וצ"ל במספר ימים אחר, לידת שבו חג האסיף, למנון "שנות עולם" "בעת" כפזר "העונות", נתבקש בישיבה של מעלה עמרת גאון יוסף, בכל עת התאסף העדרים, במדינת פולין, הסכימו כדם לדעתו, כי מעמו ונימוקו את יוסף, נגששה כעורים באפילה, כי אין פותר לנו יוסף. היה חסיד בדורינו ראש בני יוסף אב

בחכמה

רחמי הועד וסמיאס להגאון מוס"ר ליז אבד"ק גלוגה (גדולת שאל ד' לד' נסס הס' יש מנחילין)

(1) במכתבו הלאה, (2) במכתב הגאון מוס' יוסף לעוונישטיין אבד"ק סטראזק הלאה (3) כנסת ישראל (לחכם רש"י פון לד' 221, 4) במכתב הגאון הסדר, 5 סס הלאה, (6) גל עד דף 34 § 28

"בחכמה" רב"ה "משנים יוסף. קראו למקוננות ויספרו אוי כי סת יוסף, למנוחתו אחר אחיו "בשנה אחת חלק יוסף, בענינות תורתו היו חדים וקלים בנהרי חזקל ופרת יוסף, נהג בנשיאתו ברמה ובנחת ובפרט את בני קהלתו כאשר ד' את יוסף, קוצים וחורולים לא נשארו בכל התורה, שלא תרין יוסף, שבו חלק וגבר בכל תפוצות ישראל בשם יוסף, זכות צדקתו לנו יעמוד כל אחי יוסף.

(לפן עיונים לדיוס)

אזכיר זכרון מעשים משנת "ב"ר"ג"ש הלבנו מפה בנולה, ונתקלקלו בתי נפשות קדוש עליון כולה. וגרבה רוחם האלופים גו"מ ותקנם על מכונם ותלה. עלינו לשבח לנורא עזילה נעשה "בשנת "ב ש"י"ד וקול תודה נברך למעלה למעלה.

(לפן תחתונים לדיוס) יודעי תבונה, שאו קינה וזיונו פנה בן פורת יוסף, והעירור "דמעות וגדלו פרעות, כי נעשו מגרעות לבית יוסף, סיקל אבנים "הורה לנכונים, דרכי נכונים ויצא יוסף, פענח רוים, גל אנונים "עדיף מחושים צפנת פענח יוסף.

(למערכ)

ויגיע הגאון האלון המרום וג' רב ואב"ד נ"י, מוה' יוסף בן מוה' אברהם קלמנקיש וצ"ל, ויוקבר בגבול נחלתו נחלת ד' הוא יבוא בשלום לחודש תשרי שנת "ב"ו"א "ב"ש"ל"י"ם "לפ"ק. ויוסף הוא המשיבד איין משלים תיקן וחזיר הרים וסלעים פרק ושיבר, לא הי' נעלם ממנו דבר, בתורה ובמצות ד' גבר "רועה ישראל מנהיג ודבר, כרועה עדרו קבץ כל צורך וחבר "מוץ ותבן דאורייתא הניח וחבר, ועתה בעון הדור חלף ועבר. "גאון ישראל נשבה במר צרחו אחריו כל הציבור מי יורה לנו "נתיבות ויאמר דבר, או לנו כי חסאנו נשמע כמדובר גם צבא "השמים נשאו קינה ביום בית אלהינו נשרף והוסר ועל ראש תפארת יוסף אשר נעדר, הנצב"ה נקשר.

(לפן אבן עליון)

ויוסף הוא השלים בים התלמוד, ובכל מלך דאורייתא. סר נהי רבה אחר מגדולי גאוני קדמיתא זכותו עלינו פני ד' אלהים אמין.

(לפן תחתונים)

"יושבי ישיבות מי יורה לנו נתיבות. ויפתח הלבבות אין עוד יוסף, וזאת לפנים המבקשים צפונים ישיבים וקנים לבו אל יוסף. סילודין יוהג כאר' ישאג עמו נהג, כצאן יוסף, פשיש "דסנפירין שבר מינרין, גילה ממירין, ויאמר להם יוסף.

הגאון הר אברהם הלוי עפשטיין ז"ל

הגאון מוה' אברהם הלוי עפשטיין, אבד"ק, הוראדנא, בריסק, לובלין בן הרב הגאון מו' מאיר הלוי עפשטיין, הובא בתשו' מהר"ם לובלין, ס' כ"ח, ק"א נכד ה"מ נתן

נהן הלוי עפשטיין, אבדק"ק פפד"מ, הובא קתשובות מדר"ם מינין, סי' כ"ד כ"ה ס"ג, מבני בניו של הרא"ה מברצלונה כפי דברי הג"מ אפרים מרדכי מנאווי הראדאק, בשם הגאון מוה' אברהם עפשטיין הנוכר, והובא בשו"ת ב"ה החדשות סי' ל"ו ס' סב גאוני בתראי סי' כ"ו פני יהושע ח"א חאה"ע סי' ט' והובא בסידור אור הישר לר"מ פאפירש נידון הקדושה בשמ"ע. בנו של הגאון הנוכר, הוא הגאון יחיאל מיכל הלוי עפשטיין, (חתן רבינו הלבוש) הגאון מוה' אברהם עפשטיין, ה' מתחלה אב"ד בחוראנא בשנת שע"ו עד שע"ד, וע"ז יעיד התימון אשר בא שמה עה"ה בזמן הנוכר הרבה פעמים, ומשם נתקבל לאבדק"ק ברוסק עד שנת שע"ט, ובשנת שע"ט קבל משרת הרבנות בעירנו לובלין, ובשנת ת"א נתן הסכמותיו ע"ס קול יהודה להר"י לוי הרופא בהיותו בעירנו, ובשנת ת"ג עזב פה את עסק הבכא. מצבתו ומקום קבורתו לא נודע לנו לדאבון לבבנו כעת (1).

הגאון מוה' יעקב בר אפרים נפתלי הירש ז"ל

הגאון הגדול והמפורסם מוה' יעקב כהרב אפרים נפתלי הירש, פאר הדרו וורו, ורבים נאותו לאורו, בתחלה היה אב"ד ור"מ בק"ק ברוסק דליטא, ושם הרביין תורה בישראל (2) בשנת שע"א בהיותו יושב על כס הרבנות בעיר ברוסק, בא שמה אז הגאון מוה' יו"ט ליפמאן סג"ל בעל המחבר תוס' יו"ט לכלילת בנו הרב מוה"ר אברהם סג"ל עם בת הקצין מוה' יחיאל לוריא, בן החכם הרופא מוה' שלמה לוריא, וזה ה' בין כסא לעשור, ויען התמחמה שמה ימים אחדים כבד הגאון מוה' יעקב את הגאון בעל תוס' יו"ט נגד וקני עירו לדרוש שמה בביתכנסת הגדולה הדרשה של שבת תשובה (3) אחרי שוב הגאון בעל תוס' יו"ט מחתנות בנו, נתקבל הג"מ יעקב לאב"ד ור"מ בק"ק לובלין עירנו והחליף תשובותיו עם רבינו הב"ה גם נדפסו ממנו שתי שו"ת אחת ארוכה ואחת קצרה, אשר השיב לתלמידו הגאון מוה' חיים חייקא הלוי אבדק"ק הרובשוב ובק"ק גראדנא בנידון ספק גרושה לכהן, והוא נדפס בספר גאון צבי כהלך התשובות ושם בא עה"ה, נאום הצעיר יעקב בלא"ה מוה' נפתלי וללה"ה הנקרא הירש, גם בא בהסכמה על סידור שערי שמים מהגאון בעל השל"ה ז"ל, גם בא בהסכמה על ספר קול יהודה עה"ת דגוס פראג שנת ה"א לפ"ק, ובנשוא משרת הרבנות בעירנו לובלין נהג את ישיבתו הרבה והגדולה, ביחד עם בנו הגאון מוה' יהושע העשיל, אשר נדבר הלאה מתולדותיו, אחר מתלמידיו הגאון מוה' יעקב כפי הנודע לנו ה' הגאון מוה' שמואל קיראנובר, לפי דעת המחבר ספר "כלילת יופי", יכתוב בספר "העורבים ובני היונה", אשר מביאו בעהמ"ח ספר (אוצרות החיים", צד 252) שנפטר בשנת ת"ה, אולם דפי דעת הגאון מוה' יוסף לעוונישטיין אבדק"ק סעראצק נפטר בעירנו בשנת ת"ד, ומביא רא' לדבריו מ"ס תפארת ישראל להר"י ישראל אבדק"ק בעלויץ אשר הועתק בהמגיד שנת י"ד בדרוש מפ' וישב, שהספידו בשנת ת"ד להגאון מוה' יעקב, אם כי מצבתו בעירנו

(1) נמצאה סגולת מוה"ר יוסף לעוונישטיין זכ"ק סעראצק סלאס (2) כנסת ישראל לט"ה
ס"י פין 535 (3) מגילת איכס

בעירנו עודנה קיימת, אולם נחסרה שמה, שנת מיתתו אשר נמחקה ברבות הימים ומצבתו בבית מועד לכל חי בעירנו תקון ותהנה נכאים, בדברים קצרים ונמרצים.

פה נקבר המוה' הגדול מוה"ר יעקב,

בן מוה' אפרים נפתלי איש קדוש וגורא,

הרביין בישראל תורה,

אלטל אשתכחה מוה"ר,

והחזיר ליושנה עטרה,

ט"ו בסיו תנצב"ה,

אלה המה הגאונים המפורסמים אשר שמשו בכתר הרבנות וכהני פאר בעירנו לובלין במשך המאה הרביעית לאלף השישי.

ועתה נציג בזה תולדות גדולי הדרו ופרנסיו, וחכמיו ונכבדיו מהמאה הרביעית המזרחית, אשר נולדו בעירנו, או אשר באו לגור בתוכה.

הרב מוה' דוד דרשן

הרב מוה' דוד במהו' מנשה ז"ל מקראקא, רב תורני נדון בתחלת המאה הרביעית דרשן בעירנו לובלין. וגמר אומר לעלות לא"י והקדיש ימיו לחבור ספריו וכסתר עלותו הדפים ספריו "שיר המעלות" קצרים ודוגמאות מספריו, כולל דרושים על קצת פרשיות, שו"ת ומכתבי מליצה (קראקא של א') חיבר ג"כ ספר "התנצלות לדרשנים" לחנן על הדרשות, ולחוכים שנחלקו באמת לכמה פנים, והוא אינו כ"א הקדמת ספרו "מכיל דוד" (1) ואלה המה ספריו אשר חיבר, (א) ספר "שיר המעלות" (ב) ספר "אביר יעקב", (ג) "בית דוד", (ד) "הגבול", (ה) "כסא דוד", (ו) "מגדל דוד" (ז) "מגן דוד", (ח) "משכיל לדוד", (ט) "נחל עדנים", (י) "נפש דוד", (יא) "כנלת מלאכים" (יב) "עין הקורא", (יג) "קול ד' בכח", (יד) "שבח הנשים" (2).

הרב מוה' יחיאל במהו' ידידיה מוראווישיק, רב גדול ונכבד בתחלת המאה הרביעית מעירנו לובלין, חיבר ספרים, ואלה המה (א) ספר "מנהח חדשה" פירוש על פרקי אבות, מלוקט מספרים קדמונים ובסופו דקוטי תורה, "סדר ברכה" על דינים, גם העתק מזשון אשכנז גזירת אסטרייך וק"ק ווינא (3).

הרב מוה' יעקב במהו' מרדכי מתולדותיו נדע רק מזה שכתוב על מצבתו, שה' פרנס ומנהיג הקהלה, איש רב פועלים אשר זה לשוננו.
פה נטמן, גבר נאמן,
דובר צדק ומישרים,
הלך נכוה', בכל כח,
כלכל דבריו במשפטים (צדיקים) ?
מנורת זהב כולה פרנס ומנהיג הקהלה,
שגו נודע למרחקים,

(1) כנסת ישראל לט"ה רש"י פין 233 (2) אולר הססיים בן יעקב 577 (3) כנסת ישראל
ס"ה רש"י פין 525

(12) שמו נקוב ר' יעקב ,
ב"ר מרדכי נשמתם בצרור החיים צדקים ,
נפטר שב"ט לפ"ק וחיי לכל ישראל שבק
רר עם אל וגברים ,
חדשו ארמו ככ"א בתמוז ,
הלך דודי למישרים ,
אמונת אומן יעמוד לקץ הימין ,
עם הצדיקים הגברים ,

הגאון מוה' אפרים

נאון גדול ומפורסם מתולדותנו נודע לי רק מה שהעירני הגאון מוה"ר יוסף לעוונישטיין ע"פ השערותי , במכתבו אלי (1) אשר זה לשונו , "הגאון אפרים זה היה בירושלים ר"מ ואח"כ בעירנו לובלין אתרי הגאון מוה' ישראל ב"ר שלום שכנא והביאו בתוס' מהר"מ צהלין תלמידו , וכתוב שהניח תלמידים גאונים , והובא בסמ"ע "חז"ט סי' ס"ט ס"ב ובדרישה יו"ד סי' ט"ו ושם כ' , שה"י ג"כ אבדק"ק ברוסק "והתייחס אליו נכדו בהקדמתו שו"ת שער אפרים , אחריה ה' עור הנ"מ אפרים ווישל "ג"כ אבדק"ק ברוסק ולובלין , ועלה לירושלים חתן רבינו מהרש"ל הביאו"ה ח א"ה "ס"ס רע"ו ובהאסף תרמ"ט צד קכ"ז , בנו ה' מוה' צבי הירש אבי הנ"מ אברהם אפרים פישלי אבדק"ק לוקאוו , לבוב , נפטר שם ת"ג , חתנתו של הנ"מ מוה' ליב מקראקא , אולם חזר הגאון הר"י יוסף לעוונישטיין נ"י מהשערותי הנזכרת , ובמכתב שקבלתי ממנו אחרי כן ישער השעיה אחרת , אשר לפי דעתו היא יותר נכונה , וזה לשונו , "במכתבי הקודם שפסתי על מצבת מוה' אפרים שהוא רבו של מהר"מ צהלין , ולא רציתי לומר שהוא מוה' זלמן שור , אבי הנ"מ נפתלי הירש שור יען כי בהסכמת ה' נפתלי הירש שור חותם עצמו (במד"ר הוצאה ראשונה עם המתנות כהונה) ב"ר משה אפרים , אך בס' גדולת שאלו הועתק מס' יש מנדלין רק שמו אפרים גם בשו"ת מה"ס פאדובא סי' מ"ה כינוי אפרים . ע"כ נראה בטח שהמצבה היא לה"ר אפרים שור . וכן בנו ה' נקרא זלמן אפרים שור על שמו , וכן בהמצבה כתוב רב כח בתבואות שור , וה' בן מוה' אברהם שור מנוע מוה' יוסף בביר שור , כאשר נראה "שהר" אפרים ב"ר אברהם שור הוא החתום בשו"ת מהרש"ל (ס' צ"ו) כנראה מהעתקת המצבה מנכדו ר' זלמן שור בע"ס בתבואות שור ישנים שנים אבי הנ"מ נפתלי הירש ה' אבדק"ק לובלין ובשו"ת הר"ס א' חתום הירש עלזאסער שהוא כאשכנזי , ובה תקנון אכן מצבתו של הגאון מוה' אפרים , ותהנה נכאים ,

צראלים ומצוקים

פשוט יום באיש אלקים ולקחו

רבינו גאוננו , נר ישראל , ראש גולת אריאל

יראת ד' כבמחור עניו אפרים לראשנו מעיו

משכיל

(1) ה"א במכתב הנאון מוה"ר יוסף לעוונישטיין אבדק"ק סערמלך

משכיל בדרך הטיס ויער , ורב כח בתבואות שור
ומיתו יכפר בעדנו ,
והפך לשמחה אבלנו ,
וישדח לנו "א"פ"ר"י"ם משיח צדקינו ,
אכן סלה .

הגאון מוה' שלמה רופא לוריא

הגאון המפורסם מוה' שלמה רופא , מתושבי עירנו , וח"י ממשפחת מהרש"ל ז"ל , ושאל מלפני בן משפחתו הגאון מהרש"ל , והוא משיבו בכבוד , נתן הסכמתו על קונטרס לוח החיים בצירוף הסכמת הרופא המומחה מוה' שמואל בן מתתיהו (1) מתולדותיו נדע שה' לו בן ושמו מוה' יחיאל מחותנו של הגאון בעהמ"ח תוס' יו"ט ז"ל , כי בנו של האחרון הגאון מוה' אברהם לקח את בתו של הראשון מרת אסתר לאשה (2) קרוב הדבר שהמצבה הנזכרת לה'ן . היא מצבת ר' שלמה הזה , ולפ"ז נפטר יום א' כ"ב בתמוז שפ"ח .

הרב מוה' יחיאל לוריא

הרב מוה' יחיאל הנזכר הוא בן הגאון מוה' שלמה רופא ומחותנו של הגאון בעל תוס' יו"ט , אשר בנו מוה' אברהם לקח בתו של הרב מוה' יחיאל , והגאון בעל תוס' יו"ט בעצמו כותב בספרו "מגילת איבה" (3) ע"ד חתונת בנו הנזכר , אשר זה לשונו , "ג' לחודש תמוז שנת שצ"ה נסע הוא ואשתו ובנו בן זקונים ובחור המשכיל אברהם אשר כבר מצא בו רוח חכמה בעו"ה על החתונה יום שמחת לבו ק"ק לובלין , לישא את הבתולה מרת אסתר בת הקצין מוה' יחיאל בן הרופא המומחה החכם כמר "שלמה לוריא ולד"ה והוא חתן הקצין המופלג בעשירות ובמידות טובות מוה' משה ר' לורש מק"ק ברוסק דלישא הגאון הר' אברהם בנו של הגאון בעל תוס' יו"ט דגיה בילדותו ספר מעדני מלך , ואותו יזכיר אביו הגאון לתהלה ולתפארת בספרו (תוס' יו"ט פאה פ"ו מ"ב כלאים ע"ג ט"ב) ובמקום אחר הוא אומר כי הוא מחבר פי' לירושלמי וגר בעירנו לובלין (סיבה פ"א ט"א) (4) .

הרב מוה' שמואל ב"ר מתתיהו

הרב מוה' שמואל ב"ר מתתיהו רופא בעירנו לובלין נתן הסכמתו על קונטרס לוח החיים בצירוף הרופא מוה' שלמה לוריא . (5)

(1) קרי' נאמנה (2) מגילת אהב דף י"א (3) ע"ד עיר סלדק (5) קרי' נאמנה לכה' רש"י פי

הרב מוה' קלונימוס

הרב מוה' קלונימוס בן הגאון מוה' מרדכי יפה, מחזיק בית דפוס בעירנו הדפוס ש"ס בשנת של"ו, וכן ה' לו הנקרא בשמו מוה' חיים, וז"ל בהקדמת מסכת ב"ב מבית דפוסו, ראשית מלאכתו ביום ג', ג' ימים לחודש טבת של"ו לפ"ק תחת ממשלה "הקיסר בין מלכא למלכא פה ק"ק לובלין הבירה במדינת פולין, בחסבנות גאוניות ע"י "המחוקקים אב ובנו הרשומים בסוף המסכת קלונימוס בן מוה' מרדכי יפה וצ"ל וחיים בן קלונימוס שליט"א (1).

הרב מוה' ישראל במהו' משה

הרב מוה' ישראל במהו' משה מעירנו, חיבור פירוש על תהלים ומשלי עפ"י הקבלה, גם כתב בקשה המתחלת "יתן שפתי רינה, אל הנחיל דת לתפארת ישראל ובשנת שנ"ג ראה פירושו הנזכר אור (2).

הגאון מוה' יעקב טעמערליש

הגאון מוה' יעקב טעמערליש אותעמערליש מנוע האשכנזים נולד לאביו הרב רבי אליעזר, בעיר ווירמיווא בארץ אשכנז, באמצע המאה הריבועית מאלף חש"י, ובימי חורפו בא למדינת פולין וקבע ישיבתו בעירנו לובלין (קב הישר פרק מ"ה) הנודעת מאז לעיר עתיקה, ומשם חקע אהלו אהלה שד תורה בעיר קרעמניץ בגליל וואהלין, ושם ישב ימים רבים, והרביץ תורה בישראל, בגלגלה ובנסתר, ובסוף ימיו נסע למדינת אוסטריא, וקבע בית מדרשו בעיר וויען, וה' נקרא בפי כל גאוני זמנו בשם ר' יעקב אשכנזי ובהסכמתו לספר "אר חדש" לר' חיים בוכנער מקראקא בא עה"ח "יעקב בן לא"א מוה' אליעזר איש ווירמיווא" עד שם עיר מולדתו, ומלכד היוהו גאון מובהק בתלמוד ובפוסקים ושמו ה' נודע בשערים המצוינים בהלכה, ע"י תשובות, כאשר השיב לשואליו דבר, בענינים הנוגעים לדונא, עור ה' גדול בחכמת הקבלה כאשר נראה עד שער ספרו דעניעותא דיעקב שחיבר עה"ת ע"ד הקבלה עפ"י האר"י ז"ל וגדפס אחר פטירתו ע"י בנו ותלמידו הרב הגדול המקובל מוה' אליעזר ליפמאן אשכנזי, וחכמי זמנו של הר' יעקב טעמערליש העידו ע"ז שישב איכעיס שנה בתענית בכל יום ולא זו מכותלי ביהמ"ד כל ימיו, ועסק בתורה, בקדושה ובטהרה עד יום מותו, וקולו של יעקב נשמע בבתי כנסיות ובתי מדרשות כי ה' דורש על כל קוץ וקוץ, הלי תלים של הלכות, והרבה מגדולי הדור נהרו אליו כרחוק ומקרב לשמוע לקחו הוד והוא האציל מרות חכמתו אליהם, וא"ה המה תלמידיו אשר שמשו לפניו בישיבה, א) הגאון מוה' בנימין וואלף סג"ל עפשטיין אבדק"ק פריעדבורג ב) הגאון מוה' יהודה ליבא אבדק"ק העלישוי ומן התלמידים אשר באו אליו לשמוע לעתים

(1) דקדוקי סופרים להס' נ. רבצ'נאוויטש, מסכת ברכות דף 68 בשם הספרי ישינים (2) ליטערהטור געשיכטע דער סינגלנאגל פאטויע לויז זייטע 420

דעתים לא רחוקות יש לחשוב, א) מהר"ש קידאנובר ז"ל בעל ברכת הובא, ב) מוה' נרשון אשכנזי בעל עבודת הגרשוני, ג) מוה' מאיר שמעון, ואלה המה ספריו אשר חיבר, א) שו"ת מהר"י מעמערליש, ב) ספרא דעניעותא דיעקב עה"ת, ג) חיבור גדול עה"ת ועל חמשי מגילות, ד) חיבור על ב' האדרות קדושות, ה) חיבור לבאר הרבה אנדות חז"ל, בתלמוד בבלי וירושלמי, ו) ס' עד מאמרי הוזהר, ומקצת הפוסקים על נביאים וכתובים, ז) קישויות ותירוצים על כתבי קודש, של האר"י וכל אלה החבורים נשארו בכתובים, תחת יד בן המחבר ורק ספרו "ספרא דעניעותא דיעקב", יצא לאור הדפוס, הגאון הנזכר מוה' יעקב טעמערליש נפטר ונתבקש בישיבה של מעלה בשנת תכ"ז (1).

הגאון מוה' יחיאל לוריא

אלוף מרום, ואיש נאמן: אלה המה התוארים הכתובים על מצבתו, והוא בן הגאון המפורסם והנודע בכל מרחבי ארץ רש"ל ז"ל מתולדתו לא נודע לנו מאימה רק מה שתעיד מצבתו, אשר כה תקונן.

מצבת ה"ר יחיאל בן מוה' שלמה לוריא,

פה נטמן,

איש ישר וגאון,

האלוף המרום יחיאל בן האלוף והגאון,

שלמה לוריא,

על אלה... תרמ"ע ובוכה,

לפ"ק שנת "ד"ש"ן,

עלתה נשמתו למרום במזבח העליון לדין,

תנצב"ה.

הגאון מוה' יהודה ליב ב"ר מאיר אשכנזי

גאון גדול ומפורסם, הרביץ תורה ברבים, גדול ונכבד בין חכמי דורו, ולפי דעת הרב רי"ל הוא הגאון מוה"ר מאיר אשכנזי, המובא בס' חסדי ד' להר"מ מגילות מקראקא ששמע קול השכינה ובנו הר' יהודה ליב כנראה לפי דעתו של הגאון ז"ל הנזכר היה אבד"ק לבוב, ואח"כ בבריסק: שהביאו מהר"ם לובלין ס' פ"ח, ובימיו חי' הגאון מוה"ר ליב מסמאנב, הובא בתשו' ב"ח וגאוני בתראי ר' ליב ר' הניב"ם, בתשו' ב"ח ר' ליב חנה ש אבד"ק לובלין הובא בפמ"ג או"ח ס' תקפ"ה י

הגאון מוה"ר יהודה ליב הנזכר נפטר בעירנו וכה תקונן מצבתו ותהנה נכאים:

הזלזלו סעקתהי מס' כלילת יופי נהרב מוה"ר ח"נ דעמנילר ח"ב (דף קי"ז) פה

פה נקבר ארי שבחבורה
הרביץ תורה,
והוציאה לאורה,
בפלפול ובסכרא,

הרב הגדול הגאון מוה' יהודא ליב בן הרב
מוה' מאיר זצ"ל אשכנזי כ"א שבט שני'
וגם אשתו מרת פייגאל זצ"ל ?

ר' יצחק ב"ר שלמה בן ארגין

דבר מה מתולדותיו לא נדע, רק מה שכתוב על מצבתו, שהוא אחד מנכדיו של
אחד ממגדשי ספרד, ועדה המצבה,

ציון חז"ר ר' יצחק בן כמח' שלמה בן ארגין
מגדש ספרד נפטר לבית עולמו,
יום ו' י"ד שבט ה' שם ד הנצב"ה,

הגאון מוה' ישראל איסר

הר' ישראל איסר במה' יחיאל לוריא, כפי הנראה מהכתובת של מצבתו, ה' גאון
גדול ומפורסם, חכם בחכמות, איש אלקים, ורבות פעל ועשה בחיי חלדו לטובת אחיו
בני אמונתו, נכד הגאון מהרש"ל ז"ל ועדה המצבה,

ארון הקודש בתשרי כ"ה לחורש שס"ו לפ"ק,
שאל באבל וכן התמו שואל,
ציון הלז לרעת יואל,
קבר איש האלוקים מבית אל,
נודע בשערים מושיע ורב וגואל,
חכם בכל החכמות כאגור ואיתואל,
ועל כלנה בתורה ממתנה נחליאל,
האלוף והגאון מוה' ישראל
איסרל בן ה"ה מוה' יחיאל
לוריא לאור יח עדה על מכאל*
שר הגדול במזבח והאריאל,
זכותו יעמוד וצדקתו כחררי אל,

הגאון מוה' שמואל ב"ר יוסף

גאון גדול ומפורסם מעירנו, חיבר ספי, לחם רב" וחידושי דיני א"ח אשר
נשמטו

(*) סומנו גמס לזאת כהוס' מנחות ק"מ ע"ה בד"ס ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עזיו
קרנן וכחכו סס מדרשות חלוקין יס מי שאומר נשמתיסו של לדיקיס (הערות מוסר' שמעון
דוד ראזענטהאל ז"ל).

נשמטו בש"ע, הספר, לחם רב" נדפס בעיר פראג שס"ט, בהסכמות הגאונים מהו'
ליווא וחתנו הרב מהר"י כהן { בדפוס של ר' אברהם ב"ר שלום 2 }.

הרב ר' דוד ב"ר ברוך סג"ל

הרב ר' דוד ב"ר ברוך סג"ל מהיושבי עירנו, והוא נודע לנו רק משמו הנמצא
חתום בכתב יד על הדף הלבן. בספר "זכרון משה" אשר איין ותיקן ועשה
האלוף החסיד הגאון מוה' משה ב"ר זבולן ז"ל בארה"ק על התורה דפוס לובלין שע"א
כפי עדות החכם נייבויער נמצא הספר הנוכח בבית הספרים באוקספורד, והוא מספרי
הר"ד אופנהיים 3.

הר' משה בר' יהושע

ראש ומנהיג 'איש חיי ורב פעלים, חכם מפואר, ממשפחה רמה ונשאח בישראל
כאשר תעיד מצבתו ותקונן

משה קדושי משיב נפשי,
ריח ניחוחי*).

שערי דמעות נדות ונעות,
מדתו אל דחי,

הלכת למנוחות ועובתנו לאנחות,
מרוש' לחי,

ימת משה עבד ה' יוס' ז' חשוון שנת אשר "ע"ש"ה משה
לעיני כל ישראל דפ"ק הלא הוא האלוף הקצין המנהיג

ראש המדברים. מדברנא דאומתיה בנן של קדושים,
חכם חרשים,

נכון לחשים,
ה"ר משה זצ"ל בן האלוף מוה' יהושע זצ"ל הנצב"ה.

הגאון מוה' משה ב"ר יהודא

הגאון מוה' משה בהגאון מוה' יהודא בן הגאון מוה' שלמה, הרביץ תורה והפיץ
מעיונותיו חוצה, והרבה תלמידים שיתו בצמא את דבריו, נקמף בעורנו באבו, בהיותו
רך בשנים. כנראה הגאון מוה' יהודא בהגאון מוה' שלמה הנוכח הוא בן הגאון מוה'
שלמה

(*) מסהרזים שעל המלכה "אש" קדושי" "ריח ניחוחי" "מרוטת לחי" ומכפרט של הסנס
"אשר עש" מסה לעיני כל ישראל" נראה שנסתג על קדוש הסס, כאשר יעידו הסהרזים
הסכרים (הסוכה)

(1) קרי' נאמנה 58 2) ליר נעסיכטע לונד ליכערלפור ליק ז. 286 3) בהערות להמלמר
לרית ארצ' נהאסוק' שיש שני

שלמה ר' ליבשים, מת עם אביו בזמן אחד, כהנראה מהקנה אשר קונן אחד מתלמידיו המובא בס' "שלשלת הקבלה", ובה תקונן אבן מצבתו של הר' משה,

פה נגנו ארון הקודש, ונתבקש לשיבה ש' מעלה,

אשר הרביץ תורה, והעמיד תלמידים הרבה,

אב בחכמה רך בשנים, הגאון מוה' משה,

בן הגאון מוה' יהודא בן הגאון מוה' שלמה,

זצ"ל ביום כ"ה אייר שע"ו לפ"ק,

(ב)

הרב גדליהו ב"ר שלמה

הרב גדליהו ב"ר שלמה, איש ליפשיץ, מתושבי עירנו לובלין, חיבר פירוש "עין שחול" על ספר העקרים של הר' יוסף אלבו ז"ל, פירושו הנוכח נפרד לשנים א) "שרשים" פירוש וביאור מספיק, ב) "ענפים" ענינים במקראות ומאמרי חז"ל, נדפס בוויניצא שנת שע"ח, בפעם הראשונה 1) בהקדמת פירושו לספר העקרים הנוכח יתמצל המחבר פירוש הנ"ל על איחרו להדפיס ביאורו, ובה יאמר, "טפני הרפתקאות רדעו עדותו אשר רדפוהו עד חרמה, אשר לא יוכל שאת אותם, המה עמדו לו לשמן על דרכו להוציא לאור חבורו, ורק אחרי הפצרות חבוריו שהפצירו בו נעתר לבקשתם והציא ביאורו לאור עולם ותחתם הקדמתו יום ג' ו' אדר שע"ו לפ"ק עיר ואם בישראל לובלין יצ"ו, הגאון הר' גדליהו הנוכח ה' תלמיד הגאון מהר"ם לובלין ושאר בשרו, ועשה מפתחות על שו"ת מהר"ם לובלין, הנדפס בוויניצא שנת שע"ח דט 2).

הר' אהרן ב"ר יוסף

איש נכבד ונשוא פנים, שמו נודע במרחקים במעשיו הטובים כאשר נקרא מהכתובת שעל מצבתו,

והיתה זאת לכם דכפר "על בני ישראל מ"כל ח"מאיתכם לפ"ק,

פה נטמן,

איש נאמן,

היה מוזמן,

למנוחות כל זמן,

שמו הטוב נודף כשמן,

הלך לעולמו,

(ב)

העניו והחסיד מוה' ר אהרן בן מוה' ר' יוסף.

ה' שמו,

הולך כל ימיו בתומו,

ובשכר זה תנצב"ה עם כל הנקברים פה

ויאקף אל עמיו בשנת שע"ט לפ"ק יום ה' כ' חשוון.

1) חוגר הספרים להח' בן יעקב 449. 2) כנסת ישראל להח' רש"י פין 213.

הרב מוה' משה בריינדילש

מתושבי עירנו לובלין, אשר הביא מכתב מהר"ר חיים שור אבדק"ק סגנווא דסהר"ר מרדכי כ"ץ בק"ק לבוב ביום י"ד תמוז שפ"ו בדבר נביאות יד המובא במ' אלום דנדפס, בדפים הגאון מוה' מנשה בן ישראל מאששטדרס 1).

הגאון מוה' שאול שמעון

הגאון מוה' ר' שאול שמעון דיין בעירנו בשנת שפ"ו, אחיו של הגאון מהרש"א ז"ל, הגאון מוה' ר' שאול שמעון הנוכח חיבר סליחה לקדושי ווארשא (שנ"ו) "אל אלהי דלפה עיני אשר בהחרו האחרון, נמצא שמו במלואו נדפסה בשנת שס"ח 2) בתור דיין בעירנו נמצא שמו חתום בסוף חידושי אנדרות ממסכת נדה (ש"ס דפוס ווילנא) ובה כתוב שמה, סליקא לה כל חידושי אנדרות הש"ס ביום ג' סיון שפ"ו לפ"ק חוגה בעיון נטרין ע"י האלוף היקר מוה' ר' שאול שמעון בן מוה' ר' יהודא סג"ל "יצ"ל דיין דק"ק לובלין יצ"ו אחיו של הגאון המחבר זה הספר יצ"ו וכותם יעמוד לנו "ולכל ישראל אמין כ"ד:

הגאון מוה' ר' יוסף שלמה רופא

הגאון מוה' ר' יוסף שלמה רופא מקנדיא (הנקרא יש"ר מקנדיא) נולד כ"ח סיון שנה לאביו הגאון מוה' ר' אליהו בר' אליעזר דלמדיני אב"ד בקאנדיא הגאון יש"ר בעורנו נער הפלא בתורה ובחכמה ובמדעים ולמד לדעת לשון יוונית, רונית, איטלקית, ושפאנית, בחיותו בן ט"ו שנה נתקבל בבית המדרש החכמות, בעיר פאדובא, ולמד שמה הגיון וחכמת הטבע, ובן שמונה עשרה שנה בא לשמוע לקח בחכמת הרפואה והפלוסופיה, וביחוד התעסק בחכמת השיעורים והתבונה אשר שמע מפי התוכן המפורסם גליליז, תלמידו של קופערניקוס, כמעט השלים חוק למודו, התחיל לחבר ספר גדול, כולל כל החכמות שבעולם, בשם "יער הלבנון" וכפי הנראה התעסק בשובו אל מולדתו בחכמת הרפואה ותשוקתו להוסיף דעת בכל ענפי המדעים, העירה בו התשוקה, לאסף ספרים הרבה, כאשר השיגה ירו ויהי מספר ספריו שבעת אלפים אשר עלו לו במחיר עשרת אלפים זהובים, ובכל זאת לא שוה לו, ולא מצא מרגוע לרוחו, ויעזוב את מולדתו, וילך למסעיו למצוא מוון ובחיה חדשים לבקרים, לרוחו הכביר, אשר לא ידע שקמה, ויבא מצרימה, שמה נגולו לפניו ספרי חכמי הערביים ומצא חכמים יודעי מדע בין הרבנים והקראים, במצרים בא לקונשטנטינא, (ערך שפט) ער' מושב החכמה בימים ההם, ויבקר בבית עקד הספרים לאביו וקנו מעד אמו החכם המפורסם מוה' מרדכי רומניאנו, ושמה כתב לבקשתו את מכתבו הנפלא, על אודות כוכב השכיב, הנראה בחורף ש"פ. בדרך מסעו ראה את החכם המקובל הגדול הר' יעקב נחמיאש, אשר הסביר לו יסודות הקבלה, והוכיח כי היא קרובה אל פלסופיה של אפלטון, ומאז התחיל לשקור על חכמת הקבלה וירשום לו גם כללים, וקצירים

1) דף ס"ה 2) ליטערהטור נעטיקטע דער סינגלחט פאטוע ליץ 427

קצירים מלמדיה, מקנשטמנה נסע והלך דרך וואלאכיא לארץ פולין, ובעיר יאססני התרועע את הרופא המקובל ר' שלמה בן איואי, וגם היא משך את לבבו אל חכמת הקבלה, ומשם בא לפולין ויהי רופא של הדוכס ראדווייל, וכאשר מצא פרנסתו ברוחה מחכמתו, הקריש רוב עתותיו, ללמד דעת התורה והחכמה את כל הבאים לשתות בצמא את דבריו בכל המקומות אשר נקרא לרפא את גדולי השועים והרוזנים ובתוכן גם בעירנו לובלין (1) גם כתב פה עירנו את ספרו „האלים“, כאשר נראה ממכתבו בסוף ספרו הנזכר בתשובה על מכתב הר' זרח בן נתן, אחרי הודיעו שמה את דעתו על החלומות, חתם עצמו „ישר מקאנדא הכותב ב'ג' בסיון שפ"א פה ק"ק לובלין" אחר כן הר' רופא בעיר ווילנא, ובעיר ליפלאנד, אורות מקום פטירתו נחלקו הדעות יש אימרים שנפטר בעיר פראג ואחרים אימרים בעירנו לובלין ושניהם מביאים להם ראיות מצויני בתי הקברות בהערים הנזכרות, נסחת מצבתו בעיר פראג נמצאה בגל עד דף 81. ונסחת מצבתו בעירנו לובלין כפי דעת „עלי הדם“ זה לשונו.

מצבת השר יוסף שלמה רופא מאי קנדיא,
שמו נודע בשערים, והיה מוכתר בכתרים,
כסאו הר' מוטל בין גדולים ושרים,
וה' רופא מומחה לנפשות ובשרים
פ"נ הארון והלוחות והשברים,
שנת שצ"ו לפ"ק* (2).

ארבעה טעמים יש המחזקים ומאשרים דברי אלה שמנוחהו כבוד בעירנו (א) כאשר נדע שמו ר' יוסף שלמה וגם מצבתו נכתבה כפי דבריו „עלה הדם“ הר' יוסף שלמה בעיר שעל המצבה בפראג נכתב הר' יוסף לבר, (ב) חרוז הכתוב פה „כסאו הר' מוטל בין גדולים ושרים“ מעיד שהוא הוא כי כאשר נדע הר' רופא הנסיך ראדווייל (ג) לעומת ההוכחה ששמה כתיבה על המצבה שחיבר ס' נובלות חכמה יש גם לנו עד המסייע כי בבית מועד של כל חי בעירנו נמצא אבן שוכב לאורך קבר אחד מצבה עליו אין (**). וחרוז עליו המלים „עצם השמים“ „עין הדולח“ (ד) מספרו האלים אשר כתבו בעירנו נראה שישב בשנת שפ"א בעירנו בעוד איש יושב בפראג וזכר לדבר איך לנו. אלו המה ההנחות המחזקים דעות אלו שנפטר בעירנו ועתה ירא הקהל וישפוט עם מי הצדק.

(**) מלכה כזאת איננה עוד כעת כזית מועד לבלתי נעירנו, רק סברי מלכה אחת וסלנו אשר כפי הנראה היא חלק ממנס וז"ל.

בשערים
מצוין בדורו בסוד עדה וישרים,
כסאו מוטל בין גדולים ושרים,
מוכתר בכתרים,
הטעם למס שמה „בעלה הדם“ כחוב „שפ"ו“ וכאן „שפ"ח“ יוכל היות שנפל טעות בהערכת המלכה במנין השנים (הסוכה),
* נוכל להחליף שסרדי המלכה הסוכה המסוקר הסוכר (הסוכה)

(1) כנסת ישראל להרב החכם רש"י פין ז"ל דף רל"א, (2) כנסת ישראל הולדו תש"ר מקאנדא
בסס „עלי הדם“

הר' יהודא ליב בר' משה אהרן שמואל

מתושבי עירנו חיבר פירוש על מאמרי רבב"ח ע"פ הקבלה נקרא „ויו שדי“
נרפס בעירנו שנת שצ"ג (1).

ר' יוסף אשר בהר' משה יוסף

שמו נודע בשערים, מצוין במעשיו, מופת הדור, פאר הזמן „ראש ומנהיג המדינה“ כאשר יעוד האבן אשר הוצבה על קברו:

פה נטמן רועה נאמן
מופת הדור פאר הזמן,
צנצנת חסן,
מלא מצות כרימון
שמו כמוב שכן,
נטע נעמן,
האלוף ראש ומנהיג מדינה
בחכמה בתבונה,
מור עובר שושנה,
אבן פינה,

מוהר"ר יוסף אשר בן מהור"ר משה יוסף
הלך בתומו לעולמו,
ריתו לא נמר ומעמו,
בישראל גדול שמו
ה' אלקיו עמו,
נשמתו יצאה בטתרה למרומו.
יום ב' כ"ג חמוז שצ"ה לפ"ק

הקדוש מוה"ר נחמן במוה"ר יהושע יעקב

נחנן על קדושת השם, בקיץ שצ"ו בעירנו, עם עוד קדוש אחד הנקרא בשמו מוה"ר מרדכי, את הקדוש הר' נחמן הסיוט הנכרים שימיר רתו, והוא חקשה ערפול לא שמע אליהם. לכן באכזריות נוראה בתרו אותי לארבעה גורים, את ראשו שמו על גס. ובאותו זמן הציעו באסופת העם בעירנו, לגרש כלה את היהודים. המקרה הנורא הזה העיר את רוח הר' הירש בר' מרדכי מלובלין דחבר סליחה המתחלת „אדמום אל דמי לך ואל תחרוש“ והמסיימת „תמיד תמליך עלינו“ ובראשי החרוזים נמצא שמו „אני צבי הנקרא הירש בן אבי מוה"ר מרדכי ז"ל חו"ק" (2) ובה תקונן אבן מצבתו של הקדוש.

(1) חילד הספרים (סח) בן יעקב 155, (2) ליעטרעטער געשיכטע דער סיגאנאנאלטן פלעצות
דלית 481

הקדוש ה' חנן ותהגה נכאים בקול מר צורח,

נענה ונאלם, ונמתח בסולם ובנסיון בלם,
 נאמן הקהל,
 ה' סלחן, צדיק בחן, בעניי נבחן,
 והשחו' הקדו',
 בלזכה ומעונה בברול מלובנה, ובפושעים נמנה
 ונפץ יד הקדוש,
 בדיב ונאמן לחיי עד מוזמן, החבר נחמן,
 בן החבר, יהושע יעקב הקדוש
 בשנת שצ"ו במקדש מעט נאצו פששו ולא מצאו,
 במקום הקדוש,
 ב"ו למנחם רחק ממני מנחם ואיתו ד' נחם,
 למעין הקדוש

הקדוש מוה' בנימין בענדיט

ב"ר פסח אחד מתושבי עירנו, ונהרג על קדוש השם, מפרטי הולדות חייו וסיבת הריגתו לא נדע (1)

הגאון מוה"ר אליהו בר' אברהם

הגאון מוה"ר אליהו בר' אברהם קלמנקיש מעירנו, ר"מ ואב"ד בק"ק לבוב בסוף המאה הרביעית, והוא אחיו של הגאון מוה"ר יוסף בר' אברהם קלמנקיש שנפטר בפראג בשנת שצ"ו כמ"ש בס' גל-עד ס' פ"ט, והי' נקרא ג"כ מוה"ר אליהו מלובלין ע"ש עירו ובהסכמות הגאונים על הדפסת ספר "זכרון" להג"מ יצחק שפירא נמצא ביניהם ג"כ הסכמות הג"מ אליהו במוה"ר אברהם מלובלין אב"ד לבוב וכן נזכר בהסכמות ס' אור חדש על ברכת הנהנין להג"מ חיים בוכנער מקראקא שכתב שם שהסכימו על הדפסת ספר אחד בשנת שצ"ו שלשה עמודי כל עולם והם הג"מ וואל סירקיש מקראקא, והג"מ שלמה במהור"ר יצחק סג"ל, חתם ביריד לובלין שצ"ו לפ"ק, והגאון הזה הי' ג"כ אב"ד בלבוב והי' נקרא בשם ר' שלמה הרץ, והשלישי הי' הג"מ אליהו במהור"ר אברהם מלובלין הנזכר, חתם עצמו בק"ק אפטא, והגאון הזה הניח אחריו בן גדול בתורה והוא הגאון מוה' אברהם קלמנקיש אשר משכן כבודו הי' בק"ק קראקא אחד מן בי דינא רבה שמה בזמן הגאון מוה' ליפמאן סג"ל בעל תוס' יו"ט שהי' אב"ד בקראקא, ובפנקס הדיינים של הרה"ג מוה' מתתיהו דלאקרוש כתוב שהי' ספרא דסתא בקראקא, בזמן בעל תוס' יו"ט, ונמצא הרבה פעמים חתום שמו, בין שאדי נאונים של בית דין הגדול דשם, על פסקי דינים שיצא מהם, ומן הגאון הזה נשתלשל משפחת קלמנקיש בקראקא שהיו מנכבדי העיר וגדוליה בימים הראשונים. (2) הגאון מוה"ר אליהו קלמנקיש הנזכר נפטר בט' ניסן שצ"ו לפ"ק, (3) בעיר לבוב, ואגב חשובותו נעתיק

(1) מאלטשטיפט פיר נשיכטע לונד וויסענשאפט מסנה 1864 בלרטיקליגעשיכטע דער וועטן היין פאזען מהל"ר פערלס (2) כלליה יופי ח"ה דף מ' ע"ב, (3) מלכה קודם ח"ה דף ע"ג ע"א,

נעתיק את נוסחת מצבתו מס' אנשי שם להרב הח' הר"ש באבר,
 הוסר המצבת והורס העטרה,
 החסיד הגאון הגדול בוצינא קדישא דנהורא
 ר"מ ואב"ד בק"ק לבוב המעושרה,
 מוה' אליהו בן הראש והמנהיג הרב,
 ר' אברהם קלמנקיש זצ"ל,
 בקרבתו לפני ארון אלקים לדרשה ולטענה,
 פקשת צפור המשתלח ביום הזה,
 ויהי הלך ודבר הדושי תורה,
 והנה רכב איש זו טקרא משנה נמרא וסתרי תורה
 יצאה נשמתו בקדושה ובטהרה מתוך דברי תורה,
 יום ב' ט' ניסן שצ"ו יום הקבורה,
 היבר ס' אדרת אליהו לא הספיק לנאמרה,
 ולא זכינו להשתמש לאורה,
 ויום אדרת אליהו אשר נפלה ונעדרה,
 פנה יזה הודה והדרה,
 הרביץ תורה והעמיד תלמידים הרבה,
 וישב עם אבותיו ויקבר במקום קבר אביו,
 ולא ידע איש קבורתו עד היום הזה,
 הנצב"ה

מעשה סקני מהמלכס חרות) ויד ה' היתה אל אליהו ויגיע יומת ביום א' ויאסף אל עמיו ביום ב' ניסן שצ"ו לפ"ק (1).

הר' משה מונטאלטו רופא

הרב מוה"ר משה מונטאלטו רופא מיטחה, מתושבי עירנו, בן הגאון מוה"ר אליהו מונטאלטו, רופא ויועץ למלך צרפת לורוויג הי"ג והי' ממגורשי ספרד ופורטינאל אשר חזר אל ארץ אישליא ושם למד חכמת הרפואה ויעש לו שם גדול בחכמתו עד כי הי' רופא הדוכס הגדול בפלארענציא ימים רבים, ותהלתו הניע עד צרפת, המלכה מאריא דע מעריצערס, בקשה את הדוכס הגדול, להיכנס עמה ולתת הרשות אל מונטאלטו לבוא פארזיה ולהיות לה לרופא (צייטונג דעם יודענט 1870 זייטע 607) מונטאלטו אשר לבבו הי' שלם את אמונתו, לא נתרצה ללכת לקול הקורא, כי אם בתנאי שיהי' רשאי לחיות על פי מוצא פי אמונתו, אינר היתה אסורה לבוא ולהראות בפארזי. והמלך היינריך הואיל לתת לו הרשיון הזה ולכל בני ביתו, והגדיל חסדו לתת לו גם סוסים לנסוע לבקר חולים, ביום הששי ברחוק מקום, למען אשר יוכל לשוב בעוד יום לביתו, ולא יחלל את השבת וישרת מונטאלטו את המלך והמלכה עד יום מותו

מותו, מונטאלטו הודיע מיבו המיב בעולם בשני ספרים אשר חיבר, בחכמת הרפואה בדשון לאשון ובספרים אשר חיבר לבטל מענת המוענים על אמונת ישראל, כי בחיותו בוניציא בקשותו גדולי השרים להתוכח בעניני אמונה ודת באמונת ישראל, עם הכהן הדומיניקאני משאנטיא פה אל פה, ובאשר הדומיניקאני ה' אין לדרכו נעתר להם לבוא עמו בכתובים בבואר פרשה נ"ג בס' ישעי', ובדבר הזה חיבר בלשון פורטיגאנית, את ספרו הדוע בשם Tratado, בשרשה חלקים, נמצא בס' באוצרות הספרים ובכמה שנים אח"כ בחיותו בפארו, נשא מרכרותיו עפ"י פקורת המלך הינריך הרביעי, בפני גדולי השרים והחכמים, באמתת אמונת ישראל, דרושו זה נודע בשם Rozonimiento שלח לידירו דניאל בליווארנו, ונרפס זה מקרוב בבריסטל 1860. עוד חיבר ספר אחר, בנושאים אלה הדוע בשם Liorofayto נמצא אל די ראססע (קיווערלינג במכ"ע להר"פ שנה 17) הגאון אשר דלמידיו ה' תלמידו, ומתארו רבו החכם הבולל, הרופא המומחה, ומזכיר ממנו עוד שני ספרים, שחיבר האופטיק שלו (ואולי הוא ספר כלילת יופי על חכמת החכונה עיין אוצה"ס פירוש על התורה עיין הכרמל שנה שלשית נומר 48) נפטר באמשטרדם חמשה עשר לחודש שבט ת"כ 1 סבניו נודע לנו רק בנו ה"ר משה מונטאלטו רופא עירנו הנזכר, ומפרטי תולדות חייו בעירנו לא נדע רק מה שכתבו על מצבתו.

יום ב' כ"ד אייר שצ"ו לפ"ק,

פה נטמן החסיד האיש משה העניו בכל עניניו, כמחורר משה מונטאלטו רופא מומחה בן הגאון, מוה' אליהו מונטאלטו שה' רופא ויועץ לסלך, צרפת נקרא הי"ג לודוויקוס שצ"ו, לפ"ק הנצב"ה.

טג

הרב מוה' ישראל בהגאון מוה' מאיר

הרב מוה' ישראל בהגאון מוה' מאיר, אבדק"ק בריסק, בן השר והגאון מוה' שאול וואהל, אשר הרבה לעשות טוב בעמו, וה' רודף צדקה וחסד, הגאון מוה' מאיר אביו של הרב מוה' ישראל הנזכר, ה' חתן הרב הגאון מוה' פנחס הורוויץ מ"ל, גיבו על הרמ"א ושם אשתו של הגאון מוה' מאיר הינרא, והיא הולידה לו חמשה בנים, האחד הרב המופלג בתורה מוה' יהודא, שה' חתן גיבו הגאון מוה' זלמן שור אבדק"ק לובדין וזינו, השני הגאון מוה' משה אבדק"ק העלמא, חתן הפו"מ וה"ג מוה' בנימין כייניש ר' מענדילש מפוזנא, השלישי האלוף המנהיג המופלג בתורה מוה' בייניש חתן הקצין מוה' יעקב דעלטיש מלאדמיר, הרביעי המופלג בתורה ובחסידות מוה' יהודה חתן הקצין והמנהיג מק"ק ווילנא מ' וואלף בן החכם מוה' יצחק כייניש מקראקא, והחמישי החסיד מוה' ישראל הנזכר מתושבי עירנו הנקרא ר' ישראל מנעשווי חתן הקצין מוה' שמואל קאלישער, וה' לו בן אחד הנקרא מוה' שלמה זלמן, הנזכר בס' בית הלל, הנדפס בשנת א"ת"ן בירענפורט ושמה בסוף הקדמת בן המחבר המוציא הספר לאור נאמר, הוא הקטין משה, בהגאון החסיד מוה' הלל ז"ל מיקרי ווילנא, חתן

{ מנסת ישראל לחכם רש"י פין

חתן המרומם החסיד מוה' שלמה זלמן, בן החסיד מוה' ישראל בן הגאון המפורסם מוה' מאיר וואהלש אב"ד ור"מ בבריסק דליטא, {1} הגאון מוה' ישראל הנזכר נפטר בעירנו, ובה תקונן אבן מצבתו ותהנה נפאם, על כי נקטף כאביב חלדו בחיותו עוד רק בשנים ותרבה לספר שבחיו ואבן קברו תועק בכח לאמור,

פה נטמן ארון הקודש,
יום א' ו' ניסן לחודש,
שצ"ט לפ"ק.

אב לחכמים רך בימים הלך לעולמים,
סביר וגמיר בתורת א"י רמים,
וגע במצות דליל' וימי',

לב

העניו החסיד והגדוב מוה' ישראל בן הגאון והחסיד מוה"ר מאיר אבדק"ק בריסק ראש הקצנים, יבוא שלום ינוח על משכבו בין האתנים, ויצרו' בצרור החיים נשמתו, לעד עומדת צדקתו,

הרבנית ביילא בת הרב מלאדמיר

הרבנית ביילא בת הרב מלאדמיר, אשת הרב הגאון מוה' מאיר אבדק"ק בריסק, יצפי הנראה הוא הר' מאיר אשר ה' בן השר והגאון מוה' שאול וואהל, אם כי בס' גדולת שאול" לתולדות הר' שאול וואהל ומשפחתו, נראה ששם אשתו של הגאון חיתה הינרא והיתה בת הגאון מוה' פנחס הורוויץ גיבו של הרמ"א (שם כ"ד) וזו חיתה שמה ביילא והיתה בת הרב מלאדמיר, ויכל היות שהיא חיתה אשתו השניה של הגאון מוה' מאיר אבדק"ק בריסק ובה תקונן אבן מצבתה ותהנה נפאם,

פה נטמן,
ארון הקודש,
כ"ג אדר לחודש,
שצ"ט לפ"ק,

פה ממונה אשה חשובה והגונה
גומלת חסד וחנינה לאל אמונה,
הוא אמנו הענועה אשר לעולמה הלכה,
בשמה, הרבנית ביילא, בת הרב מהור"ר נחום מלאדמיר.
אשת הגאון והחסיד מוה' מאיר אבדק"ק בריסק ממונה.
בצרור החיים ממונה, עלתה לשמים עדינה,

{1} גדולת שאול הפס' לפנדהן דף כ"ד ע"ב,

הגאון מהר" אברהם בהגאון בעל תוס' יו"ט ז"ל

הרב הגאון מהר" אברהם בנו של הגאון רבינו בעל תוס' יו"ט חתן הר" יחיאל דוריא בהגאון מהר" שלמה לוריא רופא בעירנו, ע"ד חתנות מהר" אברהם בנו של בעהמ"ח תוס' יו"ט הנזכר יספר, (1) אביו הגאון בעל תוס' יו"ט, כי הוא היתה "ג' לחדש תמוז שנת שצ"ד ונסע הוא ואשתו ובנו בן זקנים החזיר המשכיל אברהם אשר כבר מצא בו רוח חכמה על חתנתו יום שמחת לבו, בעזה ילק"ק לובלין לישא את הבתולה מרת אסתר בת הקצין המופלג בעשרות ובמדות טובות ר' משה ר' "לירש מק"ק ברוסק דליטא" עכ"ל בעל תוס' יו"ט וז"ל אחר חתונתו שם משכנו בעירנו והנה בילדותו ס' מעדני יו"ט לאביו ואביו מוכיר את בנו מהר" אברהם הנזכר לשבח ולתהלה ולתפארת (תוס' יו"ט פאה פ"ו מ"ב 2)

הרב מהר"ר ישראל בר' בנימין

הרב מהר"ר ישראל בטה"ר בנימין מבעלזין ומתושבי עירנו אחר מגדולי רבני דורו בסוף המאה הרביעית ותחלת החמשית חיבר ספר "לקוט חדש" שנקרא ג"כ ילקוט ישראלי, כולל לקוטי מאמרים ממדרשים ושאר ספרים בסדר א"ב, לתועלת הדרשנים, לובלין ת"ח, פראג ת"י אמשטרדם ת"ש פראג ת"י אמשטרדם תנ"ז עם תוספות, "שבת הלקט" ויילם דארף תל"ג ראדוויל תקע"ד (3) עוד חיבר ספר "תפארת ישראל" והוא דרשות בסדר הפרשיות והספרים על גדולי הדור שנפטר בומוז משנת שצ"ו עד שנת ת"ד, ובחדרוש לפ' בלק כתב מה שכתבתי ודרשתי "בק"ק בעלזין לפום רהוטא להתאנון על חרי האף הגדול אשר ה' על ערת ר' בשנת ת"ח חבלי משיח לפ"ק אשר נהרגו ונשחטו ונמכרו ונדרגו בכל המיתות החמורות "אנשים ונשים וטף והרבה מנאני ארץ כלם נהרגו על קדושת השם יתברך ע"י הרקים "הפוחים ירא ר' וישפוט" עכ"ל (4) הספר הזה נמצא בכ"י הרד"א (המגיד שנה"ב י"ב עמוד 397 כמאמר, דברים עתיקים באוק ספורד" 5)

הרב מהר"ר הירש בר' מרדכי

הרב מהר"ר הירש, בר' מרדכי מתושבי עירנו, נולד בעיר פודהויין, בומגן נהרגו שני אנשים נקים, על קדוש השם האחר מהר"ר מרדכי והשני מהר"ר נחמן בקיין שצ"ו גם הציעו או האויבים באסיפת העם בעירנו דגיש כלל את היהודים המקרה הנוראה הזה העיר את רוח הר' הירש הנזכר לחבר סליחה המתחלת "אלהים אל דמי לך ואל תחרוש והסמיטת" המיד תמלך עלינו ובראשי התרוזים נמצא שמו אני צבי הנקרא הירש בן אבי אדומ"ר הר' מרדכי וז"ל חז"ק (6)

המאה

(1) מגילת איס דף י"ב 6, (2) עיר סלד דף 101 (3) לולר כספרים לסה' בן יעקב דף 222 (4) לקורות הגזרות גורלוגל ח"ל דף 67 (5) כנסת ישראל לסה' רש"י פין 688, (6) ניעטרהטור געשיכטע דער סיגלגאלטן פאגזיס 481,

המאה החמשית

הגאון מהר"ר גפתלי כ"ץ

הגאון מהר"ר גפתלי כ"ץ בנו של הגאון מהר"ר יצחק בר' שמשון הכהן מבני בניו של הרב המפורסם הר' עקיבא מאוכן וחתן הגאון מהר"ל מפראג, אביו של הגאון מהר"ר גפתלי הנזכר הר' לוד פראג ואחרי היותו אב"ד בניקלסבורג ווינא נתקבל כאב"ד ופרימוס הקהל בעיר מולדתו עד סוף ימיו, מת ו"ב סיון שפ"ד, ואלה המה בניו, הגאון מהר"ר חיים הכהן אבד"ק פונא יוהנאן מהר"ר גפתלי כ"ץ הנזכר אשר הר' אב"ד פרוסטיין, ניקלסבורג, ומדינת מעהרין, פינסק דליטא ומשם נתקבל לאב"ד בעירנו (1) חיבר ס' פירות גנוסר שו"ת, ובסופו נדפס ס' ים כנרת, שו"ת לנכדו הגאון מהר" גפתלי כ"ץ אבדק"ק פפד"מ בעהמ"ח ס' סמיכת חכמים (2) אדוות, הרבנית החכמה מרת חוה אם הגאון מהר" חיים יאיר בכרך (3) ובעת אשר שמש הגאון מהר" גפתלי בכתר הרבנות בעירנו, הר' הגאון מהר" העשיל לריש כתיבתא בפה, ובשנת ת"ה כ"ב אדר באו שניהם בהכנסה על ספר, דמשק אליעזר על מסכת חולין, אשר חיבר הגאון מהר"א אבדק"ק אפמא וכמו בן בשנת ה"ו באו שניהם בהכנסה על הש"ך יו"ד בהרפסה הראשונה ונכתב שם על הגאון מהר" גפתלי כ"ץ, שהוא אבדק"ק לובלין ועל הגאון מהר" העשיל נכתב שהוא ר"מ בק"ק לובלין (יהגם שניצאנו לרבינו המ"ז, שה' קורא את דגאון מהר" העשיל בשם מרא דאתרא בק"ק לובלין מ"ו אכן העיר ס' קנ"ז שו"ת גאוני בתראי ס' י"ז. אין מזה עוד רא' ששימש שם בכתר הרבנות, כי גם לריש מתיבתא נתנו לפעמים תואר מרא דאתרא, לפי שגם הוא נהג נשיאותו ברמה בתוך קהל ועדה (הערת הרב ר' ח"נ דעמביצר בס' כלילת יופי) (4) הגאון מהר" גפתלי אב"ד דק"ק עירנו הנזכר עזב בפה את עמק הבכא בשנת ה"י, וקצת דרכיו חספר לנו מצבתו.

"ק"ד"ו"ש ואמר לו לפ"ק,

פה נגנו ארון הקודש,

קודש הקדשים,

חכם חשים,

נבון לחשים,

בני של קדושים,

הגאון מהר" גפתלי כ"ץ,

אשר אור תורתו הר' זורח פה ק"ק לובלין,

. . . אשר ריבה וקובץ פעלים להורה,

בוציא דנהורא,

אספקלריא המאירה,

מורינו ורבינו,

עמרת ראשינו גאונינו,

כהן הגדול מאחיו, הגאון הגדול מהר" גפתלי,

כהן

(1) כנסת ישראל לסה' רש"י פין 621, (2) לולר כספרים בן יעקב 484, (3) כ"י טס 4 (4) כלילת יופי ח"ה דף קמ"ז ע"ב,

על הגאון מוה"ר נפתלי ב"ר אב"ד דק"ק דובלין ועל הגאון ה"ר העשיל שהוא ריש
מתיבתא (1) הגאון ה"ר העשיל אף כי לא עשה ספרים, עשה נפשות לתורה, והקים
עמודים גדולים בתלמודיו הגדולים והמפורסמים, ואלה המה (א) הרב הגאון שבתאי ב"ר
בעל "שפתי כהן" (ב) הרב הגאון מוה"ר שמואל קאדאנובר הידוע בשם מוהרש"ק (ג) גם
הרב

הערה (*) חננל לוחה נביא בזה דברים המנועים לתולדות תלמידו מהרש"ק הסובר .
הגאון מוה"ר שמעון אהרן נולד לאביו הר"ר ישראל בחצי השני, למאה הרביעית לשני
צדיו וי"ל. וסוף כל המלה שבעה ס"ה ממזכריו כתב בספרו מהדורה בתרא ד' ל"א ע"ב,
ו"ל ! הגאון מוה"ר שמואל אהרן סופר לי ששמו בשעת מילתו ה' אהרן וע"י חולי נשתנה שמו
לשמואל וקראו בשם שמואל והסם עלמו אהרן שמואל וצדקוהו לויש בשם מעיר מולדתו
ויולגה ללקח מים על יד סנדלים אשר בארץ פולין וישי בציר לובלין וילמוד לפני הגאון
מוה"ר יעקב אב"ד שמה . (בדעה הזאת לטור חו"מ ס' ע"ב חמנה שמואל ס' כ"ד) ואחרי
מיתו למד לפני בנו הגאון ה"ר העשיל (בדעה הזאת ל"ג) וגם אחרי חתונתו עם בת הגאון
מוה"ר אברהם ר' יצחק מוילנא . (הפארה שמואל ס' ל"ט) . וישי בשבת ד' אה ערי
פולין ע"י חמנלילקי שבע אלו הן גס הוא עם אשתו ויולגה ידיו בני בכורו ושתי
בנותיו הרב מוה"ר לבי הירש וילג דבריו , בעבור על לית דעות תכופות וסמכות זו לזו
כי פירם רבים סמכותי בזה עש יעשיתי כמעט למרמס נחנני ד' בידו לא חיל קום . בידו
הסמכותי בחרם חיות . בסוף ד' ערי פולין ק"ק לובלין ואגפיה קול עים גדף הרדפתי סכני
פלג כי כעש חיים בלעני בק"ק קורוא . כי זאת רחמי בעניי חיותי במלמד רעה ,
רחמי עי אלי הגבר , גם חצי הגאון הרב המחבר ז"ל . שתי חלס לכלי נפשו , ונפשו
מאגדה רמס לבירא עמיקהא וסך הרגל מדוכתא למרתי מעס רגלי אף הסד חל יסעמו
ויוצק שמואל חל ד' בלב נסבר ומר , כי נטל מאתנו כסף וזהב וזין מספר ונכדנו שתי
חיותי בנות חצי . ארץ חלס דמן שנתפכו כשור פר . ועליו ינן זמחם לסתכפר .
יחסי ספוע כרוך חיותי חל חצי ואמי , וסחתי מהפסל בעפר בצעיר חרב הנוטע סולאר
אך בעלה ד' , עלה הרשעים הופך , ויהפול שמואל חל ד' , אל העם לער כלם כי הוא
בן יחזירי ונפשו קטורה בנפשו בחמס , ויער לו נורא עולם , וסלילו מחבר רשס , סמחוס
ולכן חנים לו מנחם בלולס לכל חוס נרגיס . ואחרי גדולי הרבים . נחקבל לאב"ד בציר
פירדא ומסס לאב"ד דק"ק פראנקפורט אך לא מלא מרגוע בקרבו וכל סכיד חוס לא חוס
לו כי נפשו חוסס ורחו ססחוקק למלא ניעס וערן בארץ מולדתו , בארץ פולין לכן סתס
לחני לערס בריוס אשר בליתא אשר נחוס משרת הרבנית על שנתו ורדא בעל כנפי נסליס
ויבוס שמה ומסס נכח אחרי שנת חל"ל לרב ואב"ד בציר קראקא ואלס חמס בניו , בנו
יחידו הרב מוה"ר לבי הירש אשר הולס לאור ספרי אביו , ומזכירו בספרו בדברת שמואל
ס' מקוט , ומלמד שתי בנותיו אשר נכדנו בציר לובלין ס' לו עוד סחי בנות . סמחא חסת
הרב סמואל מוה"ר רפשי סכנ מויעטנסק (בדעה שמואל ס' חולדות) וסמחא חסת הרב
מוה"ר נחום סכנ חתני של ס"מ סכני בעל הש"ך (סס ס' ב"ש) בנו הגאון ס' לבי הירש
מוזכר בספרו קב הישר גדולי זמנו סכני נודעיה ס"מ יעקב סמנחוס מוילנא (סס מ"ס)
ס' לבי הירש חרוב שלס ספר ס' ס' קב הישר נדפס כמה פעמים (ג) עופר סלילס
נכח בס' ומזכירו בספרו קב הישר ס' ע"ג (ג) ספר עבריות עם יאוריס נעים בספרו קב
הירש ס' כהן חל , עכשיו רחמי מכסל גדול אשר הוא לפן ברוב סמנחוס , אשר סרבה
חוס עובס סול סכונ סול סול , כיון דקו"ל סלרד חוס ללמוד בניו סכנ קטנים כל דבר
ב"שן סקידס , כדי סיבוס בני וירגיל ע"מנו בלס"ק , וחדשים מקרוב סמנחוס לקטנים
ב"שן נרפס וסניגל הנער חן אביו סס על לב סילך בני לבית המדס כי סס סמנחוס
ע"יו על למוד לטון נרפס ושאר לטויות אף דקו"ל דסמנחוס סיו סולין לזכר ע"י לטון מ"מ
סיו לומדים דרך ערלי וול דרך קנע מסג"כ עכשיו לטון נרפס סניגל סיקר סניגל .
סחורס ערלי עכ"י כל דבריו חל סכו על מדינת פולין כי סס כתב ספרו . אביו סגאון מוה"ר
(1) כלילת יופי ח"א קמ"ז ע"ב ,

שמואל

כהן צדק ,

החזיק בדק ,

היכר דק ,

אשר אור תורתו ה' זורח פה ק"ק לובלין עיר ואם

בישראל יצ"ו .

הגאון מוה"ר העשיל

הגאון ה"ר העשיל אב"ד ור"מ בעירנו (הנקרא רבי ר' העשיל) בן הרב הגאון
מוה"ר יעקב רבן של גדולי חכמי התורה בליטא ופולין , בסוף המאה הרביעית ותחלת
החמשה מופלא בחריפות וידוע בחכמתו , בשנת ת"ה ה' ר"מ בעירנו ובאשר קמו
הקאזאקים תחת ידי מנהיגים חמלניצקי על אפרתו פולין ויעשו הרג רב גם ביהודים
בשנת ת"ח ברח הגאון מוה"ר העשיל למדינת מעהרין ומשם נסע לווינא והפיל תחנתו
דפני ממשלת אסטריך להגן על היהודים (1) ובחיותו בדרך סר לשבות בניקלשבורג
ויתאכסן בבית הגאון בעל צמח צדק , אשר ה' אורב המדינה ובשבתם על השלחן בא
מכתב מהעלישוי , ושאלו אותו אם ראוי הוא בעל הש"ך שיקבלתו לאב"ד בקהלתם
ויפנה הגאון מוה"ר מנחם אל האורח וישאלתו אם נודע לו שם הרב שבתאי , כראי הוא
ר' שבתאי שחפנה אתה את מקומך בשבילו ואתה תלך להעלישוי ר' מנחם הצדיק והעניו
החריש ויכתוב להעלישוי מה ששמע מפי ר' העשיל אז נתקבל הש"ך להעלישוי (2)
ובשוב חסת המציק שב הגאון ה"ר העשיל לארץ פולין ונתקבל לר"מ בבירוס דליטא
ושם מצאנוהו ת"י (תשובות הגאונים בתראי ס"א) ומשם ע"ה על כסא הרבנית בקראקא
וישב שמה עד יום מותו (8) הגאון מוה"ר יעקב עמרין יספר בספרו "מגלת ספר" דבר
הנוגע לתולדות הגאון מוה"ר העשיל וזה הדבר , הרב מוה"ר יעקב חתן הגאון בע"ה
"שער אפרים" אביו זקנו של הגאון מוה"ר יעקב עמרין בחפזו לנחם מחמת המצוק בימי
"המהומות בשנת ת"ח ונפרד מחותנו ומאשתו הרבה ויפגעו בו הריקים ויאמרו להרגו
"בחרב , והוא כרע על ברכיו ויפשוט צוארו כצנן לטבח , והנה פתאום נכמרו נחומי
"השודדים וישיבו ממחשבתם אולם הר' יעקב מיראתו שלא יפגעו בו סרצחוס אחרים
"התחבא בין החרונים כשמונת ימים עד אשר כרע לפני החרונים באו אל חותנו והעירו כי
"נהרג במחומת והגאון מוה"ר העשיל התיר את אשתו להנשא לאחר אך היא לא הפצה ,
"כי על אשה היתה מתאבלת , ותמאן להנחם אחרי עבור כשה חרשים בא הר' יעקב
"לשפחת אשתו וכל בני משפחתה שלם אל חותנו ומאז נמנע הר' העשיל להזקק בהתרת
"נשים מכבלי העגון אשר רבו בצוק העתים האלו עכ"ל של הגאון מוה"ר יעקב עמרין וז"ל ,
בהיות הגאון מוה"ר העשיל ר"מ בעירנו בא בהסכמת בשנת ת"ה כ"ב אדר ביחד עם הגאון
ה"ר נפתלי ב"ר אב"ד דק"ק דובלין חולין להגאון מוה"ר אבד"ק אפטא ,
האחרון הגאון מוה"ר נפתלי בתור אב"ד הראשון הגאון מוה"ר העשיל בתור ריש מתיבתא
וכמו כן בשנת ת"ו באו שניהם בהסמכה על הש"ך יו"ד , הרפסה הראשונה , ויכתב שמה
על

(1) כנסת ישראל לה' רס"י פין 299 , (2) עיר סלדק , (3) כנסת ישראל לה' רס"י פין 299 ,

הרב הגאון הרב דוד הלוי בעל המ"ו ובנו הר"ר שמואל אב"ד בריסק וקראקא (ה) הגאון הר"ר הלל מבריסק בעהמ"ה ס' בית הלל (1) ומחבריו נודע לנו (א) חרושי הלכות על הבבות חזיר קטן יצא לאור ע"י אחד מתלמידיו אברהם אבנא בלובלין שנת תמ"ב (ב) הנהגות על ספר המצות הגדול (הסמ"ג) אשר כתב על גליון הסמ"ג ונרפסו בסוף הסמ"ג (דפוס קאפוטק תקס"ו) ג) ביאור חושן משפט בכ"י באוצר רד"א חרושי הג"מ יעקב ובנו הגאון מוה' העשיל על יו"ד והו"מ ב"י (באוקספורד) גם קצת מתישבותיו בספר "אשפות זקנים" ובספר "תשובות גאוני בתרא" ובס' "עמודי שמים" וכמו כן "בקובץ שו"ת" ובספרי הדרשנים מרבני אשכנז מביאים חרושי תורה בדרוש משמו כמו בס' "לב ארי" "לקט שמואל" "ואסיפת כהן" וכיוצא בהן (2) וא"ה המה בניו (א) הר"ר דוב בעריש מנהיג הקהל בעיר קראקא אשר חי' חותן הגאון מוה'ר שלמה בעל מנחת עמוקות (ב) בתו אשת הגאון מוה' נפתלי הירש אב"ד ק"ק עירנו (3) בהספד "זרע בירך" יוסף דבר כבוד המעיד על מעלת רוחו של הגאון מוה' העשיל, והדריכו את בניו בדרך ישרה לשנוא בצע מעשקות, ולחבב את האמת על כל וז"ל שמה, "אספרה מעשה, אשר נעשה בימי הגאון מוה' העשיל ז"ל, שהי' אב"ד ור"מ דק"ק קראקא, והגליל יצ"ו, שנים "באו למשפט ממרחקים לפניו, והתביעה הי' על כמה וכמה אלפים ובא הנתבע תחלה "והביא מתנה מאה אדומים חדשים והניח לו על השלחן לבקש ממנו לעמוד לימין צדקו "ואמר אין אני נותן לאדוני בתורת שוחד ב"א לזכות את הזכאי ולחייב את החייב ולקח "ממנו ואמר אעשה לך כל הטובות והטובא למחר למשפט, כלילה שלח אחר בניו "והחניו, ואמר להרבנית מ' דינה ז"ל להכין סעודה בעד בניו, והחניו וכן עשתה והכנינה "סעודה אחר שאכלו ושתי, הוציא מכיסו אלו"ק אדומים, וסיפר בפניהם אחת אחת "עד ק' אדומים הם סבורים שרוצה להקל להם אותן ק' אדומים ושמוחו מאוד, אחר זה "הניח לכיסו ואמר להם דעו שקראתי אתכם כדי ממנו תלמדו וכן תעשו שלא תהיו "לדחמים אחר מתנות כשתהיו מושלים על ישראל הן שתהיו רבנים ארשיי מדינות כאשר "ת"או שנתן לי ק' אדומים והב וידעתם שאותו האיש שנתן לי יצא ממני בשמחה ובטוב "לב ולא ידע למחר אני מחזיר לו ק' אדומים הלוי וחזירה לי למכור נשתי בא"ף אלפים "אדומים והב כיוצא בזה בכן כתבתי המעשה הנל אשר שמעתי מפיה של האלמנה "הרבנית מ' דינה" כן יסיים בעה"מ ספר זרע בירך הגאון מוה'ר העשיל נפטר בקראקא ובה תקונן אכן מצבתו,

ארון הקודש, צדיק יסוד עולם,
הרב כמוה'ר העשיל ר"מ ואב"ד קראקא
בן הרב הגדול רבן של כל בני הגולה,
מוה'ר יעקב ז"ל אב"ד ור"מ דק"ק לובלין,

הגאון

במזל אהרן נפטר כאשר נסע בשנת תל"ו בעיניו חרצו אלמנה לעיר קטנה המעליק לא רחוק מעירנו בשנתו בין הרבנית אשר התאסנו שמה תפקיד רוחו ביד ד' י"ט המזל כאשר נחלם כשהתקדש מלכתו הנמלה בסניף אשכנזי של המזל וז"ל יבסקס הסדר קידש אשר יכחז לויתו דף קפ"ב ע"א, וז"ל עוד יזכור ד' נשמת אב"ד הגאון סגדו מ"ס אהרן ששיל בן הסדר הר"ר ישראל שנסע מאלן לועד הגליל ותאספו לימים בק"ק המעליק ושם ילא נשמתו הקדושה בקדושה ובטהרה כ"ל ג' לסדר פנים שנתהו משם רבינו מיתת הסדר י"ט המזל תל"ו לפ"ק (עיר סלדק דף 105).

(1) עיר הלוד, (2) כנסת ישראל להכח רש"י פין 299, (3) עיר סלדק 105

הגאון מוה'ר נתן בהגאון מוה'ר יצחק שפירא

הגאון מוה' נתן שפירא (הדפוס ס' הוזהר בעירנו והובא בס' ברכת המים, לה' מיכל בר' יוזפא, על סדר גיטין. וגם בספר "טוב גמין" לה' זלמן מרגליות, הובא ב' פעמים ב' בן חי' לו והוא הגאון מוה' ישראל שפירא אב"ד ק"ק קאליש חבר ספר זרע ישראל ונמצאה הסכמתו על ספר, דב ארי' על התורה, ועל ס' מנן אברהם על שו"ע או"ח בהוצאה הראשונה, דפוס דיהרנפורט והוא חי' חתן הג"מ ישראל איסר בהגאון מו' יחיאל לזריא בנו של הגאון מוה'ר ז"ל גם כתב הקדמה על הס' עמודי שבעה להג"מ אהרן זעליג מואלקאו קראקא שצ"ה (1) כפי הנראה מהכתובת שעל מצבת הגאון מוה' נתן שפירא אשר בין התוארים השונים כתוב, "מרנא ורבנא הגאון, שהי' אב"ד בעירנו גם נראה שמאוד הצמיח עצמו בחכמת הדרשנות, כמו שנמצא שמה כתוב, "ראש הדרשנים והלאה, שר התורה דרשן גדול" נפטר בעירנו ובה תק"ל אכן מצבתו ותהגה נכאים,

פה נגנו אבי החכמי ראש הדרשנים:

תורת אמת היתה בפיהו כמסיני נהנים,
הרביץ תורה בישראל והעמי' תלמיד' הגונים,
הוא מרנא ורבנא הגאון הכופלג שר התורה,
הדרשן הגדול מה'ר נתן בן הגאון,
מוה'ר יצחק שפירא ז"ל הי' עניו וחסיד,
מתלמודי של עזרא אשר עלה למדומים,
אל בית עילמים,

נפשו צרורה בצרור החיים למנוחות וז"ל ש"ל"ו"ם לפ"ק

יום ד' י"ז אלול ת"ב

(מד)

הגאון מוה'ר אהרן שמעון שפירא

הגאון מוה' אהרן שמעון שפירא בהגאון מוה' בנימין שפירא אב"ד ור"מ בעירנו בשנת ת"ט עד שנת תכ"ב (2) נולד בפראג שנת ש"ס והי' אב"ד בכמה קהלות גדולות בפראגנפורט, לעמבערג, בריסק וזיטא, לובלין, קראקא, וויען, ואח"כ בעיר טולדת אבותיו בפראג יועם זה רב הכולל על כל קהלות באהמען בשנת ת' בחיותו בן ארבעים שנה והארץ ימים על כסאו בעיר פראג עד שנת ת"מ, ומת בחיותו בן שמונים שנה, הרב אהרן שמעון שפירא הנזכר, הי' גדול בדורו וכל הרבנים פנו אליו בבקשותיהם, ובכל זאת ואולי בעבור זאת הי' נדרך כמה פעמים וכפשע הי' בינו ובין בית הסדר, עם

(1) במכתב הנסחן מוס' יוסף לעיושטיין אב"ד ק"ק סערלסק הלחם, 2 במכתב הגאון מוס' יוסף לעיושטיין אב"ד ק"ק סערלסק הלחם,

(*) יפה העיר ר"י: ז' 272 סטוא נכד הגאון ר' נתן שפירא מוה'רנא בעל מצוא שפירא על שפירא דירא שפירא שם בשנת תל"ו וז"ל לו בן בשמו ר' יליק נט' עיר גבורים ז' 38 הערת דרב לבי יפה,

הגאון מוה' משה (בעהמ"ה ס' מהדורא בתרא)

הגאון מוה' משה בחאלוף הר' יצחק הנקרא ר' יצחק ר' בנמש מקראקא אב"ק לובליא ואח"כ בעירנו לובלין בעהמ"ה ספר "מהדורא בתרא" על מסכתות הש"ס, והוא ה' חתן הגאון מהרש"א ז"ל, ובחקירתו לספרו הנזכר הוא מתנצל כי בסבת הנדודים והבלבולים והגזירות והגלות נאבד ממנו הרבה מהדושו, נתן הסכמתו על הש"ך ליו"ד דפוס קראקא שנת ת"ז ועל הס' עמודי שבעה לחרב מוה' בצלאל דרשן דק"ק סלוצק דפוס פראג תל"ד בין שאר הרבנים הגאונים ר' ארצות בועד לובלין ביריד גראמניץ י"א ניסן תכ"ד לפ"ק והוא בא ראשון עה"ח, נאום משה בן מוה' יצחק מקראקא חונה פה ק"ק לובלין (1) ולפי דברי הגאון מוה' יוסף מסעראצק נפטר בעירנו לובלין כ"א כסליו תכ"ט (2) ולדאבון לבבנו מצבתו בבית מועד לכל חי בעירנו איננה עוד ובליתפונה היתה מרף לשני הזמן. שמו של הגאון הנ"ל נזכר, בקנטרוס הזכרות נשמות הכתוב על קלף בבית הכנסת מהר"ם ז"ל,

הגאון מוה' ישראל איסר

הגאון מוה' ישראל איסר בנו של הגאון בעהמ"ה ספר מהדורא בתרא. אב"ד בלומבאלא, אחרי בן בברוסק, אחרי זה בעירנו מובא בהסכמתו לס' דברי חברות שנתן ת"פ ובסוף ס' אלפי ישראל על חו"מ בהסכמתו לס' "גאון צבי" שנת ת"צ ולפי דברי מחבר ס' עיר תהלה לתולדות גדולי ברוסק הי' אב"ד רק בקלוז שמה, יען כי הגאון מוה' נחמן הי' עוד בחיים חיותו ומשנת תקי"ז עד תק"כ מלא מקום ה' נחמן (3) ולפי דברי הגאון מוה' יוסף לעוויגשטיין אבדק"ק סעראצק נפטר הוא ג"כ כמו אביו הגאון בעירנו (4), אולם מצבתו כמו כמצבת אביו איננה עוד בבית מועד לכל חי בעירנו.

הגאון מוה' נפתלי הירש

הגאון מוה' נפתלי הירש במהו' בנימין וואדף חתן הגאון רבינו העשיל זצ"ל אבד"ק קראקא ונקרא ר' הירש ר' היש"לס ע"ש חמיו הגאון. הגאון מוה' נפתלי הירש הי' מוחתנו של הגאון מהר"ש קיידאנבר והביאו בספרו ברכת הובח על מסכת זבחים דף ל"ג ע"ב וכן נדפס ממנו ג"כ קצת חידושי תורה במלי דאגדה בס' דרוש שמואל עה"ת במקומות שונים ומתלמידיו נדע, את הגאון מוה' יוסף אבד"ק סעניץ, בעהמ"ה ס' ראש יוסף, ובספרו הנזכר הביא דבר בשם רבו, ובא בהסכמתו בשנת תל"ח בועד גאוני ד' ארצות בעירנו על הדפסת ס' הנ"ך באמשטרדם בהעתקה אשכנזית גם בהסכמתו על ספר "האשל" מר' אשר יעקב אברהם קלמינקש שנדפס בלובדין ואח"כ ג"כ בועד פינשטוב בהסכמתו לס' עולת התמיד ובשנת ת"ס בועד יערסלאב. ובתחלת שנת תמ"א ג"כ בועד יערסלאב בהסכמתו על ס' בית יהודה ובסוף ימיו הי' הגאון מוה' נפתלי הירש אב"ד בעירנו ומאוד נכבדה צויתו אשר צוה לפני

(1) כלילת יופי ח"ט דף כ"ז, (2) כסערוהו של כהנא ר' יוסף לעוויגשטיין בספר עיר הסלס לנחלי ברוסק, (3) עיר הסלס דף 30, (4) כסערוהו לס' עיר הסלס 159,

עד אשר הפיק רצון הקיסר לעאפאלד וערכו לשוב בתתו לו, אגרת בטוחות (פרויא בריועף) לדעת כי עין הקיסר עליו לשובה, וכל הנזע בו לא ינקה, ולא נמצא ממנו בדפוס כי אם ספר אחד נקוב בשם "מראה יחזקאל קמין" לקומים מספרו הגדול מראה יחזקאל יצא לאור ע"י הרב ר' יחזקאל קינדעלעס אב"ד בנאחאד בשנת תנ"ה בפראג (1) ולפי ערות סופרו הרב יהודה ליב בר' יהושע בספרו "מלחמה בשלום" החולל קורות עיר פראג במלחמת שווערען עם הקיסר אסטרדיך מחידש אב ת"ח עד תמוז ת"י אימר בתחלת ספרו הג"ל, בתשרי ת"ט "שאירות ישראל" . . . התאספו וחד "כל הלילה ההוא וכל יום המחרת . . . בבתי כנסיות ומרכים בתפלות וסליחות ותחנונים ותהלים פעמים בכל יום ומרכים צדקה וכופר נפש . . . ובציוס ובכי ומספר "עשו אנשים רבים יום כיפור בכל הלכות" ע"פ הסליחות שתקן לאמריס הגאון הרב רבי "שמעון נרו בהו"עו ראשו ריש מתיבתא ואב"ד דקהלתנו ק ק פראג מלבר הסליחות "שיסר הוא על המאורע ועל הנסים ועל הפרקן שנעשה בעו"ה והביאו אותן הסליחות "לדפוס (2) נפטר בפראג ובה תקונן אבן מצבתו ואבן מקיר תועק,

כמ"ש יום א' כ"ט כסליו המת ליצירה שבת מנדל, עיוותפארה, נשברה חמרת ישראל, כלי המקדש, נזר ועטרה. משה ר' רוח אפינו, נשיא אלקים, שר התורה, הגאון הגדול המפורסם חסיד ועניו, רבן של כל ישראל, אב"ד ור"ם מוהר"ר אהרן שמעון, שפירא זצ"ל . . . וחרדה,

לשמעון הצדיק לימר ושימש הרבנות, בפראג ארבעים שנה, מצודתו היתה פרושה בורנקורט, לכוב, לובלין, קראקא, ווינא, עסיק בתענית רצופים, ורבי לא נהנה מעולם הוה, באצבע קטנה, ותרד שנתו בלילה דסדוא, ספרא, ספרי, ודינא על פה סדרו משנה, בוראותיו מי ימלא, אשר צלל יקד מוולל, ותשובות הנשלח לארבע פינה, נאכן עליו (לפון) שם משמעון שמו הולך וגדול למרחקים,

כאפסי ארץ יאספו, לחדוד פלגולחלוקים, עורר לימד דעת, כים ופוסקים ושאלת ותשובות מרבבות, חיבר לדרשות מנוקים, נצחו אראלים את המציקים אהרן עלה לשחקים,

(תחתון לזרפון) יטומו שמים אשר משברי ים יבעתוהו, פרושו מצודות יליל ישורון בתוהו, יום ליום יביעו ברוך ד' שלא נתנוהו, רבת חבורי גפ"ת ותשובותיו נגבותו קרעוהו, אנכיה סני ואנפוהו תקופין, וגדולים סניאין צרפתוהו, שיש לבינו שבת מספר וקנים רבת נועם וחרות נשבת, (לרננו)

מת לפ"ק (3)

(1) כנסת ישראל לזה' רש"י פין 87 (2) ספר עמודי עבודה דף י"ב, (3) גל סד הלק סעניו דף 12,

לפני מותו לביתו אחריו וכתבה על ספר, אשר מצאתי לנכון להעתיקה פה (1) וז"ל,
 "הנה לילה אור ליום הששי לסדרואת בתינו הציץ לפ"ק אמרתיו בלבי הלא שנו חכמים
 "שוב יום א' לפני מיתתך ואמרו ובי אדם יודע את עתו מתי ימות אחר להם ר"ש ישיב
 "היום שמא ימות למחר ונמצא כל ימיו בתשובה וכאשר שאין אדם יודע את עתו מתי
 "ימות ע"כ יחי' כל אדם מוכן להכין עצמו לבא לפני מלך המלכים הקב"ה כדאי'
 "במסכת שבת פ' שווא' בכן באתי לרשום בעט סופר למען יעמדו ימים שיתקיים,
 "(א) שלא להספיד אותי בשום הספר הן בפני הן שלא בפני ולא יתאבל עלי רק אותן
 "הקרובים המפורשים ביו"ד, (ב) שלא ליתן אחרי המיטה שום יוצאי חלציו ואשתי,
 "(ג) שלא לעשות עמי שום כבוד בעולם רק יתנהגו עמי כאחד מהשוק שמת, (ד) מיד
 "לאחר יציאת הנשמה תקחו מאה וחובים ויחלקו אותן לארבעים אנשים, לומדים
 "וקרובים שלי וחי' להם קרימה, והם יתפללו על נשמתו מיד, וגם יאמרו בעת השלכת
 "העפר על הגולל והוא רחום וכפר וכו' כמו שאומר המלכה בעת המלקות ויאמרו אף
 "מאה פעמים והוא רחום, ה' ליקח חמשה מאות וחובים לחלק אותם לעניים זה שיעשה
 "סנין בבית החורף, שצא בו הנשמה שנה תמימה, ויתברו עשרים אנשים חסובים
 "קרובים ליה, ואם לא ימצאו כל העשירים לומדים או יצרפו עמהם אף שארי עניים
 "ידאי' ד' והמה יתפללו בבית החורף ערב ובוקר וילמדו אחר התפלה לכבוד הנשמה
 "בוקר פרק משניות בעיון רב ובערב דף גמרא וחלילה לבטל שום אחד ועכ"פ יחי'
 "ש"א אנשים ביחד בעת למוד השיעור הנ"ל ואחר התפלה והשיעור יאמר קריש בשביל
 "הנשמה מי שאין לו אב ואם וגם מיד בבית הקברות יאמר קריש איד בשביל הנשמה
 "והשכירות יתן לכ"א מו' שבוע בשבוע חצי זהב נמצא מניע לשנה תמימה ו"ב חורש
 "חמשה מאות וחובים והרשות ביד אשתי שתחי' בצירוף איש חסוב מי שרצה אשתי
 "שתחי' להוסיף לא' ע"כ חצי זהב ולא' לגרוע כפי ראות עיניהם ואם לא יחי' באפשרי
 "לעשות מנין בבית החורף שתצא בי הנשמה או יחי' בבית אחר ועכ"פ לא יבטל
 "מכל הנ"ל ואם יקשה הלא אין אימרים קריש רק ו"א חורש אני מצוה שיגיד ו"ב
 "חורש עד יום הוצא ציוטוער בכלל, (ו) חס"ת שלי עם העין חיים יחי' מוקדש שלא
 "ימכרו חס"ת והעין חיים עולמית ובתנאי שיקרא בס"ת שלי בכל פעם שמזכירין נשמת
 "או בר"ח או ב"ב חוץ מאותן שבתות שיוגיע על ס"ת שלי בחורר חלילה כנהוג בין
 "הגבאים וירשום על העין חיים שמי, (ז) אם ימצאו משכנות עניים ממעות מעשר ושלמו
 "רק חצי והחצי יתן להם במתנה גמורה, (ח) עוד ליקח מאה וחובים ולחלק אותם
 "לקרובי הקרוב קרוב קודם לפי ראות עיני אשתי שתי' והחלוקה של המאה והיחי'
 "הנ"ל תחלקק עד ג' חלקים חלק א' תוך ד' יום אחר המיתה וחלק א' ערב ראש
 "השנה וחלק א' ע"כ ובשנה שני יחלקו ג"כ מאה וחובי' לשלישה ומנין חלק א' ערב
 "פסח וחלק א' ער"ה וחלק א' ע"כ וי"ב ובשנה שלישית ג"כ מאה וחובי' כנ"ל לשלישה
 "חלקים כנ"ל ובשנה רביעית ג"כ מאה וחובי' כנ"ל ובשנה החמישית ג"כ
 "מאה וחובי' כנ"ל נמצא ס"ה אף במאה וחובי' עם החמשה מאות וחובי'
 "(ט) התכריכין יעשו בינוני, וקודם חיתוך התכריכין יקחו עוד פשתן כפי'
 "סנין אמות של תכריכין שיצטרכו ויתנו לכלות עניות ואיתה הכלה לאחר החתונה שלה
 "בראשונה לאחר המיתה הוא זכתה בפשתן הנ"ל כי אין מעבירין על המצות (י) על המצבה,
 "לא

לא יכתבו רק פה נגנו הרב ר' חורש חתן הרב הגולה מוה' הישל בן הרב הגולה
 "מיו"ד יעקב ו"ל אב"ד ור"מ דק"ק לובלין ולא יותר שום דבר חלילה, (יא) בכל יום
 "היארצייים בקשתי מאת אשתי שתראה לעשות מנין באותו הלילה והיום ללמוד ולומר
 "קריש כנ"ל וליתן לכ"א חצי זהב כנ"ל וגם בקשתי ממנה ציוות ג"כ לורעיני אחרוני
 "לנהוג על הנזכר כדף זה בשני עבריהם, (יב) מחמת כתובת אשתי יחי' הכל העיון
 "ביד אשתי שתחי' היא תחזיק אצלה כל ימי' את כלתי מרים שתחי' וגבדו' חי' לעב
 "לצורך ימים אמן וכל מה שתעשה הרשות בידה, אכן הספרים שלי אינה רשאית למכור
 "אף א' מהם רק ככה יתנהגו הספרים ישאלו תמיד ללומדים ללמוד מתוכם ואין רשאי
 "להשאיל לשום אדם אם לא יתן משכונ להחזיר הספר ואם יצטרכו שני אנשים ספר א'
 "אזי ישאלו לא' שלשים יום ולשני שלשים יום, ויחי' גורל מי יקח תחלה, ועכ"פ
 "יתמדין כסדרן ולמדו מתוך הספרים שלי, גם להשאיל לכה"מ למניני השיעור מתוכה
 "ובתנאי שיתנו החבורה ההוא משכן להחזיר הספר אחר שיגמרו הס' הא, ואם אחד מן
 "השוק יצטרך לספר ובני החבורה יצטרכו ג"כ לאותו ספר או הקרימה לבני החבורה
 "ללמוד כי אינו רומה מרובים ועושים מצוה למנוסם וזה יתנהגו עולמית ומיד אחר
 "המיתה יכרו כנ"ל מי שצריך לספר יבוא לאשתי היא תשאלני בתנאי הנ"ל, (יג) מה
 "שנוכר לעיל שאשתי שתחי' תחזיק כלתי שתחי' כל ימי חי' כל זמן שלא תנשא
 "בכלתי לאיש ובחיים שנכדי חי' לעב נשאת לאיש בכן יתן לה ולבעלה שיהי' לפי הדין
 "שמגיע להם באופן ובתנאי גר ובני ראובן על מנת שיהי' לה באופן שלא יסב נחלה
 "לנחלה חלילה וחלילה, (יד) אם יחי' דבר מסופק בדבר ויהי' לישנא דמשתמע לתרו
 "אפי' תבחר אשתי שתחי' אחר מי השלישה אנשים יראי אלוקים ועל פיהם כן יקום ועכ"פ
 "הרב דקדקתינו יחי' אחר מי השלישה אנשים תנ"ל, (טו) לבקש מחילה מכל אדם בשבירי
 "הן אם לקחתי ממון שלא הגיע לי, הן מחמת איסור רבית הן שאר איסורים וגם אם
 "ביישתי לשום אדם בדבור או במעשה שלא כדון למחול לי וכן אני מחול להם, (טז)
 "גר' תמיד להדליק עד היארציי' ו"ב חורש ועד בכלל, (יז) יתענו בני ביתו בכל שנה
 "יום המר אשר נפסד ממנו מחמד עינינו החסיד בני יעקב ששה ימים לחורש אלוף
 "תכ"ו לפ"ק ולבקש מאת ד' לשמור אותנו וגם יתפלל מנין ויגידו קדוש בכל יום המר
 "וגם ביארציי' שלי יעשו ככה, (יח) ליתן דחתענות כל יום ד' בשבוע בשביל נכדי חי'
 "לעב וליתן לאותו העני ח"י גר' וככה יתנהגו עד שתחי' בת שמונה שנים א"ה ואם
 "יהי' יום ד' ר"ח או פורים או חנוכה וישר ימים טובים או יתן עכ"פ ביום ההוא ח"י
 "גדולי' וצדקה תציל ממות (יט) שלא לומר באל מלא רחמים שום שבח בעולם עלי רק
 "את נשמת מורנו הרב כ"ש שהלך לעולמו ולא שום שבחות, (כ) הגני מצוה וגוור
 "שלא תנשא נכדי חי' שתחי' רק ללמדן ולא לעם הארץ אף שיהי' לו ממון ולא לעשות
 "שום שידוך עמה עד שיראוני את החבור לבחינו אותו בשלישה אנשים כשרים שלא
 "לקבלו שוחד ממון אם הוא למדן, והעיקר אם הוא מתמיד בלימודו ומפיל תחנתו לפני
 "האל יתברך שמו וזכרו שימצא לה שידוך הגון ויתן לה בנים ובני בנים עוסקים בתורה
 "ובמצות אמן סלה,

מתוך צוואת נראה שהי' איש עמיד ועשיר ע"י הפיזור אשר צות דפור לאחר מותו
 על צדקה גם נראה שלא הי' לו רק בן יחיד הנקרא בשמו מוה' יעקב ומה עליו בחייו
 הגאון מוה' נפתלי חורש עוב את עסק הבכא בעירנו, ובני קהלתו קיימו את דבריו
 בצוואתו

בצוואתו, שלא לכתוב תוארים על מצבתו ועדה חמצבה,

פה נגנו הרב ר' נפתלי הירש חתן הרב,

(מו)

הגולה מוה' יהושע העשיל בן הרב הגולה מוה',
יעקב אב"ד ור"מ דק"ק לובלין היום יום ו' מ"ו אלול תמ"ב.

הגאון הגדול מוה' צבי הירש בהגאון מוה' זכרי' מענדיל

הגאון מוה' צבי הירש מגדולי רבני דורו, בן הגאון מוה' זכרי' מענדיל המפורסם בדורו לאיש מופת, וצדיק כביר והי' נקרא בפי כל בשם ר' מענדיל קלוינער ושלשה בנים הי' לו וכלם גאונים מצוינים, גם שתי בנות גבירות ועדינות, בנו הראשון מוה' ארי' ליב שהי' נקרא בפי כל בשם מוה' ליב ר' פישליס ע"ש חותנו והי' מחלה אב"ד ור"מ בק"ק ווינא, פרעמיסלא, ואחרי כן נתקבל לאב"ד בק"ק קראקא בנו השני הרב הגאון מוה' דוד מעביל שהריבין תורה בק"ק ברסק דליטא ונקרא בפי כל בשם ר' מעבלי ברוסקער ובנו השלישי הגאון ר' צבי הירש אשר בשבילו באנו לחבר בעת ובימי חורפו ורח' שמש תורתו בק"ק קראקא, והי' נקרא ר' הירש ר' מענדילש ולאחר שנתפרסם שמו בעולם ונתקבל לאב"ד ור"מ בק"ק לבוב והגליל הי' נקרא בפי כל בשם ר' הירש סתם, בימי חורפו בהיותו מתושבי קראקא שלח כמסחר ידו, מרביות של הגאון מוה' הירש ר' מענדילש נודע לנו מפי ספרים וסיפורים שלמד בולדותיו ביישיבת הגאון בעל הב"ח ז"ל בחברת שאר בני עליה, מבני גילו מגדולי התלמידים האחרונים שהעמיד בעל הב"ח בקראקא בוקנותו ואלה כמה הגאון מוה' גרשון אשכנזי בע"ע עבודת הגרשוני והגאון מוה' מנחם מענדיל אוירבאך בן הגאון (הקצין מוה' משולם זלמן פישאק מווינא בעל עשרת זקנים והגאון מוה' צבי הירש הנזכר וש"ש) ושת החברים האלו למדו ג"כ בישיבה אחת אצל הגאון ההר"ק מוה' יהושע במוה' יוסף בעהמ"ה ס' מגיני שלמה שהי' ר"מ פה קראקא וכן הי' שלשתן ג"כ תלמידי הגאון מוה' מנחם מענדיל קראכמאל אבד"ק ג"ש והמדינה בעהמ"ה שו"ת צמח צדק אשר הי' אחד מהיושבים על מדין בין הדיינים בק"ק קראקא ונבחר ולפעמים לשבת ג"כ בתוך הועד של הרבנים הגאונים דר"א פולין בירידו יערסלאב ודובלין ובספרו צמח צדק נמצא כתוב תרומתו רבנן הורם כוית, רענן ופיצו מעינותיהם הוציא כנחלי שמן תלמידיו הוותיקים "כמוהר"ד הירש וכמוה' מענדיל שהי', וקרום לוודאי שכוון על שני החברים הנ"ל הגאון ר' הירש ר' מענדילש והגאון מוה' מענדיל אוירבאך בעל עשרת זקנים והנה שלשת החברים היו כלם מגדולי ונכבדי עיר קראקא בזמן אחרופה הי' ג"כ בית מדרשם קבוע בטרם שנתקבלו לכהן פאר במקומות שונות, ואחרי מות הגאונים המפורסמים דק"ק לבוב הי' הגאון רבינו בעל המ"ו שהי' אב"ד בחוץ לעיר להגין מוה' נפתלי הערין במוה' זעלקי מקראקא שהי' אב"ד והתוך העיר קבלו בני העיר את הגאון מוה' יהודה יודל בן מהר"מ ר"ה מלובלין לאב"ד ור"מ בחוץ לעיר שם ואת הגאון מוה' הירש ר' מענדילש קבלו או לאב"ד ור"מ בתוך העיר שם, וגם כל ארץ הגליל הי' אז תחת ממשלתו, ושני הגאונים האלו באו בהסכמה בזמן אחד בשנת תל"ב על ס' לב ארי' על התורה, ובשנת תל"ג באו ג"כ שניהם עה"ה בהסכמה על ס' לקט שמואל להרב מוה' שמואל

שמואל פייביש כ"ץ ממגורשו ווינא, בהיותם שניהם בגולה ביום מ"ו אייר תל"ג דפ"ק עם שארית פליטת קהל ערומם אשר ברחו או לנפשם מחמת הטיצק כי בא צר ואויב בשערי רחובות היהודים בתוך העיר ובחוץ לעיר ועשו שם חרבן גדול ואח"כ כאשר שקמה הארץ חזרו ושבו לבתיהם כמקדם ובישנת תל"ו הי' ג"כ שניהם יחדיו ביריד יערסלב בין גאוני ד' ארצות בפולין, ושם באו בהסכמה על הרפסת ס' תנ"ך בהעתקה אשכנזית אם חיבר הגאון מוה' צבי הירש ספרים? לא נודע לנו כספרי חכמי זמנינו לא נמצא ממנו דבר זולת קצת חידושי תורה במילי דאגדתא, נדפס משמך בספר דרוש שמואל עה"ת בפ' אמור, בכך זאת נראה לעין כל שהי' בזמנו גאון צבי תפארת ישראל פאר הדור והדרו, כי זכה וזיכה את הרבים בתורתו ובצדקתו, ופל כך הי' גדול ונכבד בעיני כל גדולי וחכמי זמנו עד שלא עשו בימיו שום ועד מבלעדי הרבה פעמים חלקו לו כבוד, להיות הוא ראש הועד לגאני ד' ארצות, בועד יערסלב, כאשר נראה בהסכמות הגאונים על הרפסת הספר תנ"ך בהרגום אשכנזי, שהי' הוא ראש הועד שם, וכן בהסכמות גאוני הועד בשנת ת"מ על ספר, קנה חכמה" ובהסכמות גאוני הועד בשנת תמ"א על ספר "בית יהודה" וכן נמצא הסכמתו על ספר עולת התמיד על שו"ע א"ח, בהיותו בועד פנימשוב ועל ספר כסף נבחר, להרב ר' זעליג מרגליות דיין דק"ק קאליש בשנת תמ"ג בועד לבוב, ובאותה השנה הי' ג"כ בועד הגדול בעיר לובלין ביריד גראמניץ שהתועדו שם כל גאוני ד"א פולין ונתנו הוקף הסכמתם על הרפסת ספר מגיני זכר להגאון רבינו המ"ו, ולאחר פטירת הגאון אבד"ק לובלין עירנו הר' נפתלי הירש חתן הגאון ר' הישל נמנו וגמרו ראשי ומנהיגי העיר לובלין וקראו את הגאון מוה' צבי הירש ר' מענדילש אבד"ק לבוב לבוא אליהם ולשכון כבוד בתוכם וישבת על כסא הרבנות בק"ק לובלין והגליל ובשנת תמ"ה זכר ישב על כסא הרבנות בעירנו, ובאותה השנה הי' בועד יערסלב, עם גאוני ד' ארצות, אשר הסכימו על ספר נחלת עזריאל על התורה ובא שם עה"ה נאום צבי הירש בא"א מוה' זכרי' ז"ל החונה בק"ק לובלין והגליל וסוף תמוז הסכים על ספר נחלת חיים על התורה, וגם אחר זה בשנת תמ"ה בועד יערסלב הסכים על ספר תולדות יצחק על התורה, ובא ג"כ עה"ה "נאום צבי הירש החונה בק"ק לובלין והגליל" ומתולדותיו של הגאון הנזכר נדע שהי' לו שני בנים גדולים ומצוינים בתורה בנו הראשון הי' הרב הגדול הנביד נגיד ומצוה מוה' יהושע העשיל האב"ד אשר עוד בחייו אביו הגאון כבר הי' ראש ומנהיג ופרנס הדור נשיא העדה בק"ק לבוב, והוא ואביו הי' בועד אחד בהתאסף ראשי ומנהיגי המדינות בצירוף הרבנים הגאונים דר"א בועד לובלין בחודש אייר תל"ח ונתנו הסכמתם על הרפסת ס' תנ"ך בהעתקה אשכנזית ובין הגאונים המסכימים נמצא חתום, נאום הק' צבי הירש החונה בק"ק לבוב והגליל ובין המנהיגים המסכימים נמצא חתום נאום יהושע העשיל בן המאור הגדול מוה' צבי הירש אב"ד ור"מ דק"ק לבוב והגליל, ובנו השני של הגאון מוה' צבי הירש הנזכר הי' הרב הגאון הגדול מוה' מרדכי אבד"ק לוצקא (1) נפטר בעירנו נזכר בקונטרס הזכרות נשמות על קלף בבית הכנס' טהר"ם ז"ל ובדברים מעטי הכמות בלשון קצרה ורכה והוקף תקונן אבן מצבתו פה נטמן (דמות צבי) המאור הגדול, המופלג מוה' צבי הירש ר' הרב,

הגדול

(1) רוב תולדותיו סלחתי מס' כליה יופי ח"ל דף ע"ח פ"ו דה"צ

(17)

הגדול אב"ד ור"מ דק"ק לובלין ב'חסיד,
מ' זכרי' מענדיל נשיא בירושלים,
ביום א' ו' תשרי תנ"א לפ"ק,

צבי
נ (דמות כתר) $\frac{6}{12}$
על הסלון $\frac{6}{12}$
אלא

הגאון מוה' מרדכי זסקינד (מהר"ם זסקינד)

הגאון מוה' מרדכי זסקינד בהר"ם משה רייטענבערג נולד במאה החמשית לשש-
גדול ומופלג ברוחו, אב"ד בווינצהויוון במדינת העססען, ושם הסכים על ספר "מקור
חיים" שחיבר הר"ם חיים יאיר בכרך בשנת תמ"ב וה' איה זמן אב"ד בפון כנראה מטה
שכתב הר"ם חיים יאיר בכרך בראש ההסכמה, ואח"כ ה' לאב"ד בעירנו, נשא ונתן עם
גדולי הדור ומתשובותיו נזופס קובץ קטון בשם "שו"ת מהר"ם זסקינד רייטענבערג",
גם נמצא תשובותיו בשו"ת חות יאיר, סי' נ"א {1} וזמן מה ה' אב"ד בבירסק והוראדנא
וחתם עצמו בפנקס בריסק עד שנת תנ"א, ואת שמו נמצא שמה חתום בהסכמה
על הס' מג"ש {2} והגאון מוה' ארי' ליב יעלין אבד"ק ביעלסק ותפלא {3} איך בשנת תמ"ט
חתם עצמו הגאון מהר"ם זסקינד על ס' עולת יצחק בלובלין, ובס' נפתלי שבע רצון חתם
עצמו ג"כ חונה בק"ק לובלין בשנת תס"ה וכי בס' מגיני שלמה דפוס אמשטרדם חתם
עצמו בשנת ת"ס חונה בק"ק בריסק, לכן בא לידי החלטה שה' בנתים בבירסק ושב
אח"כ למקומו הראשון. עור נתן הסכמתו על ס' מנן אברהם דפוס דירהענפורט, על
ספר "בית יעקב" אשר חיבר מוה' יעקב בן מהר"ם שמואל ר"מ ואב"ד דק"ק ציומער חתן
הרב המופלג המאור הגדול מוה' יצחק אייזיק אבד"ק מיטשין ושמה בין ההסכמות יתר
הרבנים הגאונים מנהיגי הדור דר"א הבאים עה"ה, ה' הוא ג"כ בחיובם ביום ד' ו'
תשרי תנ"ג בהיותו אב"ד בעירנו ואלה המה שמות הגאונים הבאים עה"ה אשר בתוכם נמנה
גם הוא,

הק' גבריאל במוה' במהר"ל ז"ל מקראקא,
הק' פנחס משה מלבוז,
הק' מרדכי זסקינד בהר"ם משה ז"ל רייטענבערג חונה
בק"ק לובלין והגליל יצ"ו,
הצעיר יואל בא"א מוה' החסיד מוה' יצחק אייזיק ז"ל
היילפרין חונה בק"ק אוסטרא יע"א,
ארי' ליב מלאדמיר,

מכניו נודע לנו בנו הגאון מוה' משה אשר ה' אב"ד בק"ק אלטונא האמבורג {4} וה'
ג"כ אב"ד בבירסק כמוכר בהקדמה לתשובת אביו,

הגאון

{1} כנסת ישראל לס' רס"י פין 314 {2} עיר הס"ס {3} בסערותיו לס' עיר הס"ס 129
4 שם הסגולים הס' דף נ"ב

הגאון מוה' שמחה הכהן ראפפורט

הגאון מוה' שמחה הכהן בן הגאון מוה' נחמן פין ליפשיץ, מלא בימי חרפו מקום
אביו, וה' תחתיו לאב"ד ור"מ בק"ק רובנא ובשנת תמ"ט בא בהסכמה בין שארי גאוני
אריץ על ספר "צפנת פענח" וחתם עצמו "גאון שמחה בא"א הרב הגדול מוה' נחמן
ז"לה"ה ראפפורט החונה בק"ק רובנא", ומשם נתקבל לאב"ד ור"מ בק"ק הוראדנא
במדינת ליטא למלא מקום הגאון מהר"ם זסקינד מריטענבערג שה' אב"ד שם ונתקבל
לאב"ד בק"ק לובלין עירנו והגליל, ופה בא בהסכמה על ס' "כתנות פסים", על החגדה
של פסח הנקרא ג"כ בשם "חלוקא דרבנן" מבעל "צפנת פענח הגל", דפוס אמשטרדם
תנ"ה זחי' או בוער הגאונים דר"א וחתם עצמו "גאון שמחה בן הרב הגדול מוה'
נחמן כץ ראפפורט החונה בק"ק הוראדנא" והאריך ימים על כסאו שם "ובשנת תע"ג
בא בהסכמה על ספר "בית שלום" עה"ה שם ביום ד' מ"ו אדר תע"ג "גאון שמחה
הכהן ראפפורט החונה פה ק"ק הוראדנא", וסביב לשנת תע"ד נתקבל משם לאב"ד
ור"מ בק"ק לובלין עירנו והגליל, ונהג נשיאתו ברמה בעירנו ובשנת תע"ו נתן שם
הסכמתו על ספר "השל"ה" ובא שם עה"ה בין כסא לעשור תע"ו לפ"ק "גאון שמחה
בן הרב הגדול מוה' נחמן כץ ז"לה"ה החונה בק"ק לובלין והגליל ובשנת תע"ח לאחר
פטירת הגאון מאוה"ג חכם צבי ז"ל בלבוז ביום ב' דר"ח אייר תע"ח לפ"ק קראו ראשי
ומנהיגי העדה דשם את הגאון רבינו שמחה הכהן הנ"ל לבוא אליהם לכהן פאר בעדתם,
ולתיות אב"ד ור"מ בק"ק לבוב והגליל, למלאות מקום הגאון חכם צבי ז"ל, והגאון
מוה' שמחה קבל המשרה הנכבדה הזאת, כי חפץ לשבת על כסא אבי אמו הגאון
מוה' יוסף במוה' אדקים געץ ז"ל שה' מקודם אב"ד בלבוז ויצא הגאון מעירנו וילך
לבוזת קרית משיש תפארתו אבל לדאבון נפשו לא נתקיימה מחשבתו כי חלה באם
הדרך ונפטר והלך לעולמו בעיר שעברשין ביום ז' אב תע"ח לפ"ק ואלה המה בניו
של הגאון הנזכר, א) הגאון הנודע מאור הגולה מהר"ר חיים כהן ראפפורט
אשר ה' בימי חורפו אב"ד ור"מ בק"ק יוטל ומשם נתקבל לאב"ד בק"ק
סלוצק ומשם לק"ק לבוב והגליל והוא בעהמ"ח ספר שו"ת מהר"ח כהן ז"ל, וזכר
החיים הנקרא בשם דרושי מהר"ח כהן ב) הרב הגאון מוה' בנימין הכהן ראפפורט
בעהמ"ח ספר "גבולות פנימין" עה"ה והוא נזכר ג"כ בשו"ת מהר"ח כהן בחלק אבן
העזר בס' א' שהציע שם שאלתו לפני אחיו הגאון הנ"ל. ואחיו השיב לו בכבוד גדול
{1} ג) הגאון מוה' גרשון הכהן ראפפורט אבד"ק אייברנהיים בעלזאס מנענצא ד'
הגאון מוה' שלמה ראפפורט אבד"ק חעלסא (נכדו בהקדמת שו"ת ברכת יעקב) ה'
הגאון מוה' ישראל הכהן ראפפורט אבד"ק פינסק, הובא בסוף שו"ת לר' חיים מלביב
חתמו של הר' יצחק אבד"ק וואלאוין, אבי הגאונים המפורסמים מוה' חיים וואלאווענער,
ור' זלמן וואלאווענער ו) הגאון מוה' צבי הירש הכהן אבד"ק וואלאוועס חתום בשו"ת
כנסת יחזקאל והובא בס' דברי ארי' יהודה ואלה המה בנוי, ו) הרבנית שרה נפטר
בעירנו ד' אייר תקל"א אשת הג"מ הירשלי האלבערשטאדט בעהמ"ח ס' עטרת צבי ח'
הרבנית אשת הגאון חיים יהודה ליב אבד"ק יאריטשוב, לבוב בעהמ"ח ס' דברי
ארי' יהודה 2) הגאון מוה' שמחה הכהן הנזכר חיבר ג"כ שו"ת וחיידושים בחלכות והגדרות
ומבולס

{1} כלילת ופי ח"ס דף ק"ט ע"ב {2} נמכתב הגאון מוה' יוסף אבד"ק סערלאק סלאה

זמכלם לא ראו אור רק שלש דרשות הגדופות בס' החיים אשר חיבר בנו הגאון מוה חיים (1),

הגאון מוה מאיר

אחרי הגאון מוה' שמחה ראפפורט, נתקבל לרב ואב"ד בעירנו הגאון מוה' מאיר בדרב מוה' בנימין וואלף ז"ל, שה' מקודם אב"ד בק"ק אפטא כמבואר בראש הסכמתו לספר זרע בירך שלישי גם בהסכמתו לס' דרש משה דהרב מוה' משה דרשן מקראקא ואלו המה בניו, א) בנו הרב מוה' משה (ב) בנו מוה' ישכר בער אבד"ק לובמבלא נתן הסכמתו על ספר בית לחם יהודה, וחתם עצמו הק' ישכר בער אבד"ק לובמבלא בן לא"א הגאון מוה' מאיר מלובלין תפ"ט לפ"ק הגאון מוה' מאיר הנזכר נפטר בעירנו ושמו נזכר בקמרוס הזכרות נשמות על קלף בביהכנ"ס מהר"ם ז"ל ומצבתו תקונן בלשון רכה ונעימה וחזקה,

חשך השמש וירח קדר,
פמירת צאן קרשים רועה עדר,
יום הששי ויכל המלוכה מכבוד,
מנוחת הגאון המפורסם מו' מאיר זצ"ל,
כי נעדר אשר אור תורתו היתה,
וזרחת בק"ק לובלין והגליל ה' ימים במרחשון,
נסתלק והלך בחדר,
לפנים (למרגלותיו) מן החדר,
לפרט פ"ג"ת"ה הדמע מעין לא נעדר,
ה' פרצותינו יגדור,

הגאון מוה' יצחק אייזיק הלוי

הגאון מוה' יצחק אייזיק הלוי, בהרב מוה' יהודה ארי' ליב אבד"ק עירנו, נתן הסכמתו על ספר, "בית לחם יהודה", אשר חיבר הגאון מוה' צבי הירש בר' עזריאל, ובה חתם עצמו בהסכמתו להספר הנזכר, "נאום הק' יצחק אייזיק בהרב המאוה"ג ארי' ליב סג"ל חונה פה ק"ק לובלין ער"ח טבת תצ"ג לפ"ק (2) נפטר בעירנו ובס' החיים להגאון מוה' חיים הכהן ראפפורט נמצא הספר גדול על הגאון מוה' אייזיק הנזכר ועוד על נאונים מפורסמים שהלכו או לעולמם הלוא המה הגאון מוה' שמואל במוה' מרדכי מרגליות אבד"ק קאוולי הגאון מוה' אברהם כהנא אבד"ק דובנא ומלפנים בק"ק בראד ואוסטרא כמבואר שם בדרוש כ"ג (3) שמו של הגאון מוה' יצחק אייזיק אב"ד בעירנו הנזכר מובא בקמרוס הזכרות נשמות על קלף בביהכנ"ס מהר"ם ז"ל בעירנו ובה תקונן אבן מצבתו ותועק מרה,

(1) כליטת יופי סס (2) כליטת יופי (3) מכתבי נקודת מאלה הרב ר' חיים נתן דעמנילר
49 דף

י' אייזיק סג"ל אב"ד וה"ם דקהלתינו והגליל,
אראלים ומציקים אחוז בארון אלקי',
נצחו אראלים את המציקי',
ועדה ר' למתיבת' דרקיע,
אי נור הקודש ואור ת' אשר הופיע,
נפטר י"ג טבת פ' ויחי תצ"הא תנצב"ה,

(מה)

הגאון מוה' צבי הירש בר' עזריאל

הגאון מוה' צבי הירש בן הרב מוה' עזריאל ראש וקצין מוילנא וחתן הראש זרנס המדינה מוה' פנחס מ' מווינא, ומחותנו של גדולי הרור הרב הגאון מוה' יואל בעל מגני זהב נכד הפ"ו (בית לחם יהודה מ"ג ב') מחותנו של הרב הגאון מוה' מנחם מ' אבד"ק קראשין בעל עמרת זקנים (שם רע"א י' א רע"ו ה') גם של הרב הגדול מוה' פנחס חתן הרב הגאון מוה' שמואל אבד"ק פראנקפורט בעל המחבר מ' הלכה ברורה (בית לחם יהודה פ"ו י"ג 1) הגאון מוה' צבי הירש הנזכר יצא מעיר מוילנא מולדתו ונתקבל לאב"ד בק"ק אלוך, ואח"כ לאב"ד בעירנו ופה ה' אחד המיוחד בבית מותבא רבה של המספיר מוה' אברהם בר' חיים כטה שנים ומפה יצא לארצות אשכנז, והתגורר בהאלי בשנת תפ"ב וכימים ההם הדפים ספרו עשרת צבי על שו"ע וחומ"ם עם ביאור מלוקט מספרי המ"ו והש"ך ובסופו קצת שו"ת (יעסניץ תפ"ב) ואח"כ התגורר בווינא והתאכסן בבית הנביר הגדיב מוה' יהודה ליב סג"ל מווינצהיים והוא החזיקו על שלחנו וכלכל אותו בכל מחסריו למען יוכל להקדיש עתותיו לתורה ולתעודה ולחבר את חבריו ושם חיבר ספר על שו"ע יו"ד אשר קראוהו על שם מחזיקו ומטיבו הגביר מוה' יהודה ליב, "בית לחם יהודה" כולל לקוים בדינים המפורשים מספרי אחרונים ומשו"ת ובסופו קצת שו"ת וקמרוס הספיקות וסדר הניקור בקצרה (2) וכאשר נראה שב אח"כ לעירנו ונפטר פה ובבית מועד לכל חי בעירנו אבן מצבתו תועק בקול,

עמרת (ציור צבי) צבי.

נפטר כ"ב אייר,

צבי עדיו לגאון שמה

בור כרה ויחפרהו,

יחד כוכבי בוקר כהו,

ה"ה הרב הגאון המפורסם מו' צבי הירש בהרב המנוח

מו' עזריאל ז"ל בעהמ"ס מ' ע"צ וספר בית לחם יהודה

נפשו "הוא "צורה" בצורה "החיים לפ"ק תצ"ו

אלה המה הרבנים הגאונים המפורסמים אשר שמשו בכתר הרבנית וכהנו פאר בעירנו בפשך המאה החמשים לאלף הששי,

ועתה נציג בזה תולדות גדולי ופרנסי הדור וחכמיו מהמאה הנזכרה אשר גולדו בעירנו יו אשר באו לגור בתוכה.

ה"ה

(1) מרים נאמנה דף קל"א (2) כנסת ישראל לס"ז רס"י סין 281

הר' ישכר בער

בר' אלחנן איש תורנו נכבד ואילוף מפורסם, ועל מצבתו כתוב לאמור,
בשנת ת' לפ"ק,
פה נטמן צנצנת המן,
בתורה ובמצות היה עוסק לשמן,
ישר ונאמן,
היה מלא מצות כרמון,
ידיו ולבו לאל אמונה אומן,
שמו טוב סמוך שמן,
הוא האילוף הר' ישכר בער,
בן הקדוש הח' אלחנן,
אשר הלך בו אדר לעולמו תנצב"ה.

(כת)

הר' יעקב קאפיל

בר' שמשון הכהן "מנהיג הדור איש נאמן" אילוף נכבד נודע לתהלת כמ יאר
על מצבתו,

בשנת ת' לפ"ק,
פה נטמן מנהיג נאמן,
טוב שם משמן אפרסמון,
הוא האילוף החסיד הר' יעקב קאפיל,
בר' שמשון הכהן,
צנצנת המן,
אבות לבנים סימן,
אשר הלך לעולמו כ"ט אדר תנצב"ה.

(כמ)

הר' נטע מאיר

בהרב מ' יוסף ספרא ודיינא בעירו, כל ימיו עסק בתורה ולא פסק פיטיו
מגורסא כאשר תעיד מצבתו,

נפטר ו' לחודש אייר תקפ"ב לפ"ק,
פ"נ מאיר עיני חכמים בתלכה,
אשרי העם שלו ככה,
ולא הלך די אמות בלי הלכה,
ראוי להעל זכרונו על האבן הזאת שפא יהא נשכחו
הרבני המפורסם ספרא ודיין מ' נטע מאיר,
בהרב מ' ה"ה יוסף ו"ל תנצב"ה

הרב משה מנחם מאניש

דיין מצוין, כדיל המידות, תורני נכבד, ורב פעלים חכם מפואר, כאשר
יעיד האבן אשר הוקם על קברו,

נפטר דמשה ימים בשבט ת"כ דפ"ק,
פה נקבר איש המידות,
מדובר בו נכבדות,
בכר חכמה לו עשר ידות,
חכם הרשים,
בתורה ובמעשים,
נכון לחשים,
העולה למעלה,
לשם ותהי',
במקום תורה וגדולה,
נקרא היה מוה"ר מנחם מאניש דיין מצוין תנצב"ה.

(כז)

הרב חריף מוה' יוסף בהגאון מנשה

האב"ד חריף והחכם מוה' יוסף בן הגאון והחכם הבולל הנודע לשם והמפורסם
בתל"ע"י חבירו המצוינים אשר חיבר בתורה ובפלוסופיא, גם ע"י פעילותיו הכבירות
למכות כלל האומה ה"ה הגאון מוה' מנשה בן ישראל ו"ל, בנו החכם והחריף מוה'
יוסף בחיותו בן עשרים שנה נרבה רוהו אותו, להרחיק נודד מעיר אמשטרדם למדינת
פולין, לצקת מים ע"י הגאונים המפורסמים אשר ה' או שמה, וסר לעירו עיר גדולה
של חכמים וסופרים דלמוד פד, ונפטר פה לראב"ן לב' תורני כאשר יספר אביו הגאון
בספרו נשמת חיים (1) ו"ל שמה, לשנה הבאה שיתחיה עוד הפעם השנית למדינת
פולניא ותיכף הגיעו לארץ לובלין עיר גדולה של חכמים וסופרים וכו', הלאה יאמר
וחבן היקיר הזה ה' חריף בתלמיד, ובק' בר' לשונות, והוא כבן עשרים שנה ההי'
מיתתו כפרתו ולכל מי שעסק עמו בחליו ובקבורתו ושלם ד' פעלו והיה משכורתו שלמה
מעם ה' שהשמתה לבד במעונו מקום קברו כב' בועד לכל חי בעירו לא נדע, כי
מצבתו איננה עוד, ולכן לא נתברר לנו גם שנת מותו, גם אביו
הגאון לא יזכור בספרו שנת מותו אולם נוכל לשער שנת מותו בתחלת המאה
החמישית, כי מהקדמת ספרו של אביו, נשמה חיים" נראה שנתקבל אביו הגאון מוה'
מנשה לאב"ד באמשטרדם בחיותו בן י"ח שנה, וזה היה בשנת שפ"ב, וכלי ספק הי'
או בעל אשה, ובנו החכם הי' בן עשרים שנה כאשר נפטר מן העולם, צא וחשיב את
העשרים שנה של בנו, אל מספר הימים שפ"ב עת נתקבל לאב"ד באמשטרדם, נמצא
שבשנת ת"כ ב' הי' בן עשרים שנה, אולם יען לא נוכל להגביל בדיוק את השנה שבו
נולד בנו מוה' יוסף הנזכר, לכן לא נוכל להחליט בצמצום את השנה שבו מת אבל בכל
אופן מת בתחלת המאה החמישית י' ה' יחזון עפרו.

(1) נשמת חיים מאמר ג' פ"ס

הר' אורי' שרגא פייביל

ברבי לאזר יודליש מקראקא "מנהיג עדה" בחכמה ובהבונה שמו נודע בשערים
ע"י מעשיו הטובים, ומקומו הי' בין שרי וגדולי המדינה ועל מצבתו חרותה לאמור,
יום ה' אך אדר ת"ג לפ"ק,

נקבר פה הראשוקצין הישיש המנהיג מדינה בחכמה,
והבונה כהר' אורי' שרגא פייביל רבי לאזר יודליש מקראקא.

הולך בתומו לעולמו,

ריחו לא נמר ומעמו,

בישראל גדול שמו,

ד' אלהי' עמו,

אך באדר נהפך פורים לאבלינו,

וספרו בו כל אנשי ארצנו,

(לא)

הר' אלכסנדר זסקונד

כמוה' יהונתן איש חסיד ועניו, תורתו אומנתו ככתוב על מצבתו.

יום י"ד שבט ת"ג לפ"ק,

נחצב פה (קבר) איש האלהים,

קדוש הוא מהור עינים מראות ברע,

כמלאך אלהים מראהו, תורתו אומנתו

תורת אמת היתה בפיהו,

החסיד השלם המהור כמוה' אלכסנדר,

זסקונד כמוה' יהונתן ז"ל נגוע ונאסף,

לפ"ק ב"א י"ב י"א ה"ש ל"ו"ס הנצב"ה,

הר' ברוך בן משה ישראל משה יוסף הלוי

איש נכבד ומפורסם, בעל רוח נדיבה, רב פעלים כאשר תגיד לנו מצבתו,

כ"ב סיון ד"ת לפ"ק,

פה נטמן איש חי רב פעלים,

ארנו מלא צדקו וחסדו כפולים,

אשר פעל ועשה עם עשירים ודלים,

גם תורת חסד ותפלה כלולים,

המיר על לשונו הי' מורגלים,

נודע בשערים שמו כשם הגדולים,

כבוד משה' ברוך בן משה' ישראל יוסף משה הלוי,

יום א' כ"ב סיון ת"ד לפ"ק הנצב"ה,

(כא)

ארב

הרב משה' דוד

בר' יהודה מעירנו לובלין חיבר פירוש על תרגם אסתר ושאר חרושים והנהגות
נרפם בקראקא שנת ת"ד 1)

הר' משה יהושע רופא

בן הח'ר אברהם, איש נכבד בעל מדות תרומיות ונעלות כאשר נראה מעל

מצבתו,

יום השבת י"ז ניסן ת"ד ל',

המצבה הזאת והגל הזה,

זכו לקבל גוף מהור הזה,

רבים תמהו ואמרו הנמצא כזה,

האלוף משה' יהושע רופא בן הח'ר אברהם,

שנפע מזה ביום השבת ח"ה של פסח,

ישובב במרגליתיו נכרו יניק וחכים כמו' אליה בן הח'ר משה

(כה)

הר' יואל בר' משה

איש מצוין, נודע לשם ולתהלה ומצבתו כה תקינה,

י"ז שבט ת"ה לפ"ק,

המצבה הזאת והגל הזה,

זכו לקבל גוף מהור הזה,

רבים תמהו ואמרו הנמצא כזה,

בנועם ד' יחסה ויחזה,

הח'ר יואל צורף בן ר' משה נסה מזה,

בשם טוב ותהלה כאבי חוזה,

במחזה שרי יחזה,

בשנת תה"א,

(יב)

ר' יהודא ליב

בן האלף ר' שלמה, איש חסיד ועניו, מנהיג הקהלה יד ושם לו בחכמה
ובסדע כמתואר על מצבתו,

ת"ז לפ"ק,

פה נטמן איש חשוב החסיד האלף משה' יהודת ליב,

בן האלף משה' שלמה כהן,

והיה

אשר ה' ידיו ולבו אמונה לאל,
חכם הכולל,
והיה מנהיג בקהלה קדושה,
ק"ק לובלין עיר ואם בישראל,
י"א ניסן בשנת ב"ק"ד"ש" עלית למרום תנצב"ה,

(י)

ה' יצחק יעקב קאפיל

בן הגאון יוסף אהרן פרץ יהודה מלוצק, עסק בכל עת בתורה, ושם לילות
במים, חכם ונכון, ועדה המצבה,

ניסן א' ת"ז לפ"ק,
נקבר פה איש חשוב האלוף החסיד מוה',
יצחק יעקב קאפיל בן הגאון מוה' יוסף אהרן פרץ
יהודה מלוצק אשר ידיו ולבו אמונה לאל,
חכם הכולל,
ותורתו אומנתו היתה להגות וזמם וליל
חיים שבק לרבנן ולישראל תנצבה

(כ)

ר' רפאל מלובלין

תלמיד הרב שפתי בהן שקיל וטרי עם הרב בני חי וביו"ד סימן ק"י מביא שם
הרב בני חי תשובת הרב מוה' רפאל מלובלין הנוכח {1}

ר' יהודה ליב בר' שמואל

גדול בתורה, אהוב למעלה ונחמד למטה, מציב ומעמיד הקהלה ומצבתו
קוראת בקול,

ת"ז לפ"ק,
ארי עלה עיר נבורים,
גופו טמון פה במנחר קברים,
בחיוו ה' אור לישרים,
יגע בתורה צלל במים אדירים,
הוא האלוף מ' יהודה ליב בר' שמואל ז"ל נקרא ר' ליב
מגליש והיתה מנוחתו כבוד בשם טוב יום הארי' מת ח"י
ש"ט"ן ט"ז"ב לפ"ק,
היה מציב ומעמיד הקהלה עניני מושרים,
רועה ישראל נוהג כצאן עדרים,

(א)

{1} שם הגדולים לרב חיד"א

ר' אברהם בר' בער מוכר בשמים

עב בחכמה דך בשנים, בעל רוח נריכה, ועל מצבתו כתוב לאמור
פה נטמן,

איש ישר ונאמן,
איש חי רב פעלים מקבציאל,
עשה צדקה ונמילת חסדים כהררי אל,
אב בחכמה ורך בשנים נקרא ר' אברהם,
בן האדוף כהר' בער מוכר בשמים,
וינוע ויאסף אל עמיו ז' ימים בחודש אלול,
בשנת ויקם אברהם וידב' אל בני ח"ת" לאמור,
תנו לי אחות קבר בתוככם לפ"ק תנצב"ה,

הגאון ר' הירש

בן הגאון ר' אברהם, אהוב אמת ושונא בצע, וכנראה ה' אב"ד בעידנו, כאשר
יעיד החרוז שעל מצבתו "מנהיג הדור כסה שנים" גם מה שנאמר הלאה "ריש מתיבתא
בכמה קהלות" ולפי דעת הגאון מוה' יוסף לעוונישטיין אבד"ק סעראצק, הוא אחיו
של הגאון מוה' יצחק אייזיק אבד"ק הוראדנא שהובא בסוף ס' "נבורת אנשים" ובתשו'
פני יהושע ס' ס"ג והגאון מוה' הירש הלוי הובא ג"כ בתשו' פ"י ובמציאת בנימין ומהר"ם
לובלין, בהגאון מוה' אברהם אבד"ק אשטא, וזוין "הובא בעיוני וזוין, וחותנו של הר'
טשה אב"ר יודל המובא במכתב הראשון {1} ומצבתו תספר שבתו,

יודע רוי שמים,
שונא בצע ונקי כפים,
בשמואל בן הרמתיים,
ה' מנהיג הדור כמה שנים,
עם יפי עינים נתקבל לרא',
מתיבתא בכמה קהלות ומחנים,
הוכרין הגדול בתלמוד ובפוסקים
חלקו בחיים,
חידוש כמה חידושים בפוסקים,
בשמש בצדקים,
ה' ה' הגאון המופלג מוה' הירש,
בן הגאון מוה' אברהם זצ"ל,
נפטר יום הששי כ"ה אייר
ה"ח ד' תנצב"ה,

{1} של הגאון מוה' יוסף לעוונישטיין אבד"ק סעראצק (סלוצק)

ר' נפתלי בר' שלמה צורף

איש ישר הולך, ובנראה ה' אחר מהקדושים אשר מתו על קדוש השם, ונהרג לרגלי איזה עזילה נתעבה אשר יסודתה בשנאת הדת כאשר יערו ויגדלו החרושים שעל המצבה, יקר בעיני ד' המצוה לחסידיו הלאה, ויהיה המכפר על כל ישראל ומצבתו תספר שבתו בשפה ברורה ונעומה,

פה,

נמסן איש הישר,

החכש אשר,

הלך בדרך טישור,

הולך נכוחו אשר לו,

שעמלי בשם טוב, ונפטר בשם טוב

יקר בעיני ד' המותח חסידיו,

נוחה לו ומנוחת כבודו,

ויהיה המכפר על כל ישראל אמן,

יום שני כ"ח תמוז שנת ת"ר לפ"ק,

מוה' נפתלי בן המנוח הר' שלמה צורף זצ"ל.

ר' שמואל בר' יעקב

רופא אומן נהרג בעירו, כתב הסכות ת"ו, ובספר צמח צדק סי' ק"ג מובא גבוית עדות, דהתיר אשתו להנשא, וז"ל הצי"צ, אתית לקדמאי איתתא אחת ילדה רכה בשנים מרת נימל בת הקדוש ר' יעקב, וכידה כתב ראי' על הריגת בעלה בק"ק לובלין, וזה נימל הכתב שביר האשה הנזכרת, אמת הדבר כבר שמואל בר' יעקב איש יל של מרת נימל בת הק' ר' יעקב איז נהרג נעווארען בק"ק לובלין אין איך החתום משה "האב אין מקבר נעוועזען כירי גם באותו פעם איז נימל הנ"ל מעוברת נעוועזען כל "הצי"צ כתבתי וחתמתי לעדות ולראי' היום יום ב' ר"ח חשוון ת"ו לפ"ק נאום מתיתיהו "בלא"א מוה' חיים זצ"ל ששש הלאה כתיב אני היתתי מכרת לבעל אשה הזאת "הנצבת עמנו בזה מרת נימל בת הקדוש רבי יעקב והוא ה' נקרא שמואל וה' רופא "אומן באלבירער כמה שנים והייתי מכיר אותו טוב ויודע אנו שננהג בסוכות בלובלין "ת"ו לפ"ק דהיינו לאחר ההריגה שנעשית שם ונתפשרו עם האויבים המאסקאוויטים והריקים והלכתי מן המקום לובלין אל רחוב היהודים וראיתי בבית אחד שה' שם "ביהכנ"ס והוא קרוב אל הנשר והשוער העיר שם, ה' שמואל הנ"ל בעל האשה הזאת "שובב על המרפסת ואני הייתי מכסה אותו שהיה שוכב בכתנתו מגולה ובסתיו, הר' שמואל רופא הנזכר כלי תפוח הוא המובא בספר "חסד שמואל" בין הקדושים אשר נהרגו בשנת ת"ו (הלאה בתולדות הר' שמואל בר' דוד אוורבאך),

הרב מוה' שמואל בהקדוש מוה' דוד אוורבאך

מתושבי עירנו וחיוו ה' תלואים לו נהג בשנת ת"ו, ובפשע ה' בינו ובין המות

המות, וניצל בדרך פלא, בספרו "זכרונות הנפטר" אשר חיבר בלשון עברית-אשכנזית, מונה את שמות הנהרגים בשנת תנ"א ואלה הם, שלמה בר' זינוויל מקרעשיו, יהודה בר' אהרן, אברהם בר' יהודה מלובלין, וואלף בר' נפתלי, ועליז בר' יעקב, פנחס בר' משה מטאמאשו (1) ובספרו של הר' שמואל בהקדוש ר' דוד אוורבאך הנזכר הנקרא "חסד שמואל" כתוב שמה, חסדי ד' עולם אשורה . . . חסד אחד שהציל הקב"ה אותו מהניירה שהיתה בשנת ת"ו (2) "בערב סוכות בק"ק לובלין שנפלו בעוה כמה וכמה "אלפים נפשות על קדוש ד' איזה לחרב לחרב ואיזה לשבי עמם אנכי בצרה הייתי "ועשה הקב"ה עמי חסד גדול והוציא אותי . . . מאפילה לאורה והחסד השני שהצילנו "בדרך שהייתי במלון בעיר ריוון הסמוכה לק"ק ליסא, עם אדם חשוב ומהור כבר "יחזקאל כ"ץ סק"ק פינצק, ונהרג בצדי ואותו הציל אלהי אבי, הלאה (דף מ"ג ע"ב). "כתיב כי עליך הורגנו כל היום ופשוטו הוא שכנסת ישראל אומרת זאת, על הרונג "וקדושי ישראל ובפרט הקדושים שה' בק"ק לובלין שנעשו בהם דינים קשים כמעט "בכל יום בעוה"ה כצאן מביחה לא כצאן שהוא חי ששוחטין אותו קל מבה, רק ה' "עושיין עם הקדושים כמו שעושיין עם הצאן שחוטם ששנתחים אותו וצולין אותו על האש "כן עשו הרשעים עם הקדושים כחיים כמו שעשו להקדוש הר' אברהם בהר' יהודה "מלובלין שה' הוחבין שפור בנופו חי והיה חי כמעט כל היום ויצאה נשמתו בקדושה "ובמהרה . . . וכן עשו עם הקדוש הר' יהודה בהר' אהרן מפרעמסלי שהתכו את "לשוננו בחיוו מאחריו ואח"כ חתבוהו על ד' חתוכות כצאן מביחה, וכן עשו עם "הקדושים מהר' בנימין והר' פנחס מלוקב שה' מענין אותם ביסורים קשים, ואח"כ "הרגום בחרב, וכן עשו להקדוש ר' פנחס מטאמאשו שה' מענין אותו ביסורים קשים "ואח"כ שרפוהו חי, וכן עשו להקדוש ר' נחמן ולהקדוש ר' שמואל מעיר חדש, שהיו "מורכים על ידו פשטים עם זפת והציתו את הפשתן באש, עד שנשרפה ידו ונפלה "פמנו, ואח"כ שרפוהו חי, וכן עשו להקדוש ר' שלמה שחתבו ידו בחיוו ואח"כ תלו "אותו בעץ בשלשלת של ברזל וכן נהרגו כמה וכמה אלפים על קדושת השם בעוה"ה "בשנת ת"ח במדינת רייסין ובשנת ת"ו במדינת פולין, גם בק"ק לובלין היתה הריגה "גדולה בערב סוכות ונפלו כמה אלפים על קדושת השם עכ"ל (2) תסמך שערות ראשינו בראותנו איך יעקב קטן ודל, בוז ושסוי, מרמס לכל יד ומעול וחומץ, אולם תהלה לד' העלמה אשר היתה רובצת על שמי חיינו, חלפה עברה, והשמים המהירו, ובצל מלכי חסד אנחנו חוסים, אשר לא יתנו לנגוע בנו לרעה וד' המוב ישלם נחומים לנו, ובא לציון גואל,

מרת שרה יפה

אשת ר' שלמה בן יעקב יפה מחוקת בית הרפוס, ומסדרת אותיות כאחת ה' אלפים תכה-תל"ד (3)

(*) ההכס הי גורלנד: בספרו לקורות הנזירות מעיר על זה, כי נעשות כתיב ת"ל וז"ל ת"ו ומכיל ראי' משו"ה למח לזק, שסס כתיב שזיורס היתה בשנת ת"ו, וכי גם נזכרן שנסוף ספר חסד שמואל כתיב, נשנת חט"ו נשנת פולין וכו' (לקורות הנזירות הנזכרת 5 דף 74)

(1) לעטרטטור נעשיכט דער סינאגאגאלען פאציע זייטע 439 (2) לקורות הנזירות להכסס הי גורלנד לזכרת המסית דף 75 (3) נשנת פולין המזונות' (סדר עיקווערליגע נעקט סי' המסכיל ס. ד. סינקל)

ר' ארי' ליב דיין

בעירנו חיבר ספר "לקוטי האור" באור עניני הלכות קדוש החורש להרמב"ם ונחלק לב' חלקים חלק ראשון "מאור הקטן" על מאורות החיצונים בענין קדוש החורש ע"פ הראיה ע"פ חשבון המולדות וחלק שני "מאור הגדול" על מאורות הפנימים הנסתרים לובלין הכ"ז 1)

ר' יוסף בר' דוד

למדין וחרף, תורני נכבד, הרבין תורה והעמיד תלמידים הרבה באשר תודיעני מצבתו,

אני בוכה על פטירת אמו מאור הגדול,
מח' יוסף במח' דוד אב"ד ור"מ דק"ק ברעסלא,
העמיד תלמידים הרבה והרבין תורה בישראל,
ונפטר בשם טוב ביום א' ו' ניסן תכ"ט לפ"ק,
זכותו יעמוד ולב"י א"ס,

(לר)

מלך סשני

ר' ישראל בר' אליהו

איש כביר פעלים, מופלג בתורה, שמו נודע למרחקים כמתואר על מצבתו

תכ"ט"פ"ג לפ"ק,
איש צדיק וישר,
רב פעלים מקבצאל!
ישראל עושה חיל,
ה"ה הרבני המופלג
ומופלג בתורה הנגיד,
המפורסם בכל תפוצות ישראל,
זיו הדרת פניו ה' כעין (נחושת),
קליף מהר' ישראל ו"ל בהרב,
המופלג מזה אליהו ו"ל שנפטר יום ב' י"א בסלי,

ר' חיים וויטאל פעליקס

ר' חיים וויטאל פעליקס חכם ודוקטור נסמך בחכמת הרפואה בהאניווערזיטאט בפאדובה, ונתישב בעירנו, ובחכמתו הגדולה ובישרת מעשיו זכה לשם גדול עד כי כבודו הורו מיכאל מלך פולין הכירו לטוב, ונשא פשתן כתב הדרת מיום 28 אוגוסט שנת 1671 (תל"ב) לקבל אותו במספר עבדי המלך ושריו ולזכותו בכל זכויותיהם,

נתן

1) אולד ספרים לסרז בן יעקב 263

ונתן לו הרשיוס לעסוק בחכמת הרפואה בכל מדינת מלכותו ובכתב הדרת הזה מעיד עליו המלך כי חכם גדול הוא בחכמת הרפואה רעיון ולמעשה 1) וזה תוכן כתב הדרת וזה לשונו 2)

סערוויטאראט דהמלומד חיים וויטאל פעליקס, רופא עברי ראשון בעיר לובלין, "בחסד האל", מיכאל מלך פולין וכו' מאשר ומקום בזה וכו' כי לכתבי "הממשלה בהמדינה נתקבלה גם התעודה על קלף, הכתיבה מטה, חתימה בהתימת "ירינו, וגם בנושפנקא דמלכותא מהלשכה הנמוכה, (Младшие Канцелярии) "שמורה אתנו בזה, בלי שני ומחק בנוף התעודה ולבלי המיד שום ספק באמיתות "זוה תוכנה של התעודה, בחסד עליון מיכאל מלך פולין נסיד גדול ארץ ליטא, רוסיא "פרוסיא, מאוואועצקי, סאמאניטסקי, ליכאנסקי, קיעבסקי, וואלינסקי, פודולסקי, "פארליאסקי, סעווערסקי, סמאלינסקי, טשערניגאווסקי, אנחנו מאשרים ומקיימים "התעודה הנזכרה, אשר החובה למלאות אחר' מוטל על הכל בכלל ועל כ"א בפרט "בין כל הדברים "העיקרים אשר על הממשלה לדאוג למלאות אחריות לא נופל בעדך "גם הדבר הזה, והוא כי בעת כהרת אנשים לשאת משרה בהממשלה, לבחור אחד "להיות ממונה על גביהם, והמשרה הזאת תהי נתונה על שכם איש המצוין בלימודים "במדרגה גבוהה ואשר רכש לו נסיונות רבים. איש מהיר וחרוף בעל כשרון להוציא "כד דבר אל הפועל ולמלאות אחריות החובות המוטלות עליו, לכן אנחנו בראותנו "מכתבת-החלה מפון המעיד על גודל ערך המלומד בחכמת הרפואה, היהודי חיים "וויטאל פעליקס רופא עיר לובלין את הידיעות הרבות והנסיון הרב אשר רכש לו, "ואשר ע"ז זה זכה להמנות כמספר הרופאים בפאדובה, גם זכה לאותות כבוד בשנים "בעד עבודתו בלי-לאות לטובת ממשלתנו מצאנו לנכון ולחובה לקבלו תחת חסותנו "ובין עבדו חצר מלכותנו ובכן אנחנו מקבלים אותו במספר יועצי מדינתנו, ואנחנו "נותנים לו הזכות לגור בכל מרחבי ארצנו בכל הגלילות והמחוזות, ורשות לו לרפא חולים, מקומו תכירו ראשונה בין כל היהודים רשות לו לבחון את אלו אשר בלי "צדק ומשפט נוטלים להם תואר רופא גם רשות לו להודיע אם קבלו את התואר הזה "באמת באיזה בה"ס הגבוהים (אוניווערזיטאטים) רשות לו לעסוק בעסקים "שונים, "במלה אחת להנות מכל הזכויות אשר מהם נהנים כל נושאי משרה בממשלתנו, כפי "החוק והמנהג, ואנחנו פושים אותו מכל חובות והוצאות המדינה, לבד מזה אנחנו "מרישים לו בחסדי ממשלתנו, להרביק על בתי החומה אשר לו את דגל הממשלה בעיר "לובלין כמו בן בערים אחרות, ופוטרים אנחנו אותו מכל המסים והוצאות הממלכה, "מוריעים אנחנו כל זאת לאלו אשר להם נחוץ הרבר דרעת ולמלאות וביחוד "לאילו המאראשאלים בהמדינה, לנסיעות דישי הגדולה, ולכל יועצי חצר מלכותנו "כמו בן להרשות אשר בכל המחוזות ובכל המקומות אנחנו מצוים כי להנזכר חיים "וויטאל פעליקס רופא בעיר לובלין יכירו וימנו אותו כחוק וכמשפט לאחר מיועצנו,

"גם ידעו כי כמו לכל יועצניו הנחנים מהזכויות כפי החוק והמנהג גם בהנוגע "לחובות איהם למלאות כל הדברים באופן היותר טוב המושלים עליהם ולהשגיח "בי
1) כנסת ישראל (סח' רס"י פין 366 2) הסעודה הנזכרת הוצאה בסמוכיה לסח' סעייגשיידער כשפת לאטיין, ולקשתי העתיקה מורס דה ישראל להנמנוס בעירנו שפער לשפת רוסיא, ולפי העתיקה לשפת עבר (הסוכה)

י"ב נס אחרים ימלאו אחריהם כמו כן לאמת דברינו אנחנו מצוים לשטור התעורה
הזאת בחתימת ידינו באנו עה"ח בנושפנקא דמלכותא נתן בלובלין 28 אונוסא 1871
"בשנה השניה למלכותינו קיסר מיכאל (מקום החותם)

ר' שמואל זיינוויר

בר' חנוך מעירנו, אבד' ק מינץ חיבר ס' דברי שמואל דרשות ע"ס בראשית
שמות, ויקרא, נדפס באמשטרדם תל"ח 1

ר' שמואל בר' ישראל איסר

א"ף וראש ונבאי צדקה בעירנו מנוע היום ובה תקינן אבן מצבתו
פה,

נגנו האלף המרומם,
הראש והקצין מוה' שמואל,
וצ"ל במוה' ישראל איסר,
בהמאור הגדול רבן בני הנולה,
מוה' שמשון וצ"ל נבאי צדקה,
דק"ק לובלין נפטר בער"ח תמוז,
תמ"ב לפ"ק,

הקדוש ר' צבי הירש

הקדוש מוה' צבי הירש והי' לו בן הנקרא בשמו מרדכי אחד מחברי החברה
קדושה בעירנו, ובא עה"ח בין הבוררים על אישור בחירת נבאי משמורת ביום ד' הוה"ב
של פסח שנת תמ"ה 2

ר' יעקב

שר ונגיד, ראש ומנהיג, גדול ומפורסם בתורה ובחסידות, כסתוא עק
מצבתו,

פה,
נמכן השר וחניגד,
בישראל כפורסם,
בתורה ובחסידות,
הראש ומנהיג הרב,
מוה' יעקב חתן ר' שמואל,

ערדלוש
1) אולר הספרים ליח' בן יעקב 107 2) פנקס של החברה קדישא בעירנו דף ה'

רעכל'ש שמונה ימים לח',
מבת תר"ו מ"ס הא לפ"ק,

הר' מרדכי מזובלין

ראש מדינה דגליל לבוב נמצאה חתימת ידו בפנקס הקהל דף 77 על שטר חוקה
ביריד יערסלאב משנת תמ"ו 1

הר' שלמה ספרא דמתא לובלין

חתום בפנקס הקהל צד 77 על קיום העתק שטר חוקה מיריד יערלסב י"א
תשרי תמ"ו וחתימים שם האלופים הקצויים ראשי המדינה דגליל לבוב 2

ר' בנימין וואלף

בר' אברהם היילפרין אחד מרוני הקהלה, וקציני עדתינו מנבחריו הוועד של
ד' ארצות ונתן הסכמתו בין יתר הרוזנים וקצינים של וועד ד' ארצות על הדפסת ספר
"בית יעקב" אשר חיבר הנאון מוה' יעקב בן הג' מוה' שמואל ר"מ ואב"ד דק"ק צאומור
חתן הרב המופלג המאור הגדול מוה' יצחק אייזיק אבד"ק מיקטין ביום ד' ו' תשרי תנ"ג
בספר "אנשי שם" דף 48 להרב הח' ר"ש באבער ידובר ג"כ אודותו

ר' ברוך בר' משה קאפיליש

נשא משרת, נאמן" בעירנו ככתוב על מצבתו,
איש נאמן דק"ק לובלין האלף התו',
טהר' ברוך בר' משה קאפיליש ז"ל,
נגיע ונאסף יום א' ב' לחודש תמוז תנ"ג לפ"ק,

הרב ר' אליהו בר' קלונמוס

מתושבי עירנו, חיבר ספר "אדרת אליהו" פשטים כסדר התורה ובסופו תפלה
אשר נשלחה לו מארץ ישראל נדפס בפ"פ דאדער שנת תנ"ד 3

הרב ר' אלקנה דיין

בעירנו, נתקבל בין האלופים הנבאי' של החברה קדושה בתה"מ של פסח תנ"ה
גם בא הרבה פעמים עה"ח בפנקס של החברה הנזכרה 4

1) אנשי שם תולדת גדולי לבוב לסה' ר"ש בלזער דף 147 2) אנשי שם סה' דף 206
3) אולר הספרים לסה' בן יעקב דף 17 4) פנקס של החברה קדישא דף ע' ע"ב
ואו

הרב ר' הירש ר' מנליש

מתושבי עירנו, מביאו הנאון מהר"ם זסקינד שה' אב"ד בעירנו בהסכמתו לספר הלכה ברורה, אשר מחברו הוא בנו של הרב שמעון וואלף, והוא הנאון ר' פנחס אורבאך, ובעורנו צעיר לימים ה' בקי בכולא תלמודא ובארבע מידות בע"פ ובעבור זה עלה לגדולה, ונתמנה גם הוא להיות מב"ד הגדול בקראקא, מרת הקודמים העומדים תמיד במקום רב ואב"ד, והוא בא עה"ח בין החכמים הנאונים כי דינא רבה דשם שסגמו בשנת תנ"ח על ספר מקור חיים להנאון מוה' חיים קראבמאל דרשן דק"ק קראקא (1)

הרב ר' אברהם הלוי

בעירנו, גם ה' אחד מהאלופים הנבאים בהחברה קדישא בפה בשנת תנ"ו יבא כמה פעמים עה"ח בפנקס של החברה הנזכרה (2)

הנאון מוה' אליהו

בהמפורסם מוה' שמואל מתושבי עירנו, קרוב לשלישים שנה ה' איתן מושבו בין גדולי רמזים, וחי' רועה צאן קרשים אחד מבני העליה מרווני קציני פרנסי הקהלה עיר ואם בישראל ק"ק ברוסק דלויטא בהיותה בשלותה, חיבר ספר שו"ת יד אליהו נדפס באמשטרדם תע"ב ועל שער ספרו כתיב שה' אב"ד בכמה קהלות גדולות במדינת פולין וליטא ובמדינת טערקין ובספרן נמצא שו"ת של הג"מ שאול אבד"ק ברוסק וקראקא גם שו"ת של הג"מ משה במהר"ם זסקינד (3) גם חיבר ספר חידושי אליהו על הש"ס ודרושים (4) ובהקדמות ספריו יד אליהו מרבה לספר בשבח קהלת עירנו ובה לישנו, והנה כתבתי מכל מה שזמנתי מרבותי ושמעתי מפיהם, ומפי כתבם, אשר "בימי חורפי נתגדלתי בעיר רבתי עם רבתי בדעות היא ק"ק לובלין המעוטרת ובימי חיותה שם בית מועד ועד לחבתי ישראל ביריד גראמניץ מדי שנה בשנה, ואח"כ ראיתי "אלקים עולים בהתנועעות אנשי קודש במדינת פולין וליטא כמה שנים באסיפת הרועים "יש מעט בומנינו זה אשר ראה כינים צדיקים כזה אשר ה' נאה להם ונאה לעולם "כמוני היום, ועם חיותי או עדיין וגב לאיותי ומלחך עפר תחת רגליהם עכ"ל ה' לו "לענינים וכל דבריהם שתיתי בצמא בשעת מעשה (5) הנאון מוה' אליהו הנזכר שם בוקנהו פעמינו לארצנו הקדושה, ויבלה ימיו האחרונים בעיר הקדושה חברו ושמה מנוחתו כבוד (6)

הר' יעקב דיין

בעירנו, וגם אחד מהנבאים והאלופים של החברה קדישא בעירנו בשנת ת"ס (1)

- (1) כולל יופי ח"ב דף קנ"א (2) פנקס של החברה קדישא דף ע"ט ע"ב (3) עיר חסלה לגדולי ברוסק מכתב אל ראשיהוויטץ דף 192 (4) אולר הספרים לס' בן יעקב דף 175
- (5) מכתבי בקורת רבני וועדי ר' ארלוז מלח סרב סג' מ"ס ח. ב. דעמבילר דף 22
- (6) סג' לסרב סג' חיד"א ח"א דף י' ע"ב (7) פנקס של החברה קדישא דף ל"א

הר' בצלאל דיין

נמצא את שמו חתום בפנקס של החברה קדישא בעירנו בשנת ת"ס,

הנאון מוה' מענדל הייקריל

מתושבי עירנו בן הנאון מוה' נחמן ממעוריש בהנאון מוה' מנחם מענדל מרגליות חובא בשו"ת "צמח צדק" ובספר "מרא דכיא" עה"ת ובס' "תמים יחדיו" הנאון מוה' מענדל הייקריל הנזכר מצאנח בעירנו בשנת ת"ס (1)

הרב ר' שלמה דרשן

בעירנו, נתן הסכמתו על ספר "אור ישראל", פירוש על הוזהר, אשר חיבר הנאון מוה' ישראל בר' אהרן אבד"ק שקלאב, ובה חתם עצמו בהסכמתו להספר הנזכר, הצעיר שלמה דרשן שפירא דק"ק לובלין יום א' ר"ח אלול תס"א לפ"ק

הר' שבתאי שתדלן

בעירנו גם ה' אחד מהנבאים האלופים, והמשגיחים בהחברה קדישא בפה יצ"ו בשנת תס"ז (2)

הר' חיים

בהאלוף מוה' שמואל נפטר בעירנו, ובה תקונן אבן מצבתו,

פח נטמן,

האלוף ח"ה מחורר חיים,

בהאלוף מוה' שמואל זצ"ל,

חתן האלוף מ' וואלף ר"א ר"י

ונפטר ביום ה' עשרה ימים בשבט תס"ו לפ"ק תנצבה

(לה)

הקדוש ר' חור

נפטר בחודש אדר תס"ד, נזכר בפנקס של החברה קדישא בעירנו (3).

ר' יצחק שתדלן

אחד מתושבי עירנו הנקרא בשמו ר' איציק אחד מהנבאים האלופים של החברה קדישא בעירנו ובא כמה פעמים עה"ח בפנקס של החברה הנזכרה בשנת תס"ז (4)

- (1) מכתב ה' של הנאון מוה' יוסף לעיוויטשיין אבד"ק סערמלס סלח (2) פנקס של החברה קדישא דף קמ"ב (3) דף קי"ג ע"ב (4) דף קמ"ב

ר' אלכסנדר סענדער

בר' חיים מייזליש איש נכבד ומפורסם, ועל מצבתו כתיב תואר, "התייר הגדול" ואל מה ירמיון הדברים הנזכרים? לא אדע! אם המכון הוא שתייר ארצות, או אולי כי ירד ותייר עמקו של ים ההלמוד, ובאופן האחרון נפלא הדבר מרוע, לא הוכירו בהמצבה עוד תוארים אשר יאוחזו לאיש גדול בתורה? וכה תקונן אכן מצבתו,

פה,
נממן התייר הגדול הר',
המפורסם מו' אלכסנדר,
סענדער בהמפורסם מוה',
חיים זצ"ל מייזליש שנפטר,
והלך לעולמו ביום כ"ז בסיו,
שנת תע"ז דפ"ט ת"ו ל"ל"ה",
תנצבה,

ר' זאב וואלף

איש חריף בתורה, וחכם מפואר שר וגדול בישראל כאשר נראה מעל מצבתו אשר תרבה לספר בשבחיו,

שר וגדול נפל בישראל ראש גולת אריאל
זה אב בחכמה ואלוף בתורה כיונתן בן עוזיאל,
אי חסיד ואי עניו כהלל,
בתורה ובמצות עסק ביום וליל,
ה"ה הראש הרבני המופלג הנגיד המפורסם,
מוה' זאב וואלף במו' יהודא שבק חיים לכל חי,
מו"ב אדר שנת בח"ס"ד וב"א"מת" תנצב"ה (הע"א)

הרב ר' שמואל דרשן

הרב הגאון הר' שמואל דרשן מתושבי עירנו, נקרא בפי כל בשם רבי "שמואל ראמאנר והיה מפורסם בדורו ומקובל גדול, חיבר ספר "דברי עתוקין" על הוזהר שהעתיקו כלו דלשון הקודש וגשאר בכתובים כאשר העיד עדיו בן אחיו הרח"ג מוה' בנימין זאב וואלף דיין דק"ק פינטשיב בהקדמתו לספר מסגרת השלחן על שו"ע חו"מ דפוס בערלין תע"ג, בנו הוא הגאון המפורסם בנימין זאב וואלף בעהמ"ח ספר "עיר בנימין" והי' לו לאשה בתו של הרב הגביר שר ונגיד בישראל מוה' אברהם בר' נתן הדיו זצ"ל שהי' ראש ומנהיג בקראקא והמדינה אשר בא בהסכמת בין האלופים הרוזנים והקצינים מנהיגי ד' ארצות בועד יערסלב ביום י"ג תשרי המ"ד שהסכימו שם על הדפסת ספר "עין יעקב" באשטמדרם עם כל המפורשים וחתנו הרב ר' בנימין זאב וואלף הנזכר הי' חוסה בצל החכמה וכצל הכסף בבית חותנו הגביר הנ"ל אשר הי' לו תורה וגדולה במקום אחד ובמשך הזמן נעשה לארי שבחבורה והי' נמנה בין גדולי וחכמי זמנו בקראקא כעת שהוא

הוא, אשר העיר הוזהר היתה מגדלת גבורי חיל לאוריותא, ובמשך הזמן נתקבל לאב"ד זק"ק ומיגראד ושם חיבר ספרו "עיר בנימין" על אנדות הש"ס והוציא לאור בפ"פ דארעז צשנת תנ"ח בהסכמת גדולי וחכמי זמנו (1)

הרב ר' אברהם אבלי פרנס

פרנס הוועד דר"א בעירנו, נמצא הסכמתו על ספר דמשק אליעזר על המסורה אשר חיבר הגאון הר' אליעזר בר' יהודה נכד הגאון הר' צבי הירש ר"מ ואב"ד דק"ק לובלין וכה חתם עצמו בין יתר הקצינים "כ"ד רוזני קציני ננידי מנהיגי הוועד דר"א חי אלול תפ"א לפ"ק פה ק"ק ריצוואל הק' אברהם בלא"ה הג' מוה' ישראל איסר מזובלין פ"ה דר"א נפטר בעירנו וכה חרות על מצבתו,

פ"נ,
נממן ונגנו פרנס,
הוועד דר"א מו' אבלי,
בהרב אב"ד מ' איסרל,
ז' ל בהרב הגאון מ' משה ז"ל,

הרב ר' קאפיל דיין

שמו מוזכר בפנקס של החברה קדישא בעירנו יצ"ו בעת שירובר בהוצאות החברה מחודש מר חשון שנת תפ"ג (2) נפטר תקנ"ב כפי דעת הגאון לעוונישטיין במכתבו ושם יאמר שכנראה זה ר' קאפיל בר' שמשון כץ,

הרב ר' יונה דיין

גם הוא נזכר בפנקס של החברה קדישא בעירנו, בשנת תפ"ו (3)

האברך החריף מוה' ארי' יהודה ליב

האברך הרב החריף ארי' יהודא ליב הלוי, בן הגאון אב"ד ור"מ פה בעירנו ככתוב על מצבתו, מי היה אביו הגאון האב"ד בעירנו? לא נאמר שמה בפירוש, אולם נזכר להחליט כי אביו הי' הגאון מוה' אייוק הלוי בר' ארי' ליב, הנפטר בעירנו בחיותו פה אב"ד בשנת תצ"ה. והדבר המאמת את ההחלטה הזאת, הוא, ששמו דומה לשם אביו של הר' אייוק אב"ד בעירנו, וכי גם הוא הי' מנוע הלויים, ועוד גם זאת כי היו בוטן אחד. כאשר תספר לנו מצבתו של הר' ארי' יהודה ליב, הנזכר הי' בעל כשרון מאוד נעלה, צנא מלא ספרא, סיני ועוקר הרים. בעלי מדות תרומיות יפה תואר להלל. אולם לאסונו עלה עליו הכוונה ברמי ימיו בהיותו בן שבע עשרה שנה בעוד לא הבשילו ענביו, וזא יכולנו להנות מהעיסים אשר הי' לנו לקוות שיביאו לנו. ובקול מר צורת תתן המצבה קולה קול עזי לכל עובר כי יקונן

(1) כלייל יופי להרב סג' מוה' ח. נ. דעמילר ח"כ דף כ"ה (2) דף קס"ד ע"ב (3) דף ק"ה

יקונן אתה יחד, ויאנח אנחה גדולה ומה, כאשר יצחירו אותו ואתיה לנגד עיניו על האי שופרי דבלי בארעא,

פה נטמן ית רענן,
בצל שדי יתלונן,
יפה פרי תואר,
שכינת אל עליו להאיר,
האברך ומופלג בחכמה באין שיעור,
הרבני עמוד הימיני,
חרף וסני,
והוא כבן שבע עשרה שנה,
שבחו מי מנה,

(נא)

כמהור' אריה ודא ליב הלוי וצ"ל בן הג' אב"ר ור"מ פה,
ק"ק לובלין יצ"ו וכו' וכן עליו,
לא ישמע פריץ וצוחה כו' ברחובותינו,
ויצור בצירור חיים נשמתו,
ומיכאל כה"ג יקריב נשמתו,
בעקירת יצחק שה' יתור לאביו ולביתו,
ויוכה לעמוד באח"י לקץ הימין,
ד' הוא גורלו ונחלתו אמן,
ונתבקש אל השמים י"ד' ו כסליו תפ"ח ד',

הרב מוה' נטע דיין

אחד מהאלופים הנבאים בהחברה קדישא בעירנו בשנת תצ"ד (1)

הרב מוה' אליהו בר' יעקב

מנוע הנאון מוה' שכנא ו"ל, מילדי עירנו, גאון מפורסם אבד"ק אליאנוב וזאטשיץ, בפולין גדול, בסוף המאה החמשית לאלף הששי, ונתפס עד מצות הוכרת לברוח מארץ מולדתו, והרחיק נדוד ועבר בכל ארץ המערב, תוגרמא, איטליא, ובדרך מסעו נתן לבו ללמוד חכמה הקבלה, עיונית ומעשית. מפי ספרים וסיפורים, ובסוף ימיו נתישב באמשטרדם והחאכסן בבית הרב אב"ר מוה' ארי' ליב חיבר ספר ברכת אליהו חידושי גפ"ת בתוספות קצת דינים, מהר"מ חני' ובסופו מעמים וקצת מנהגי אשכנזים (וואנויבאק תפ"ח) (2),

הרב ר' אהרן

בר' יהודא ליב, דיין ומורה הוראה בעירנו, מופלג בתורה, חכם מחוכם כאשר תעיד מצבתו,

נפטר

(1) פנקס של החברה קדישא דף ר"ח ע"ב (2) נוסח ישראל לזכר רש"י פין דף 112

נפטר ח' שבט

פ"נ משה אהרן משה עזי שקוד,
פתולי חכמה ומרע היתה אתו צמודה,
ה"ה הרבני המופלג ובקי בחדרי תורה ידיו ויורה
השלם במעשיו חי' תמים
שם לילות כימים
מו' אהרן ו"ל בהרב המופלג מ' יהודה ליב ו"ל,
שנת ויראו כל העדה כי גוע אהרן דפ"ק,
(הנקודות של) ספרט מהמלכס כוזה נחקק לכן לא נדע שנה מותו)

הרב מוה' יוסף

אבד"ק ייסלניצ'וק"ק ביחאווי, ודיין דק"ק לובלין עירנו, בספרו "חותם ה' דפוס פ"ד מ' שנת תק"ג על שמינית ביוגנן נכתב על השער בזה"ל; וזקט ואסף הרב המאוה"ג מוה' יוסף אבד"ק ייסלניצ'וק"ק ביחאווי, ודיין דק"ק לובלין בהרב המאוה"ג מוה' ארי' ליב כהנאון מוה' זכרי' מענדיל אבד"ק בעלזא והגליל בן הגאון המפורסם בדורו גדול מרבן שמו, רב רבנן מהר' ארי' ליב וצ"ל אבד"ק קראקא הגליל יצ"ו שה' נקרא ר' ליב ר' פישל' חתן הרב המאוה"ג מוה' אפרים פישל אבד"ק לוקאבי עכ"ל, ולפי דעת הגאון מוה' יוסף לעווינשטיין אבד"ק סעראצק נפטר בעירנו, וקברו סמוך לקבר הרב"ג ר' אפרים ולטן בהרב תבנית אית יוסף (1) אולם כעת לא נודע מקום קברו ומצבתו בבית מועד לכל חי בעירנו

הרב ר' יוסף בר' זכרי' מענדיל

אבד"ק מינסק הובא כפתח השער לספר "מראות העובדות" להנאון מוה' משה זאב אבד"ק מזקטין, ביאליסטאק, ובנו מוה' זכרי' מענדיל יושב בעירנו הובא בספר פרי תבואה סי' נ"א אביו הר' דוד מעביל חותנו של ר' שלמה ליב מליקאווי ולינשטיין, ואביו מוה' יוסף מענדילזאן בעירנו (2) ובה תקונן אבן מצבתו של הנאון הר' יוסף בר' זכרי' מענדיל הנוכח;

פ"נ הרב הנאון הגדול החריף
מוה' יוסף בהרב הנאון מהו' זכרי' מענדיל
שה' אב"ר בכמה קהלות ובק"ק סלוצק נפטר
שכט.

ר' נתנאל בר' משולם

שר וגדול ראש ומנהיג המהלה, תורני מופלג, איש כביר ורב פעלים כמתואר על מצבתו;

אבל

(1) נמכתב כנאון מוה' יוסף לעווינשטיין אבד"ק סעראצק זלזס
(2) נמכתב כנאון סוכר זלזס

אבל אעורר בכו תמרוצים,
ומלאכי מרום מר יבכיון,
על נפילת שר וגדול לא מש מתוך אוהל שר תורה,
יוםם ולילה הרבני המופלג הראש וינהיג הקהלה,
הקצין הנגיד מוהר' נתנאל בם' משולם זצ"ל,
תנצב"ה.

ר' צבי הירש

בר' משה חנוך זינדיל מעירנו חיבר ספר „דרך טובים" מפרש המחזור, והסליחית,
ותפלות, וקרא לו סדר הדרכה והנהגות האדם מעת קומו בבוקר וכל היום וכל השנה
(בחרוים) (1)

הקדוש מוה' אלכסנדר

מצוימער נפטר בעירנו בשנת תנ"ח ונזכר בין הנפטרים בפנקס של החברה
קדישא בעירנו (2)

הקדוש מוה' נפתלי

מפרעמסלא נפטר בעירנו ליל ר' טבת תפ"ב מוכא בפנקס של החברה קדישא
בעירנו (3)

ר' אברהם יעקב

בר' משה איש נכבד, והמים במעשיו, יושב באהלו של תורה, מנוע היחס
כאשר תעיר מצבתו |

יעקב הלך לררכו של עולם,
איש תמים במעשיו,
יושב באוהל של תורה,
הרבני המפורסם מוהר'
אברהם יעקב בן מוהר' משה
הכהן ז"ל בעל המחבר ס' גבעת שאול,

(1) סולר סספייס לס"ח בן-יעקב 220 (2) דף 3' (3) דף קע"ד,

ר' פישל בר' משה

נזכר בקנטרים הזכרות נשמות הכתיב על קלף ונמצא בביהכנ"ס מוהר"ם ז"ל
עם התוארים רבאים „הרב המאה"ג מוהר' פישל בר' משה"

הרב מוה' יצחק בר' פנחס

כה תקונן אבן מצבתו

פה נטמן קדוש יאמר לו
ה"ה המפורסם הרב המאה"ג
מ' יצחק בהרב המאה"ג מ' פנחס זצ"ל,
שהו' אב"ד ור"מ דק"ק קורב שהלך לעולמו,
והניח אותנו ביגון ואנחה מ' ניסן תצ"ט לפ"ק תנצב"ה.

המאה הששית

הגאון מוה' יעקב חיים

הגאון מוה' יעקב חיים אב"ד בעירנו, נולד לאביו הרב הפרנס דד"א בפה
מוה' אברהם, בהיותו אב"ד בעירנו נתעצם בהמחלוקת של הגאון מוה' יעקב עמדין
והגאון מוה' יהונתן אייבשיץ, ובפקודתו הוכרו חרם, בביהכנ"ס הגדול מוהרש"ל ז"ל
על אלו הדוברים סרה, והנותנים דופי בהרב הגאון מוהר' יהונתן אייבשיץ, החרם
הוכרו ביום ט"ו לחודש אייר תק"א (1) וכן חי' לו הג"ט יצחק אבד"ק מאיני חותנו
של חי' חיים אבד"ק הרובשוב, נפטר בעירנו ואשתו חיבתו נשאת לחגאון מוהר'
שאול אבד"ק אמשטרדם בעהמ"ח ס' בנין אריאל (2) וכה תקונן אבן מצבתו ותהנה
נכאים,

פה נ'
על זה יבכו כל בית ישראל,
שנפד כותרת שר גדול הדור בישראל,
ראש גולת אריאל,
שהרביץ תורה בישראל,
שמו נודע ומפורסם לשבח בכל תפוצות ישראל
מורנו ורבינו הרב הגאון מ' יעקב חיים זצ"ל
ה"ה אב"ד ור"מ דק"ק לובלין והגליל זצ"ו,
בהרב המפסיד פרנס הדור,
מ' אברהם

(דח)

(1) לוחות סעודת לסגאון מוה' יהונתן אייבשיץ (2) ממכתבי סגאון מוה' יוסף לעיונשטיין
לכ"ק סערלאק סלאס

ועל ושכח חיים לנו נפטר לעולמו ביום א' חית אלול,
שנת תקכ"ט לפ"ק תנצ"ב.

הגאון מוה' יעקב אבר"ק לויצק

הגאון מוה' יעקב אבר"ק לויצק, לענטשני, בעהמ"ח ס' ככבי יעקב היה אחרי כן למו"צ וראב"ד בעירנו, אשתו הרבנות מרת פערל נפטרה פה ל' אייר תק"ל היא היתה בת הג"מ יהושע אבר"ק שידלוב, נתן הסכמתו על ס' זרע ברך שלשי פנים מאירות חלק א', פועל צדק על הש"ך מהג"מ יהודה לייב אבר"ק ראקוב, סמאשוב, שידלוב, קראקא, והגליל בהג"מ יצחק אייזיק אבר"ק פרעמסלא חתום בפנקס וילנא שנת ת"ו 1.

הגאון מוה' יעקב קאפיר

אב"ד בעירנו חובא בספר חובת גומא להפ"ג וחי' אב"ד פה עירנו משנת תקכ"ט ע"י שנת תקל"ב 2.

הגאון מוה' יהושע העשיל הורוויץ

הגאון מוה' יהושע העשיל הורוויץ אבר"ק ריווייל, אח"כ בעירנו, נתן הסכמתו על ספר תפארת ישראל ויטא ר' ישראל משקלאוו אחי הרב הג' בעהמ"ח ס' מקנה, והס' הפדאת, בהג"מ צבי הירש אבר"ק משורקיב בהגאון מוה' מאיר הורוויץ מטיקטין ושמש פה בכתר הרבנות משנת תקל"ב עד תק"ט 8.

הגאון מוה' יוסף

הג"מ מוה' יוסף אבר"ק ביאלי, ואח"כ ראש ב"ד בעירנו, חובא בס' תורת הקנאות להגאון יעב"ץ בן הגאון הר' יעקב אבר"ק לויצק, לענטשני בעהמ"ח ס' ככבי יעקב, בהג"מ ארי' לייב אבר"ק סלוצק, הוראדנע בהגאון נתן נטע אבר"ק טארנוגראד בן חי' לו הרב מוה' נטע מאיר ספרא ודיינא דק"ק עירנו. שמו של הר' יוסף ראש ב"ד הנוכח נמצא הרבה פעמים חתום בפנקס קובץ פסקים דייני עירנו. נפטר פה וכה תקין אבן מצבתו ותרבה לספר בשבחו.

פ"ג ארוננו של יוסף,
הוא חי' של מ' בימיו,
ופטפט ביצרו ומתנכר עליו,
בכל יום יגע בתורה,
יום ולילה לא פסק פיוטיה מנוחא,
ההרה"ג הג' המפורסם מוה' יוסף,
שהי' אב"ד בק"ק ביאלי,

1/ ממכתב הג' און מוה' יוסף לעווינסטיין הד"ק סערהלס ה'אס 2/ שם ה'אס 3/ שם ה'אס

בן להאי גאון אבר"ק סלויצק ז"ל,
ועלה למרום בער"ח אב,
ר"ב "ס"פ"ר"א "לפ"ק דיינא דקחלתינו הנצבה (תקט"ג) ו

הגאון מוה' שאול מרגליות

הגאון מוה' שאול מרגליות, שמש בכתר הרבנות בעירנו, בן להגאון מוה' מאיר מרגליות בעהמ"ח ס' מאיר נתיבים חתן הקצין מוה' שאול (אחי המפסד ר' אברהם פרנס) בר' חיים מלובלין, ואלה המה אחיו של הגאון מוה' שאול מרגליות (א) הג"מ נחמן אבר"ק פולנאה, (ב) הרב הג"מ מרדכי אבר"ק רומלוב, (ג) הגאון מוה' בעלאל אבר"ק זוועהיל, ואלה המה אחותיו (א) הרבנות אשת הג"מ נפתלי הירץ אבר"ק שאריגראד בן הרבנות אשת הרב הג"מ נחמן שמחה בהג"מ נחמן כ"ץ. הגאון מוה' שאול הנוכח נתן הסכמתו על ספר גאוני בתראי, עמודי בטף, הר' הכרמל (* שער המלך, כלילת יופי, אבן העזר וחי' מקודם אבר"ק זכארי קאמרנא, והובא בס' גינת וורדים להפ"ג 1) נזכר הרבה פעמים בהפנקסאות של עירנו, אשר בא שמה עה"ח על תקנות שונות ואחת מתקנותיו נכבדה היא מאוד, בשקדו על תקנת ביהכנ"ס הגדול מהרש"ל ז"ל, אשר רבים ממתפללי עזבוהו, וילכו להם ויכנו במות לעצמם כיסודם מנינים להתפלל בתוכם, אז עמד הרב הגאון הנוכח בפרץ, ואסר באיסור ובחרם ליסוד מנינים, וצוה להכריז את החרם הג'ל בביהכנ"ס הגדול מהרש"ל ז"ל, הלא כה דברו הכרוז, "עיינו הרוואת כי הימים הראשונים חי' טובים מאלה כי מחכמתה שאלו ודרשו את שלום העיר ויושבי". והפנו דרך חכמים ושמחות על הבונים "במות בכל מקום, מנישים הנשה זו תפלה, ומתקנים מנינים בביתם אחת היא ופרסמם "הכתוב כי היא היתה לראש פינה שורש פורה ראש ולענה, להוציא כמה וכמה "משלוחות היום הירוש עולם ואיבוד כל חמדה מלבד אשר הלא לא יתכן בעיני המקום "ב"ה אשר דיבר עפ"י נביאי האמת לאמור, הוי על כל מי שיש לו ביהכנ"ס בעירו, ואינו נכנס בה "להתפלל, עוד זאת רעה חולה בעינינו ראינו לפי הזמן והמקום, אשר מיום פרצו "גדר בדבר הזה ירדנו עשר מעלות אחורנות הן כי ניתן מגרעות בכל הצדקות, והן "כי גלה כבוד מישראל אם אין כונס לצדיקים במקום מקדש מעט, וכל איש שורר "בביתו, ורעה עוד מואת, בעת אשר דבר הצטרפות הקהלה נחזין כאשר בעי"ה העיר "הזאת לבקרים ולרגעים צריכה פקידה נגד הנוגעים. וחובת אלה המשפשים לא עת "האסף מפינה אל פינה, זה ככה וזה ככה נלאו רגלי המאספים ואין מאסף ואין דורש "לאכפו, תקצר היריעה מהכיל את העולה על לבנינו, גודל המכשיות והוראות שעה "היוצא מזה, וכאשר פרצו גדרן של הראשונים והקלו ראש בחרימות הקדמונים, דיבר

(* בהסכמתו לס' הר' הכרמל דבר בשבח ונגדולת עירנו צו"ל "ומי לא חלל כבודו ש: הגאונים האלו צעה כינוס לדייקים בטרם גלס כבוד מישראל במדינת פולין בזמן וועד ד' ארלות שס אשר שם ישבו אריות יחדיו שהיו לס' ישיבה בעולם כלס גאונים תופסי ישיבות ומרכזיו תורה בישראל עכ"ל מכתבי בקורת וועדו ד' ארלות דף 28
1/ ממכתב הגאון מוה' יוסף לעווינסטיין הד"ק סערהלס ה'אס

"דיבר האיש אדוני הארץ אתנו קשות, כי הארץ הגדולה הרוכס יר"ה נמר ואמר ה' לא תהי' כי חפץ ה' הוא ונקם נקמת כבוד הקהלה לכל תהרס, וגם האה"ג הבישוף יר"ה כמו כן שולח פעם אחר פעם, בהתראות עצומות ובין דא לדא אחרי אשר הקולות האלה אין מויון ממקומן את העצלתן שאינם יוצאים מבתיהם כשאין ישראל עושין רצונו של מקום יש להם מנין הנה מקום מקדש מעט בעו"ה עינינו הרואות יוכלות כי כל יום הוא מתמוטט עדי ערו עד היסוד בה, וגפשו מתונה דלפה כאשר יגשם דולף ביום סגרור ועלו ובאו נטפי הגשמים דרך גנין ועליות, על הבית ועל הקירותיו, וקילוח מי הגשמים הלכו ונחו בחור כל שהוא מטחה את סיד החומה וגם האבנים שחקו מים, אם אכן הוא נימח, ועמודי הבית ח"ו ירופפו, ואם ח"ו לא נחשו לתקנתו, הנה כל דור שלא נכנה הבית כל ימיו כאלו נחרב, כי ביתא דלא מיתבא לא יתיב, לא כן בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל במעמד אל הנהגה ואל התפלה, אשר יחדיו יסתקו סוד בבית אלקים יהלכו בהגש, לתקן את ברק הבית ולגדור את פתחם, וממקום קדוש יהלכו ויבואו וישתבחו בעיר אשר כן עשו שבח, הוא לציבור אשר עיניהם פקוחות אל מקום המקדש והיו עיניהם ולבם שם כל הימים, וא לואת שמנו אל לבנו לקבל עלינו מחדש לבד יהי' הדבר בדיוטנא ישינה ורק יכנירת דת חדשה ופקודת ישרים לגזור אומר בחרם חמור ונדוי ושמטא לבטל כל המנינים מן הכתים ומן החצרות וכל העובר על זה, מלבד הלכדו בעונש חרם ונדוי ויהי' נדחו עליו וכל ישראל נקיים לבדתי היות ערב בעד חברו רק על ראש העיבור יחדיו, עוד אנו מצוים ועושים להודיע עונם דהמושלים למען יוסר האיש ההוא בגריוניק ונקמים עצומים ולמען לא יהי' הדבר כתקנה שאין רוב הציבור יכולין לעמוד בה, וינחנו מקום לעכבות במקום שיש ככה עכיבא פקחנו עינינו לעשות סדר נכון כי יחיי' ודלא לזילוגי בה, בפש"ט (פארשטארט) ובס"ד (סלאמרינעק) ובהר דמרחקו טובא מבהכנ"ס וא"ל להם לעיוב את ביתם ורקנים מכל ואיכא למיחוש לפסידא יכולים להתאסף להתפלל במנין בימות החוד אבל לא ביו"ט ושבת, אמנם מי שירצה לקבוע לו מנין קבוע בית מועד לתפלה להיותו מועד גם לשבתות וי"ט חוץ ימים נוראים ימחויב לקחת על זה הרשאה בכתב מרווני הקהלה והרב אב"ד ויתן לקופת הקהל חמשים וח' בכל שנה, מחצה בימי ניסן ומחצה בימי תשרי, ולוקח אתרוג אחד בעד אדום וזה חוץ הקופסת משני וחמישי להקהל כנהוג, ואז כפי הרשאה יכול לקבוע מנין אף לשבתות וי"ט במקומות המרוחקים הנ"ל רק באופן שלא יכנס שמה למנין ההוא בשבת וי"ט כל מי שסבמו זהב ויותר מזהב וולת כאשר ירד הגשם והשג' מן השמים בזמן שהגשמים מרובים והפשרת שלגים ובזמנא דקריר עלמא טובא, ומן הקרירות גדולות, אז באותן השבתות הרשות לבעלי הסכומה ג"כ להתפלל במנין ההוא אך דוקא באותן שבתות הנ"ל כבוד הרב ה"ה אב"ד דקהלתינו והגליל יצ"ו זה דרכו והלכו תמיד להיות נמנה מן הראשונים בביהכנ"ס הגדולה ורק ככל זאת אם אולי באקראי ירצה לאסוף מנין בביתו בחול או בשבת רשאי, כבוד הרב הגאון יהונ' הרב"ד יצ"ו האב"ד דאסמראווי אשר חשכו הרואות בארבותיו ועיניו קמו מלצאתי וילבוא השכם והערב גלל כן רשאי לו לעשות מנין בביתו, מלבד שלא יתפללו שם בעלי סכומות וילכו למנין כמבואר לעיל באיבוד הרשאה זו אם יעברו בעלי סכומות וילכו למנין ג"כ להתפלל, התבירות מבתי כניסיות ומבה"מ אינם בכלל החרם במוצאי

"במוצאי שבת דבר שבמנין הותר לכ"א מי שירצה לעשות מנין בביתו. בבית האב"ד על כל צרה שלא תבוא רשאים לעשות מנין בשבעת ימי האבילות ולא יותר. אם יהי' אשר יפול איש למשכב וח' כאשר ברצות ד' יחזור לאיתנו כל עוד היותו כלוא בביתו אחרי זאת, ואינו רואה פני השוק לילך לעסקו רשאי לעשות מנין בביתו. וכאשר יקום להתהלך בחוץ על משעתו להפוכי בעסקא דיד' מאז הרי הוא כשאר אדם ומנינא למה לי לא יהי' כבוד עצמו מרובה מכבוד שמים וחלו עליו כל האזהרות האמורים למעלה והנני גוורים ואומרים בכל חומר למותא ושמא בחוק ולא יעבור על כל תקנה הנ"ל והעובר דמו בראשו ומלבד כי החרם לא יפטור את הקנס אשר יישת עליו לתת להאדונים יר"ה וגם על רווני הקהלה ועל הרב אב"ד יצ"ו ענש העובר בקנסים, והקנסים לא יפטרו את החרם הן על בעה"ב אשר המנין בביתו והן על כל המנינים וביחוד העובר לפני התיבה הוא העובר על החרם ביחוד וענש הענש בכל הקנסים הנ"ל ג"כ ולמען ישמעו כל העם ולא יידון עוד רק יבטלו רצונם מפני רצון החרם ויכרו הדבר בכל כתי כניסיות ויוחרת בעט סופר על קלף למשמרת למען ידעו כל העם וכל השומע לדברינו אלה יתברך בברכה מרובה מפי שוכן מעלה יהיה נועם ד' עלינו ומעשי ידינו כוננו סלה. הכו"ד הבעה"ח למספר בני ישראל מה אנו שואלין כי אם ליראה את ד' ריש ירחא דסיון סתן ד"ת א"י ב"ל ה"ע"ד"ה" לפ"ק אך גדול יהי' כבוד הבית לפ"ק נשטט מכתבא דנא שהנהיג מאז ומקדם בבעלי חבורות קדישות אשר בעת אשר א' שובק היים לאחינו ב"י מתאספים בביתו להתפלל וללמוד ג"כ גם עתה כל יגרע חוקה אשר היא יקרא דשכבי ותועלת שכר מצוה, הכ"ד יו"ה הנ"ל כבוד אלופי רווני נגיד קהילתנו יצ"ו באספת חמשים אנשים ובעלי סכומות ויבכור האלופים חרבנים המופלגים הדיינים ובראשם כבוד הרב הגאון המפורסם אב"ד דקהלתינו יצ"ו נאום הק' שאול בא א הגאון אב"ד גליל לבוב חונה פ"ק לובדין והגליל יצ"ו גם באו עה"ה רבים מנכבדי העיר {

אם נשים עין בחינה על כל המקומות המפורזות בהפנקסאות השונות, כגון, פנקס ביהכנ"ס ר' צבי הירש בר' משה דאקטאר. פנקס ביהכנ"ס מהר"ם ז"ל, פנקס קובץ פסקים, אשר שם בא הרב הגאון הר' שאול הנוכר עה"ח על תקנות שונות, גראה שהי' עסקן גדול בצרכי הקהלה והשתדל תמיד להביא סדרים במשטרי העדה נפטר בעירנו ומצבתו תשא נחי,

פ"נ מנין גבורים מנין שאול בחיר ה' אדמו"ה הגאון, רבן של בני הגולה מוהר' שאול אב"ד ור"מ דק"ק לובלין, בן לאותו צדיק הגאון מופת הדור מאיר אבד"ק אוסמרא, וגליל לבוב, וגלגל ארון אלקים ביום ש"ק כ"ז כסליו, לפ"ק ו"ה"ע ל"ה"מ ש"א"ו"ל נ"פשו (תקמח),

כז

(1) פנקס ביהכנ"ס מהר"ם ז"ל, גם פנקס ביהכנ"ס ר' צבי הירש בר' משה דאקטאר

הנ"מ יוסף תאומים

בעת אשר שמש כפה עירנו הנאון מוה' שאול מרגליות, בכתר הרבנות, נמצא את הנאון מוה' יוסף תאומים, בתור האב"ד כפה, אשר חי' מקודם אבד"ק אוסטראוויץ ואח"כ דרשן וריש מתיבתא בעיר פנון (1) ומשם לקח אחר כבוד להיות ראש ב"ד בעירנו הוא חי' בן הנאון מוה' ארי' לוי אבד"ק קרעשיוו בהנ"מ מוה' חזקיהו יהושע פייבל אבד"ק צילץ פרעמסלא, חיבר ס' פנים מסבירות, נכד הנאון מוה' יונה תאומים נכד הנאון מוה' ש"ל ו"ל ויחוסו ער הנאון בעל המאור (2) הנאון מוה' יוסף תאומים הנזכר מובא בס' כתנות עור פ' נשא, סיעתא דשמיא פ' וישב, גם נמצא את שמו חתום בפנקסאות ערתינו היינו: בפנקס ביהכנ"ס ר' צבי הירש בר' משה דאקטאר, בפנקס קובץ פסקים ועל הכרזו אשר הוכרזו בביהכנ"ס הנדולה מהרש"ל ו"ל ע"ד איסור להרבות מנינים לתפלה בחרם בא עה"ח כיחד עם הנאון מוה' שאול מרגליות אב"ד בעירנו. ואלה המה בניו יוצאי חלציו של הנאון מוה' יוסף תאומים הנזכר, (א) מוה' ארי' לוי אבד"ק בראד בעהמ"ח ס' גור ארי' יהודה, והובא בתשובות הנאון מוה' חיים כהן חלק אה"ע ס' ע"ב ב' ר' שאול פייבל תאומים אבד"ק אוסטראוויץ ואבי הנאון ברוך אבד"ק לייפניק בעהמ"ח ס' ברוך טעם, עשרת חבמים (3) נפטר בעירנו י"ח תשרי תקמ"ג וכה תקנון אבן מצבתו ותשא נהי,

פ"ג נגנו ארוננו של יוסף הצדיק, ונשמתי בנניו מדומים הרב הנאון הגדול, המפורסם החריף ובקי אב לחכמים, זקן ויושב בישיבה של מעלה מוה' יוסף, ממשפחת תאומים ראש ב"ד דקהילותנו, אשר יגע בתורה כל ימיו ושם לילות כימים, זכותו יגן עלינו ויגות בשלום על משכבתו, כנ"ע בין ישרים ותמימים הרב הה"ג דק"ק אוסטראוויץ עלה לשמים בחג הסוכות, י"ח תשרי תקמ"ג,

הנאון מוה' צבי הירש מרגליות

הנאון מוה' צבי הירש בנו של הנאון מוה' שאול מרגליות אבד"ק עירנו, וחתנו של הנ"מ ארי' לוי אבד"ק רישא, לבוב, גלוגא, אמשטרדם ואלה המה בניו של הר' צבי הירש הנזכר, אבד"ק עירנו, (א) החסיד מוה' יהושע העשקי חתן הרבני הקצין מו' אליעזר מפועטרקוב, אבי הרב בעל "ברית אברהם" (ב) הרבני מוה' איטשי ולמן אבי הר' שאול קראקאווער תושב עירנו (4) נפטר בעירנו ומצבתו תשא נהי הצבי ישראל, בחון ועופל המלך, דבר ר' האומר לשכון,

בערפל

1) ס' סדרש (2) ממכתב הנאון מוה' יוסף לעווינסקיין אבד"ק סערמלסק סלזק (3) ס' ס' (4) ס' סלזק

בערפל כבוד הרב הנאון,
המפורסם מוה' שאול ו"ל אבד"ק
לובלין,

הנ"מ מוה' אליעזר ר' משה

הנ"מ הרב המופלג הראש ב"ד מוה' אליעזר ר"מ רשוין כנראה הוא הבא עה"ח בפנקס בירכנ"ס של הר' צבי הירש בר' משה דאקטאר, על תקנות העדה השונות נפטר בעירנו מו' אדר שני תקס"ב (1) נוסח מצבתו,

ארון הקודש ממולח מהור קודש
מלא וגדוש, ויושב כל ימיו באוהל של תור'
ה"ה הרבני המופ' (מופל') בתורה ובירא'
ראש ב"ד דק"ק לובלין מ' אליעזר
בהמופלג מ' משה ו"ל תנצבה

הנאון מוה' יעקב

הנאון מוה' יעקב אבד"ק ליסא ונתקבל לאב"ד בעירנו, בשומו מעיר יוזפאף מהדפים ספרו בית יעקב (גרפס הרובשוב תקפ"ג), ומפני שלא יכלו תושבי עירנו למלא חפצו בדבר סכום כסף ידוע אשר דרש מהם, עזב את עירנו ונסע מפה (2),

הנאון מוה' אברהם הבהן

אבד"ק מארלא בעהמ"ח ס' בית אברהם, והובא בשו"ת עטרת צבי (להנאון ר' הירשלי האלבערשטאט) ס' י"ד ובשו"ת ר' חיים כהן מלביב אבל לא ישב על כס הרבנות בעירנו רק איזה חדשים ותושבי עירנו ואדמו"ר חפצו לקבל תחתיו את בנו הנאון הר' יהושע העשיל אבד"ק לודמיר, שהובא בשו"ת תפארת צבי כמה פעמים אולם חפצם לא עלתה בידם, ולא נדע מפני איזה סיבה (3),

הנאון מוה' עזריאל הלוי הורוויץ

הנאון מוה' עזריאל הלוי הורוויץ בן הרב הגדול מוה' דוב מואמישמש, אבד"ק קראשניק, ואח"כ בעירנו, הובא בשו"ת ברית אברהם חלק א"ח (ס' א') בית אפרים חלק א"ח (ס' ה') מים חיים חלק אה"ע (ס' כ"א), עטרת זקנים, על ש"ס בהקדמה, פרי הבואה, ס' ב' תפארת צבי חלק אה"ע דיני גמין (ס' ק') לפי דברי נאון מוה' יוסף לעווינסקיין אבד"ק סערמלסק, נשאר מהנאון מוה' עזריאל הלוי הורוויץ הנזכר חיבור בכתב יד והוא שמור אצל אחד מנכדיו, ואלה המה בניו (א) הרב מו' דוד (ב) הרב מו' אפרים פישל (חתן ר' מאיר ר' זלמנס) אבי הר"י יוסף, והר' פישל

1) רשימת הנפטרות (2) ממכתב הנאון מוה' יוסף לעווינסקיין אבד"ק סערמלסק סלזק (3) ממכתב הנאון המזכיר סלזק

פישל (חתן הר' איסרל וואהל מלובלין) גם בת ה' להגאון מוה' עזריאל הנזכר. אשת הח"י והקצין מו' משה ליב בן הגאון מוה' ישראל איסר אבד"ק ריזוויל (1) הגאון מוה' עזריאל הלוי הנזכר, אשר זכרוננו שטורה אתנו לנצח, מלבד גדלו בתורה ועומק הגיונו ורוחב דעתו בפלפול ובסברא, עד כי נקרא בפי כל בשביל זה, בכנוי "ראש ברזל" (איווערנער קאפ), ה' מצוין בתכונות נפש נעלות ורמות ובמידות תרומיות, וביותר ברוח האמת והצדק אשר חדרו לבבו היו מלא מהם, לא נשא פנים לכל איש עשיר ובעל בעמו ובעדתו, גם יוצאי חלציו לא חרל להוכיח בשבט פיו, וברוח שפתיו, אם ראה או התבונן כי את הישרה עקשו, נפטד בעירנו וכה תקונן אכן מצבתו ותספר קצות דרכיו באמרות טהורות,

פ"נ כבוד אדום"ר הרב הגאון אמוני
רשכבה"ג המפורסם נקי כפים מו' ה',
עזריאל הלוי איש הורוויץ אב"ד דפה,
ק"ק לובלין בהרב הגדול מוה' רוב מואמישטיין,
נאסף בש"ק כ"ב חשוון תקע"ט לפ"ק תנצבה.

הגאון מוה' יו"ט נעטיל

בעה אשר שמש בכתר הרבנות הגאון מוה' עזריאל הלוי הורוויץ בפה עירנו נמצא את הג"מ יו"ט נעטיל בר' מנחם בתור ראש ב"ד דברים הנזכרים לפרטי תולדותיו לא נודע לנו, ולא ידענו כי אם ממכתבו המקוננת מרה:

מנחתו כבוד הרב הגאון
החסיד המפורסם ראש ב"ד
ומצוין בהלכה אשרי שלו ככה
רב פגלים, ה"ה מוה' יו"ט נעטיל
בהמנוח מוה' מנחם ז"ל אב"ד
משעזריו שבק לנו חיים
י"ג שבט תקע"ז לפ"ק
תנצבה,

הגאון מוה' יהושע העשיל בר' יצחק

הגאון מוה' יהושע העשיל אבד"ק מארניפאל, ואח"כ אבד"ק עירנו, חיבר ס' יהושע שו"ת על ר' חלקי ש"ע ובסופו כתבים ופסקים (דפוס וא"קווי תקפ"ט) (2) הובא בשו"ת נחלת יעקב להגאון ר' יעקב מליסא ובשו"ת בית אפרים חלק אה"ע סי' קמ"א וברעת קדושים על יו"ד שחיטות וטריפות, נתן הסכמתו על ספר אור פני משה, עשרת זקנים

(1) ממכתב הגאון אב"ד סער ה"ק (הלאה) (2) כנסת ישראל לה' רש"י פין 299

זקנים, תולדות אברהם, שובע שמחות (1) הגאון מוה' יהושע העשיל הנזכר ה' חתן הקצין והפרנס מו' ישראל איסר בהר' מרדכי ר' ליבישים בהג"מ מוה' ישראל איסר אבד"ק עירנו בהגאון מוה' משה (בעהמ"ח ס' מהרוא כתר) (2) גם נתן הגאון הנזכר הסכמתו על ספר עצי לבונה על שו"ע יו"ד אשר חיבר הגאון ניסן במוה"ר אהרן מו"צ בק"ק דובנא וזה לשונו: הקמון יהושע העשיל חונה בק"ק מארניפאל והגליל יע"א ומ"צ פה ק לובלין יצ"ו יום ה' אלול תקפ"ח לפ"ק ואלה המה בני הנודעים לנו א) הג"מ משה אבד"ק פרשעווארסק, אבי הג"מ יוסף אבד"ק מארניפול ב) הג"מ אברהם ארי' אבד"ק מקיליניץ חותנו של הג"מ חיים, הגאון ר' יהושע העשיל עוב את עירנו מסיבת מחלוקת אשר ה' לו עם פרנסי החודש ה"ה המה האחים: מוה' וואלף ור' פייבל ור' הירש חתן הר' אברהם בעהמ"ח ס' מהוה אברהם כת"י אצל הגאון מוה' יוסף אבד"ק סעראצק (3)

הגאון מוה' משולם זלמן אשכנזי

הגאון מוה' משולם זלמן אשכנזי בן הגאון מוה' משולם זלמן מפאמאריין אבד"ק קאזמיר, וגאשעלסק, ואח"כ נתקבל לאב"ד בעירנו, ובא לשכון כבוד בתוכה אחרי אשר נכבדי עירנו, מסרו לו כתב הרבנות עש"ק מ"ו כסליו שנת תקפ"ז (4) הוא ה' אחי הג"מ מרדכי ואב ארנשטיין מלבוב והמה היו בני הגאון מו' משה מלבוב, ואמס של הגאון מוה' משולם זלמן והג"מ מרדכי ואב ארנשטיין נשאת אחרי מות בעלה הגאון מוה' משולם זלמן מפאמאריין, להגאון צבי הירש אבד"ק עירנו, בן הגאון מוה' שאול מרגליות ג"כ אבד"ק עירנו, (5) הגאון מוה' משה הנזכר ה' בן הרב מו' יצחק אהרן בהרב נפתלי הירץ בהגפון מוה' יהודה ליביש אבד"ק מישוויץ, בהגאון מו' אברהם חתן הגאון ר' יהודה ליביש אישינא אבד"ק לבוב, אמס של הגאונים הנזכרים מוה' משולם זלמן ומוה' מרדכי ואב ארנשטיין היתה הגבורה ניימשי בת הגבורה מרים בתו של רבינו הגדול בעהמ"ח ס' חכם צבי (6) הגאון מוה' משולם זלמן נתן הסכמתו על ס' ריח נוחות על סוגית הש"ס ריחא מילתא חיבר מאת הגאון מוה' עזריאל בר' אליהו בשנת לפ"ק, א"ש"ר"י"א א"ד"ס" ב"ט"ח" ב"ד" בהיותו אב"ד בעירנו, גם נמצא תשובותיו בספר "זכרון צבי מנחם" והערותיו במשניות דפוס ווילנא, נפטד בעירנו ומצבתו תשא נהי:

האי סבא קדישא חסידא ופרישא
כבוד מרנא ורבנו הרב רבינו
משולם זלמן ז"ל בן הרב משולם אשכנזי
ז"ל זי"ע שה' אבד"ק קאזמיר
וק"ק נאשעלסק ובפה דובלין ה' דנו
דמאור עינים שבע עשרה שנה

(1) מכתב הגאון אב"ד סעראצק (הלאה) (2) ס' (3) ס' (4) מכתב הרבנות ש"ו, בהערכיו של בית פקודות הקהל כפה עירנו, (5) ממכתב הגאון מוה' יוסף לעווינסטיין אבד"ק סעראצק הלאה (6) כלילת יופי ה"א דף קמ"ו ממכתב הגאון צבי' יצחק אהרן ליטנינא זי"ר

הי חסיד ועניו זקן ויושב בתענית
עמרת היחוס נכד להאי מאה"ג
החסיד וקריש חכם צבי זלה"ה
ז"ע תנצבה ביום א' דר ח אייר
ונקבר באבל כבד ובמספר תמורות
ביום ב' דר"ח אייר שנת תר נ"מל
וחפץ אבלינו לשמחה לפ"ק
בפה לובלין יצ"ו תחי נפשו
צורה בצרור החיים

אלו הם הגאונים המפורסמים אשר שמשו בכתר הרבנות וכהנו פאר בעירנו
במשך המאה הששית לא"ף הששי

ועתה נציג ביה תולדות גדולי ופרנסי הדור וחכמי מהמאה הששית הנוכרת,
אשר נולדו בעירנו או אשר באו לגור בתוכה,

ר' משה בר' בנימין וואלף

אחד מרוני ונכברי הקהלה, ראש ומנהיג כמתואר על מצבתו,
פה נממן ונגנו צנצנת המן
האלוף התורני הראש ומנהיג
מ' משה בהמפורסם מ' בנימין וואלף
ר"א ר"ל נפטר יום א' ה' שבט
לפרט וי"מ"ת מ"ש"ה עבר ד' לפ"ק תנצבה

ר' יוסף בר' ארי' ליב ריין

הוציא לאור קיצור אלשיך על התורה באמשטרדם שו"ת תק"ח גם בואלקווא

ת"ק (1)

הר"ר משה באב"ד

בן הג"מ מאיר אבד"ק לובלין, אפטא, חעלמא, נפטר בעירנו ה' חשוון תפ"ג
נתן הסכמתו על ס' אוהל יעקב (אגרות) אבן העזר (על מסכתות) ברית שדום, זרע
בירך שלישי, זרע ישדאל, מגן אברהם, אמשטרדם, (הוצאה ראשונה) פנים מאירות
הוא ה' אחי הגמ' יהושע העשירי פרנס דר"א מק"ק חעלמא, נתן הסכמתו על ס'
דמשק

(1) אולר הספרים להכנס בן יעקב 532

דמשק אליעזר, ואחי הג"מ ישכר בעריש אבד"ק לובמלא נתן הסכמתו על ס' בית
לחם יהודה, (ואלקווי תפ"ט) ואחי הג"מ עוזר אבד"ק באמבערג הובא בחק יעקב
ס' תי"ג ס"ק ז' (1) הר"ר משה באב"ד הנזכר בא עה"ח על קול הקורא מאחינו יושבי
משליין ביום ו' ה' אלו תק"ב לפ"ק, אל אחינו שבגולה לבוא לעזרת אחינו יושבי
ארצה"ק הסובלים חרפת רעב, ופורס אין לחם (2)

ר' פנחס בר' רז"ל

בא עה"ח על החרם ברבר קביעות מנינים בבתי יחידים אשר נעשה
בפקודם הגאון ר' שאל אבד"ק דקהולתינו,

הר"ר אלכסנדר זיסקינד בר' בנימין זאב

בא עה"ח על כתב החרם שהוכרו בביתכנ"ס מהרש"ל, בפקודת הרב הגאון
מוה' יעקב חיים אבד"ק עירנו, אשר החרם את אלה הנותנים דופי ודוכרים כרה
בהגאון מוה' יהונתן אייבשיץ (3)

ר' דוד בר' משה ר"ז ר"א ר"ל

בא עה"ח על כתב החרם שהוכרו בביתכנ"ס מהרש"ל ז"ל בפקודת הגאון מוה'
יעקב אבד"ק עירנו, אשר החרם את אלו שנותנים דופי בהגאון מוה' יהונתן אייבשיץ
ברבר הקביעות החרם הוכרו מ"ו לחודש אייר תקי"א לפ"ק (4) נפטר בעירנו כ"ז
לחודש אולול תקל"ו לפ"ק, מצאתי לנכון להעתיק נוסח צוואתו אשר צוה לבניו לפני
מותו, יען כי נכבדה היא בערכה, בה נחזה סמל איש בעד רוח נדיבה מדור הישן,
אשר דאג למופת ערותו, להעניקה משובו בכל צרכיה, פ"ור נתן כספו למסדות הצדקה
השונות, ודעת ובסדר ומשמר, וז"ל לשון הצוואה!

צוואת המנוח מוה' דוד ר' משה ר"ז

"היום יום ז"ך אלול תקלואו לפ"ק הריני מצוה בדיעה צלולה וברורה, ומיושבת
האיץ ותנהגו יורשי אחרי שיה' בלי שום שנוי שבעולם רק כאשר אני מצוה אותם
ובזכות זה השי' יאריך ימיהם ושנותיהם במזב ובנעימים (א) יתן לנכדי מאיר בן
החני מ' פישל בהרב ארי' ליב ז"ל אלף וחובים או מזומנים או תכשיטין שהיו שוים
בשופי סך הנ"ל גם א' ס"ת גם א' מקום בעזרת נשים וגם כרים וכסתות, ומה
שאני אהן לו על השירדוך יהי' נכיון מהסך הנ"ל וזה ייבות של נכדי קודם לכל
(ב) לנכדי הירש אחיו של מאיר הנ"ל יתן ג"כ כנ"ל והאלף וחובים ישלם לו מהבנסות
הבהים שלי משך שני שנים וחצי ואם לא יספיק ההכנסה מבתים שלי משך זמן הנ"ל
אז ישלם לו המותר מזומנים לתשלום סך הנ"ל או תכשיטין שוי בשופי, ולשני אחים
הנ"ל משיעבדים כל הנחלאות שלי וכל הממלטלין שלי עד שיסלקו לחם כד, ומה
שאני

(1) נמכתב הגאון סר"י לעווינסקין (2) סאסיף שנס ששית, תרנ"ד דף 127 (3) נהגות
סעודת דף 84 (4) ס

ש"אני אתן לנכדי חרש הנ"ל ג"כ על השירוק ינוכה מסך הנ"ל, (ג) הבורד שלי בנעסיד
 "יהי ת"י נכדי מ' חיים וההכנסה דהיינו מאה וחובים יהי' עבור נשמתו וכך יהי' הפיוזר
 עשרה יחובים לבית הכנסת הגדולה לנר תמיד, מדי שנה בשנה, ה' וחובים לביהכנ"ס
 עליונה מדי שנה בשנה, ה' וחובים לחברה ז' קרואים מדי שנה בשנה, באופן שנכדי
 "מוה' חיים יהי' כאחד מבני החברה הזאת, לביהכנ"ס דהחברה ז' קרואים מדי שנה
 בשנה ה' וחובים, לביהמ"ד של הרב מגרידינג מדי שנה ה' וחובים, לביהכנ"ס של ר'
 "דוד ר' ליב פיאסקר מדי שב"ש ה' וחובים, לביהכנ"ס ליפרש מדי שב"ש עשרה זהו
 "לתיקון ביהכנ"ס הגדולה מדי שב"ש עשרה זהו, לתיקון בית עזמין מדי שב"ש
 "זהו, לביהמ"ד של הקהל מדי שב"ש ג' זהו, על נרות להדליק שבת ויו"ט על
 עסוס שבארון הקודש מדי שב"ש עשרה זהו, מדי שב"ש על נר יארצייט ולמלמדים
 שילמדו בכל יארצייט ד' זהו, לביקור חולים מדי שב"ש ג' זהו, מדי שב"ש להדליק
 נרות בלאטערני בפאליש של ביהכנ"ס הגדולה כליל שבת ויו"ט, ואם הנכאים
 דקהילתנו יצ"ו לא ידלקו נר תמיד שלי מה שנתתי להם מעות עולמות או ידליק
 נכדי מ' חיים תמיד מן מאה זהו הנ"ל והכריז כנסיות, ונכו מהנכאים ממעות ראמי
 המניע להם ד' יתן שלשים וחמשה וחובים ח' ג' ללומדים ולעניים בשעת תורה וקבורה
 ולעשרה לומדים שילמדו במנין כל שבעה אחר מיתתו, אחר התפילה ויאמרו קדיש
 (ה) יתן לב' לומדים שני ארומים כל השנה שילמדו אחר התפילה משניות או גמרא
 ויאמרו קדיש עבור נשמתו ו) להרב מגרידינג ח' הרב מליפסק יתן זוג בגדי קעמיל
 האר שלי, לעטניק ויופצי שיאמר קדיש כל השנה ו) מקום קבורה אצל אבי מורי,
 והמצבה יהי' מאבן ח) פרוכת של סמיט מצופה זהב והשפיגעל ממרע של זהב
 שייד לביהכנ"ס הגדולה, רק שיהי' מונח אצל נכדי מ' חיים הנ"ל וכשיצטרך לתלות
 בביהכנ"ס מחוץ ליתן, ומחמת זה יהי' מונח ת"י נכדי הנ"ל מחמת גנבה והמותר
 עובון שלי דהיינו כל הנחלאות וממלטלין שלי אני נותן במתנה גמורה לנכדי מ' חיים
 הנ"ל ואין לשום אדם שום מענה עליו שאני נותן לו הכל כאשר לכל במתנה גמורה
 לראי' באתי עה"ח היום יום הנ"ל אח"כ קודם מותו חזר מן ה' זהו שצוה ליתן
 לביהכנ"ס של לפירש ליתן ג"כ לביהמ"ד של הרב מגרידינג ומן מאה זהו הנ"ל לשומר
 "שבת * עשרה זהו מדי שנה בשנה כדי להבדל העם ממלאכה סמוך לשבת ב'
 "זהו לחברה רודפו צדקה מדי שנה בשנה (1)

ר' מרדכי קאצענערינבויען

בא עה"ח על כתב החרם שהוכרז בביהכנ"ס מהרש"ש ז"ל בפקודת הגאון מוה
 יעקב חיים אבר"ק עירנו טו לחודש אייר תק"א, אשר החרם את אלו הרובדים סרה
 יחנותנים דופי בהגאון מוה' יחנותן אייבשימץ (2)

לנכון

(*) כפי הגרסה תחת חזרות שומרי שבת הסמוכות היום, שזכר לפנים העדה חזק עתי
 פקח על זס, לכל יתלז העם את השבת, וכשביל זס נתנו לו שזר ידוע
 (1) פסק קצין פסקים דף ס' (2) יורה דעה

הרבנות מרת חי' בת הרופא מוה' יצחק חזק

הרבנות מרת חי' בעלת טובת לב, ורזה נדיבה, מהתואר "הרבנות" סתם,
 אשר נכתב על מצבתה נראה שהיתה רבנות בעירנו והיא היתה בת הרופא מוה'
 יצחק חזק, אשר נתן הסכמתו על הדפסת ספר "זרע בירך" ומחמת נודל ערכה של
 ההסכמה הנזכרה, אשר מסנה נראה עד כמה שרר סדר ומשמר בכל עניני העדה
 במקצועות שונים, וכי גם מקצוע הדרשנות לא ה' כעיר פריצה אין חומה, ולא כל
 החפץ ליטול שם דרשן בא ונמל ורק בהסכמות מנהיג' ופרנסי הוועד דר"א, מצאתי
 לנכון להעתיק ההסכמה כלה מהספר זרע בירך אשר ז"ל :

"הסכמת של הרב הרופא המומחה מ' יצחק רופא מומחה, פרנס הוועד דארבע
 ארצות פולין גדול ופולין קטן, ה' לכס זרע בירך ה"ה הרב המופלא הדרשן ומוכיח
 הגדול כ"ש כמותר" בירך בהמנהג הרב מ' אליקים געציל ז"ל מקראקא חתן הרב
 המאה"ג הדרשן המפורסם בעל המחבר זרע בירך ראשון ושני והרב מוה' בירך הנ"ל
 ה' מקדם אבר"ק קלימונטוב, ועכשיו יושב באוהל של תורה פה ק"ק יאברוב והוא
 הדרשן ומגיד מישרים וראש ב"ד בק"ק הנ"ל ומדי עברי פה ק"ק יאברוב הנ"ל זה כמה
 פעמים בכל פעם שבחזרו גדולים וקטנים להרב הנ"ל שמרביץ תורה תמיד ולא פסק
 פימיה מנורסא ואור תורתו זורח לילות יומים ודורש טוב לעמו בשער בת רבי
 מדי שבת בשבתו, ומראה חריפתו ובקיאתו ומורה לעם המעשה אשר יעשון להשיב
 רבים מעון, וביותר שכל דינוי שרן המה ישרים ונכוחים וכל מונתו לש"ש שכל אחד
 על מקומו יבוא בשלום, ולא להנאת ממון, כי הוא שונא בצע ומעודם לא נמל שום
 פרוטה בעד שבר דיונות שקורין פסק געלד כ"א הן דינא בחנם ועולה לא נמצא
 בשפתיו, הנמצא כזה בכל מדינתנו אשר רוח אלקים בו, ובכן אמרתי נוצר האנה
 יאכל פריה, והנני נותן לו להרב הנ"ל כח ועזו להיות דרשן ומוכיח בכל ארבע ארצות
 כפולין הסרים למשמעתי, ולנרדו גדר ולתקן פרצות הדור בכל קהלה וקהלה ובירו
 לדרוש בלי שום שאלת רב ומנהיג בלי מוחה ומעכב וחליפה לשום אדם לפעור פיו
 נגדו בשום דבר קטון וגדול ולהדרו ולכבדו בכל מיני חידור כראוי ונכון לזקן ת"ח
 כמותו ירבה בישראל, ולסייע לו לגמור חבריו אשר יש לו באמתחתו הכל רשום
 ככתב אמת אשר חיבר כמה חיבורים בשבילי הקודש כאשר ראיתי בירו הסכמות
 מכל גאון ארץ רבנים מסדינת אישנו ופולין ומעלהין אשר יעידו ויסתידו עליו שכל
 דבריו המה דברי אלקים חיים והלכה כמותו בכל מקום, ככן גם אנכי נתתי תוקף
 ועזו לדברי הגאונים הנ"ל כ"ד אביר הרועים הרופא המומחה לרבים הקטן אברהם
 יצחק חזק רופא ופרנס הוועד דר"א יצ"ו, בתו הרבנית מרת חי' הנזכרה נפטרה
 בעירנו, ומצבתה תבך ותדר דמעה :

על אלה

אני בוכ'

ענינו ויורדת

דמעות על האי שפרא

דבלי בעפרא, הרבנות

המפורסמת אשר נמלה

חברים בין לעניים ובין לעשירים
מרת ח' בת הרב הרופא
מומחה לרבים מו' יצחק חזק
פ"ה דד"א נפטר מ"ו אייר תקי"ב לפ"ק הנצבו

ר' שלמה ספרא ודיינא

בעירנו בא עה"ח על כתב החרם, אשר הוכרו בביהכנ"ס מהרש"ל ז"ל
להחרים את אלו הדוברים סרה, והנותנים דופי בהגאון מוה' יהונתן אייבשיץ ז"ל
ע"ד הקמיעות, הוכרו מ"ו לחודש אייר שנת תקי"א (1) נפטר בעירנו ומצבתו תשא נהי
שמו שלמה בתבל נודע
לזכר עולם ככלכל ודרדע
מושב בשכט סופר
הנותן אמרי שפר
המופלג מ' שלמה במו' חנוך העניך ספרא ודיינא
דק"ק לובלין ובכ"ה הארצות של הגליל נפטר כ"ב חשוו
תק"נ תנצבה

הג"מ מאיר ב"ר מאיר

נאן גדול ומפורסם, סיני ועוקר הרים, מצוין במעלות ובמידות פרימי תולדת
לא נדע רק מה מה שתעיד מצבתו :
פ"ג

אשר לחיי עולם הבא מוכן
שר התורה
מאור ח' לעולם
ומניני אבי דרא, אב לחכמים
תורתו מאיר כאורים ותומים
סיני ועוקר הרים
מאיר לארץ ולדרים
הישר בנדיבים
משביע לרעבים
צדקהו כמ"ד וברביבים
תורת ד' לא מש מפיהו
ערום ראה ויכסהו
בקצוי תבל לא נמצא כמוהו
אהוב למעלה ולמטה

נחמד

נחמד ח' מפורסם
שמו הטוב נודע בשערים
המצוינים בהלכה
חסיד ועניו כהלל שכמהו הלב
מוה' מאיר בהחסיד המופלג
מוה' מאיר זצ"ל
נתבקש בשיבה של מעלה
יום א' י"ז אלול תקט"ו לפ"ק

ר' יצחק אייזיק ב"ר מאיר

איש נכבד, ונשיא פנים, תורני ומופלג חכם ונכון, נקמף בעירנו נאבו
יעדה המצבה :

חכם ונכון אשר לא נמצא כמהו בעולם
לבו ח' פתוח כאולם
כל רז ממנו לא נעלם
תורתו אמונתו
עד יום גויעתו
שמו הטוב נודע בנעימי
אב בחכמה ורך בשנים
הרבני המופלג מוה' יצחק אייזיק בהמופ' החסיד מוה'
מאיר זצ"ל נפטר ביום ד' ח' כסליו תקט"ו לפ"ק

ר' אברהם פרנס

מופלג ומפורסם, פרנס הוועד דד"א נפטר בעירנו ומצבתו תשא נהי :
ועדה המצבה הזאת, היא מנוחת קבורת
הרב הגדול המופ' המפ' התייר הגדול
אביר הרועי, מו' אברהם אשר הורם ואשר
הונף לפרנס הוועד דד"א ה"ה מו' אברהם
רח"ל מו"ב טבת תק"כ תנצבה

ר' צבי הירש במוה' יצחק יעקב רעכיליש

תורני ומופלג וחסיד, שר וגדול בישראל, ועדה המצבה :
אבל אעורר בבני על נפילת שר וגדול בישראל
בתורה ובמצות עסק כאיתא
יחיד בדורו כיהונתן בן עזריאל
ה"ה הרבני המופלג הנגיד המפורסם
בתורה ובחסידות מוה' צבי הירש

במוה'

בסוף יצחק יעקב רעכילש
נפטר יום ה' כ"ו אדר שני
שנת ב"ח ס"ד ו"א מ"ת לפ"ק (תקכ"א)

ר' אברהם פרנס

הרב מוה' אברהם פרנס הוועד דר"א, חתן הרב הנאמן מ' יוסף אבד"ק אפאמשנע, ואלה המה אחיו הג"מ שמואל אבד"ק קאצק, הרב מו' יעקב, אחיותיו הרבנות מרת בריינדיל, הרבנות מרת שיינדיל אשת הג"מ אבד"ק ועלחוב, הרבנות מרת שרה, הרבנות מרת הינדא אשת הג"מ פנחס אבד"ק קוריוו, והמה כלם היו בני הרב מו' חיים נפטר בעירו תס"ו אחי הנאמן ר' נפתלי הירש אבד"ק עירנו, ואחי הרב מוה' אליעזר ואחי הג"מ משה בני הרב מוה' שמואל בן האלוף מוה' בנימין וואלף (1) ואלה המה בניו של הפרנס מוה' אברהם אשר נולדו לו, הרב הנאמן מוה' יעקב חיים אבד"ק קהילתינו (ב) הנאמן מוה' צבי הירש אבד"ק לוקאבי (ג) הרב מו' מאיר (ד) מוה' משה פנחס אבד"ק סוויז. הר' אברהם פרנס הנזכר יסד בעירו ביהמ"ד הנקרא "פרנס ביהמ"ד" (2) הוא ה' איש נכבד ונשוא פנים, בעל רוח נדיבה, פזר נתן לאביונים, גם ה' לו מהלכים בין גדולים שרים, ואצילי המדינה, ועדה המצבה, המקוננת והוועקת מרה על שר וגדול אשר נפל בישראל :

(כדמות מורה בקשת) יום ב' מ"ז מרחשוון ו"ג י"ז וי"מ"ת אברהם בשיבה טובה לפ"ק

היום הזה נפל שר וגדול ליהודים
יבבו כל מרי נפש ישבעו גדולים
שמו נודע בשער בת רבים, שם ושבת אחודים
הוא אברהם בצדק הלך למנוחה
יעמוד לגורלו לקץ הימין בין העומדים
ה"ה הרב הגדול הנגיד המפורסם מוה' אברהם
בר"ח ר"י ר"א ר"צ פרנס הוועד דר"א צדקות ה' עשה
ומשפמו עם ישראל, וה' ב"ר"ך א"ת א"ב"ר"ה"ם ב"כ"ל
נפטר ביום ה' ל תנצבה לפ"ק (תקכ"ג)

הג"מ יצחק אב"ד ור"מ ק"ק ביאליקאמין

בן החסיד ומופלא מו' בנימין בונם מטארניגראד, לא פסק פימיה מנירסא, חריף ובקי. צנא מלא ספרא, עניו ושפל רוח כמתואר על מצבתו :
על דא ווראי קא בכינא, על האי שפרא דקא בלי בעפרא דמשק

(1) ממכתב הנאמן הכ' יוסף לעיונשטיין אבד"ק סענאלק הלל (2) בהערות הנאמן ר' יוסף הנזכר על ס' קרי' נאמנס, אשר ראיתי בכ"ל הלל הכנס סמנו מוס' ש. ה. , ראזענסהאל ז"ל,

אשר לא פסק רישו ולא ימיש מנירסא בתדירא
מפומי היו יוצאים זקוקין דנורא
הי חסיד והי עניו תלמידו של עזרא
ה"ה הרב המאה"ג החריף ובקי בכל חררי התורה
ידע הלכתא ומתניתא ותוספתא וספרי וספרא
כק"ש מו' יצחק אב"ד ור"מ דק"ק ביאליקאמין
בהחסיד המופלא מו' בנימין בונם מטארניגראד
נפטר ביום ד' ו' אייר לפרט ו"ג י"ז וי"ז וי"ז וי"ז
ויאסף אל עמיו לפ"ק תנצבה (תקכ"ג)

ר' משה שניאור

בא עה"ח על כתב חרם בתוך שאר נכבדי הצדה בעיר דובנא לבלי ליסר (3)
חברות חדשות, נוסף על הישנות נכתב יום י"ט מנחם אב תקכ"א (1)

הג"מ מוה' צבי הירש בר' אברהם

הנאמן מוה' צבי הירש אבד"ק לוקאבי, בנו של הרב מוה' אברהם פרנס
אחיו של הנאמן מוה' יעקב חיים אבד"ק עירנו נפטר פה, ואבן מצבתו תועק מרה
פ"נ מו' הרב המאור הגדול המפורסם המופלג
בתורה וחסידות עוסק תמיד, בתורה וביראת ד'
יוסם ולילה נ"י ע"ה פ"ה כ"ש מו' צבי הירש
בהמנוח הרב המפורסם המפסר אביר הרועים
מו' אברהם ז"ל ר"ח מלובלין פרנס הוועד דר"א
נפטר ביום א' כ"ד טבת תקכ"ו לפ"ק

ר' ראובן בר' ישעי'

איש תורני מופלג חריף וצנא מלא ספרא, כמתואר על מצבתו :
פה נטמן איש ממולח מהור קודש
אחיו אראלים במצוקים, ונשבה ארון הקודש
בקי בכל ים התלמוד והפוסקים וספרא וספרי מלא ונרא
הנמצא כזה ראה וקדוש
יאמר לו ה"ה המנוח הרבני המופלג
החריף מוה' ראובן בהמנוח הרבני
הספרא מו' ישעי' ז"ל מטורבין
נפטר עש"ק י"ט למנחם תקכ"ו
תנצבה

(1) העתקות מפנקסי דובנא, כהמליך לשנת תרנ"ג גליון 4

ר' שאול בר' חיים דוד

איש נכבד ונשוא פנים, ירא ד' באמת, כמתואר על מצבתו :
נ"פ בר"ח אלול תקכ"ח צנצנת המן
שמו טוב משמן טוב, מלא מצות כרמון
לחיי עולם הבא מוזן
ה' עוסק במו"מ באמונה
ה"ה מוה' שאול בהגיד המפורסם
הרבני חיים דוד זצ"ל
תנצב"ה

ר' חנוך זינדיץ

מתושבי עירנו, חיבר ס' „כוכבי נח" כולל מאמרי תכונה וקבלה, על צבאות
השמים, וביאורי ותר' אלעקסעניץ תקכ"ט (1)

ר' מאיר בר' נפתלי הירש

איש תורני, ומופלג, ראש ונגיד, ומצבתו תקינה ותאנה בשברון מתנים
ב"ח"ס"ד" ו"ב"א"מ"ת" ו"תמים לפ"ק (תקכ"ט)
באנחה ובשברון מתנים, דמוע ידסעו עינים
למאור ובא כשמש השוקעת בצהרים
ה"ה התורני המופלג הראש והנגיד
המפורסם מו' נפתלי הירש זצ"ל
נפטר במוצאי יו"ט תנצבה

ר' יצחק בר' צבי הירש

איש תורני נכבד, ירא ד' מרבים, כאשר תעיד מצבתו :
פ"נ ביום ב' אשר לא נאמר בו כי טוב
נאבד איש טוב יצחק יצא לו שם טוב
מיום הולדו עד יום מותו
כביאתו לו ולם בלא חטא, כן. ה' יציאתו
ה"ה הרבני המופלג הנגיד מו' יצחק זצ"ל
בהמופלג המפורסם מוה' צבי הירש
נפטר ז' טבת תקל"א לפ"ק תנצבה

ר' ברוך בר' משה יצחק

איש נכבד הונה בתורת ד' יומם ודילה, ומצבתו תקינה :
איש קדוש עובר עלינו
הוא ברוך וברוך שמו
הוגי בתורת ד' לילות וימים
כד עמלו ויגיע כפו
ה' ברוך, מעמו וטמו'
עמ' ה"ח הרבני המופלג
מו' ברוך בהרב מ'
משה יצחק ז"ל זאקווא
נפטר ב"ו כסליו תקל"א לפ"ק

ר' משה דיין בהגאון מ' מנ' מאניש

לפי דעת הגאון מוה' יוסף לעוונישטיין (1) הוא הגאון ר' מאניש סני נהור
שהובא בספר ארני פו, בהג"מ פנחס אבר"ק לבוב בהגאון מו' מאניש חתן רבינו
הש"ך הר' משה הנזכר נפטר בעירנו ואבן מצבתו תקינה :
עינינו יורדות דמע, על שנפטר הרב
המו' ומופלג בתורה וביראת אלקים
אשר שם שם לו חק ומשפט הדיין
מו' משה בהגאון מ' מנ' מאניש י"ג חשוון
תק"ד לפ"ק

ר' יצחק צבי הירש בר' שמואל זיינוויל

איש נכבד ונשוא פנים, בעל רוח נדיבה, כמתואר על מצבתו.
נפטר בשם טוב
שבת קודש כ"ג מנחם תקל"ה
(ציור צבי)
פה נטמן איש צדיק וישר
וכשר באמונתו
במשור הלך בימי נהייתו
צדקה וחסד עשה עד יום מותו
ה"ה המנוח התייר והרבני
מוה' יצחק צבי הירש במהר"ר
שמואל זיינוויל

ר' שאול ב"ר נחום ב"ר יו"ט ליפטאן

יליד ציומער, למדן מופלג, חריף ובקי, לא פסק פיסיה מנירסא ככתוב על מצבתו:

נפטר בש"ק י"ג מנחם

ונקבר יום א' תקל"ז

היסופר בקבר חסדיך

בכו בכו להולך

איש תם וישר בדרכי ד' הלך

לא מש מתוך אוהל של תורה

כל נעלם הוציא לאורה

הרבני המופלג החריף ובקי

מו' שאול בחר ד'

בהרבני המפורסם

מו' נחום בהקדוש והטהור

מוה' יו"ט ליפטאן מציומער הנצבה

ר' גוטמאן שתרדן

אחר מחברו החברה קדישא בעירנו חי בשנת תקמ"ב 1)

ר' נתן במוה' יצחק אייזיק

פרנס ומנהיג נדיב לב, כאשר נראה מעל מצבתו:

פ"נ איש פרנס ומנהיג ישר ונאמן

בנדיבים ה' לו שם וידים

כל מעשיו היו לשם שמים

גדר גדר ועומד בפהץ

ה' מת גבר ונערץ

ה"ה מוה' נתן במוה' יצחק אייזיק

נפטר כ"ג אייר שנת תקמ"ב לפ"ק

הנצבה

ר' יושע פאדק

איש תורנו נכבד, ראש העדה מוזכר בפנקס קובץ פסקים בדבר דין ודברים שה' לו בעניני העדה, עם הר' יונה בר' אברהם אצל הרב הגאון אבד"ק עירנו מוה' שאול מרגליות הפסד תנובר יצא מאושר מב"ד יום ג' אב תקמ"ב

ר' מאיר בהרב מוה' מרדכי דיין

בא עה"ח על פסק דין אחד, המובא בפנקס קובץ פסקים ביום ג' אב תקמ"ב

בצירוף

1) פנקס של הסדרה קדישא דף ר"ג

בצירוף הגאון אב"ד מוה' שאול,

ר' יודא מרובלין

איש נכבד, ראש עדתינו בא עה"ח על פסק דין אחד ביום ז' אב הובא בפנקס קובץ פסקים, בצירוף אבד"ק עירנו הגאון מוה' שאול מרגליות:

ר' בנימין ווארף בהרב ר' יעקב שלמה

יליד זאמישטין, הובא בפנקס קובץ פסקים, בדבר דין ודברים שה' לו, עם התורנו הראש מו' פנחס ר"י ר"ז אצל הגאון אב"ד ונ"ט בעירנו מוה' שאול ביום ה' ח' תמוז תקמ"ב:

ר' העשיל בהגאון אב"ד מקראקא

מוזכר בפנקס קובץ פסקים בדבר דין ודברים שה' לו עם הר' ארי' ליב בהרב אבד"ק שעבערשין בנידון שכירת חנות, בפסק דין בא עה"ח הגאון אבד"ק עירנו מוה' שאול מרגליות ביום י"ט אלול תקמ"ג

ר' ארי' ליב אבד"ק שעבערשין

אח"כ דיין בעירנו בא עה"ח על פסקים שונים בפנקס קובץ פסקים אשר בעירנו, ואחד מהם מיום כ"א מרחשוון תקמ"ג בצירוף הגאון אבד"ק עירנו מוה' שאול מרגליות

ר' מאיר ב"ר אברהם

איש נכבד ותורני, רב פעלים, בן הפרנס הרב מוה' אברהם אחיו של הגאון אבד"ק עירנו מוה' יעקב היים, ואחיו של הגאון מוה' צבי הירש אבד"ק לוקאבי נפטר בעירנו, ומצבתו תהנה נכאים:

פ נ

איש הישר בנדיבים

אשר הלך בדרך טובים

צדיק וישר

כל מעשיו עשה בכושר

ה"ה הרב המ' הגדול

מדברא דאמתיה

ביושר הגביר שולמנותיה

המפורסם בתורה וביראה

אשר הכנים בכרית ידיך (?)

ע"ה פ"ה מוה' מאיר בהרב

איש פרנס ומנהיג מנן ה' לדורו
מוה' אברהם נפטר בש"ק כ"ו תמוז
תקמ"ג לפ"ק

ר' משולם זלמן בהגאון מוה' יוסף אבר"ק בריסק'

אברך נכבד חריף ומופלג בתורה, שלשלת היוחסין, כאשר תגיד לנו מצבתו:
פ"נ

נפטר ח' אדר תקמ"ו לפ"ק

ונגנו זרע הקודש

שלשלת היוחסין

מנוע ישישים

עלה יעלה ביישיבה של מעלה

ה"ה האברך הרבני המופלג

בתורה מוה' משולם זלמן

בהגאון מוה' יוסף אב"ד ור"מ דק"ק בריסק

ר' מנחם מנצח בהמנוח אורי' פייבל

מופלג בתורה, רב פעלים ממשפחה נכבדה וערה המצבה

נפטר כ"ו אייר תקמ"ז לפ"ק

איש גבור חיל ורב פעלים

בר אבהו ובר אורין ירא ושלם

חסד ואמת מן יצרנהו,

שמו נודע בשערים,

ה"ה הרבני המופלג המפורסם

לשבת מהו' מנחם מנצח בהמנוח

מוה' אורי' פייבל ז"ל,

ר' אברהם משה אלימלך במ' יצחק

מטיף לקחו דברים, עוסק בתורה, יומם וליילה, בא עה"ח באישור שטר ציואה
של דר' יעקב אברהם בר' יצחק קאצענעלענבויען פ"ה אשר הקדיש סכום כסף
מהכנסת ביתו מדי שנה בשנה, לטובת החברה "נר תמיד" אשר לביהכנ"ס של הר'
צבי הירש בר' משה דאקטארש (1) נפטר בעירו ומצבתו תקון:
פ"נ

ימת אטמלך איש נאמה * נאום

במעשיו טובים, וה' עוסק בתורה יומם ולי

הוא

(1) פ"ק ביהכנ"ס ר' צבי הירש בר' משה דאקטארש דף י"א
(* כמו נאמי נאום וסמירו כיווד כהא. (הערת רש"י רז"ט ז"ל)

הוא הרובר לישרים
ה"ה הרב המופלג החסיד מ'
אברהם משה אטמלך
במ' יצחק נפטר ט"ו . . . תקמ"ח לפ"ק

הר' דוב בער בר' שמואל זיינוויר

רופא מומחה חכם הכולל, ירא ד', הרבין תורה ברבים, בעל לב טוב
ורוח נדיבה, עושה צדקה וחסד עם אחיו, בא עה"ח הרבה פעמים בפנקס של
ביהכנ"ס מוה' צבי הירש בר' משה דאקטארש, ומהם על החרים שהוכרו בביהכנ"ס
מטעם הרב הגאון אבר"ק עירנו הר' שאל מרגליות ז"ל, דבלי דקבוע מנינים בכת'
יחידים להתפלל, נפטר בעירו, ומצבתו תשא נהי, ותהנה נכאים:

תקמ"ח לפ"ק פ"נ

הרב הגדול בתורה, חכם הכולל, רופא מומחה

וירא את ה' מרבים, המפורסם דשם ולתהלה

מו' דוב בער בהרב המופלג מוה' שמואל זיינוויר ז"ל

סק"ק ואמושטיץ נפטר ונקבר עש"ק ט"ו שבט תנצבה.

דבש והלב תחת לשון חכמים

למתקן לו רגבי נחל ואבנים מפולמים

באה שמש צדקו שורחה בכל אקלי'

בתורה נטע נטועים ויעש לו מטעמים

עלה למרום השנון כמושכל' דסתמים

רורף צדקה כמוהו ימצא חיי עולמים

ר' יעקב בר' בנימין וואדף דיין

הרבין תורה ברבים, העמיד תלמידים הרבה, ועל מצבתו חרותה לאמר:

נפטר ר"ח אייר תקנ"א לפ"ק תנצבה

פה נטמן ארון הקודש

ממולח מהור קודש

מלא וגדוש

העמיד תלמידים הרבה

הרבין תורה בישראל

הרבני המופלג הדיין

מו' יעקב בהרבני הנגיד

מו' בנימין וואדף ז"ל

ר' זכרי' מענדיל בר' מעביל דיין

בא עה"ח על תקנות, ופסקים שונים, בפנקס ביהכנ"ס של הר' צבי הירש בר'
משה

משה דאקטארש, בשם זכר' מענדיל מלובלין נפטר בעירנו ומצבתו תקון :

נפטר כ"ד שבט תקנ"ד לפ"ק

פ"נ ארון הקודש

ממולח מהור קודש

מלא וגדוש

ה"ה הרבני המופלא הדיין

מו' זכר' מענדיל בהרב המאה"ג

מ' דוד תנצבה

ר' מאיר ב"ר א. פישל

ספרא ודיינא בפה עירנו בא עה"ח על פסק דין אחד מיום כ"ט כסליו תקנו בפנקס ביהכנ"ס של הר' צבי הירש בר' משה דאקטארש

ר' מנשה בר' יצחק דיין

בא עה"ח על תקנות וענינים שונים בפנקס ביהכנ"ס שר הר' צבי הירש בר' משה דאקטארש נפטר בעירנו מ"ו אלול תקס"ד (1)

ר' משה ר"ה

איש תורנו ומופלג כל ימיו עסק בתורה, ירא ד' מרבים, ומצבתו תיילל :

נפטר ביום ש"ק י"ד סיון תקס"א לפ"ק

פ"נ משה עמר ד', שעבר ד' מאהבה

כל ימיו (עסק) בתורה

ובמצות והי' עניו מאיד ולא מש מאוה"ל של תורה,

ונפטר בשם טוב ה"ה הרבני, המופלא הישיש

המנהיג, הנגיד המפורסם איש ירא ד' מרבים

כמוהר"ר משה ר"ה ר"א רמ"ד ו"ל תנצבה

ר' סעדי' בהרב מ' יהודה ליב משקלאו

בעד לב טוב ורוח נדיבה, שר ונגיד, שלשלת היוחסין בא עה"ח על כתב

החרם שהוכרז בביהכנ"ס מהרש"ל ו"ל, לבלי קבוע מנינים להתפלל בכתי

יחידים בפקודת הגאון מוה' שאול אב"ד בעירנו (2) ומצבתו במר תכבה :

פ"נ יום א' י"ג טבת תקס"א

היום נפד שר ונגיד בישראל, אשר פור נתן לאביונים

ועזרתו עומדת לעד, אשר שמו נודע בשערים

אביר הרועים

ה"ה

(1) רבימה (נפטר ר"ס 2) פנקס ביהכנ"ס ר' צבי הירש בר"מ דאקטאר

ה"ה הרבני המופלג הנביר שלשלת היוחסין

מ' סעדי' בהרב המפורסם מ' יהודה ליב משקלאו

חתן הרב המופלג המפורסם מו' שמשון רוזנר

הדיין מוה' משה בתר' אליקים

באשר תגיד לנו מצבתו

נפטר ח' שבט תקס"א לפ"ק

פ"נ

ארון הקודש

ממולח מהור קודש

מלא וגדוש ויושב אוה"ל

באוה"ל של תורה ה"ה הרבני

המופלג בתורה וביראה

הדיין מוה' משה במוה'

אליקים ו' תנצבה

הר' דוב בער בר' בצלאל כ"ץ שתדלן

נפטר בעירנו מ"ו אדר שני תקס"ב (1)

ר' משה בהגאון ר' אליהו

מופלג בתורה, חיבר כמה ספרים, כאשר תעיד מצבתו

נפטר י"ח חשוון תקס"ד לפ"ק

פ"נ הרב המופלג המושלם

שחבר כמה ספרים

ה"ה מוה' משה בהרב הגאון

המפורסם מ' אליהו ז"ל

בעל מחבר ספר יד אליהו

שנסע לארץ הקדושה תו"כ"ב

ר' אפרים פישל

בן הגאון ארי' ליב בהגאון צבי הירש דאלבערשטארט, רבו של הגאון

המובהק מהר"ם ברב"י שקיל ומר' עם הגאון בעל טורי טהרה, גם מביאו בספרו

צלעות הבית אשר לו סי' ה' וז' בסוף דבריו : נ"ל להקל בתנאי שיסכום הגאון

מוה' הירש אבד"ק האלבערשטארט (2) הגאון מוה' אפרים פישל הנזכר בא הרבה

פעמים עה"ה בפנקס קובץ פסקים, בצירוף הגאון אב"ד מוה' שאול מרגליות, על

פסק

(1) רשימה הנפטר (2) ט"ז סיון תש"נ סד"ק י"ט חית

פסק מיום י"ד אייר תקמ"ב ג' אייר תקמ"ב, ד' אב תקמ"ב ז' אב תקמ"ב, ו
אב תקמ"ב, ועוד הרבה פעמים, לפעמים בשם ר' אפרים פישל סתם. לפעמים בשם
אפרים פישל בר' ארי' ל"ב, גם בא עה"ח בדבר החרם אשר הוכרו בפקודת הגאון
אבר"ק עירנו מוה' שאול מרגליות, לבלי לקבוע מנינים בבתי יחידים להתפלל (1) נפטר
בעירנו ומצבתו תשא נהי :

נפטר ט' אדר ראשון תקס"ה
פה נטמן ארון הקודש
ממולח טהור קודש מלא וגדוש
הרבני המופלא הריין מוה' אפרים פישל
בהגאון ארי' ליב בהגאון אמתי
מו' צבי הירש אבר"ק האלבערשטאדט והמדינ'ך

מרדכי בהר' בנימין

איש מופלא בתורה וביראה כאשר נראה מעל מצבתו
נפטר ז' אדר תקס"ו לפ"ק
פ"ג
איש צדיק וישר יושב אוהל
באוהל של תורה יומם וליילה
ה"ה הרבני המופלא בתו' וביראה
מוה' מרדכי בהרבני המפורסם
מ' בנימין ז' וואלף תנצבה

נחמן במהר' צבי הירש דיין בעירנו

כאשר תעיד מצבתו

נפטר יום א' ח' סיון תקס"ו לפ"ק
פ"ג ארון הקודש
ממולח טהור קודש
מלא וגדוש
לא מש מתוך של אוהל של תורה והלכה
יומם וליל
הרבני המופל' בתורה וביראה
דיין ט' נחמן במ' צבי הירש

ר' משה דאקטאר מזאמינ' ש"ש

נפטר בעירנו כ"ד אדר תקס"ו (2)

(1) פנקס זיכרון ר' צבי הירש בר' משה דאקטאר (2) רשימת הנפטרים

ר' אבנדר בר מרדכי

מופלג בתורה, ומצבתו תקין :
נפטר בשמיני עצרת תקס"ו לפ"ק
פ"ג איש ירא שמים
המופלג בתורה
ה"ה הרבני החריף
מוה' אבנדר בהרבני מ' מרדכי
זצ"ל תנצבה

הבחור המפואר יוסף

בנו של ר' שמעון דאקטאר מקראקא נפטר בעירנו ד' ר"ח אלול תקס"ו (1)

ר' משה שמואל שמעלקי בר' יהודה ליב

אברך מופלג בתורה, ירא וחסד, מת בדמי ימיו, ועל מצבתו תרותה לאמור :
נפטר בש"ק ט' סיון תקס"ח לפ"ק
פ"ג
יומת משה שמואל
עבד ד' האברך ה"ה נפטר
בקוצר ימיו הרבני המופ'
היראד' מרבים השנים החסיד'
מוה' משה שמואל שמעלקי,
זללה"ה בהרב המאה"ג
החסיד המפורסם מ' יהודה
ליב אב"ד דק"ק זאוויחואסט
תנצבה

ר' אפרים פישל דיין

בן הגביר המפורסם והנדיב מוה' אלכסנדר דורקש מגזע היחס בא עה"ח בפנקס
קובץ פסקים על הרבה פסקים, בצירוף הגאון אבר"ק עירנו מוה' שאול מרגליות ו"ל,
גם חתם עצמו על הכרוז אשר הוכרו באיסור חרם לבלי קבוע מנינים להתפלל בבתי
יחידים בפקודת הגאון אבר"ק עירנו (2) נפטר בעירנו ומצבתו תשא נהי,
נפטר יום ב' כ"א סיון תקס"ט לפ"ק
פה נטמן הרב המופלג אביר הדויעים
מיחוס' ארי' אשר הורה ודן עמו ב"י
להורות לעם ד' דרכי ד'

ולא

(1) רשימת הנפטרים (2) פנקס זיכרון ר' צבי הירש בר' משה דאקטאר

ולא מִשׁ מִתּוֹךְ אוֹהֵל שֶׁל תּוֹרָה
וּנְתַבֵּקֶשׁ בִּישׁוּבָהּ שֶׁל מַעֲלָה
וּשְׁמוֹ נִדְרָע בִּשְׁעָרִים הַמַּצְוִינִים בַּהֲלַכָּה
מֵ' אִפְרִים פִּישֵׁל בַּהֲגִבּוֹר הַנְּדִיב
הַמְּפֹרָסִם מוֹה' אֶלְכָּסְנֵדֶר רוֹרְקֶשׁ
חָתָן הָרֶב הַגָּאֹן הַמּוֹפְלֵג הַחֲסִיד ,
מֵ' אֶרֶ' לִיב אֲבִ"ד וִר"מ דִּק"ק טַארְנִיגְרַאד תִּנְצֵבֶת

ר' אברהם בן להרבי מלובלין

יֵרָא וְחָרֵר לְדַבֵּר ד', עֶסֶק בְּתוֹרָה נִמְסָף בַּעֲדֵנוּ בִּאֲבוֹ כְּכֹהֵב עַל מִצְבֵּהוּ ,
נִפְטָר עִ"כ תִּק"ע לִפ"ק
פ"נ הוּא אֲבִרָהּ אִשֶּׁר הֵלֵךְ בַּעֲדָקוֹ בִּישְׁרוֹ וּבְתוֹמָתוֹ
מַעֲוֵד עַד הַיּוֹם אִשֶּׁר נִלְקַח מֵאַהֲנוּ
רַךְ בִּשְׁנִים זִמָּן ב' יוֹבֵר
וַיֵּנֶע וְעַמֵּל בְּתוֹרָה
לְמִצּוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים תִּנְצֵבֶת
ח"נ הֶרְבֵּנִי מו' הַנְּעִים הַמְּנוּחַ
מוֹה' אֲבִרָהּ וְלֵלָה"ה בֶּן לֹאֲדוֹנָנִי
הַגָּאֹן פֶּאֶר זִנּוֹר וּמוֹפֶת הַדּוֹר
מוֹה' יַעֲקֹב יִצְחָק הַלּוֹי הוֹרּוּיִין שִׁיע"ע וְלִנ"ג

ר' משה בר' אלעזר דיין

מוֹפְלֵג בְּתוֹרָה , וּבִירָאָה , מְדִינָה קֹהֵלֶתָנוּ , נִפְטָר בַּעֲדֵנוּ וּמִצְבֵּתוֹ תִּהְיֶה נִכְאִים :
מֹשֶׁה עָלָה לְמָרוֹם נָהִי וְהִגִּה נְרִים
עַל הָאֵי שׁוֹפְרָא דְבָלִי בַּעֲפָרִים
דִּינוּ לְבוֹקֶר מִשְׁפַּט חָקֵר בַּהֲרִים
אוֹי וְאֲבוֹי מִסְפָּד וּשְׁבָרִים
זִמְרָר עַל הָאֵי דִּנְקֵבֶר
בְּמִבְחָר הַקְּבָרִים
ה"ה הֶרְבֵּנִי הַמּוֹפְלֵג הַדִּיִּין
מו' מֹשֶׁה בִּמ' אֶלְעִזָּר נִפְטָר י"ד אֲדָר תִּק"ע

ר' יקותיאל זלמן בר' אלעזר

אִישׁ נִכְבָּד יִשְׂרָאֵל הוֹלֵךְ כְּמִתּוֹאֵר עַל מִצְבֵּתוֹ :
פ"נ
זָכְרוּ דִּפְאָר

מַעֲשִׂי

מַעֲשִׂי נְעִימִים
מֵת ז"ל לִפ"ק תּוֹרַת ה' לומ'
ה"ה הֶרְבֵּנִי הַנְּגִיד מו'
יִקוֹתִיאֵל זִלְמָן זצ"ל
בְּמוֹה' אֶלְעִזָּר ז"ל
נִפְטָר ט"ו שְׁבַט תִּק"ע לִפ"ק תִּנְצֵבֶת

ר' מרדכי דיין

בִּר' דוד מַעֲבִיל , עֶסֶק כָּל יְמֵי חַדְשׁוֹ בְּתוֹרָה , הָעֵמִיד תַּלְמִידִים הֶרְבֵּה , כֹּאשֶׁר
תִּעֲוֵד מִצְבֵּתוֹ :

פ"נ
אִישׁ צָדִיק וְיֹשֵׁר
יּוֹשֵׁב כָּל יְמָיו
בְּאוֹהֵל שֶׁל תּוֹרָה
וְהָעֵמִיד תַּלְמִידֵי הֶרְבֵּה
הֶרְבֵּנִי הַמּו' הַדִּיִּין
מו' מֶרְדֵּכִי בִּמּו' דוד מַעֲבִיל כ"ץ
נִפְטָר כ"ד בַּחֹדֶשׁ אִיִּיר
תִּקְע"א לִפ"ק תִּנְצֵבֶת

ר' צבי הירש בר' משה

בֹּא עַה"ח עַל כְּתָב הַחֶרֶם שֶׁהוֹכְרוּ בְּכִיחַכְנ"ס הַגְּדוֹלָה בַּעֲדֵנוּ בַּפְּקוּדָה הַגָּאֹן
מוֹה' יַעֲקֹב חַיִּים אֲבִרָהּ דִּקְהֵלֵתֵנוּ , לַחֲרִים אֶת אֱלֹהֵי הַנּוֹתָנִים דּוֹפִי , וְהַדּוּבָרִים סִרְיָה בְּהַגָּאֹן
מוֹה' יְהוֹנָתָן אִיבִישׁוּיִין בְּדַבֵּר הַקְּמִיעוֹת , הִכְרוּ הַנּוֹכַח הוֹכְרוּ בְּיוֹם מוֹ לַחֹדֶשׁ אִיִּיר תִּקְו"א
גַּם בֹּא עַה"ח עַל תִּקְנוֹת שׁוֹנוֹת בַּפְּנִקִּס בִּיחַכְנ"ס מֵהַרָּם ז"ל נִפְטָר בַּעֲדֵנוּ וּמִצְבֵּתוֹ תִּקּוֹנָן :
תִּקְע"א לִפ"ק
פ"נ אִישׁ תָּמִים בְּמַעֲשָׂיו וְיֹשֵׁר
מוֹה' צְבִי הִירֶשׁ בִּמּוֹה'
מֹשֶׁה בִּר' ה"א נִפְטָר
בְּיוֹם ה' ב' אֱלֹהֵי תִנְצֵבֶת

ר' אליהו בר' מנחם מענדל

מוֹפְלֵג בְּתוֹרָה וּבִירָאָה , הָעֵמִיד תַּלְמִידִים הֶרְבֵּה , לֹא פֶסֶק פִּימִיָּה מְגִירָסָא
זְעֵדָה מִצְבֵּתוֹ :

נִפְטָר כ"ז חֲשׁוֹן תִּקְע"ב לִפ"ק
פ"נ אִישׁ תָּמִים בְּמַעֲשָׂיו ה"ה הֶרְבֵּנִי
הַמּוֹפְלֵג בְּתוֹרָה וּבִירָאָה

לֹא

לא פסק פיסיה מגירסא
והעמיד תלמידים הרבה
מוה' אליהו בהרבני מנחם מענדיל ז"ל הנצבה

ר' אפרים זלמן

למון מופלג, וחרף ובקי, דיין (1) בעירנו *) בן הרב הגאון מוה' יוסף בעהמ"ה
ספר תבנית אות יוסף, ראיתי העתקה מכתב היחס של הרב מוה' אפרים ז"ל הנזכר
(2) מצאתי לנכון להעתיק מקצתה וזה לשונה: אני אפרים זלמן בן הגאון הגדול מוה'
יוסף בעהמ"ה ספר תבנית אות יוסף נכד הגאון המפורסם אבגדור אבד"ק חענמשין,
בן הגאון המפורסם מוה' מנחם מענדיל אבד"ק קורמשין בן הגאון מופת הדור אשר עשה
משה אבד"ק טארניגראד בן הגאון המפורסם בכל קצוי תבל מופת הדור אשר עשה
כמה ספרים בחייו מוה' מענדיל מרגליות, אבד"ק פרעמסלא והי' לו בת נשיאה
להגאון מוה' יצחק אבד"ק פון, וילדה לו ממנו בן הגאון המפורסם מוה' נפתלי ב"ץ,
ובי' עד כאן העתקתי השתלשלות יחסו בדרך ישרה, אולם השתלשלות
יחסו למעלה בקודש סובב הולך הוא בשלבים ובמעלות סבוכים ומסובכים,
אשר רגלי הקורא יתעה בהן לא מצאתי לנכון להעתיק, למרות עשרו והוגו הרב של
הר' אפרים זלמן הנזכר, כפי דברי נכדיו החיים אתנו כהיום, הרבה לעסוק בתורה
ועזב את עסקיו, בא עה"ח הרבה פעמים בפנקס ביהכנ"ס של ר' צבי הירש בר'
משה דאקטארש על תקנות שונות ובתוכן על כתב החרם אשר הוכרו מטעם הגאון
אב"ד דקהלתינו מוה' שאול מרגליות ז"ל, לבלי לקבוע מנינים בכתי יחידים להפלה
נפטר בעירנו בשנת השמונים ושתים לימי חייו ומצבתו תלביש קדרות ותאביל:

נפטר ביום ג' אדר שני תקע"ג לפ"ק
פ"ג ישמחו (השמים) והארץ תאביל
כי לקח מאתה נור תפאר'
ה"ה רב ההרף ירא ד' מנוער
"תורה וגדולה" יחד במחברת
בנן של קדושים, הישיש מוה'
אפרים זלמן ז"ל
בהרב הגאון המפורסם בעהמ"ה
תבנית אות יוסף ולה"ה
ויעל על כנפי (יונה) השמימה
בשנת שמונים ושנים לחיי הפארתו הנצבה,

ר' משה בר' אברהם דיין

מופלג בתורה, הרבה צלול בים התלמוד, מצוין בהלכה, כמתואר על מצבתו:
נפטר כ"ג אייר תקע"ד לפ"ק

(1) נשימת הנפטר (2) נאמר נדע נס' עשיר כלי הפוסק נא' עליו כס דיין של"עמ"ל"פ*
(3) חלל שטר נשרי מוה' ז'מן ניסעניס נכדו מזה חמו הנקרא על שמו

דיין המצוין בהלכה
אשרי שלו ככה
שם הליכות עולם לו
עשר ידות בש"ס וכפוכים
למאורו צפונים ידיו הרות
הרבני מו' משה כמ' אברהם ז"ל הנצבה

הקדוש מוה' יעקב יצחק הלוי הורוויץ

(הנקרא הרבי מלובלין (1))

מאור גדול הלמיד האשל הגדול הגאון אלקי דוב בער המגיד ממעוריש ותלמוד הרב
הגדול עיר וקדוש מהר' אלימלך מליענעסק, הרב הגדול והקדוש הר' יעקב יצחק הלוי הנ"ל
רבים הלכו לאורו, ומגדולי תלמידיו (א) ה"ה הגאון הקדוש עוקר הרים מוה' יעקב יצחק
נודע בשמו ה"ק, (היהודי מפשיסחא) (ב) הרב הגדול דוד מליעליב זצ"ל (ג) הרב הגדול
מוה' שמואל מקארוב זצ"ל (ד) הגאון הקדוש מוה' ישעי' זצ"ל אבד"ק פרשעבורז (ה) הרב
הגדול מוה' קלונימוס קלמן בר' אהרן עפשטיין זצ"ל מקראקא בעהמ"ס ס' מאור ושמש
על התורה (ו) הרב הגדול מוה' שמחה בונם זצ"ל מפשיסחא, (ז) הגאון הקדוש מוה'
אלעזר הלוי הורוויץ אבד"ק טארניגראד בעהמ"ס ס' נעם מגדים ואמרות מהורות
(ח) הרב הגדול מוה' צבי הירש מוידנישוב בעהמ"ס עמרת צבי פירוש על הוזהר,
ועוד חיבורים אחריו הקדוש מוה' סמבריר בעהמ"ס ס' תפלה למשה (ט) הגאון הקדוש
מוה' מאיר הלוי זצ"ל אבד"ק סטאבניץ ודק"ק אפטא בעהמ"ס ס' אור לשמים (י) הגאון
הקדוש עוקר הרים מוה' יעקב צבי זצ"ל אבד"ק דינוב בעהמ"ס ס' מלא הרועים
(יא) הגאון הקדוש ר' יעקב שמעון זצ"ל מק"ק ועדחוב הנודע בשם "ר' שמעון דייטשי"
(יב) הגאון החסיד ר' נפתלי צבי הורוויץ זצ"ל אבד"ק ראפשיץ (יג) הגאון הקדוש מוה' משה
טייטלבוים זצ"ל אבד"ק אוהל בעהמ"ס ס' ישמח משה (יד) הגאון הקדוש מוה' יצחק
משה עזריאל זצ"ל אבד"ק בעליץ וק"ק ביחאווי ואנפיה (טו) הגאון הקדוש מוה' צבי
אלמלך זצ"ל אבד"ק דינוב בעהמ"ס ס' בני יששכר ועד חיבורים (טז) הרב הגדול
מוה' נחמ' זצ"ל אבד"ק יופאף (יז) הגאון הקדוש מוה' שמעון זצ"ל אבד"ק דאמברל
וק"ק יערסלוב בעהמ"ס ס' נחלת שמעון (יח) הרב הגדול מוה' יוסף קעניס זצ"ל אבד"ק
יאנוב הרב הגאון הר' יעקב יצחק הלוי הנזכר, חיבר שלשה ספרים ואלה הם:
דברי אמת זאת זכרון זאת, נפטר בעירנו, ועדה המצבה:

עדה המצבה הזאת, כצבת קודש קדושת רבינו
נאון עזיני' מאור עינינו חמדת לבבינו
וכל בית ישראל יבנו כי השך אור בעדיני
ביו' שריפת בית אלקינו
הוא יום פטירת איש קדוש המקין
פאר הדור מו' כבוד הרב החסיד
המפורט' בכל קצוי ארץ מוה' יעקב יצחק

ברב

(1) תולדתו סתקתו אות בלות מהס' סה"ג ס"ה דף נ"ה

בהרב מוה' אברהם אליעזר הלוי הורוויץ
וצוק"ל אשר רבים השיב מעין
ורבים הלכו לאורו
ראו ושמחו בני דורו
ושמחה נהפך ליגון ביום המר
מ' אב שנת ארץ ר"ע"ש"ה" לפ"ק (תקעה)

ר' אהרן בר' הלל הלוי דיין

מופלג בתורה וביראה, כמתואר על מצבתו :
נפטר טוב אדר תקע"ו לפ"ק
אב בחבמה בתורת אלהי חיים
הורה דרך משפט ליהודים ואפרים
רץ כצבי לעשות רצון אביו שבשמים
נאה היה מצות בוראו מקיים
ה"ה המופלג בתורה וביראה מ' אהרן במוה' הלל הלוי
וצ"ל שלא פסק פימיה מנירסא בוקר וצהרים
ועובד מאהבה למלך חי וקיים
בזכותו מהרה יבנה ירושלים
תנצבה

ר' מרדכי בר' יהודה

איש נכבד ונשוא פנים, שפל רוח, ממשפחה רמה, ממשפחת ראפפורט
המפורסמת עוסק בצרכי הציבור, כאשר נמצאחו בכל פעם בא עה"ח על תקנות
העדה השונות, ובתוכם גם על כתב החרם אשר הוכרז בפקודת הגאון אבר"ק עירנו
מוה' שאול מרגליות ז"ל, לבלי לקבוע מנינים בבתי יחידים לתפלה { נפטר בעירנו
מצבתו תקונן :

נפטר ביום ג' י"ג ניסן תקע"ו לפ"ק
פ"נ איש ישר ובשר שפל בך
עניו ולא מחזיק טובותי לנפשי
ה"ה הרבני מוה"ר מרדכי בהמנוח
מ' יהודה זללה"ה נצר מטע'
כנוע וישישים
נין ונכד להגאון מוה' שמחה ראפופ'
זכותם יחופף עליו, וימליצו טוב בערו
תנצבה

{ פנקס ביהמ"ס ר' לבי הורש בר' משה דלקטא-ש

ר' יעקלי גר צדק

נפטר יום ד' ח' אלול תקע"ח (רשימת הנפטרים)

ר' ארי' ליב אברהם

בן הרב הגאון מוה' שאול הלוי אבר"ק זסלב, וזה לשון מצבתו :
נפטר ג' טבת תקע"ט לפ"ק
פ"נ איש תם וישר וירא אלקים
ה"ה הרבני ארי' ליביש אברהם
בהרב הגאון מוה' שאול הלוי
יב"ק זסלב תנצבה

ר' ארי' ליב

בן הרב המגיד מוה' אברהם פשה אלימלך, מופלג בתורה תורתו אומנתו כאשר
תגיד לנו מצבתו :

איש תמים כמעשיו בר אבהן
בר אורין ויושב (ב) אוהל
של תורה ה"ה הרבני
מוה' ארי' ליב בהמנוח
הרב המגיד מוה' אברהם משה
אלמלך זל"ה תנצבה

ר' יהושע בר' מוזארשוי

„חתן בן הרב הגאון" מי חי' הרב הגאון הנזכר בהמצבה ? לא נדע כאשר נראה
הי' מופלג בתורה ומושלם ומצאתו תקונן :

נפטר יום ג' ו' שבט תקפ"א
בדמי ימיו ושנותיו נאסף למנוח'
לא השאיר אחריו זרע לברכה
הרבני המופלג ומושלם
ודר עם אל
מוה' יהושע בהגביר מהר"י
מוזארשוי חתן בן הרב הגאון'
השובב בצדו תחופף עליו כבודו תנצבה

הר' יצחק נתן נטע במ' משה פריץ

פרנס ומנהיג בעל לב טוב כאשר תגיד לנו מצבתו

נפטר יום ג' כ"ח שבט תקפ"ב
פ"נ איש
יקר ערך מאצילי ארץ
צדקו פעל בקרב הארץ
הנן דל השביע נפש נענה
קהל ועדה נהל באמונה
נתן אוכל למכביר
נמנע אשל לאורח עובר
צדיק בתומו התהלך ונקרא
בשם מ' יצחק נתן נטע
במוה' משה פרץ וצ"ל
שנת רחק ממנו מנחם לפ"ק
הנצבה . (תקפב)

ר' מרדכי זיסקינד

מו"צ בפה עירנו בא עה"ח בשנת תקפ"ד על פסק דין אחד בדבר מו"ת שהי'
למתפללי ביהכנ"ס של הר' צבי הירש בר' משה דאקמארש על אחד משכניהם (1)

מאיר בהר' מרדכי

במשפחת תו"ש כאשר תעיד מצבתו

פה
מנוחת איש יקר רוח
אל מקומו שואף זורח
ידיו יסרו חבורי תורה רוחו קובץ סדורי מורה
ה"ה הרב חסיני חריף ובקי
המפורסם מ' מאיר במוה' מרדכי
ממשפחת הגאון בעהמ"ח תו"ש
ז"ה מ"א א"ר ע"י צ"ח ח"כמים
בהלכה לפ"ק נפטר יום
כ"א מרחשוון תקפ"ג

ר' יהושע העשיר

בן הרב הגדול מ' שלמה אבר"ק קורב , מופלג ומפורסם מנוע היחס כאשר
תעיד מצבתו :

ת"הא נ"פשו צ"דורה ב"צורר ה"חיים" לפ"ק
ביום עשרה בטבת תקפ"ז לפ"ק

(1) פנקס ניהג"ס ר' צבי הירש בר' משה דאקמארש

פ"נ הרבני המופלג המפורסם
הישיש ספיר נורתו מראש צורים
ממחצבתו נצר מגוע קדושים
מטעתו כבוד שמו הפארתו
מוה' יהושע העשירי וללה'ה
אבר"ק קורב
ומצד אמו נכד הגאון האמתי
רבן שו" כל בני הגולה מוה'
יהושע העשירי אבר"ק קראקא
הנקרא בפי כל רבי רב העשירי ז"ל
זכותו יגן עלינו בעד כל שאריות ישראל
עד ובא לציון גואל

ר' צבי הירש

המאוה"נ אבר"ק דובענקי בהרב מוה' שלמה הכהן מגוע היחס ומצבתו תקונן :

נפטר כ"ו ניסן תקפ"ח לפ"ק
פ"נ איש נבר מהור , מרגניתא טבא
אדרת הפארת
ענף עץ עבות
גאוני קדושי עליונים ה"ה הרב המאוה"נ הישיש
מ' צבי הירש וצ"ל אבר"ק דובענקי
בהרב מ' שלמה הכהן וצ"ל
נין ונכד הרב הגאון
מ' צבי הירש אבר"ק מהלברשטאדט
ראפורט הנצבה ,

הדיין מוה' נפתלי

בהרבני מוה' מרדכי לאנדוי , בא עה"ח בפנקס קובץ פסקים גם בהפנקס של
החברה קדישא בעירנו נפטר בעירנו ועל מצבתו כתוב :

נפטר כ"ב חשוון תקפ"ז
פ"נ הרבני המופלג הדיין
המפורסם מוה' נפתלי הלוי לאנדא
ז"ל בן הרב הגאון מו' מרדכי
זסקינד ז"ל נכד הרב הגאון
מוה' יעקב מלוברמוב הנצבה

ר' אליעזר משה

בהרבני המופלג מוה' יעקב קאפיל , מופלג בתורה , וביראת שמים , בעל מדות
נעלות

נעלות כאשר תגיד לנו מצבתו :

נפטר י"ט אלול שנת תקפ"ח לפ"ק
פ"נ איך נפלת מעשים ה' ל' בן שחר
נשע נעמן בתורת ד' בחור
מופלג בתורה וביראת שמים
במירות נוראות מוכתר
בראשית ימיו נקרא לאור באור החיים
בי"ט אלול עלה
לשמים מעונה
כשנת חמש מאות ושמונים ושמונה
הוא הרבני המופלג מוה' אלעזר משה
בהרבני המופלג מ' יעקב קאפיל
נכד אדו"מ הרב הקדוש מ'
יעקב יצחק הלוי הורוויץ הנצבה

ר' ישראל איסר

בהרבני מוה' ישראל איסר אב"ד ומ"צ בק"ק פרצוב, רב גאון ומפורסם
לרבי'ן תורה ברבים, אשר שרתו בצמא את דבריו ועדה המצבה :

נפטר ח' תשרי שנת תקפ"ח לפ"ק
פ"נ איש תם וישר ירא אלקים
הוא הרב הגאון חריף ושנין
שמו נודע בשערים המפורסמים
מחדש חידושים נפלאים בש"ס ובפוסקים
והעמיד תלמידים הגונים
בישראל כבוד שמו מפוארים בין אדירים
ולשבתו אין להגיד מוה' ישראל איסר
בהרבני מ' ישראל איסר
אב"ד ומ"צ בק"ק פרצוב הנצבה,

ר' נפתלי הירץ דיין

בר' אפרים פישל זסקינד איש נכבד וישר כמתואר על מצבתו :

נפטר יום ד' כ"ו אדר תקפ"ח לפ"ק
פ"נ איש תם וישר חתן הרב מטאמאזאו
מנוע ישרים ה' עיכר ד' בתמימים
מ' נפתלי הירץ בן הדין מוה' אפרים
פישל זסקינד זצ"ל
ממשפחת דוקריש מלובלין

חתן

חתן הרב אב"ד מטארניגראד הנצבה

הר' יונה יצחק בר' מאיר

מנוע היחס ועדה המצבה,

נפטר בשם טוב ה' טבת תקפ"ח לפ"ק
פ"נ
יגון ואנחה נתעוררו
הלבבות ליל צוחו
חרדו קרבות נאסף
איש ישר בא לו הפקודה
הלך בתומו כל ימיו מבטן ולידה
הרבני הישר מטע קדושים
נזר מנוע ישישים ח"ה מוהר"ר
יונה יצחק בהמנוח מאיר זצ"ל
שנת זכורם י"ג דל" ע"ד" מ"ש"כ"ב"תו"
י"ג דל"ה" דקץ הימין (תקפה)

ר' שאול אפרים פישל

בהגאון אבד"ק עירנו הר' עזריאל הלוי ז"ל ועדה המצבה,

נפטר ביום ש"ק י"ט אייר
נ"ק"ר" א"פ"ר"י"ס" דפ"ק שאול בחור ד'
דמוע חדמע עינו, מאנה הנחם נפשו
נפלה עמרת שאול אפרים מעוז ראשני
כי נשבה ארון הקודש ביום קדשו
ח"ה כבוד הרב המופלג בתורה וי"ש
שלם במעלות ובמדות נשגבות,
מתבנית היכל מחטבות
צדקה וחסד לו נשלבות
ענף עין עבות ק"ש מוה' שאול
אפרים פישל באמור' ה' הרב
הגאון אמתי מאור הגולה מוה'
עזריאל הלוי איש הורוויץ זצק"ל
אב"ד דפה ק"ק ליבלין הנצבה (תקפ"ח)

ר' תנחום דאקמאר

מתושבי עירנו נפטר יום א' כ"ג אדר תקפ"ח (1)

ר' עובדי' אשר יעקב

בתרבי המופלג החסיד מוה' שלום שבנא, ירא את ד' נויב לב ורוח על כל פני אחיו יבכר, נפטר בעירנו ומצבתו תאנח מרה :

תק"צ נפטר ביום ב' מרחשון
פ"ג כל השומע יאנח, ומאוד יגדל הבאב
באניב נעור ונאסף ירא ונדיב לב
ה"ה הרבני המופלג מוה' עובדי' אשר יעקב
בהמנוח הרבני המופלג החסיד מ' שלום
שבנא זצ"ל תנצבה

ר' אליעזר אשכנזי

מאור גדול חריף ובקי מילידי עירנו, ומבני נורעים לנו א' הרב הגדול הצדיק מתושבי ווילנא הנקרא ר' מאיר שיסקעס מהמיוחדים שבגדולי חסידיו הדור, ומרוב ענותנותו וצדקתו העלים את חכמתו בתורה, ולא התודע רק ליחידים מסגילות אוחיו, חותמו אמת, במסחרו, ובשבתו עם זקנים בשער, אמרותיו ספורים ומלותיו קצרים, מתבודד עם קונו ויורע את רביו, נבזה בעיניו, ומכבד את כל האדם מת בצום העשור בשנת תקצ"א 1) ב' הרב הגאון, צדיק מפורסם בדורו, מוה' שאול שיסקעס מחותנו של הגאון מוה' ארי' לייב אבד"ק פלאצק, כי בנו הגאון ר' אברהם שיסקעס הי' חתנו של הגאון מוה' ארי' לייב הנזכר 2)

הרב הדיין מוה' צבי

חתן הרב המגיד, נפטר י"ב ניסן תקצ"א 3)

הרבני הדיין מוה' זאב וואלף

מעיר לובריטוב נפטר כ"ט תמוז תקצ"א 4)

מאה השביעית

הגאון מוה' בעריש אשכנזי

אחרי נשאי משרת רב ואב"ד בעיר סלאנים, נתקבל בשנת תר"ד לאב"ד בעירנו הוא הי' רב תורנו מופלא בחריפות ובקיאיות, והשאר אחריו כתבים רבים בשו"ת וחידושים בסוגיות הש"ס, ומהם נדפס אחרי פטירתו ס' נודע בשערים ע"י אחיו הר' אברהם ארי' בווארשוי בשנת תר"ט, ועור שם מהדורא תנינא בחוספות

1) קרי' נאמס דף 256 2) שס"ג הדפס דף ס"א 3) רשימת הספרים, 4) שס

בות בשו"ת וחידושים עוד נדפס מחבוריו ע"י אחיו הנ"ל ספר "שערי ירושלים" כולל פירושים על תלמוד ירושלמי, הגהות וחידושים על כמה מסכת מתלמוד בבלי והר"ף (ווארשוי תקכ"ו) נפטר בעירנו לחמישים שנה לימי חייו 1) ומצבתו תקונן מרה :

לפרט לזכר עולם יהי' צדיק לפ"ק
פה ננו ארון הקודש ומנוחה המהירה
אביר הרועים רב הרבנים ושר התורה
עד קצה תבל ליהודים מאתו היתה אורה
כי כל רז לא אניס ליה עמי' שרי נהורא
לקבוע דין כהלכה באספקריא המאירה
סיני ועוקר הרים ומקרבן זה לזה בסכר
ה"ה הרב המאור הגאון האמתי
מוה' רוב בעריש זצ"ל אב"ד דפה ק"ק
לובלין בן הרב הגדול מוה' משה נ"י
נין ונכד לרב האי גאון בעל מחבר ס' חכם צבי
הלך לעולמו י"ד אדר תר"ב לפ"ק תנצבה,

הגאון מוה' יושע העשיל אשכנזי

אחרי מות הגאון מוה' בעריש אשכנזי, נתקבל לרב ואב"ד בעירנו הגאון מוה' יושע העשיל אשכנזי, ביום ד' חוד"מ סוכות תר"ג, וכהן פאר פה עירנו במשך ארבע עשרה שנה, הוא היה בן הגאון מוה' משולם זלמן שהי' ג"כ אב"ד בעירנו קודם הגאון מוה' בעריש אשכנזי, הגאון מוה' יושע העשיל הנזכר הרבה לפעול ולעשות בעד עדתו, וכל ימי חייו הקדיש לעהותי קהילתו ולא חשך מכל עמל ויגיעה נפשו להביא עור וצרי ומרפא לאחיו המדוכאים בעונו ובחוסר כל, ובחפצו להרים קרן עדתו, לא גרע עיניו מכל פרט ופרט מהענינים הרוחניים והחומריים של עדת מרעיתו ובהיותו מצוין בענוה יתירה, ביתו היה פתוח לרוחה תמיד לפני כל איש וקטמן כגדול מצאו עונג ושעשועים להיות מבעלי ביתו והיה נכבד ומפורסם כל כך בעירנו עד כי שמו יצא לתהלה ולתפארת גם בין אינסוף יהודים גם הרשות הכירה אותו לשוב, ותדע לחוקיר ערכו ופעלו ותכבדו באות כבוד, ותעשחו לאורח נכבד ובאשר התיר הקיסר המנוח אלכסנדר השני נ"ע הישיבה לחיבורים מחוץ מושבם דרש הגאון הנזכר דרוש נכבד באחד מימי השבוע לזכר היום הזה, והדרוש הנזכר תרגמו מתורגמן לשפת פולניא, במעמד שרי המדינה אשר היו בעת הדרוש בביתו דקהל, ומאוד מצא הדרוש חן בעיניהם אחרי הגאון הנזכר נשארו בכתובים בערך עשרה ספרים עד הדרוש והלכה אצל בנו של הגאון, התורני המופלג והחריף מוה' בנימין בהוראדני, ונשרפו בשריפת עיר גראדני *) לפני איות שנים גם נמצאו תשובותיו בהספר בגדו ישע נורע בשערים, הגאון הנזכר נתן הסכמתו למדפיסי הש"ס בווילנא אשר באו במחלוקת עם מדפיסי הש"ס בסלאוויטא, נפטר בעירנו, ובה תקונן אבן מצבתו

1) כנסת ישראל רש"י פין *) כן הניד הימים התורני והמופלג שלשלת סיוחסין ש"ס אל הגאון הנזכר מוה' שמעלקי כרדל נ"י

מצבתו ותועק בקול :

הוסרה המצנפת והרמה העטרה,
נכבה נר ישראל המנורה המהורה
במות אדומר הרב הגאון הגדול
בקי בחדרי תורה,
סבל המעלות שמנו חו"ל בראוי להיות השכינה
עליו שורה. אחת בו לא נעדרה
חכם עשיר ועשירי לעזרא
צדיק וחסיד ענותן במידה יתירה
לעמו ולערתו בכל ציקה וצרה
היה מנן ומחסה צינה וסוחרה
כקש"ת מוה' יושע העשיל זצ"ל
בן הגאון הצדיק המפורסם מו' משולם זלמן אשכנזי זצ"ל
וחתנא כבי נשיאה הגאון מוה' בנימין ברודא זצ"ל
אבד"ק חוראדני והנפיל בשנת תרנ"ג
נקרא לזובלין למלא מקום אבותיו
והופע עליו נהרה וביזם ה' אדר ראשון
שנת תרכ"ז נעלה ממנה, ופנה וזוה
הורה והדרה
תחי נפשו בצרור החיים צורה
מליץ טוב בעד שה פורה
כמו בהיות נפשו בנו עצורה

הגאון מוה' שניאור זלמן

בשנת תרכ"ח נתקבל הגאון מוה' שניאור זלמן שליט"א לאב"ד בעירנו חיבר ס'
תורת חכד על ד' חלקי ש"ע ובחודש אייר תרנ"ב עזב את עירנו ונסע לארה"ק להשתקע
שמה, ובעת יושב הגאון הנזכר בירושלים עה"ק הכנה ותכנון,

הרב הגאון מוה' הילל ארי' ליבשיץ

יכהן כעת פאר בפה עירנו, והו' מקודם אבד"ק סובאלק בעהמ"ח ס' בית הילל
על חו"מ בן הגאון מוה' זאב דוב ליבשיץ שליט"א, אבד"ק סרעדניק בעהמ"ח ספר מעין
חיים, ב ח על דרוש ופולפול בהגאון ר' היים ליבשיץ ז"ל, אבד"ק סרעדניק מחוז קא ונע.
הרב הגאון מוה' הילל ארי' ליבשיץ הנזכר, מדבר גדלו בתורה, הוא חכם מפואר, ויודע
איוה שפות אירופיות על בורין, קיבל משרת הרבנות בפה בחנוכה שנת תרנ"ג, ואלו
המה בניו, א) הרב הגאון מוה' יחזקאל ליבשיץ אבד"ק פדאצק, ב) הרב הגדול מוה'
אליעזר ליבשיץ, ג) הרב הגדול מוה' יעקב ליבשיץ אבד"ק סאלטין במדינת קארלאגר,

מרואים

ז"ה א' חוה"מ פסח סעראלץ .

כבוד הרבני הנכבד מוה' שלמה ברוך ניסענבוים ז"ל
מחמת קדושת המועד ובחולשת מזגי נכתב ע"י אחר, כבר כתבתי תולדות רבני
עיר ליובלין על ספר ושלחתי להמשכיל נחום סאקאלאב ז"ל מכ"ע הנפירה ידרשנו
משם . וגם תח"י נמצא עוד כאשר ישלחנו העתקות המגזבות בגמולא תחת כבודו אזי
אשלחתי בנדרות העתקות המגזבות מלובלין הגמולאים תח"י א' הר' שמעון וואלקא אוירבאך
ז"ל ה' ר"מ בק"ק ליובלין, ואבד"ק פראג, פוזנא, הובא בס' אור לנדיקים לר'
מאיר קאפאס שער נפילת אפי', לב ארי' פ' דברים, קרבן שבת פ"ג ס' ג', ב"ח
מהר"ם ז"ל לובלין ס' כ"ז ויש לו הסכמה בספר שיה יחזק על דקדוק (י"ט) בבט
שע"ו) והוא ה' ביחד עם המהר"ם מלובלין והר' וואלקא הנ"ל ה' חתן המהרש"ל
וחותנו של מר זקני מוהר' אליעזר ליפמאן היילפרין רבי הגאון החסיד המפורסם
מוהר"ר זאב וואלקא היילפרין אבד"ק אליק (הנזכר בפתח השער לס' מנחה ארון ד'
אלעקסעביץ תקכ"ח לפ"ק) פרטי המחלוקת שה' לו בלובלין עם מהר"ם הנ"ל
והמחלוקת שה' לו בפראג עם החוס' יו"ט כחוצים באלבט הגאון החסיד מוה'
שלמה יחזק היילפרין אבד"ק בראטשין, טארטופול (הובא במאיר נתיבים ובש"ג
החדש) והוא באדעס תח"י משה אליעזר בעלינסאן ומכא נמצא העתקה בלונדון תח"י
הר' יוסף כהן זקן וגם אללי ובס' כתיב כי נפטר בפוזנא ולפי דברי מעלתו נפטר
בפראג בעיניו לשלוח לי העתקה מגזבתו והוא ה' בלובלין שנת של"ט עד שנת שמ"ה
קודם המהר"ל מפראג (ז' הר' אהרן שמעון שפירא הובא בספר אלי' רבה על
או"ח לנכדו ובשו"ת נחלת צביעה והיא ה' בן הר' בנימין וואלקא שפירא שהובא בס'
לב ארי' פ' וארא זכרוננו בהאסיף תרמ"ז והוא ה' בלובלין משנת תט"ז עד שנת
תכ"ז (ג' הר' יוסף אבד"ק ליובלין הוא הר' יוסף צהר' אברהם קאלמניקעס בלובלין
ויש לו הסכמה בס' אגרת הקודש מגלילות א"י להר' יצחק במוה' הניטער סג"ל
דפוס אמסטערדם שנתו ביחד עם הגאון מוה' יואל סירקיש בעל הב"ח והגאון ר' משה
ר' מענדילש כו', ובס' ברכת המים, שמואל אנשים להר' מויכל ר' יונתן אות ז' מזכיר
להגאון ר' אלי' קלמניקס רב"ד ור"מ דק"ק לבוב (נפטר של"ו) ואחיו הגאון מוה' יוסף
קלמניקס מפראג וכו' ובפנקס הועד בלובוב אשר נח"י החכם מוה' שלמה באצער מלובוב
בא עה"ח על פסק אחד יוסף צהר' אברהם קלמניקס מלובלין ד' ר' מענדיל הייקריל
ה' בשנת ת"ס בהרה"ג מוה' נחמן ממעוריעש בהגאון מ' מנחם מענדיל מרגליות
הובא בשו"ת נחמן זקן ובספר מירא דמיא עה"ת ובס' תמים יחדיו ה' ר' אלי' נמצא
בשו"ת יד אליהו מגדול מעלות הוועד ד' ארלות ו) ר' יוסף אבד"ק ייסלינג וק"ק
ביכאוו ודיין דק"ק ליובלין ומנצחו בלובלין כמזכיר להרה"ג מוה' אפרים זלמן (רבי ר'
מאיר ר' זלמנס צהרוב הבניית אות יוסף, בחיבר ס' הוה"ס ד' דפוס פפד"מ תק"ג
על שמינית בויגין כתוב על השכר זל"ל וליקט ואסף הרב המאוה"ג מוה' יוסף
אבד"ק ייסלינג ודק"ק ביכאוו ודיין דק"ק ליובלין בהרב המאוה"ג מוה' ארי' ליב
בהגאון זכרי' מענדיל אבד"ק בעלזא והגליל בן הגאון והמפורסם בדורו גדול מרבן
שמו רב רבנן מוה' ארי' ליב זל"ל אב"ד דק"ק קראקא והגליל יג"ו שה' נקרא ר'
ליב ר' פישלס חתן הרב המאוה"ג מוה' אפרים פישל אבד"ק ליכאבי עכ"ל :ז) הגאון

מיר

Дозволено Цензурою
Варшавы, 10 Августа 1899 года.

ר' יהודה יודל אב"ד ור"מ בחון סביב לעיר לבוב בשנת תי"ב ה', בן מהר"ם ר"ה ר' משה ר' הירשס מלובלין והוא חיבר ספר קול יהודה כח"י על או"ח וגמלא תח"י הגאון מ' שלמה פרידעס אבד"ק לארז והובא בהקדמת הט"ו עה"ת המכונה דברי דוד ויש בידי כחב יחוס ברור כתוב הג"מ יאסקי אבד"ק לובלין הוליד את הגאון מ' לבי הירש סבא, (גם את הגאון מו' שמואל בעמ"ח ס' לחס רב שנדפס שס"ט ומתיחס לנכד מהר"ל מפראג) ומו"י לבי סבא הוליד את הג"מ משה ומו"י משה הוליד את הגאון מו"י יהודה יודל בעל קול יהודה כח"י שהי' אבד"ק בגליל העליון דמינסק ואח"כ בקאובלי והסכמתו על ס' לקט שמואל, וחותם נערד בגולה אחר גולה אב"ד חוץ לעיר לבוב וזכו הוא הגאון הקדוש מו"י יאסקי ז"ל מדובנא אב"ד בגליל העליון ממינסק ואח"כ בדובנא ושם מ"כ והי' מקודם אב"ד וויידסליב, שידלוב, רבו של הגאון גו"ה שמואל קידנובר בע"ס תפארת שמואל ויש לו הסכמה במג"א דפוס דירענשפרט פ"א ועל ס' ארבעה חרשים כו' והעתיקים ס' היחס מהר"ל מפראג כתב, ט"ל אשת מו"ה הירש סבאטקי והוליד את הרב ה"ה משה סבאטקי נאמן הקהלה ודיין בקלויז או"ס שמעתי שבספר קול יהודה שנמלא בלאדי אינו כתיב כך ח) הגאון יחזק שפירא הוא בן הג"מ נתן שפירא מק"ק הוראדנא בע"ס מצוא שערס ובס' מגלה שמוקות עה"ת נמלא הספר על הג"מ יחזק שפירא הנ"ל שנפטר בשנת שפ"ג ומזבחו בגלובלין שקועה ח"י בעפר *). ע) הג"מ נתן שפירא הדפוס ס' הזהר בגלובלין והובא בס' ברכת המים לר' מיכל בר' יוסף על סדר געין וגם בספר טוב געין לר' זלמן מרגליות הובא ב"ס ובזכו הי' הגאון מו"י ישראל שפירא אבד"ק קאליש הסכמתו בס' לב ארזי עה"ת בספר מג"א דפוס דירענשפרט בהוצאה ראשונה, הוא הי' חתן הג"מ ישראל איסר בהגאון ו' יחיאל לוריא בעל המהר"ל גם עשה הקדמה לס' עמודי כעשה להר' אהרן זעליג מזלקאוי קראקא שג"ה,

אבקשתי אולי מלא מזאת הרבנית ליפקא אשת מהרש"ל גם הרבנות אשת הגאון מו"ה יעקב אבד"ק לובלין בת מי היתה, ויוס ושנת כעסיתה, גם אבקשהו א"ס אמת הדבר שהעתיקו כל המצבות שיש בחצר מות הישן נא להודיעני עכ"פ שמות האנשים אשר נמלא זכרון במצבות ואתו הסליחה אולי לא כהבתי לו חוארי הכבוד כי לא ידע לי כבודו מחמול שלבוס מי הוא דברי ידידך בלתי מכירו דו"ש ס"ק יוסף במוהר"א ז"ל אבד"ק סעראלק,

בגלובלין נמלא מזאת הגאון מו"ה ר' מאיר אבד"ק לובלין וחושבים עליו שהוא מהר"ם מלובלין הנודע אבל הרואה יראה כי נפטר שנת הפ"ו והוא הי' חתן הג"מ העשיל ובזיווג ראשון הי' חתן הט"ו וגמלא מומנו הסכמות הרבה והגיד לי שבבג"ז ת"ח נדפס הילקוט בגלובלין וגמלא שם הסכמת מו"ה מאיר אבד"ק לובלין וזה אולי הנמלא בס' איתן הארזי שהי' אבד"ק לובלין ולאדמיר אולי יש לו מו"ה ידועה יודיעני גם אם נמלא מזאת הגאון בעהמ"ח מהדורא בתרא ובזכו הג"מ ישראל איסר אבד"ק לובלין ינחול להודיעני הנ"ל,

ב"ה ועש"ק אחרי י"ג סעראלק,

כבוד הרבני החכם הנכבד כו' כ"ט מו"ה שלמה ברוך ז"י
לכתובת מצבתו לאחר אחר הכרטיס ל"ע אין דעתי לגולה וספרי אין אתי אשיבהו
מנופא ח) הר' מרדכי יפה כנראה בא לגולגה במ"ח אחרי יאל המהר"ם מלובלין
משם שהי' פעם ראשונה וכנראה שימלא במחברת עיר גבורים רבני הוראדני (וויגנא
תר"מ) בר' אברהם יפה אחי הר' קלוגימוס המחוקק בש"ס דפוס לובלין של"ו בהג"מ
מרדכי יפה אבד"ק הוראדנא (דר' הרכבי בפתיחה להארחיו רוסקא יעוור')
בהרב הכולל לפולין אברהם מצעהמין נפטר בפיון ג' אדר שני שט"ב (ובתולדות
הר' רפאל הלמבורגר כ' שטו) והוא ט"ס ובתשבו' מהר"ם לובלין קב"ה כ' שבר"ח
אדר שט"ב הי' מוטל על ערש דיו מצבו אשר התייחסו אחרי' למאות לא ידעתי זולת
אשר ידעתי מצבו הר' אברהם אבריל אבד"ק ניקלשפורג נפטר שס ת"ז ובהו
זקניו אשת החכם הרופא מו' יחיאל מיכל הלוי עפשטיין בהגאון אברהם עפשטיין אבד"ק
הוראדנא, בריסק, לובלין והובא בתש"ו פני יהושע ח"א ס' ס"ט ס"ג ב"ח החדשות
ס' ל"ו ס' ס"ג י"ג ישנות ס' ק"ס ס"ב גאוני בתראי ס' כ"ו ס"ב והסכים בס' קול
יהודה (פראג ה"א) בהג"מ מאיר סגל הובא בתש"ו מהר"ם לובלין ק"א יעוור, אחרי
המהר"מ יפה הי' כנראה המהר"ל מפראג (ב"ח החדשות ס"י) (ג) הר' אפרים זה הי'
בירושלים ר"מ ואח"ז הי' בגלובלין ר"מ אחרי הר' ישראל בר' שלום שכנא והביאו בתש"ו
מהר"י ז'לנין תלמידו וז' שהניח תלמידים גאוים יותר מק' והובא בסמ"ע חו"מ
ס' ס"ט ס' ק"כ ובדרישה י"ד ס' ט"ו ושם כ' שהי' גם אבד"ק בריסק והתייחס
אליו נכדו בהקדמה שו"ת שער אפרים אחריו הי' עוד הג"מ אפרים ווישל ג"כ אבד"ק
בריסק ולובלין ועלה לירושלים חתן רבניו המהרש"ל הביאו בצ"ח או"ח ס"ס רע"ו
ובהאסף תרמ"ט לז קכ"ז ב"ו הי' הר' לבי הירש אבי הג"מ אברהם אפרים פיבל
האבד"ק ליקאבי, לבוב, ונפטר שס תמ"ג חובנו כל זקני הגאון ר' ליב
מקראקא הובא בשה"ג החדש, עיר הגדק, ג) ר' אפרים זלמן שור האבד"ק
שטערבין, הוראדנא, בריסק, לובלין, הובא בצ"ח החדשות ס' ב' לב ארזי פ'
וירא, לחס הפנים, י"ד ס' רע"ה נא לישלוח אלי נוסח מזבחו ושנת פטירתו אבי
הגאון יעקב בור האבד"ק לויק, בריסק, בראד, והרבנות מירל אשת הר' יעקב
קפלל בעניר אבד"ק גיימארק בהג"מ אהרן אבד"ק וואלירשטיין, ממנה היו משפחת
ר' זלמן ר' מירלס ר' משה מירלס וכל משפחת מירלס ד) הר' הירש בר' אברהם
הי' לדעתי אחי הר' יחזק אייזיק אבד"ק הוראדנא שהובא בסוף ס' גבורת אנשים
ובת' פ"י ס' ס"ג ור"ה הלז הובא ג"כ בת' פ"י, ובמסאה בנימין, ומהר"מ מלובלין
בהגאון מו"ה אברהם אבד"ק אפשא ווין הובא בזיווג ווין, ומותו של הר' משה אבי
ר' יודל שהבאתי במכתבי ארזשון ה) ר' מאיר אשכנזי הובא בס' חסדי ד' להר"מ
מרגליות מקראקא ששמש, קול השכינה, ובזכו ר' יהודה ליב כנראה שהוא אבד"ק
לבוב בריסק, שהביאו מהר"מ לובלין ס' פ"ח, ובזיווגו הי' הגאון ר' ליב מסמלאב
הובא בתש"ו צ"ח וגאוני בתראי, ר' ליב ר' היינכס בת' צ"ח ר' ליב מנהלס אבד"ק
לובלין הובא בפמ"ג או"ח ס' תקפ"ה ואולי זה המהר"ל שהובא בצ"ח החדשות ו) הרב
ר' יוסף אבד"ק יסלינג וביחוב ימלא גם בפנקס הח"ק (תח"י ר' יחזקאל שווערשארק)
משנת

משנת הנ"ה ביחד עם הר' יצחק אייזיק בהרב משילוב וזה' הירקא וזה' חיים בהרב משילוב ור' שאול (אחי ר' אברהם) ר' חיים ר' וואלפס (ז) הר' יוסף מסלובסקי בהג"מ זכרי' מענדל אבד"ק מינסק הובא בפחת השער לס' מראות הובאות לנכדו הג"מ משה ואב' האבד"ק עיקטין ביאליסטק, ובנו הר' זכרי' מענדל מלובלין הובא בפרי הצואה סי' נ"א, אחי הר' דוד טעביל הוהנו של הר' שלמה לייב מליקאווי ולינטשיץ ואבי ר' יוסף מענדל מנדרעלסאן מלובלין ח' ר' שלמה ר' ליכסיס הובא בהשו' מהרש"ל סי' ע"ט, של"ה כמה פעמים, משאת בנימין בסופו בחידו' דניס, לחס רב סי' ל"ג ל"ד, מהר"ם מלובלין שאלה נ', נחלת שבועה סי' מו אות ח', טוב גטין אות א' ס' קמ"ו ב' ח' או"ה (סי' א' ז' ר"ה סי' י"ד סי' קפ"א, תשו' ב"ח סי' פ"ו, ב"ח חדשות סי' מ"ב, ובמג"א או"ה סי' תס"ו, ר' שלמה מלובלין, רש"ל סי' מ ט, בנו ר' יהודה בשלשלת הקבלה, בנו ר' משה לוריא ר"מ ד"ק לובלין הובא בהערות לשיר הלדק, (35) ע' ר' משה בהר' יד אליהו, הובא בעיר תהלה, ובעיר גבורים, י' ר' נבי הירש בר' עזריאל הרב דל"ק הובא יום פטירתו בפנקס בהג"מ דמהר"מ, ובפחת השער לס' בית לחם יהודה כ' שהי' בביהמ"ד של הפרנס ר' אברהם ר' חיים זקינו של ר' איסרל לאגרא בלובלין בהר' יצחק אבד"ק וולאדאווי בהר' יהודה בע"ס בית יהודה בהר' יוסף הלדק מופהו בר' משה פנחס אבד"ק סוויזי בר' אברהם ר' חיים ששהובא בלוחות העדות ובתורות הקבלות ליעבד כאשר ישלחנו כל העתקות המצבות אודיעו על כאו"א אי"ה בל"ג, נפלאות מדוע לא העתיק אלי מצבת הגאון מוה' יעקב אבד"ק לובלין (אבי הר' העשיל) בר' אפרים נפתלי הירש והוא שוכב למרגלותיו של הפרנס ר' אברהם אבלי (ששוכב בתוך בנין חומה קטנה) בהג"מ ישראל איסר אבד"ק לובלין בהרב מדורא בתרא נא מאוד לשלחני העתקותיו ואגמלהו טוב אי"ה יא) מדוע לא העתיק כל המצבות הסמוכות להמהרש"ל ובטח היו נשות חיל רבנות ומחס נמלא חקר לכל יחוסיהם כי אז לא השתחו לעגלי וזה לכל נותן בלע כסף ולאט לאט להעתיק ובטח, המהר"מ לובלין, ור' ישראל בר' שלום שכנא, והמהדורא בתרא, ואשת המהרש"ל ור' יעקב ובנו של ר' מנשה בר' ישראל, ולעשות נומר על כל מצבה שזו הועתקה, מלובלין לא נסעו הרבנים זולת המהר"ל מפראג, והלבוס, ור' מרדכי וסקווד, והר"ר העשיל, כפי הנודע גם אשתו הראשונה של הר' העשיל נפטרה בלובלין ולקח את הרבנות דינה אשת הר' נפתלי כ"ך מלובלין וטענה בפי הגדולות שאל, גם במגילת יוחסין למהר"ל כ' שהגאון הקדוש ר' יצחק בהר' נפתלי כ"ך הג"ל נפטר בלובלין ובפנקס הח"ק משנת הס"ה כ' אחרי מות הרבנים מלכה אשת ר' יצחק ר' נפתליס רומז על אשתו כנראה, בעשרת זבי לר' הירשלי האלבערשטאט (דף נ"ו) נכד הג"מ מאיר חופ"ק לובלין הר' הירש מרגליות אבד"ק לובלין בהג"מ שאל אבד"ק הג"ל, המסורה העתיקה תגיד כי בלובלין הי' חצר מות הישן הנקרא על הזאמר ושם מנוחת התנא אפרים מקשהה תלמיד ר' מאיר שזא ליסד קהלה בפונין ואז הי' נקרא ווינאווי עדיין והוא מכל הזקנים בטח לא בבקר נחלו אהנו הזקנים ולהיות כי יעדרנו להשיב להלכה לרחוק וחילשנו קלריה נא לשלוח אלי העתקה ר' יעקב וכל המצבות אף מהגשים הסמוכות למהרש"ל העירו ה"ק יוסף במוהר"א ז"ל, אולי יוכל להודיענו דבר והוא גדול אלי, להיות שמדפיסים כעת בארעס משפחת היילפרין, והיות שזקני הפני אחי' הי' חתן הג"מ עובי' יחיאל מייכל היילפרין מבערזאן בקשני להודיע מכללם ונ"ב הר' הירק בר' אברהם דד היילפרין מלובלין מתייחס

ה"ה

להג"מ הירק (בר' אלחנן בר' מייכל הג"ל) היילפרין חתן הפני יהושע נא להודיענו התייחסותו כסדר דור אחר דור עד הר' הירק (ר' תהלים) הג"ל ולהודיענו מכל בני זקנו ואלאזי הג"ל,

(מכתב ג)

ב"ה ח' בחוקותי נ"ד לפ"ק סעראק .

כבוד ידיד נפשי החכם הנכבד מו' שלמה ברוך ניסענבוים נ"י במכתבי הקודם שפתי על מצבת הר' אפרים שהוא רבו של מהר"ט זלה"ל, ולא ריתני נומר שהוא ר' זלמן שור אבי הג"מ נפתלי הירש שור (אבי זקני התורה חיים וזה' זלמן שור הצואה שור) כי בהסכמת הר' נפתלי הירש חותם (במדרש רבה הו"ה ראשונה עם המתנו' כהונה) בר' משה אפרים אך בם' גדולת שאל הועתק מס' יש מנחילין רק שמו אפרים גם בשו"ת מהר"ם פאדובה סי' מ"ה כמיו אפרים ע"כ נראה בטח שהמצבה הוא להר' אפרים שור וכן בנו הי' נקרא רק (זלמן) אפרים שור על שמו וכן במצבה כתוב רב הצואות בכת שור וזה' בן ר' אברהם שור מנזע ר' יוסף בכור שור (בית אפרים ח' אע"ה סי' ו' י"ט משלות יוחסין כת"י) כנראה בהר' אפרים בר' אברהם שור הוא החתום בשו"ת מהרש"ל (סי' ז"ו) כנראה מהעתיקה המצבה מנכדו ר' זלמן שור בע"ס הצואות שור ישי' שגם אביו הג"מ נפתלי הירש שור הי' אבד"ק לובלין ובשו"ת רמ"א חתום הירש עלזאסר שהוא באשכנז ב' הג"מ יעקב אבד"ק לובלין נפטר ת"ד ובעשרות לשיר הלדק (גד 74) כ' שנפטר שנת ת"ה וטענה בזה כי בם' תפארת ישראל כת"י להר' ישראל אבד"ק בעלזין הוא באוקספורד והועתק במ"ע המגיד שנה י"ד שם פ' ויבב סי' ק"ג הספידו שנת ת"ד וחיבור חידושי הש"ס כת"י (הקדמת ס' תפארת למשה לנכדו על יו"ד) ועל יו"ד חו"מ אה"ע (עיר הלדק לז נ"ו) בהקדמת ס' ברכת משה לש"כ הגאון אבד"ק קאמינקא נדפס בשני מקומות שהובא הר' יעקב מלובלין וזה אעתיק עם קלת חוספות הובא בשו"ת אשנות שמואל סי' כ"ח וב"ט ב"ח סי' ק"ה ב"ט אה"ע סי' כ"ח סק"ג, ביטורים שנה א', סי' ה', שנה ב' סי' י"ג, צרית שלום פ' בא ברכת הובא (ח"מ סי' ע"ב בס"ח) ברכת המים אות ג' (דף ל"ו) ברכת שמואל (פ' ויחי במודר) גאוני בהרא"י סי' י"ז וסי' ל"ח גאון זבי על יבמות בסופו דרוש נחמד לתלמידו הג"מ דוד לגרא מאחשט"ך דף כ"ו) דרוש שמואל (דף ס"ג) זרע אברהם על המ"ר (בראשית פמ"ג) חלקי אבנים (פ' נח וי"א) חלקת מחוקק סי' י"ז ס"ק סי' י"ד משה על המ"ר (בראשית פמ"ג) כתובות אור (פ' בחוקותי רות) לחס הפנים רס"י ק"ה, לב אחי' עה"ת (פ' וישבתו) מגילת איבה להחוס יו"ט, משנה אליעזר (פ' חוקת) בחל קדומים (פ' יתרו), עדות ביוסף (פ' וירא ויבב) עיר דוד סי' ל"ה, פני יהושע ח"א אה"ע סי' י"ד, קול יהודה חולין (דף ע"ח) שמחת הרגל על רות, תפארת למשה ויש לו לו הסכמה בסידור של"ה (ד' אמשטרדס) ש"כ הג"מ יהודה לגרא מסאדוגוריא הודיעני בשם כתב יחוס בהר' יעקב הי' חתן הר' שמואל ויעקב ובמנחת משה טענה בזה הר' יעקב הי' בן הג"מ אפרים נפתלי הירש ז"ל אבד"ק קאמינקא ר"מ צבריסק ר"מ זראב"ק לובלין פרנס דד"א נפטר בלודמר א' כ"ה המזו בפ"ב ובה"ה לחידה ה' י"א טענה בזה הר' אפרים נפתלי הירש הי' בן הג"מ יוסף יונה (שחס המצבה בשלחנו הג"מ יעבב

יעקב שור האבד"ק (לודמיר) אשתו מרת חנה בת הג"מ נפתלי הירש שור ז"ל האבד"ק בריסק לובלין חתן הגאון מ' ישראל בנהאן ר"ר שנהאן מלובלין. ג. הרבנות מ' בילא אשת הג"מ אבד"ק בריסק מלאנו שאשת הג"מ יונה החמוס בצ"ס קיקין דיונה שמה הרבנות בילא וע' בנדולה שאלו שהיה בת הג"מ מאיר קאלינעוויצ'נין בר' שאל וואהל, וס' כתוב שאשת הר' מאיר ק"צ היה הרבנות הינדא בת הא"י הג"מ פנחס הורוין מקראקא. נראה שהרבנות בילא הינה אשתו השני' ובנראה שהיה בת הג"מ משה ר' מענדלש האבד"ק לודמיר כי ה' לו בנים וגברו בשם משה נא לשלחנו מלכת ר' יוסף שלמה רופא ולהדיעני עוד מנכות חיל הסמוכות להמרה"ט (ד' ה) הג"מ אברהם הלוי עפשטיין אבד"ק הוראדנא בריסק לובלין יש לו תש' בשו"ת צ"ח החדשות סי' ל"ו ס' ס"ג ל"ג גאון בתראי סי' כ"ו פני יהושע ח"א אה"ע סי' ט' והובא בסידור אור השיר לר"מ סאפירס נידון הקדושה בשמ"ע בן הרב הגאון מו' מאיר הלוי עפשטיין הובא בתש' מהר"ם לובלין סי' כ"ה ק"א נכד הג"מ נתן הלוי עפשטיין האבד"ק פפד"מ הובא בתש' מהר"ם מינץ סי' כ"ד כ"ה ס"ג פסקים כתבו להתה"ד סי' ק"ג ר"ג. מבני בניו של הרא"ה מברללוגו (כ"ד חלי הג"מ אפרים מרדכי מנחם הרבא"ה בבש כה"י) הר' אברהם הלוי ה' אבי הג"מ יחיאל מיכל הלוי עפשטיין (חתן רבינו הלבוש) חותנו של מר זקני הג"מ אברהם האלפרין אבד"ק קאלין (הקדמות ס' אמת ליעקב) להר' יעקב ראבינאוויטש מחדשם סא הר' אברהם עפשטיין הלוי מלאנו בבשנת של"ט בשו"ת פני יהושע סי' ס"ג להר' אברהם מוהרנ"ט בן הרב בעל משנת בנימין שה' אבד"ק בריסק ובשנת של"ד מלאנו להר' אברהם עפשטיין שה' אבד"ק בריסק וחתנו על הפנקס ליטא ביהודה אלול של"ד ושנת של"ו ובה אחרי הג"מ יעקב שה' אבי הר' העשיל מלובלין מוצא משה בר' אברהם עפשטיין ה' הוראדנא משנת שע' (שמלאנו חתום בתור אבד"ק הוראדנא או. ובנת שש"ח חודש אב וחודש אלול של"ב וחודש אדר של"ד) עד שנת של"ד ומשם לבריסק עד שנת של ט' ובשנת של"ט בא ללובלין ובשנת ת"א הסכים על ס' קול יהודה להר' לוי רופא ופרא: ת"א) וה' משנת של"ט עד ת"ג בלובלין וה' ביחד עם הר' יעקב נא לשלוח חלי מלכת הר' אברהם הלוי עפשטיין כי יפין אור על כמה פנינים בפנקס הזכרת נשמות בזהב"ס בהוראדנא הרבנות ריא' בהג"מ אברהם הלוי ה) המהר"ל מפראג כנראה ה' בלובלין שנת שג"ו שג"ט כי או ה' ה"ח אבד"ק בעלו וכוהב עליו בשו"ת צ"ח הכותב על הלחן, ר' משה לוריא ה' ר"מ בלובלין משנת שס"ט עד שע"ו (ו' ב"ק י"ד סי' ק"י ס"ק כ"ב הביא חתמו האלף מו' מרדכי אשכנזי וס' אור מערב להר' משה קורדווארי ז"ל נמלא הקדמות וחומות מרדכי בנא"ה מוה' יהודה לוי אשכנזי. ובחזר מוה' בלובלין נמלא מלכתו, פה נעדר ונקבר ארי שבחבורה שהריבין תורה, והעמוד הלמודים לאורה, בפלפול ובסדר הרב הגדול הגאון כ"ס מוה"ה יהודה לוי בן מוהר' מאיר זל"א אשכנזי ב"ס ח' שבט ת"צ לפ"ק (וכבודו ג"י כ' בעשות כ"א שבט שג"ו, כי חלי לא ראה בענינו או זהו אחר נא לשלוח העתקתו) והוא לדעת הר' לוי מנהלם שה' בזמן רבינו ה"ח שהביאו כמובא במכתבי הקודם ובש"ג החדש אות י' סע' ס"ט שהר' לוי מנהלם ה' אחי הג"מ יעקב טעמערליש ובשפתי ישינים סי' ז' ספרא דלגיטותא דיעקב להמקובל חלקי מו' יעקב טעמערליש (אמטערס תכ"ט) א"כ נריך לחקור אחרי המ' דלגיטותא הנ"ל לראות מי ה' אביו וגדע ש"ו הר' לוי מנהלם הנ"ל,

ז) במכתבי הראשון הבאנו הג"מ יהודה יודל אב"ד ור"מ דקאוולי בע"ס קול יהודה (כת"י תחז יד הג"מ שלמה פריידעש האבד"ק לאדי) בהג"מ משה בהג"מ הירש מלובלין בהג"מ יוסף אבד"ק לובלין הסכים בס' לב אחי עה"ת (ווילנאיהרף) להר' לוי בר' העשי בס' לקט שמואל לה' שמואל פייזיס בר' יוסף (וויעניא הל"ג) בס' דברי שמואל עה"ת לה' שמואל זימיויל בר' חנוך מלובלין אבד"ק מינץ (אמטערס תל"ח) כחונז פסיס הגדה ב"פ לה' יוסף בר' משה דיין מפרעמסלא (פפד"א תג"ה) והובא בקצ' הישר פ' ג"ט ובנראה שהר' יודל ה' ג"כ אבד"ק לובלין אחר הר' הירש בר' זכרי' מענדל משנת תנ"א עד תנ"ט. ח) בהקדמת שו"ת השיב ר"א כ' בהר' אברהם מנחם ה' מחותנו של הר' מאיר ז"ק האבד"ק לבוב (לובלין) א"כ ה' בערך שג' ת' ובנראה שהר' אברהם מוקאשי שיכונתו בלובלין נשתרש משה מוה"ם ובמלכתו סס כ' בסופו גש, וגמחק ממנו, ולריך לברר מאוד על מלכת הר' אברהם מוקאשי אס ה' זה כי לא נכתב עליו כוס תוארים ובש"ג להחיד"א כ' שה' אבד"ק לובלין אחר המהר"ם ל' תיכף וזש"ג מערדותו חקלר הק' יוסף במוהר"א ז"ל אבד"ק סעראלץ,

מכתב ה)

ב"ה ב' בלח גדל"ת סעראלץ מחוז וארשוי.

כבוד יד"ה הנכבד מו' שלמה ברוך ניסענבוים נ"י.

אחד"ש לתשבות מכתבו, ערדתי רבו להשיב בחזרה, ואמנם הדפיסו עלי כי בפרע הלז אני יחיד בדור. וזקנתו קשה עלי ובאחו זמן כמעט שאין לי ספרים, עול עלי לבעל מהלימוד, ואין צוה לימוד ודיקות בהבורא, אבל כוונתי ללמד וגמלא למד בחוודע גם אנכי מעוזת רחמי אשי, ואם יודיעני עכ"פ מחותני הסמוכים להמרה"ט ערך ששה מלכות אודיעו הלאה ובלא זה לא אבי. אס לא ישלחנו ה' הגאון מ' יעקב חיים האבד"ק לובלין (אחי הג"מ גבי הירש אבד"ק ליקאווי הובא בהקדמת צ"ח אחרון לחזו ואחי הג"מ משה פנחס האבד"ק סוירז הקצין מו' ישראל הישר פרנס ואחי הג"מ מאיר מלובלין ואחי מרת הענדל לובלין תקי"ט) הובא בברכת אברהם לוקט על פסחים בהרש"ה פנחס דד"א מו"ה אברהם לובלין תקי"ג (אשתו מרת פניאל לובלין תק"ב בת הג"מ יוסף לובלין תנ"י) אחי הג"מ שמואל אבד"ק קאלץ ואחי הרבנות בריינדל לובלין ואחי הרבנות שיינדל אשת הג"מ אבד"ק זעלצוב לובלין תקי"ז והרבנות שרה ת"ק. והרבנות הינדא אשת הג"מ פנחס אבד"ק קוראב תק"ל ואחי הרב מו' יעקב ור' שאל בני הרב מו' חיים לובלין תס"ו אחי הג"מ נפתלי הירש אבד"ק לובלין תמ"ב וחתן הר' העשיל מקראקא ואחי הרב מו' אליעזר ואחי הג"מ משה בני הרב מו"ה שמואל בן האליף ה' בנימין ווא"ף הר' יעקב חיים ה' חתן הג"מ יעקב יחזק האבד"ק ואמיתשט אבי הרב משנת חכמים על הרמב"ם בהג"מ משה חיים בהג"מ ישראל מלובלין חתן הג"מ משה חרף מלכות ועוד קהלות הר' יעקב חיים הוליד את הג"מ יחזק האבד"ק עהרמי חותנו של הר' חיים אבד"ק הרובצוב (בהג"מ יוסף האבד"ק ואמיתשט בעל משנת חכמים אבי הרה"ג מו' משה יעקב וכוילערינגער כינוי סריף בשני וחזונו של הרה"ג מרדכי הירש בהג"מ יושע אחי אבי

זקנו ה"ג מו' נתן מלובלין ב"ג הג"מ ישכר בערים אבד"ק המור"ק (ב) הגאון מו' שאל מרגליות יש לו הסכמה ב"ג גאון בתראי עמודי כסף, הר הכרמל, שער המלך כלילת יופי, והי' מקורס אבד"ק זכארי, קאמנא, הובא ב"ג גינת וורדים להפ"ג ג"ע בהגאון בעל מאיר נתיבים חתן הקצין מו' שאל (א"י העפסר מו' אברהם) ב"ג הי"ס מלובלין הרב מאיר נתיבים הי' נכד הרב הקדוש וטוהר המפורסם זקני מו' יצחק מואלקוויי שהובא בפ"ח השער ל"ס ברכת אברהם לנכדו זקנו הג"מ אברהם אביס מופד מ, הר' שאל אבד"ק ליבלין הי' אחי הר' זלמן אבד"ק פולנאה ואחי הרב מו' מרדכי אבד"ק רומלוב ואחי הרב מו' בלאל אבד"ק וושהיל, ואחי הרבנות אשת הג"מ נפתלי הירץ אבד"ק באריגראד ואחי הרבנות אשת הרב מו' נחמן שמונה ב"ג מ"מ נחמן כ"ך הקצין מו' שאל בר' חיים מלובלין הג"ל הי' חתן הג"מ יצחק באבד"ק אבד"ק בערזאן בר"ה, הסכמות בספר לנגזת מנחם. ש"ס משמאל עה"ת (חתן הקצין מו' דוד ז"ל מואלקוויי חתן רבינו הש"ך) בהרב החסיד מו"ה ישכר בערים מקראקא בהגאון מו"ה העשיל מקראקא, הר' הירש ב"ה שאל מרגליות הי' אבי חורנו של הג"מ משולם זלמן אשכנזי אבד"ק ליבלין. הרב מו"ה ל"ב הירש מרגליות האבד"ק ליבלין ב"ה שאל הג"ל הי' חתן הג"מ ארי' ליב אבד"ק ריבא לבוב, גלוגא, אמשטרדם נפטר ז' של פסח תקט"ו והוספד ב"ס זכרון משה להראב"ד דעסוי, ובש"גת ארי' לניסו חתן רבינו החכם ל"ב המפורסם הר' הירש מרגליות הי' אבי החסיד. מו"ה יהושע העשקי חתן הרבני הקצין מו' אליעזר מפעטערקוב אבי הרב ברית אברהם ב"ת הרבני מו' איקשי זלמן אבי הר' שאל קראקאווי מלובלין. ג) הגאון מו' עזריאל הלוי הורוויץ אבד"ק קראשניק, ליבלין ויש מאחורו ב"ת הלל נכדו הובא בשו"ת ברית אברהם חלק א"ה סי' א' בית אפרים חלק א"ה סי' ה' מ"ס חיים חלק אה"ע סי' כ"א עשרת זקנים על ב"ס בהקדמה, פרי הבואה סי' ז' ועוד ב' פ' ש"ס, תפארת ל"ב חלק אה"ע, דיני גטין סי' ק' הוליד את הרב מו' דוד והרב מו' אפרים פישל (חתן הג"מ מאיר ר' זלמן מלובלין) אבי הר' יוסף אבי הר' פישל (חתן הג"מ איסר וואהל מלובלין) ובתו הייתה אשת החריק הקצין מו' משה ליב בן זקני הגאון מו' ישראל איסר אבד"ק רומלוב הובא בהקדמה ל"ס ברכת אברהם למר זקנו הקדוש מפד"מ והי' ביחד עם הרב אור שבעת הימים הרבי מלובלין הנקרא החוזה מפונין והי' הרבה בניהם אחרי' ב"ה הג"מ יעקב אבד"ק ליבא ונח"ל בלובלין לאב"ד בב"ב מיוועפאף להדפוס ספרו בית יעקב ומסיבת הכסף הדרוש לו שלא יכלו למלא עקר משם, אחריו ב"ה הגאון מו"ה יהושע העשיל באבד"ק אבד"ק עארניפאל, והובא בשו"ת נחלת יעקב להגאון מליסא ובשו"ת בית אפרים חלק אה"ע סי' קמ"א, ובדעת קדושים על יו"ד שחיטות ועריפות ויש לו הסכמה ב"ס אור פני משה נפטר זקנים, הולדות אברהם (ל"ה מואליגאו) שובע שמחות אחי הג"מ נתן באב"ד אבד"ק יאצבוב ראוי, אבי הג"מ יצחק מרישא זקנו של הה"ג מו' נתן באב"ד כ"י ב"ה מו"ז ד"ק ליבלין ואבד"ק יוועפאף בהקצין המופלג מוה"ר שמואל יעקלים בן מר זקנו הקצין שר וגניד מו"ה יעקב באב"ד מזרחא בהאסף תרי"ד ז"קב"ז ונפטר ש"ס ע"כ ב"ז אלול תק"מ אשתו המפורסמת ואשת חיל חכמה לב הנקראת גאלדיו רייזאלי נפטרה בב"ה א' י"ב אלול תקכ"ז ב"ה הג"מ שמואל הלוי האבד"ק ווראניק מעזריטש בעל ההגהות לתשו' זקני פני יהושע ח"ב ויש לו תשובה באב"ן השו"ס ומ"ע סי' ד' ויש לו הסכמה ב"ס ברכת יעקב על חו"מ בית אהרן על ח"ך

דרכי

דרכי משה יו"ד חמדה ל"ב על תקוני זוהר מיני שלמה (אמש"ט) שיר חומה על משניות הגאון מו' יצחק האבד"ק לוי"ץ ווילנא פון שהביא המג"א ורבו הסכמותיו בן הש"ר וגדול מו' אברהם הלוי מקראקא הסכמותיו ב"ס זרע אברהם עה"ת עין יעקב בהרב מו' נתן מיוזמער חתן האלף מו' משה חתן הקצין הקדוש מו' אברהם קאשע מלובלין הר' אברהם הלוי הי' חתן הפני יהושע ומני שלמה הר' יעקב באב"ד הי' בן הג"מ יצחק באב"ד שהובא לעיל (א"ה ב') הר' יהושע העשיל באב"ד הג"ל הי' חתן הקצין הערנס מו' ישראל איסר ב"ה מרדכי ר' ליבישים ב"ג מ"מ ישראל איסר האבד"ק ליבלין ב"ג מ"מ משה מליבלין בעל מהדו"ב (חתן המהרש"א) נכד הרמ"א אשת ר' העשיל הרבנות בילא הייתה אחות הרבנות אשת הג"מ משה פנחס האבד"ק סוויזו הג"ל (א"ה א') אבי הג"מ יוסף הנדיק מפונין נכדיו בלובלין, הרבנות מאלעשי אשת הג"מ יוסף האומיס האבד"ק בורשטין והג"מ שמואל האבד"ק עארניפאל פרשעווארסק, פוני, הב"ש אחרון סיבת עקירת הר' העשיל מלובלין ל"ב דבת העיר כיו ידי הפרנסי חודש האחים ר' וואלק ר' פייבל מלובלין והר' הירש (חתן זקני הג"מ אברהם ב"ה ח"ס מוחזק אברהם כ"י אצלי על הש"ס מלובלין ואצלו של הר' משה גימפל חותנו של ר' אברהם מוה"ר של ר' פנחס זאב שהוא בלובלין) ע"י שהזנה בדרך תלמודי הבעש"ט וחס התגללו בלא הי' לו הרביון להעתיק משכנו מאלעיש עפ"י הממשלה בני הר' העשיל א' הג"מ משה באבד"ק אבד"ק פרשעווארסק, אבי הג"מ יוסף האבד"ק עארניפאל ב' הג"מ אברהם ארי' האבד"ק מקובלענץ חותנו של הג"מ חיים באב"ד אבד"ק הג"ל (בהג"מ משה באב"ד מפרשעווארסק אבי הג"מ משה באב"ד מ"מ וואבי הג"מ העשיל אבד"ק סטריסוב, ואבי הג"מ שמואל האבד"ק סאנדווי ווישנא סמוך לפרעמסלא) ואבי הג"מ יצחק באב"ד אבד"ק קאליש אבי הג"מ משה באב"ד אבד"ק טרעבמלא הסמוך לעארניפאל חתן הר' הירש האומיס חתן הרב מליסא הרב חוות דעת ועוד אחריו ב"ה מן הה"ג החסיד ועטוי מו"ה מבו"ס זלמן אשכנזי ב"ג מ"מ משולם זלמן מפאריזין אחי הג"מ מקדש זאב אריגשטין מלוב"ב בני הג"מ משה מלוב"ב אשתו מרת גייעלי בת הג"מ ליבש מואמשטרדם הובא לעיל (א"ה ג') ואקלר הק' יוסף.

מכתב ה)

ב"ה ועש"ק קרה גדלפיק סעראק.

בב"ד הנכבד מו' שלמה ניסענבוים כ"י

בעת בוא מכתבו, ב"ה מכתב רבנים לבקש חוות דעתו בענין גבד שרבו עליו כמה גדולים, הגם שנוגע זה להכשר לפסח אחר שהיה להלכה הקדמתי להשיב ש"ס (א) מלכת הג"מ יצחק שפירא, ויגוע יצחק זקן ובצע ימים בשנת שפ"ג, נתבקש לישיבה של מטלה למרומים יד ושם הי' לו בשבע חכמות רבנות, והעמיד תלמידים רבים שמו נודע בכל העולם, לו דומי' ההלה עמוד הגולה (השאר חסר למרגליות) בשיב גטין מביאו ר' יצחק ר' נעשע בשעות ש"ס ואצלו הי' הרב"ש מהוראגא בע"ס מבוא שנים על השערי דורא ואחיו הי' הר' ישכר מוורמייזא שהביאו מהר"מ ב"ס מוה"ר ובלחמ דוד הובאו בש"ס כרב מקאוולי כחומותי וחוסם בהסכמה על ס' תקוני

ב"ה

וזכר שו"ב (לובלין ש"ד) (ב) ה"מ יוסף בהג"מ זכר' מעגדיל בע"ס בזה"ע על יו"ד
 ואח"ע בהגאון מו"ה ל"ב הנקרא הוכר ר' ל"ב אבד"ק קראקא שהובא בשם הגדולים
 החדש. הג"מ יוסף הג"ל ה' אבי הקצין המפ' מו' זכר' מעגדיל שהובא בפרי הבורה
 סי' נ"א אבי הקצין מו' דוד טעביל חותנו של הג"מ שלמה ל"ב האבד"ק ליגעשיץ ואבי הר'
 יוסף מעגדילזאהן. חותנו של הג"מ חיים יעקב שפירא האבד"ק אוסטרז'אוו קייל טארנו
 ואחישש (ג) ה' לובלין הג"מ אברהם הכהן האבד"ק טרלא בע"ס בית אברהם והובא
 בשו"ת עטרת לבי (לר' הירשלי האלבערשטאט) סי' י"ד ובשו"ת ר' חיים כהן מלבוש אב"ל
 לא ה' כ"א איזה חדשים ורלו לקבל בנו הר' יהושע העשיל האבד"ק לודמיר שהובא
 בשו"ת תפארת לבי כמה פעמים (ד) הגאון ר' שגא העמיד תלמידים לחלפים והודיעים
 ה' חתני הרמ"א הר' לעמיל מלובלין שהובא בד"מ ובשו"ת שריית יוסף הר'
 שלמה ר' ליבישם הנקרא מהרש"ל השני הר' משה הלפרין בע"ס זכרון משה הר' חיים
 בע"ס ספר החיים הר' זכר' מעגדיל הנקרא זכר' הביא הר' עזריאל זיסקינד מפון
 המדפיס ס' אוסור והיחר הארוך הר' אלעזר בעל מצפה ד' והזו"ה לקצור הללו רופא
 ידוע בלובלין (ה) הר' העשיל ה' נקרא בימיו רבי ובניו היו כלם רבנים כ"א בנו
 ר' ישכר בעריש ה' קצין נכבד חתום על ס' עין יעקב (תמ"ד) ועל ס' זרע אברהם
 עה"ת בן הגאון הגדול בדורו וה' נקרא ר' בעריש דעס רעביס ובנו הגאון מו' יחזק
 האבד"ק בראד חתם א"ע באב"ד וממנו כל יולאי ירכו הזכרים וכן בנו הקצין זקני הר'
 יעקב באב"ד מבראד חותנו של זקני הג"מ יחזק הרו"ח מהאמבורג (ו) הר' משה באב"ד
 מלובלין הוא הר' משה דארישטעס פרנס דר"א הובא בהקדמת שו"ת מנחת משה אש"ז
 מרת דארישטע היתה בת הגאון מו' מאיר האבד"ק לובלין שה' חתן העזרי זהב מאשתו
 הראשונה ואשתו השני' מרת העסא טעלדא אחרי מות אבי' הר"ר העשיל מלובלין וקראקא
 הר' משה באב"ד ה' אחי הר' יחזק באב"ד הג"ג ואחי הג"מ אלעזר האבד"ק ראוני
 דובנא (שהביאו הגאון נכדו בלל"ח ברכות (דף ק"ז) והובא ממנו מעשה בס' נעומה
 קדושה ואחי זקני הג"מ יהושע העשיל האבד"ק טארלי חותנו של זקני הג"מ יעקב וייקל
 מגלוגא ובראד אבי זקני הר' יחזק מהאמבורג הג"ל (ז) הר' משה באב"ד מלובלין השני
 ה' בן הג"מ מאיר האבד"ק לובלין, אשכא, חעלמא נפטר בלובלין ה' חשוון תש"ג יס
 לו הסכמה בס' אוהל יעקב (אגדות) אכן העזר (על מסכתא) דתים שלום, זרע בירך
 שלישי, זרע ישראל, מנן אברהם (הולאה ראשונה למשפחה) פנים מאירות הר' משה
 הלז ה' אחי הג"מ יהושע העשיל פרנס דר"א מו' חעלמא הסכמתו בס' דמשק אליעזר
 ואחי הג"מ ישכר בעריש האבד"ק לובליא הסכמתו בס' בית לחם יהודה (זאלקווי תפ"ט)
 ואחי הג"מ עוזר אבד"ק באמצערג הובא בחק יעקב (סי' תי"ג סק"ז) וזה חתם רק בן
 אב"ד ולא משפחת באב"ד ולר"ך לידע זמן ושנת החתימה לידע מי ה' זה הדאבון (ח) הר'
 משה בר' מאיש הוא הגאון ר' מאיש סני נאזר שהובא בדרני פז בהג"מ פנחס אבד"ק
 לבוב בהגאון מו' מאיש חתן רבינו הש"ך (ט) כפי המדומה אלי הר' נתן שפירא והרשומים
 באות (ב) (ת) פה אינם סמוכים להמהרש"ל אולי ייטיב עוד להודיעני עכ"פ עוד ג'
 מלכות כי ראיתי הסמוכים לו הם נשות חיל. (י) הר' יהודה ל"ב בר' שלמה ב"ך לדעי
 ה' זה הגאון מו' שלמה זלמן הנקרא אבד"ק קראקא וחתום בפנקס לבוב משנת שפ"ג
 וחתום שם עוד יא' שלמה ספרא דמתא לובלין אולי הוא המושל מלובלין להמשיך השקד
 ש"ך יש"ו כי במחברת תולדות שבי' לבי נדפס מכתבו, שם פזס להלל ופעם לחלל
 ומיוחס לו הומר שמרו שבתותי לה' שלמה חוק' (יב) ר' גדלי' בעל הביאור ענש' שרשים
 ע

על העקרים ה"ג כ"ב בלובלין וביאורו מביא בשם שאירו הגאון מהר"מ מלובלין וכנראה
 שהסכמתו ה' בנור אב"ד והמהרש"א ועוד גדולי דורו באו אחרי המהר"ם הג"ל
 (יג) ר' ישראל שהובא בנאות יס מוחלין לר' שפעיל מפון הוא לדעי אבי הג"מ נפתלי
 הירך אבד"ק לובלין, קאווי, עיקטין, לבוב, ונפטר בלבוש והוא בזיווג ראשון ה'
 חתן הג"מ לבי הירש האבד"ק לבוב לובלין ונפטר שם תנ"א בר' זכר' הנביא וממנה
 הוליד את הג"מ לבי הירשלי הלברשטאטר ובזיווג שני ה' חתן ר' משה הירך השני
 אבד"ק לבוב. (יד) רביס באלוני על חמדת המסורה שהר' מאיר חזן בעל האקדמות
 בא ללובלינה ונפטר שם ובילדותי לא שמעתי זה בלובלין (טו) במנחת יוסף להמהר"ל
 מפראג שהגאון מו' יחזק כ"ך האבד"ק סטעפאן נקבר בלובלין סמוך לאביו הג"מ נפתלי
 כ"ך האבד"ק לובלין אולי נמלא מלכותו שם (טז) לבד ר' אברהם מוגאש שהובא בשו"ת השיב
 אליעזר בערך ת' ה' עוד ר' אברהם מוגאש בערך ש' יס לו תשובות בשו"ת אבקא
 רוכל להב"י סי' י"ד והחידא בשה"ג א' ע"ו הביא ר' אברהם מוכר ויקות שה' אבד"ק
 לובלין אחר מהרש"ל (של"ד) והא"ך יתכן שנפטר שנת גס והמהרש"ל בא ללובלינה ש"ב
 סוף דבר אין מי שידע מקום מנוחתו על נכון. גם באמיתת סיפור זה ועוד סיפורים
 שהביא מהר"ר העשיל בכתבי במקום אחר בלאורך הזמן וריחוק המקום לא ידע להבדיל
 האמת מן השקר, שהביא שר' העשיל ה' אבי ר' יעקב מלובלין מה שנודע אי אמיתתו
 ומטרתו לקרר,

הק' יוסף במהר"א ז"ל אבד"ק סע"אצק

המלכה הלז ראיתי יותר משלושים שנה כ"ב שבע תקנ"ד וכן ר' משה
 ר' מאיש תקנ"ד ולא תקל"ד וכן ימלא זה בפנקס הנפטרס המונח בביהמ"ס
 גהר"מ מלובלין,

מקראים למכתבי הגאון הר' יוסף לעוונישטין הקודמים.

בני הגאון מו' שמחה ראפורט (א) הרבנות שרה נפטרה בלובלין ד' אייר
 תקל"א אשת הג"מ הירשלי האלבערשטאטר בע"ס עטרת לבי בהג"מ נפתלי הירך
 האבד"ק קאווי, עיקטין לובלין, לבוב, והובא בפנקס הח"ק ובפנקס אל מלא רחמים
 בביהמ"ס דו' קרואים (ב) הג"מ חיים כהן ראפורט האבד"ק יזל, סלוג, לבוב,
 בע"ס זכר החיים, ובשו"ת ר' חיים כהן והובא בדרני פז (פ' חיי מולדות) אגרת
 להפמ"ג אור' דברי ארי' כה"י ראש יוסף חולין י"א (ג) הרבנות אשת הג"מ חיים
 יהודה ל"ב אישינגא אבד"ק ארישטוב, לבוב, בע"ס דברי ארי' יהודה והובא בשו"ת
 ר' חיים ח"ד סי' ו' וחיו"מ סי' ז' (ד) הג"מ גרשון כהן ראפורט אבד"ק אייברענהיים
 בעלזאס מעגלנא (עורבים וב"י) (ה) אשת הג"מ שלמה זלמן האבד"ק ביאלי הובא
 בשה"ג ה' (ו) הג"מ שלמה ראפורט האבד"ק חעלמא (נכדו בהקדמת שו"ת ברכת
 יעקב (ז) הג"מ ישראל הכהן ראפורט האבד"ק פינסק הובא בסיומה דספרא לשו"ת
 ר' חיים מלבוש חותנו של הר' יחזק אבד"ק וואלאזין אבי הגאונים המפורסמים מו' חיים
 חיים וואלאזנער ור' זלמן וואלאזנער (ח) הג"מ בענין הכהן הובא בשו"ת אחיו ר'
 חיים חאה"ע סי' א' (ט) הג"מ לבי הירש הכהן אבד"ק וואלקוויסך חתום בגב"ע
 בתשו' כנסת יחזקאל והובא בס' דברי ארי' יהודה, אביהם הג"מ שמחה
 הכהן ראפורט האבד"ק הוראגנא ולובלין משנת תנ"ה עד תקמ"א אחרי הג"מ אייוק
 האבד"ק לובלין יס לו הסכמה בס' אור ישראל, בית יעקב, (תל"ד) מגיני שלמה
 ע"ה

עלה דיונה (תנ"ג) שם שמואל (תנ"ח) ברית שלום ורע בירך שלשי ראש יוסף על הש"ס, שיר הומה על משניות, והובא באורות חיים (לנדרה הר' חיים מאוסטרה בס' מים חיים) סי' ס"א ע"א ע"ב, שכל טוב (זאלקאווי תק"פ) פ' לך ויחי, כנסת יחזקאל סי' ט"ו ס"ז זכר חיים (לבוט ר' חיים מלבוט) דרוש ט"ו ט"ז פירס רמונים לר' ליב טפשיין דברי ארי' (פתי' לחתנו ר' חיים ליב איטינא) הוא בראגאווי אלל יד"ג הג"מ משה מושל, עטרת נבי (וחתנו הירשלי האלבערשטאטר) דף כ"ו, שיר דוד סי' פ"ב קול יהודה, ונתקבל לאבד"ק לבוב גפער בדרך בשעברשין ט"י קללת הג"מ דוד אבד"ק שעברשין לוקי המהר"מ מלובלין (חתן הג"מ ישראל סווינר אבד"ק דובנא, הוא הי' בן הג"מ נחמן הכהן האבד"ק דובנא, לבוב ויש לו הסכמה בס' לב ארי' עה"ח וחתים בפנקס וילנא תל א' ובפנקס לבוב בהג"מ מאיר ראשפרט מבעלזא וחתן הג"מ יוסף הלפרין האבד"ק לבוב הובא בתשו' איתן האורח סי' כ"ב וסי' מ"ד ז"ל סי' מ"ב והספידו בס' איתן האורח סי' (פ' אמור) ובתפארת ישראל פ' לך בהג"מ אליקים געיל הובא במהר"מ לובלין קכ"ב בהג"מ יעקב יהושע הלפרין מאפסא הובא בשארית יוסף סי' ס' בט"ס נחת יעקב (פאדווי טפ"ג) בר' אלחנן הלפרין) חתן המהר"מ לובלין, (ג) הג"מ יהושע העשיל הורוויי האבד"ק ריוושל, לובלין, הסכום על ס' תפארת ישראל זע"א לר' ישראל משקלאב, אחי הרב המקנה והפלאה, בהג"מ נבי הירש אבד"ק טשארטקוב בהגאון (וקני) הר' מאיר הורוויי מטיקטין הי' שם משנת תקל"ב עד תק"מ

(ג) הגמ' יוסף תלומים האבד"ק אוסטרלווי הי' אבד"ק לובלין משנת תקמ"א עד י"ח תשרי תקמ"ג גפער שם, והובא בפמ"א ח"ב סי' י"ח כהנה אור פ' נשא סיעתא דשמיא פ' וישב בהגמ' ארי' לוב אבד"ק קרעטוב בהגמ' חוקי' יהושע פייזיל האבד"ק לילך, פרעמיסלא, יש לו ס' פנים מסכירות, נדפס עס פי' על המסורה (הסכמתו בס' ברית שלום והובא בס' לקט שמואל פ' ויקהל, שלח פנחס) חתן הגאה"צ מו' ארי' ליב האבד"ק קראקא הוכר ר' ליב נכד המהרש"ל) בן הגמ' יונה האבד"ק הוראגא מין, ניקלשפורג בעס' קיקוין דינה והובא בס' לב ארי' עה"ת עין יעקב (חתן הגמ' מאיר, ק"ב האבד"ק בריסק בהר' שאל וואהל בר' שמואל יהודה הגאבד"ק פאדווי בהמהר"מ פאדוויין בהר' ישעי' תלומים חתן מר הגאון (וקני) מו' ישראל הורוויי מפראג שהובא בזמנ' דוד ויחוס עד בעל המאור ז"ל הר' יוסף תלומים הי' אבי הר' ארי' ליב אבד"ק בראד בעס' גור ארי' יהודה והובא בתשו' ר"ח כהן חאה"ע סי' ע"ב הר' שאל פייזיל תלומים האבד"ק אוסטרלווי (אבי הגמ' ברוך אבד"ק לייפניק בעה"מ ס' עטרת חכמים ברוך טעם, והר' ליביש געילס מוזאוויחוואסט, ד) הגמ' יוסף האבד"ק ביאלי וראבד"ק לובלין גפער שם ער"ח אלול ר"ב ספר"א חתמ"ג והובא בתורת הקנאות לה' יעב"ן, בהגמ' יעקב אבד"ק לויץ, לענטשטי בעס' סוכבי יעקב בהגמ' ארי' ליב האבד"ק סלוצק, הוראגא בהגמ' נתן האבד"ק טארניגראד, (ה) ההג"מ מו' נעם מאיר ספר"א ודינא ד"ק לובלין גפער שם חפ"ב אבי הקאון מו' נעם מאיר משם (חתן הקאון מו' סענדער חיים מקארוז נכד התנ"ש) אבי הי' מו' יוסף בני נהור דודי מלובלין והגמ' שלמה ליב אבד"ק לוקאווי, ליעטשין בעס' מנחת הבוקר (ו) הגאון בעל סוכבי יעקב הי' מו"ל וראבד"ק לובלין, אשתו הרבנית פערל גפער שם ואיר תק"ל בת הגמ' יהושע אבד"ק שידלוב הסכמתו בס' ורע בירך שלשי פנים מאירות ח"א לר' מידלזאור) בעל נדק להש"ך בהג"מ יהודה ליב אבד"ק ראקוב טאשיב, שידלוב, קראקא והגליל בהגמ'

בהג"מ יצחק חייזיק האבד"ק פרעמיסלא חתום בפנקס וילנא ת"ז (בהג"מ שטעלקי מאוסטראווא) חתן זקני רבינו המג"מ שלמה וסו"ת פני יהושע (ז) הג"מ יעקב קאפיל אבד"ק לובלין הובא בס' תיבת גומא להפמ"ג הי' שם משנת תקכ"ט עד תקל"ב בעל משנת חכמים (ח) אשת הג"מ יעקב חיים אבד"ק לובלין הרבנות חי' אשת הג"מ יוסף מוזאמטש בת הג"מ יעקב יצחק אבד"ק זאמטשטש ואחרי מותו נשאת להג"מ שאל אבד"ק אמשטרדס בע"ס בני אריאל נכד הר' העשיל

בס' איתן האורח סי' פ' אמור דרשתי בהספד הגאון כמוהר' מאיר ז"ל אב"ד מו"מ דק"ק לבוב, לובלין, לודמיר אוסטרע שם פ' נשא האלוף המופלג ר"י ואב"ד מו' יעקב ר' ליפמטש מלובלין ט"ו, בס' זכרון לר' יצחק שפירא, הסכמת הג"מ אליהו בהר' אברהם מלובלין אבד"ק לבוב וכן בס' אור חדש לר' חיים בוכנער מקראקא ט"ו והוא ר' אליהו קלמנקיס ס' פרי שבת להר' יהודה בר' משה מלובלין (זאלקאווי תקע"ה) בס' תיבת גומא להפמ"ג פ' תבא ר' קאפיל מלובלין ר' יעקב בר' בנימין וואלף בחיה זמן מלכתו (?) ר' משה בר' בנימין וואלף בחיה זמן א"ס לא הי' בני ר' בנימין וואלף אבי הר' נפ"לי הירש חתן הר' העשיל חו"א ר' מאיר חתן ר' העשיל רבני לובלין. המנחם ר' הירל קאפלס בלובלין הי' לו תכריך העתקות המלכות שטרס בהסתדלות הג"מ דובערש אשכנזי האב"ד דבס' הכן הס עתה חס באפשרות לחפש אחרי דוקעמנטין בהארכיוו בלובלין, בבית העלה, מזכרון יהודים הראשונים אשר היו בלובלין, בחיה זמן היו שם רב לפטים בפולין הי' בתואר „סנדק“, „דאקטיר“, „טאריש“ מ"י הם השוכנים סמוך להמהרש"ל נא להודיענו יהי' מו' שיהי' בטח שם מ' ליפקא אשת המהדורא בתרא ר' ישראל איסר בהמהדורא בתרא, בפנקס דבהכנ"ס פינטשיב ששלח אלי בני החכם המשיב מוהר' יצחק מאיר ב"ק קאשיק. אל מלא רחמים . . . לקדושים אשר בק"ק קראקא סמוך מתן הורחיו שנת ט"ו העל אלה תחאפק וכו', אמ"ר . . . נשמת

אמ"ר . . . לקדושים אשר בק"ק לובלין ת"ע . . .

אמ"ר מארך רוסיא ואוקריינא בשנת זאב לך סיון

אמ"ר אה נשמת קדושי ישראל בק"ק לובלין קוראב, ווישניאל טענטשין, זואלין, טיומער, אצטא, טארלא, קלימנטוב, פינטשיב, ראקוב, חמטליק, לונטשין, ופאר קהלות גדולות פוגיין ובראשם הגאון הגדול מרגא ורבנא מוריטו הרב ר' יעקב במוהר' אורי שחרצין תורה בישראל.

כפי הגרסה שזה הי' בפנקס בק"ק לובלין ובזיהכנ"ס ד' ז' קרואים נמנא ג"כ בפנקס הזכרת נשמות להודיעני מאיזה זמן נמנא שם ומי היו,

מלואים

ר' שלמה ספרא הנזכר בדף 81 בא עה"ח על כרוז אחד של החברה קדישא בעירנו, הנכבד בערכו לאשר מצאתי לנכון להעתיקו פה, וזה לשונו,

כרוז שבת עקב תנ"ד לפ"ק

הערט צי כל הקהל הקודש דא לאוען הא"פ' הקציני' ראשי ומנהיגי הקהלה יצ"ו בצירוף האלופים, ראשי' ונבאי' החברה הקדושה דקברנים יצ"ו מודיע וזין מאתה דר' חרשים מקרוב באו רבים המתפרצים בעם ה' אלה, יצאו אנשים בני בדיעה בקרבנו מיין זעלבי מעשים רעים, ומכוערים, מקולקלים וועלכע לא נשמע בקהלתנו יצ"ו מיום חוסדה ועד עתה, דו זענין אויף געשטענן רשעים רורפים מסורים אין גיין איינר דען אנדערן אויף דעם חיות ממש, אויך דו זיך פיל לייט ווילן מציל וזין פון תינות ע"י שררות, ופרעטעקציום דער גיבן זיך לפרצים וגלחות כרוז דו מען זאל קענין פון זיא ויאר נתנות מוציא וזין אין זיין גורם להקהל יצ"ו מרדות ומרחות וזי מען קען איין פרוטה פון זיא מוציא וזין דעשט גלייכען אויך דיא זיך אכטין התמנות ע"י שררות אויך דיא דא מוויפי שטרות וזין ומעידו עדות שקר דו זיך פיל זעלבי זוכן כמה פעמים האט געטראפען בקהלתנו יצ"ו, אין הקהל יצ"ו וזין מרוד במרדות הקהלה יצ"ו וזין עומס תהלא' אין אז דיא אין אנדרי קהלות אז ידוע ומפורסם לכל אז דו נים צייט האבען עסק צו וזין מיט זעלבי לייט לעשות בהם משפט חרוץ ולענוש לרשע דע כרשעתו. אין דיא זעלביגע לייט מיינען וויל זעלבי זאכין פר שוויגן דו ווער ח"ו הותרה הרעיונה לית דין ולית דין והתבדך בלבבו לאמור שלום יהי' לי כי בשרירות לבי אלך דו זיא וויינין ממש מכלי הברם, ברם ד' צבאות, לא יאבה ד' סלוח להם אוי להם ולנשמותם אחרים הם ד'ה' ורבצו בהם כל האלות הכתובות בספר התורה זיא געדענקן נים אז הש"י איז מאריך אף אפי' לרשעי' אולי ישובו מדרכיהם הרעים ומאן דאמר הקב"ה וותרן הוא וותרו וזיא עש כלליבט ביא אים נישט פר פלין אין זעלבי לייט אין הרצובות למותם ולבם בריא אולם אין זענין נים משים ע"י לבם דו וזיא מחריב וזין במעשיהם הרעים אז אין קהלה מפוארה כלילת יופי משווש כל הארץ צדק ילין בה ועיה מרצחים בכן האבין הקציני' ראשי מנהיגי הקהלה יצ"ו מפאך אין דער זיך גוועזין אין האבען גזעה דאז זיא נים צייט האבען זעלבי לייט צו פר ריכטען אזוי האבען וזיא דיא זעלביני רשעים וואש זעלבי מעשים טוען דער חברה הקדושה קברני' יצ"ו אין דער הנט אריין געגעבן באשר הוא סוף כל האדם והחי יתן אף לבו דברים של מיתה דו קיינר פון דער זיך קען ניצול ווערן ומי גבר יהי' ודא יראה מות, ע"כ לאוין החברה הקדושה הנ"ל בצירוף הקציני' ראשי מנהיגי הקהלה יצ"ו מתרה ומכריז וזין ביום שבת קודש בתוך המון חונג כרי שכל אשר בשם ישראל יכונה קער זיך דען כרוז וואל אין זין אריין צו נעמין אין מעורר לבו לתשובה וזין אולי באזוני ישמע ובלבבו יבין ושב ורפא לו דו החברה קדישא הנ"ל האבין אויף זיך מקבל גוועזין בתרם חמור ובכל מיני חומרא שבעולם דו דיא זעלביני לייט וואש זעלבי זאכין האבין גטאן וזיא דא מען אוש גרופין האט זענין אויף גצייכנט גווארען

דו זיא ווערין איין גשריבען ווערין אין זיאר שווארצין ביך וועש זיא האבין לאוין מאכן אויף זעלבי רשעים אז זיאר יום פקודה ווערט קומן דו מען זיך מיט דען זעלביני קיינר פון החברה יצ"ו נים ווערט מתעסק וזין בשום עסק בעולם אין מען ווערט זיך מיט זיא נוהג וזין כמנהגים ומנהגים רק קבורתו קבורת חמור יהי' סחוב והשלך אין דער זעלבינר זאל זיך נים לאוען דען יצר הרע איין רידן דו מען חם ווערט וזין לאחר מותו על בנו אז משפחתו משים יקרא דחיי אדר דיא קינד ווערין עש קענין אפ רייבען ברצי כסף דו דער זעלביני בוזין ווערט אים נים גישעהן, ועל סמך זה ווערט ער נים וועלן מתחרט וזין בחייו על מעשים רעים שעשה אין מקבל דין ועונש צו וזין אויף זעלבי מעשים דאש אז איטליכר וויסען דו החברה יצ"ו האבין אויף זיך מקבל מקבל גוועזין באדה ובשבעה כל אחד על דעת חברו אין קיין הופרה בעולם זאל העלפין ואפי' א' וכול לעכב דו כל הין לא יועיל ביום עברה דו זעלכער בוזין זאל גשעהן דוקא ויצאו וראו בפני האנשים הפושעים והיו דראון לכל בשר, ומסרתי הרשעים דו ווערין ועתה דו מען זעלבי בוזין אן בוט לאחר מיתה אין ווערין ווייטער זעלבי זאכין נים טאן, וען עצמו אינו נמחק פן דעם שווארצין בוך החברה יצ"ו, ווען מען דען זעלבען איין גשריבן האט למען יהי' למזכרת עון למשמרת לאות לבני מרי, ע"כ לאוין החברה קדישא יצ"ו מזהיר ומתרה וזין בזה הכרוז דו די זעלביני רשעים וואש האבין זעלבי מעשים רעים גטאן ער הנה זאלן קומן לפני הקהל יצ"ו ולפני החברה קדישא יצ"ו מקבל דין ועונש צו וזין על המעשים הרעים האלו אין ווערין מתחרט וזין בלב שלם אויף דא מעשים אזי ושב ורפא לו, באם דאזי דיא זעלביני רשעים וואש אויף גצייכנט וזין ביא זיא דונם ועונשם כמום והתום אצל החברה יצ"ו דם מען זיך מיט זיא ווארט נוהג וזין וזיא מען דא אוש גרופען האט בלי חם והנשארים ישמעו וייראו ולא יוסיפו לעשות עוד כדבר הזה ולהשומעים יענם ואליהם תבוא ברכת טוב,

דעשט גלייכין לאזט מען מודיע וזין דו השמשי' האבען זיך בעקלאנט לפני החברה הקדושה דו רוב אנשי החביה גיבין נים מסלך דיא גראשין וואש פון איטליכס קומט בכל שבוע אין מען ווייט וואל דו כמעט כל הטורח פון דען התעסקות איז מוטל אויף זיא בכן האט מען כותר גוועזין מן החברה יצ"ו משגיחים דיא זאלן משגיח וזין בכל תקונים יעלהם.

אזוי האבין וזיא מקבל גוועזין, אויף אטייל לייט וואש זאר יכולת נים איז צו נעבין א"ג בכל שבוע דאז זאלן חצי גדול דהיינו כ"ה גדולים בכל השנה ע"כ לאזט מען מודיע וזין ומתרה וזין בזה הכרוז ווער דעם חצי גדול אויך נים ווערט אפ ריכטין אזוי איז איין געשריבען גווארען דו דער זעלכער זאל נדחה ווערין מהחברה דו אים זאל קיין התנצלות בעולם נים העלפין ע"כ זאל איטליכר ותייר ונתיר וזין דעם כרוז נאך צו קומען (ע"ב).

דעשט גלייכען אויך איז גבליבן אצל האלופים שבעה ט"ע איז אויך אויף געציכנט גווארען בין התקנות ווען איינר מהחברה ווערט גיין בערכאות וכיוצא בו ממעשים רעים ח"ו ווען גלייך וועט נים אזי חמור וזין אז דיא מעשים וואש מען האט דא האט מזכיר גוועזין באם אחר החקירה והדרישה ווערט מבורר ווערין והנה אמת נכון הדבר אזוי האבען זיא אויף זיך מקבל גוועזין ע"כ דו דער ערשטער עונש זאל וזין דו מען זאל אים בח"ה ש"פ קיין קלפי נעבין יהי' מי שיהי' וולת אנדרי עונשים

בין דו ער וועט קומן לפני החברה מקבל דין צו זיין על המעשה הרעה הזה וואס ער
נמאן האט ע"כ זאל איטלער זיין בדרך הישר צו גיין .
דעסס נלייכען לאזט מען סתרה זיין אז ממש רוב בני הקהלה זאגן זענען חברה
לייט ועל כל צרה שלא תבוא קומט קיינר צו קיין שום התעסק' בכן וועט מען וייר
מיסר זיין משמורת אין אן וועמען דאש משמר וועט זיין עצש"ת אין וועט נישט גיין אז
אין ער נדחה מהחברה בלי שום אמתלא ותירוצין בעולם יהי' מי שיח' אדער ער זאל
איינעם צאל'ן וואס זאל גיין להתעסקות המצוה וד' ישמור מכל רע .
בפנינו ב"ד ח"ט העיר עד כשר בת"ע בואל יו"ע וז"ל , בבואי לפאליש בב"ה
עמדו שם שני האחים ר' משה ור' יונה בני הרב יצחק קלמנש ואמר ר' יונה אזי
שהקהל שלחו עליכם הקברנים שיוכתבו אחי ר"מ לפנקס שלכם ותוך כדי דיבורו עד
שלא הספיק לסיים דבריו קפץ ר' משה ואמר רשימות איזה מהראשי' או גבאי' או
אלך להכותמים ואניד שלפני מות א' א' ר' מנחם תנ"ד לפ"ק ,

נאום יעקב הלוי אשכנזי

ונאום ארי' ליב ר' בנימינש

ונאום שלמה ספרא {1}

הערתתי אות באות מנוף הכתב גבית עדות , נאום מנחם נ"י סופר

בשנת 1550 לכפה"נ (ש"י למנינינו) נרן המלך זמנואר אוגוסט הזכות ליהודי
יוסף מלובלין להדפיס ספרים בשפת עבר , במדינת פולין , וצוה לכל יהודי איש וזולתו ,
להדפיס את הספרים האלו גם למכרם , ואם יעבור איש על הפקודה הזאת , עליו
לשלם מאדק בסף ענושים והספרים יהיו מוחרמים .
בשנת 1570 (ש"ל למנינינו היה בעיר לובלין רופא יהודי , יצחק מאי , ובשנת
1580 (ש"מ למנינינו) היה רופא יהודי אהרן , אשר בא במחלוקת עם רופא נוצרי ,
Szłęzkowski (Historyczny obraz Miasta Lublina 133.

{1} פנקס של הספרים קדישע נענינו דף ככ"ז ע"ב

רשימה מהספרים הנדפסים בדפוס לובלין במאה הרביעית והחמשית לארץ הששי . אוצר אספתי ולקמתי ממקומות כפוזרות בס' אוצר הספרים להרב החכם בן יעקב .

- (א) „אדם שכל" חיבר מאת הר' שמעון ב"ר שמואל על י"ג מדות ועשרת
הדברות ע"ד הקבלה והמחקר ועם פ"י המחבר עצמו בשם „גליון" ובסופו תחנה לשבתי
פשע , ונקרא ג"כ הדרת קודש נדפס בלובלין "ש"נ"ט {1} ,
- (ב) „אהבת ציון" חבירו הר' אברהם ב"ר משה אשכנזי היילפרין פ"י עה"ת וה"מ
ועל קצת פ"י רש"י לובלין שצ"ט {2} ,
- (ג) אדרת אליהו חבירו ר' אליהו ב"ר קלונימוס מלובלין פשטים בסדר התורה
ובסופו תפלה ששלחו לו מא"י פ"פ דאדר תנ"ד {3} ,
- (ד) „אהבת השם" חבירו הר' יודי' גאטליעב ב"ר אברהם ישראל מלובלין דרשות
על אהבת ר' ויראנו וביאור פ' ועתה ישראל וכו' (דברים י' י"ג) פנים ופירושי כמה
פרשיות ומדרשים תמוזים והוא חלק מרמ"ז פנים שחיבר בזה כמנין יראה לובלין ת"ה {4}
- (ה) „אור תורה" חיבר הר' אורי' ב"ר דוד בן משה קאלמיר פשטים על התורה
ועל המדרשים ונכללו בו גם חידושי מהרש"א שהיה זקנו הגדול תל"ב לובלין {5} ,
- (ו) „אורח לחיים" חיבר מאת הר' שלמה אפרים ב"ר אהרן לונטשיץ עניני
תשובה ומוסר ובסופו זמר לסעודת כל היום , לובלין שנ"ה {6} ,
- (ז) „אלפסי" או ספר הלכות , הלכות רב אלפס עם פרש"י מהתלמוד וכו' מ"מ
בגדיון לביאור האלפסי מן הטורים ושערי שבועות ג' חלקים , לובלין שפ"ה {7} ,
- (ח) „אמרות מהורות" חיבר הר' בנימין וואלף ב"ר יצחק סג"ל לייטמערין פ"י
מלות חמורות בס' הוהר כסדר א"ב בערכין חובא ע"י בנו הר' שאול לרפוס לובלין
ת"ה {8} ,
- (ט) „אמרי שפר" חיבר הר' נפתלי ב"ר אשר אלטשולר מראה מקום על כל מלה
ועל כל תיבה אנה נדרשת ועל איזה ענין ונחלק לל"ב נתיבות וכל נתיב בסדר א"ב
ומיעיל לדרשנים ובסופו שיר לשוור אחר אקדמות ושיר נאה לנתינת ס"ת , לובלין
שס"ב {9} ,
- (י) „ארחות חיים" והוא הפתיחה עם ס"ד פסקות המתחילות בני עם א"ב דבן
סירא ועם מדרש עשרת הדברות , לובלין של"ב {10} ,
- (יא) „האשל" חיברו הר' אשר יעקב אברהם ב"ר ארי' יהודה ליב בן הגאון יוסף
קלמנקיש דרשות עה"ת עפ"י מאמרי רז"ל וקצתו מה שישמע בפראג בשם זקנו הג"ל
נדפס ע"ש בראשית , לובלין תל"ד {11} ,
- (יב) „ביאור פוסקים" על יו"ד ח"מ חבירו הר' משה מהוראדנא ור' הירש
מלובלין וקצת תשובות גאוני זמננו {12} ,

אוצר הספרים {1} ש"ד דף 18 {2} ש"ד 18 {3} ש"ד 18 {4} ש"ד 18 {5} ש"ד 28 {6} ש"ד 20
{7} ש"ד 38 {8} ש"ד 44 {9} ש"ד 50 {10} ש"ד 51 {11} ש"ד 51 {12} ש"ד 50
יוד

(יג) **בחינות עולם** חיברו ה"ר ידעיה הפניני ב"ר אברהם בדרשי עם ס
כחבר הפנינים מניקור ונקרא אגרת שמ"ס לרום ועם בקשת הלמן לאביו ר' אברהם
הברשי מונה ע"ה"ר משה ב"ר א' פרוניציאלי, לובלין שע"ר (13),
(יד) **בית דין של שואל** ה"ר שמואל מקשן ב"ר פנחס הכהן פירוש על מנילה
רות ואסתר, לובלין שש"ר (14),
(טו) **ברית אברהם** וחסד לאברהם חיברו ה"ר אברהם הורוויץ הלוי הנקרא
ה"ר אברהם שעפמלים הראשון ודורס ותפלות ודרכי תשובה עד כל חמא ועון והשני פי'
מספיק על שמונה פרקים להרמב"ם, לובלין של"ו (15),
(טז) **ברית הלוי** חיברו ה"ר א"ה"ר ב"ר אברהם הלוי עמשינען פי' על תפלות
משה רבינו ע"ה כפ' ואתחנן בשש"ה אופנים וכלל בו כל תרי"ג מצות בפרומרום
בתשובה ד' א"זי, רב לך" השיב לו על כל דבריו ונדרש עפ"י מאמרי תלמוד וסדרש
דינים, לובלין ת"ה 16,
(יז) **"בית המון, וסירות עם פי' ה"ר נתן ב"ר שמעון שפירא מהוראדנא**
לובלין של"ה (17),
(יח) **דבק טוב** חיברו ה"ר שמעון ב"ר יצחק הלוי אינשבורק פירש על רש"י
ע"ה"ת ועם ציורים בסקמות הנצרכים, לובלין (ע"י צבי בן קלונמוס יפה וגשלם בין
שנה ש"ס פ"ו (18),
(יט) **דרישה ופרישה** חיברו יושע פאלק ב"ר אלכסנדר הכהן על טור יו"ר
ע"י בנו ה"ר יוסףא ועשה לו, כתונת פסים" הם הנהגותיו בתוך הס' וחזותם לפעמים
בסוף ההנהגה ר"ת כ"פ, לובלין שצ"ה (על טור אה"ע שם שצ"ה 19),
(כ) ס' **"הזהר"** ע"ה"ת עם כמה תוס' וחדושים עם הנהגות ותקונים לה"ר נת
שפירא, לובלין שפ"ג (20),
(כא) **זמירות לשבת ולמוש"ק להמחש"ל** עם פירוש וברכת המזון נדפס ראשונה
בשם סדר הזמירות עם פירוש, לובלין שני" (21),
(כב) **זמר לחנוכה ס"ת** חיברו ה"ר משה ב"ר נפתלי הכהן, לובלין (22),
(כג) **חבורי לקט** חיברו ה"ר אברהם ב"ר יהודה חזן פירוש על נביאים וכתובים
כל מלות חמורות מבוארות בל"א, לובלין שע"ב (23),
(כד) **חידה על אותיות אהוי' להראב"ע** עם פירוש לא נודע למי, לובלין תמ"א (24)
(כה) **חידושי הלכות** להגאון ר' יהושע העשיל בה"ר יעקב מקראקא נאספו ע"י
חזן אהרן קלונקר תלמידו ונדפסו בשם תולדות אהרן, לובלין תמ"ב (25),
(כו) **חידושי הלכות** לה"ר יוסף ב"ר מתתיהו דלקראט אבר"ק שעבערשין על
סכנת עירובין, לובלין שס"ב (26),
(כז) **חידושי הלכות** לה"ר שמואל אליעזר ב"ר יהודה הלוי אירדיש (מהרש"א)
על י"ח מסכתות בש"ס לובלין שע ב' ח"ב על יו"ד לובלין שפ"א כנ"ל דפוס ב' עם
מהרש"ל, לובלין שי"ב (27),

טורי

אָלֶר הַסֵּפֶר 13 68 14 סֵפֶר 72 15 סֵפֶר 85 16 סֵפֶר 86 17 סֵפֶר 88 18 סֵפֶר
19 סֵפֶר 115 20 סֵפֶר 153 21 : 22 160 סֵפֶר 23 סֵפֶר 166 24 סֵפֶר 174 25 סֵפֶר
26 178 27 סֵפֶר 183 28 סֵפֶר 206

(כח) **טורי והב"ר** חיברו ה"ר דוד ב"ר שמואל סג"ל על ש"ע יו"ד תרפ"ט בחייו,
לובלין ת"י (28),
(כט) **טורים עם בית ישראל** לה"ר יהושע פאלק הכהן ב"ר אלכסנדר ביאור
גדול ורחב על הטורים ונפרד לשנים שם האחד דרישה ושם השני פרישה, לובלין
שצ"ה (29),
(ל) **טעמי המצות** ר' מנחם ב"ר משה הבבלי טעמי המצות בקיצור עם הנהגות
ביאורים הנשלחים מארץ הצבי, לובלין של"א (30),
(לא) **מורה חטאים** חיבר מרבינו אליעזר ב"ר יהודה מנרמיוא ודורס ותפלות
לתשובה על כל חמא ופשע ודרכי תשובה ונקרא ג"כ ס' הכפרות ויש קורין לו מורה
חטאים ואידי דוטר נלוו לו ברפוס עוד כמה ספרים קטנים כמו בקשת המבין דין
חבט הקבר, דרך טובים, ספרש חטאים צוואת ר' יהודה החסיד וכדומה כלם טענינו
מוסר, לובלין שע"ו או שע"ז (31),
(לב) **"יון הרקח"** חיברו רבינו אליעזר מנרמיוא פירוש על חמש מנילות בצירופים
וגמטריאות ע"פ קבלה על מנילות שה"ש ורות, לובלין שס"ח (32),
(לג) **ילקוט חרש** חיברו ה"ר ישראל אבר"ק בעלוי"ץ לקוטי מאמרים לדרשנים
גמדרשים ושאר ספרים ומסידר בערכין כסדר א"ב ונקרא ג"כ ילקוט ישראל, לובלי
ת"ח (33),
(לד) **ילקוט שמעוני** עם נוסחאות שונות והנהגות לר' מאיר בר' פתח' ומפתח'
פאמרים, לובלין תמ"ג (34),
(לה) **יום של שלמה** להגאון מהרש"ל ז"ל ש"י, לובלין (35),
(לו) **לבוש התכלת** כל דיני ש"ע א"ח ח"א עד הלכות שבת לפי סימניו ובעיפי
בטור וב"ו והרמ"א בטעם ובסברא לכל דין ודין, (ב) לבוש החוד כל דיני ש"ע א"ח
ח"ב מהלכות שבת עד תומ, לובלין ש"ג (36),
(לז) **כר הקמח** לרבינו בחיי ב"ר אשר עם ב"מ הפסוקים ומאמרי רז"ל
לובלין שני"ז (37),
(לח) **ביצד סדר משנה** חיברו ה"ר משה ב"ר אהרן מוראפטשיק סדר הלימוד
והנהגות המורים והתלמידים זה עם זה ע"ד מוסר, לובלין שצ"ה (38),
(לט) **כלי יקר** חיברו ה"ר שלמה אפרים ב"ר אהרן איש לונגשיץ ביאור על
רש"י ופושטים ע"ד מאמרי רז"ל כסדר התורה, לובלין שס"ב (39),
(מ) **"כתר זהב"** חיברו ה"ר יו"ט המקובל, לובלין שע"ד (40),
(מא) **"כתונת פסים"** חיברו ה"ר יוסף ב"ר יצחק הלוי באור מעלות התורה עד
שבע חכמות נוסד על פסוק וידבר ד' את כל הדברים האלו לאמור כל תיבה על חכמה
אחת, טובב הולך על הקדמות ויסודות רובם כס' המורה וב"ו ג' פרקים, לובלין שע"ד (41)
(מב) **כתונת פסים** חיברו ה"ר יוסף בר משה דיין מפרעמסלא ביאור על הגדה
של פסח ודרושים למועדים, לובלין הנ"א (42),
(מג) **"לבוש פנת יקרת"** ביאורים ותוס' הנהגות ע"ס מורה נבוכים להרמב"ם, אדר'

היקר

אָלֶר הַסֵּפֶר 28 206 : 29 208 30 סֵפֶר 210 31 סֵפֶר 220 32 סֵפֶר 221 33 סֵפֶר
34 223 35 סֵפֶר 224 36 225 37 סֵפֶר 236 38 סֵפֶר 240 39 סֵפֶר 250 40 סֵפֶר 41

היקר" על הלכות קדוש החדש להרמב"ם ועל חכמת התכונה עם הנהגות ה"ר יהודה ב"ר נתן הלוי ונלוה לו ביאורו יפה "לבוש אבן יקרה" נדפס עם פירוש הרקנטי, לובלין שנת"ה 48,

מז "דקושי האור" חיברו ה"ר ארי' ליב דיין מלובלין ביאור ענין הלכות קדוש החדש להרמב"ם ונחלק דב' חלקים ח"א מאור הקטן על מאורות חיצונים בענין קדוש החדש עפ"י הראיה וע"פ השבן המולדות וכו' ח"ב מאור הגדול על מאורות הפנימים והנסתרים, לובלין תכ"ז 44,

מח "מאמר האחרות" חיברו ה"ר יוסף יעקב חקירות נכבדות בשרשי אחרות השם נלוו לו ס' אור החיים להרחיק לימוד הפילוסופיא וס' יסוד האמונה בעניני המצות יראת ד', לובלין שנת"ה 45,

מז "מאמר קרישין" חיברו ה"ר חיים קריש ב"ר שלמה זלמן מלונגשיין פירוש ע"י שו"ב מהרי"ו עם הגהות מלוקטים מפוסקים אחרונים, לובלין תכ"ט 46,

מז "המניד" חיברו ה"ר יעקב ב"ר יצחק פירוש על נביאים וכתובים בל"א מלוקט מכל המפורשים ועם המשך הפוסקים, לובלין שפ"ג פ"ו 47,

מח "מגיד מישרים" חיברו רבינו יוסף ב"ר אפרים קארו (הב"י) פשטים וסודות שנתגלו לו ע"י המגיד מדי שבת בשבתו כסדר התורה עד פ' מצורע, לובלין ת"ו 48
מז "מדרש עשרת הדברות אנדות על עשרת הדברות בפשטים ומאמרים על כל דבור ודבור מענינו נוסד על הג השבועות וכן נקרא באחד מכו"י הווייזק הגדה של שבועות נדפס עם ס' ארחות חיים, לובלין של"ב ל"ג 49,

ג ס' מהרי"א או מנהגי מהרי"ל רבינו יעקב ב"ר משה מו"ר סג"ל תקן מנהגי כל השנה בכל מדינת אשכנז ודיני או"ה עם ביאור מלות הקשות ובסופו קצור השערות לר"י מדורא והלכות שו"ב להר"י, לובלין שנת"ה 50,

נא "מהלך" אי "מהלך שבילי הרעת" חיברו ה"ר משה ב"ר יוסף קמחי רקדוק לה"ק ונוסף בו דוח חלוקת הפועלים והנהגות ר' שלמה זלמן אשכנזי מפוזנא עם תוס' הנהגות לה"ר שבתי סופר מפרעמסלא, לובלין שפ"ב 51,

גב מחזור כפי מנהג פולין פיהם ומעלהין עם פירוש ה"ר צבי הירש ר' זונדילס לובלין של"ט 52,

גב "מרא הכיא" חיברו ה"ר מרדכי מרקיל ב"ר יחיאל פירוש על מגלת אסתר לובלין שנת"ה 53,

גד "מליין יושר" חיברו ה"ר יעקב ב"ר יצחק מיאניו פשטים נעים כסדר התורה בל"א מלוקט מס' עקרה ואלשיך וכלי חמדה וכלי יקר והוא תוס' לספרו צאינה ראינה, לובלין שפ"ב 54,

גה "מלבי יהודה" חיברו ה"ר יהודה ב"ר משה מו"ר דרשות, לובלין שנת"ה 55
גו "מנוח הלכות" חיברו ה"ר מנוח הענידיל בר שמואל פירוש על ספר חובות הלכות, לובלין שנת"ה 56,

גו "מנהח הרה" חיברו ה"ר יחיאל מיכל מוראפטשיק ב"ר ירדני פירוש קצור על

לולר הספרים 43 255 44 סס 263 45 סס 280 46 סס 47 284 48 סס 290
4 סס 291 50 סס 301 51 סס 305 5 סס 318 54 סס 325 55 סס 334
56 סס 335 56 סס 337

מלוקט מספרים קדמונים ובסופו קצת דקושים, לובלין של"ו 57
גח "מנחת יהודה" חיברו ה"ר יהודה ליב ב"ר עובדיה איילונבורג ביאור על פירוש"י עה"ת ונכללו בו ביאורי טהרש"ל ולקושים מס' "לבוש האורה" וקצת מס' "מזרחי" בקיצור, לובלין שס"ט 58,

גח "מסורת המקרא" חיברו ה"ר שמעון ב"ר יצחק הלוי מפתח וממ' לכל הפסוקים בכל התלמוד (ס' תולדות אהרן, לובלין של"ב 59),

ס "מראה מוסר" ובלשון אשכנז צירמ שפינעל כל המשלים והמליצות אשר בכל הש"ס כסדר א"ב בערך ובחירות ונס בל"א בחירויות הוא הובא לביה"ד ע"י ה"ר אביגדור ב"ר אליעזר ליפמאן, לובלין ת' 60,

סא "משיב נפש" חיברו ה"ר יואל סירקיש ב"ר שמואל (הב"ח) מגלת רות עם פירוש גם פירוש"י וקצת ביאור ע"פ פרש"י בשם באר מים, לובלין שנת"ה 61,

סב "משניות" עם פירוש רבינו עובדיה מברטנורא, לובלין שנת"ה ג"ו 62,

סג "סדירות" כמנהג ליטא עם פירוש ה"ר מרדכי מארדוש וחתנו ת"ג, לובלין שס"ג 63,

סד "סליחות" מפילין קמן וואלין רייסין גם סליחות הקדושים עם סליחות לשובבים ת"ת, לובלין ת"ד 64 65,

סה ספר "עברונות" וחי העמים ונמצא בו עיגול ר"י נחשון נאון אשר לא נודע מקורו עם הנהגות מאת ה"ר דוד ב"ר יעקב מלאמא לתוס' החגאות והירורים לובלין שנת"ה 66,

סו "עוללות אפרים" חיברו ה"ר שלמה אפרים ב"ר אהרן ליננשיין דרשות ופשטים ונפרד לארבעה ראשים א) מענין סוף האדם ובו ואו עמודים ב) דרשות לכל המועדים טו עמודים, ג) דרשות לכל פרשיות התורה לנשואין ומילות ופדין הבן והספרים במ"ב עמודים, ד) ג' עמודי עולם תורה ועבודה וגמ"ח, לובלין של"ג 66,

סז "עלה דיונה" חיברו ה"ר חיים יונה תאומים חידו' על דיני ממונות בש"ע ח"ב ובסופו קצת חידושים מספרו מסדרי משנה על הרמב"ם ונקרא ג ב' ר' חיים יונה, לובלין שנת"ה 67,

סח "עמודיה שבעה" חיברו ה"ר בצלאל ב"ר שלמה מקאברין פשטים ודרושים ונחלק לו עמודים, לובלין תכ"ז 68,

טא ס' "עקרים" חיברו ה"ר יוסף אלבו ביאור עקרי האמונה ויסודי הדת והתורה, ופלוסופים באמונה וכו' ר' מאמרים וכל מאמר נחלק לפסקים, לובלין שנת"ה 69,

טב "הפדות והפקדן" הוא מאמר ח' מס' אמונות והרעות מהעתקת ה"ר ברכיה הנקדן, לובלין שנת"ה 70,

טג "פחד יצחק" חיברו ה"ר יצחק ב"ר אברהם חיות ביאור על אנדות החרבן בפ' הנזקין ושאר אנדות ונחלק למאה שערים, לובלין של"ג שס"ג 71,

עב "פירוש על המסורה" חיברו ה"ר יעקב דוד בהקדוש ר' יצחק מחענטשין אבד"ק צווימער תוס' על שער שברי לוחות מס' מסורת המסורת לר"א בחור לפרש את הסתומות

57 לולר הספרים 58 333 סס 341 59 סס 245 60 סס 370 61 סס 376 62 סס 380 63 סס 429 64 סס 421 65 סס 431 66 סס 441 67 סס 445 68 סס 449 69 סס 456 70 סס 457 71 סס

המסורות והנעלמות בסמ"ג וסמ"ק ועמו ס' מעמי המסורה קצת פשטים על מסורה עם חוספות לבנו ה"ר יהודה יצחק דרשן, לובלין ת"ר ה' 72.

עג "פלה הרמון" חיברו הדרשן ה"ר בעלאל ב"ר שלמה מקאברין דרשות על מאמר קטרוג אמן מנא בשער ואל במ"ש פנים ולא נדפס רק על כ' אופנים, לובלין תכ"ב 73.

עד "פני משה" חיברו ה"ר משה ב"ר ישכר יפה דרוש אחר מדברותיו ע"י גראשית, לובלין תמ"א 74.

עה "פרקי ר' אליעזר" התנא ר' אליעזר הגדול בן הורקנוס מדרשים ואגדה וחיבורים מימות עולם ומעשה בראשית וכו' נ"ד פרקים, לובלין שנ"ח 75.

עו "פרקי אליהו" חיברו ה"ר אליהו בחור הלוי אשכנזי כללי דקדוק האותיות והנקודות ב"ג שירים שקולים וחרוזים עם פירוש, לובלין שפ"א 76.

עז "קבלת שבת" או מילות לשבת סדר קבלת שבת עם פירוש ובל"א, לובלין תל"ח 77.

עח "קנינת" כמנהג פולין ופיהם, רייסען וליטא ובסופו מנהג אשכנז עם פירוש ה"ר אשר ב"ר יוסף ועם פירוש לה"ר חיים חזן ב"ר יצחק ליפשיץ, לובלין שע"ז 78.

עט "רוח חן" חיברו ה"ר יהודה אבן תבון חס' הוה כולל ביאור הפילוסופיא בס' המורה ושאר ספרי המחקר והקדמות וכללים בלשון הפליסופים ב"א פרקים, לובלין ש"פ 79.

פ "ש"ת מתרש"ל" שו"ת ופסקים הנהגים בגלילות אשכנז, עם לוח מפתחות לובלין של"ה שם שנ"ט שפ"ב 80.

פא "שברי לוחות" חיברו ה"ר מיכ"ל ב"ר אליעזר מנעמרוב דרשות על קצת פרישות וביאור מאמרי אל תקרא כך אלא כך בדרו"ל, לובלין ת"מ 81.

פב "שחיטת ובריקות" הם דיני שו"ב שחיברו מחברים שונים ואולם אחד ה' מדר' ווייל תלמיד מהר"ל אשר יסודי השו"ב פשט ונתקבל בכל תפוצות ישראל להלכת ולמעשה ועליהם הוסיפו רבים וכן שלמים ביאורים אין מספר שו"ב הנ"ל נדפס עם נקודות, לובלין שע"ר 82.

פג "שיח השדה" חיברו ה"ר אליעזר אבד"ק אפמא מאמר על סדר מאמרו וסדר תפלות וברכות שחרית ושאר תפלות, לובלין ת"ה 83.

פד "שיר וזמר על הגלות לעורר לב האדם לתשובה עם ל"א גלות לו ס' יצירת האדם לספר טובות ד' עם האדם מיום לדתו עד יום מותו בל"א וס' מנן אברהם נס אאע"ה באור כשדים ושירים בל"א, לובלין שצ"ב 84.

פה "שיר החוד" והוא שיר נכבד ע"פ קבלה וחתום בראשי החרוזות אני יוצא ב"ר אברהם אבן ואקיד תמ"א, לובלין 85.

פו "שיר החוד" לבני משה אשר מעבר לנהר סמבטיון תפלה נוראה לכל ימי השבוע בתרומם ע"י הקבלה, לובלין תמ"א 86.

פז "שיר ותפלה" על הגאולה לה"ר אלחנן פראנקפורט, לובלין שפ"ד 87.

פח "שיר הלוי" חיברו ה"ר יצחק ב"ר יודית ליברמן סדר שיר שחיו הלויים

ל"ר הספרים 528 (78 516 (77 498 (75 487 (74 485 (73 469 (72 457 (71 445 (70 433 (69 421 (68 409 (67 397 (66 385 (65 373 (64 361 (63 349 (62 337 (61 325 (60 313 (59 301 (58 289 (57 277 (56 265 (55 253 (54 241 (53 229 (52 217 (51 205 (50 193 (49 181 (48 169 (47 157 (46 145 (45 133 (44 121 (43 109 (42 97 (41 85 (40 73 (39 61 (38 49 (37 37 (36 25 (35 13 (34 1 (33 1 (32 1 (31 1 (30 1 (29 1 (28 1 (27 1 (26 1 (25 1 (24 1 (23 1 (22 1 (21 1 (20 1 (19 1 (18 1 (17 1 (16 1 (15 1 (14 1 (13 1 (12 1 (11 1 (10 1 (9 1 (8 1 (7 1 (6 1 (5 1 (4 1 (3 1 (2 1 (1 1

אוסרים בניהם"ק בחול שבת ויו"ט ושאר ימות השנה, לובלין תל"ו 88.

פט "שלחן ארבע" חיברו ה"ר ב"ר אהרן דינים ועינים בדרך השלחן האכילה ונחלק לד' שערים ובשער הו' מדבר על סעודת הצד קים לע"ל ועיני תהות המתים, לובלין שנ"ז 89.

צ "שלחן ערוך" מפורסם עם פירושו ה"ר דוד ב"ר שמואל הלוי, לובלין ת"ו 90.

צא "שמוש תהלים" סגולות ושמות קדושים ומלאכים הוצאים מכל פסוקי תהלים לכתבם לסגולה או לאמנם כמנהג ענין התפלה הדין, לובלין 91.

צב "שערי נן עדן" חיברו ה"ר משה מרומי תלמיד הרמ"ק ביאור על מאמרי ריב"ל ע"י מאמרי וזר ופשטים על היראה ושערי נן עדן, לובלין שנ"ז 92.

צג "ס' השערים או שערי דורא הנקרא איסור והיתר חברוה"ר יצחק מזורא כל דיני מאכלות אסורות ודיני הכלים ההנהגה עם פירוש עמדת שלמה לה"ר שלמה ב"ר יחיאל לוריא (מהרש"ל) ובסופו סדר הנקור ובעל דעמור וכללות א"ה לה"ר אברהם ב"ר אליה

הכהן ששלח לה"ר ב"ר סמנים עם כמה חידושים והנהגות נוספות ע"י המבאי לביהר"פ ה"ר אליהו בהר"ם דואנין, לובלין שנ"ט 93.

צד "שרי ישי" ה"ר שלמה בן אלקבץ הלוי פירוש על מגילת רות נדפס עמה, לובלין שנ"ז 94.

צה "תבואות שור" חיבר מאת ה"ר אפרים זלמן שור ב"ר נפתלי הירש קיצור ב"י על ד' מורים עם הוס' הרבה דינים ומעשים שלא נמצאו בב"י, לובלין שע"ז 95.

צו "תחנות על אורך הגלות" נקרא מנן אברהם ומעשה נמרד עם ל' א וקצת מירות, לובלין שצ"ב 96.

צז "תלמוד בבלי" עם פירש"י ותוס', לובלין שו"ט 97.

צח "תמים יחידו" חיבר מאת ה"ר ישראל ב"ר משה כל מאמרי וזר השייכים לכו תהלי ומשלי בסדר הפוסקי ובראשו דרוש על הנשמה כעין מבווא הספר, לובלין שנ"ב 98.

צט "תפלה ליוצרי חיים" והולכי מדברות להרמב"ן וקצת פיוטים ושירים להאר"י ז"ל וזמר לחנוכה ס"ה, לובלין שי"ב 99.

ק "תפלות מכל השנה עם ההגדה של פסח והושענות ויוצרות וסליחות עם פירוש שחיברו יחדיו ה"ר צבי הירש ב"ר חנוך זונדל הנקרא ר' הירש ר' זונדלס וה"ר כרדכי ב"ר אברהם קאפ"מנש, לובלין של"א 100.

קא "תקון השלחן" חיבר מאת ה"ר יהודה במהר"י סג"ל סדר הסעודה עם תפלות ומסמורים נחלק לז' ימי השבוע, לובלין שי"ב 101.

קב "תקון שמרות" חיבר מאת ה"ר יהודה ב"ר ברוך אלברצדוני מופכי שמרות וכל מיני התקשרות ותנאים וכו', לובלין שצ"ג 102.

קג "תקון קריאת שמע" חיבר מאת ה"ר יהודה ב"ר דוד הכהן ק"ש על המיטה עם כוונות ותקוני הר"ם קורדווי והאר"י ז"ל ועם תקון אשמורת והאר"י ז"ל עם תקון הצות, לובלין תכ"ח 103.

ל"ר הספרים 614 (95 610 (94 606 (93 602 (92 586 (91 586 (90 584 (89 580 (88 576 (87 572 (86 568 (85 564 (84 560 (83 556 (82 552 (81 548 (80 544 (79 540 (78 536 (77 532 (76 528 (75 524 (74 520 (73 516 (72 512 (71 508 (70 504 (69 500 (68 496 (67 492 (66 488 (65 484 (64 480 (63 476 (62 472 (61 468 (60 464 (59 460 (58 456 (57 452 (56 448 (55 444 (54 440 (53 436 (52 432 (51 428 (50 424 (49 420 (48 416 (47 412 (46 408 (45 404 (44 400 (43 396 (42 392 (41 388 (40 384 (39 380 (38 376 (37 372 (36 368 (35 364 (34 360 (33 356 (32 352 (31 348 (30 344 (29 340 (28 336 (27 332 (26 328 (25 324 (24 320 (23 316 (22 312 (21 308 (20 304 (19 300 (18 296 (17 292 (16 288 (15 284 (14 280 (13 276 (12 272 (11 268 (10 264 (9 260 (8 256 (7 252 (6 248 (5 244 (4 240 (3 236 (2 232 (1 228

אדוני היקר . י. ניסענבוים

מכתב א' הנני שולח לך היום , בהסתחתי את ההערות . אשר כתבתי לרגל העמידים קבלתי מידך ואתה במובך תשלח לי את הגהה ביהר עם הכת"ל למען לא יצא מדינו דבר שאינו מותקן . והנני מוקירך המוכן לשרתך . כ. ה. לחודש אייר תרנ"ט

דוד קויפמאן

אדוני היקר .

מכתב ב' הנני מברכך על המוגמר . ואומר לפעלא מביא יישר כחך וברוך טעמך והנני שולח לך היום למרות כל טרדותי ומלאכותי אשר עברו ראש את יתר הגהותי אשר הבטחתי לשלוח לך ועתה אדוני תעין הישב הרק על הגהה . והיות אך שמח כאות לב מברך הרו"מ ושלומך B-p. 1/8 99

דוד קויפמאן

נוספות והערות מאת הר' החכם הגדול הפראפעססאר ד. קויפמאן

צד 14 ההעתיקות המעטות מפנקס ח"ק של ק"ק לובלין הן זר תהלה ועשרת תפארה לאחינו ב"ר בסוף המאה ה' אשר בכל צרות אחיהם הרהוקים והמפוזרים בכל קצו תבל להם צד ובכל עת מצוי קיימו מצות פדיון שבויים בנוסח ובממונם כאשר באו אליהם המשולחים מהארצות ומתקדשות אשר שתי את קבעת כוס התרעלה וחמת המצויקים וכן חמלו ורחמו על אנשי ק"ק בילגראד אשר באו בצוקה ובשביה ביום ו' סעפטעמבער שנת 1688 כאשר הובקעה העיר וגם הית' למחפכת ורים אחרי אשר באה במצור ובמצוק במשך שלשה שבועות ואחינו ב"ר היושבים בקרבתה הלכו שבי לפני אויב עד אשר נפרדו ברמי אחיהם וים ברחו נמלטו וגלו מעיר לעיר ומקדשה לקדשה כגורל הרב ר' יוסף א" מושניי ור' יוסף בן דנאן אשר קורותיו ותולדותיו ספרתי במב"ע Revue des etudes juwes כרך ל' 284 והלאה וכן נודע לנו ע"פ הפנקס הזה שאחרי מהפכת קהלת אובין אשר נצלה וגם חרבה ביום הרג רב כאשר גבר יד חיל הקיסר עד חיל הישמעאלים ביום ב' סעפטעמבער שנת 1686 בא אחד מפליטי אובין ושמו ר' שמעון גם לעיר לובלין לקבץ כסף לפדיון אשתו ובניו אשר נפלו ביד צר ובכן יובר שם העיר והוא בכלל הקהלות אשר קמו לעזרת האומללים האדה כנפשותם ולעזמת שחוקה על הנדכאים האלה יד הומן בן התנדבו ראשי שבטי ישראל לתמוך בידם ולהצילם מטלתעות אויביהם ע"י מה שכתבתי במע' הגל' כרך ב"א 133 והלאה ובס' מגלת אובין לר' איצק בן קדוש ר' ולמן ר' מאשיש שילהאן סג"ל וצ"ד אשר הוצאתי לאור בשנת תרנ"ה . וגם האורח מיאם שבא ללובלין לפדיון שבויים ראה את שבט עברת ד' בעת הזאת ברעש הגדול אשר הפך ח'מות בעלגראד וחזון העיר יאם היא Jassy בלתי נפצי על לוחות ספרותנו ורך לעתים רחוקות יוכר שמה ובה ראה ר' יוסף שלמה דיל מדינו הנקרא יש"ד מקאנדא את הרב והרופא ר' שלמה בן ארואי כאשר נסע לארץ הקדושה בשנת שמונים לימי חייו כאשר יוכיר בראש ספרו תעלומות חבטה צד

צד 15 בלי תפוגה הליו כומרי לובלין את מעותם להקדשה ולגבות את חובותם באו ומשכנו לפעמים גם את כלי הקדש וכבר גלוי וידוע ממקום אחר כי בחשקט ובבטחה נתנו ראשי הכומרים בעירי פולין את ממונם ליתורים והקהלות שלמו להם רבות במדה גדולה וכן נמצא בין נושי קהלת פוזן במאה ה' שמוות כל מיני כומרים מכימרים שונים ע"י פערלעס בספרו על קורות קהלת פוזנא צד 87 הערה 12 וע"י מה שכתבתי על עיל החובות אשר הכביר על ציאר קהלת פוזנא בזמן הגאון ר' יצחק בן אברהם במ' ע Monatschrift כרך ד"ט 38-46 . 91-96

צד 16 עד הגל הזה ואובין מקור תועק שאין זה מצבתו של הגאון ר' יעקב פאלק אשר הרעיש את העולם ברוחו הכביר והוא היה שר התורה וראש המדרשים בכל מקום בזמנו גאון מצוין ורובן של כל בני הגולה ולא שמענו מימינו שהיה רב ואב"ד בלובלין וידיד נפשי ר' שלמה זלמן חיים האלבערשטאם הראש והראשון אשר חזה את הדעת הזאת שהגאון המפולפל הזה נשמן פה בקבר בהוציאו לאור את מצבתו ע"פ העתקת הח' ר' נתן קורניל במ' ע' שיוון לח' קאבאק שנה ה' קנ"ג כבר חזר מדעו כאשר הורה במכתבו לר' שמואל ויינר ע"י דעת קדושים בסוף הספר צד 70 בהערה . וכבר קדם להטיל ספק בדעת הזאת הח' המנוח ר' שמואל יוסף פין בס' כנסת ישראל צד 563 ולהיות שנלכדו בשחתות ההשערה הזאת רבים וכן שלמים ובראשם הח' רמ"ל צונץ וצ"ל במהברתו Die Monatsstage des Kalenderjahres צד 34 והרב המנוח ר' נחום ברילל בספרו השנתי חלק ז' 36 הערה ב' אעיר עור כי גם שמו של המנוח תחת המצבה בלובלין עייר עליו כי אינו ר' יעקב פאלק הנודע אשר מעולם לא נזכר בשם ר' קאפלמאן ובעוד שלא יערה עלינו רוח ממונם ולא יבקע לנו אור חדש ממקום אחר נודה ולא נבוש שלא ידע איש את קבירת ר' יעקב פאלק אשר דבר אין לו עם ר' קאפלמאן מלובלין ודברי המצבה עודנם צריכים בדיוקה כפילה ומכופלה כי העתקת ר' נתן קורניל הוא משונה מהעתקתה אשר לפנינו וסדר הבת' נראה יותר צודק בהעתקתו : "הוא אביר יעקב התם אשר שמו בכס נחתם אשר היה בקי בחכמת כל הספרים ובפרט בששה סדרים" ובעוד שנמצא שם אבי ר' קאפלמאן נקרא בפ' קורניל ר' יוסף כי הוחק על המצבה הגאון מוה' יעקב בר' יוסף וצ"ל נפטר כ"ג סיון ש"א לפ"ק . הנהו נקרא בהעתקתנו . יתורה הלוי ז"ל ורק ע"פ ע"זות המצבה ועפ"י חפש מחפשי של איתותיה כאשר הן חירות על לוח האבן נדע נאמנה את גזעו וזרע קודש מצבתו של הגאון ר' קאפלמאן * ולבי נכון בטוח כי גם בסוף ההעזקה נפלה שגגה במצבה וצ"ל . נפטר (בש"ק) * כ"ג סיון ונקבר יום א' ש"א לפ"ק כי באמת ביום שבת קודש יצאה נשמתו של הגאון הזה כי יום כ"ג סיון ש"א היה ביום המרגוע והוא י"ח יוני שנת 1541 למספר הנהוג :

צד 17 אם קבלת היא נקבל אבל חוותו של ציון הלו יוכיה עריו ששלוח צבור ולא מוכר ירקות איש עניו מתהדך בתומו ולא גאון נודע ומחולל ברב התשבחות טמון פה . צד 19 הפעם גם על פי שנים עדים לא יקום דבר כי למרות הסכמת של העתקת

* נקדשה סחכם כנוכר עיינהו סניח , נסמלנס וגם עתה מנחתי לדעת ששם חניו של ג'און סר' יעקב קופלמן כי יסודס כלוי , סמחבר (* לא יכלו לקרוא מעל סמלנס ולסודע אל נכון לס נכתב , בש"ק" כי סמלנס סמחבר שקיע תס כסמלנס . סמחבר .

מצבה ר' שכנא ע"פ ר' נתן קורנל (ע"י ישרון ק"ד) וההערכה אשר לפנינו שקראו יצחק באחר: ונתבקש למעלה כישיבה מהוללה ואמר לי לבי כי צל בשיבה *) בי לולא זאת לא יסבום הפרט שי"ס המוחזק והנאמן בבכסמרות נמוכים כי רק בשנה הזאת היה ר"ח כסליו ביום ו' ועוד זאת אין להם שחר לדברים. "בישיבה מהוללה" ורק על זה ירמזו דברי המצבה שהישן תחתיה בת בשיבה טובה ולא תפש בלשון המקרא הזה מפני החרוז ואמר מהוללה במקום טובה להתאים חחרו עם מלת למעלה והרחנו בזה שיצא לנו מפורש מפי המצבה שהנאון ר' שכנא בא בנכורות ומת בשיבה טובה כברכת ר' אשר עזי

צד 28 גם המצבה הזאת כבר ראתה אור במ"ע המגיד שנה ב. צד 27 ולהיות ששנות ההעתיקות באיות פרטים כראי הוא הציון היה שיחופש אחיו חפש מחופש למען נדע אם אמת הדבר כי גם אביו של הנאון ר' שלמה לוריא יכונה על מצבה בשם הכבוד הנאון מוה"ר יחיאל לוריא **) כאשר כתיב בהעתיקו של ר' דוד לוריא, וע"ד שישלש יחסה של משפחת לוריא וקרובי מהרש"ל גאוני וירמיישא וק"ק והנקודות עיי' מה שכתבתי בכפרי על ר' יאיר חיים בכרך צד 6 והלאה ובפרט מה שתקנתי ביחסו של ר' אהרן לוריא הנמצא על שער ש"ס שו"ת מהרש"ל שם צד 7 הערה 1

צד 26 ר' אברהם אברל"פה לא היה בנו כי אם נכדו של בעל הלבושים ומימי לא עלה על כסא ההוראה בעיר נקלשפורג ולא היה שם אב"ד וכל המעיות האלה נולדו על גבי ס' קבוצת הכמים לר"ו והנהיים אשר שם נמצאו בסופו איזה מצבות מכות עלבין של ק"ק נ"ש וכלן נלקו בחצר עד שאין להשען עליהן.

צד 27 היא ר' שלמה אשר עליו יסוף מלתו בעל צמח דוד בדוכרו שבשנת שני"א יחד על עפר נחתו ג' גאוני עולם והם ר' יוכפ"ל מ"קראקא ור' משה לוריא מירמיישא עיי' מה שכתבתי עליו בכפרי על הנאון ר' יאיר חיים בכרך צד 6 הלאה וגם התכיר והשלם המופלג בחכמה אור התורה מוה"ר שלמה ראש הישיבה ואב"ד בק"ק לובלין ובעל השל"ה יוכירו בריוש שבועות בזה"ל וקבלתו ממורי הנאון מוה"ר ש"ל מלובלין שקבל איש מפי איש מפי הנאון רבינו יעקב פולק ז"ל וכבר העיר הח' שוה"ה בישרון ה' ק"ו כי ר' שלמה בר' ליבישם ור' שלמה ליברמנש מעיר ברזל מישנים המה איש מרעהו ואינם איש אחד כאשר דמה ההכם המנוח פערלעס אשר יוכיר בכפרו על קהלת פוזנא צד 40 שר' שלמה בר' ליבישם היה גם אב"ד פוזנא. ובס' לוחית זכרון לר"ה ד פריערברג צד 16 הערה 9 נזכר הנאון ר' יוסף בר' שמואל אשר בשם ר' יאסקו מלובלין יכונה והוא עלה על מדין בעדת לובלין קודם ר' שלמה בר' ליבישם

צד 32 ע"ד המחלוקת בין הנאון מהר"ם לובלין והרב ר' יוכפ"ל אשכנזי בעיר טיין עיי' מה שכתבתי במכ"ע Revue כך כ"ב 96 והלאה

צד 33 מהר"ג ר' יוסף לעווינשטיין מנה וחשב כ' תלמידו מהר"ם לובלין בתולדותיו (עיי' הגורן א 45) ואליהם יתחשב עוד שם מהר"ם ווייז שטיללונגן עיי' מה שכתבתי במ"ע החדשי כך מ"ב צד 25

צד 38 על הנאון ר' יעקב אבי הנאון ר' העטיל עיי' בס' תולדות

(*) על המלכס כתוב בישיבה ומה שהכרס החכם הנזכר אומר שהפרט שי"ט לא יסבום לזה ההכנסה כלום, סי' היוד שאלה הכית אינם מנוקדת וכן נכון הפרט שי"ט (המזכר).
(*) שם אביו של הנאון מהר"ם יכונה על המלכס בשם הנאון יחיאל לוריא, (המחבר).

אנשי שם לחה' המנוח ר' אליעזר לאנדרכוטה צד 69 והוא נזכר כמו עשר פעמים בס' רקט שמואל

צד 41 מבנותיו של הגבר המצוין ר' יחיאל לוריא בנו של הרופא המפורסם ר' שלמה לוריא נודעו מרת אכרת כלתו של הנאון בעל תו"ש אשה בנו ר' אברהם ומרת חנה אשתו של ר' נתן בנו של הקצין הנודע והקריב למלכות השתדלן הגדול ר' יעקב ב"ש או ר' יעקב שמואל בפראג (עיי' גל עד ס' 136) ומרת חיה אשת מוה"ר חיים בן הנאון מוה"ר נפתלי ב"ן אב"ד ור' ש"ק לובלין הנפטר ביום ב' כ' כסליו תס"ז בפראג (שם ס' פ"ט) ואם כן איפוא נתקשרו במסורת ברית ההתחתנות ד' משפחות מצוינות בישראל הלא הנה משפחה בעל התו"ש, ומשפחת העלזער, לוריא, ור' נפתלי כ"ץ היא משפחת הנאון מהר"ל מפראג

צד 42 תלמידו של הנאון ר' יעקב טעמערדיש הנקרא ר' יהודה ליבא אב"ד העלישוי הוא דרב חכפורכם בשם ר' ליב צינץ כאשר הזכרתי במ"ע החדשי כך ל"ה צד 500 והלאה ובס' לוחית לזכרון צד 87 ועתה נודע לנו עוד אחי ר' ליב והוא אב"ד אויסטרילינג במדינת מעהרין ר' אלכסנדר צינץ השוכן בבית הקברות בק"ק נ"ש כאשר הראיתי במ"ע החדשי כך מ"ג צד ... ומקום קבורתו של הנאון ר' יעקב טעמערדיש בחשך יבוסה כי ב"ן מצבות ק"ק ווינא הישנות והעומדות להגלות, לא זכיתו עוד למצוא את ציון הגבר המצוין אשר את שמו ה' מעריצים ומפארים בזמנו ולא ה' נותנים את מצבות קבורתו למלחמות הנשיה ולטרף לשני הזמנים אם באמת הרימו לו גל בתוך הישנים בארמת בית עלמין בווינא. שם: על המדפיסים בלובלין לבית קלמניקש יפה נלך עתה לאורו של הרח"ג ר' יוסף כהן צדק אשר הגיה גזע הצדיקים והמטיבים לישראל האלה אשר עד הנה ערפל היה תוללתם במחברתו היקרה הנקרא שבת אחים הגדפם בס' האסם.

צד 44 אולי צ"ל בן ארגון והוא שם משפחה ע"ש מדינת Aragon שם: בראש מצבת הג' ר' ישראל איסר לוריא יחזרו ב' תבות, "פה נגנו", ויש עוד שניים אחרים בין העתיקת המצבה עיי' ר' דוד לוריא בדמגיד ענה ב' צד 27 וההעתיקה אשר לפנינו יתרת פרט ודנה שם"ו נמצא שם שעה"ו ושם אבי הנמכת ה' ר' יחיאל נקרא שם בשם הכבוד, בהכאור הגדול הנאון מוה"ר יחיאל לוריא, וסוף דברי המצבה אשר נלקה בחכר בהעתיקה אשר לפנינו נמצא שם כתיקונו ועולה יפה בלי גרעין: לאור (והעלה) [צ"ל] יח עלה] על גבי המזבח העליון על יד מיכאל שר הנדוד וכותו וצדקתו יעמוד לנו כהררי אל צד 45 תרומי מצבת הר' משה בר' יהושע לא יוכירו למדי שהישן תחתה השלים נפשו על קדוש השם כי מלת "קדושי" ר"ל בן של קדושים, וירח ניחוחי" ירמו על מרת הצדיק שהוא כעין עולה וכפרה לעמו ולדורו, ומרובת לחי' כנו לישראל וגם הפרט, אשר ע"ש ה' משה לעיני כל ישראל" לא נזכר רק מפני שנמצא בו סימן הענה אשר כת בו המנוח ושמו המיוחד. ודבר אין לו עם מיתה בידי אדם וקדוש השם בריבים.

צד 47 לא הנאון מוה"ר שאול עמקין כי אם אחיו הנאון מהרש"ל הוא מחבר הסליחה על הקדושים אשר חרפו נפסם למוח בעיר ווארשוי בשנת שני"ו ה"ה ר' משה ור' יהודה בר' יקותיאל (עיי' צינץ כספרו על הפיימים הנק' Synagogale Poesie des Mittelalters צד 339

צד 48 כבר חרץ משפטו בטוב מעם ודעת רש"י פין בס' בנכת ישראל צד 464 שהשוכן בבית עלמין בלובלין הוא יוסף שלמה אחר ועדה המצבה עצמה הן על פי ההעתיקה

ההעתקה שפרט שנתה שע"ה הן על פי האחרת שהראה לנו שנת שפ"ח שדבר אין לה עם הי"ש"ר מקנריאה הלא עתה כבר נודע בבבחה שביום ג' ו"ך חשוך ת"י עוד חתם את שמו על פנקס ק"ק פראנקפורט אשר בקרבה ישב בתור רופא הקהלה כמו י"ט שנים וע"י מאמרו של הר"ח ר"מ הורו"ץ במכ"ע Magazin Jüdische Artzte in Frankfurt צד 13 והלאה ובראי הוא בעל חות יאיר שנשמוך על דבריו דף ר' ע"ב בהעידו כי ראה וגם הכיר את היש"ר בחיותו בפראג ובבואו לוירמיישא בשנת ת"ב ע"י ספרי על ר"א בכרך צד 109 הערה 4. ומי יתן ויגדלו לפנינו שרשי משפחת ד"ר מידעו במהרה בימינו כי אז נכיר שבכל מאה ומאה יצאו מנועה רופאים מרופאים שונים מצוינים ומפוארים וא"י להתפלא כי כמה יוסף שלמה היו בשוקי חרפואה

צד 60 מבין כותלי בתי המצבה היקרה הזאת נכר שעלילת דם היה בעוכר ק"ק לובלין כי רוח עושים התעה את רודפיהם לחפש ולהטמא אחרי ילד או ילדה שנאכדו וגם את מקדש הקהלה נאצו בחפרם באדמת קדשה אם לא יעלה קץ ההרג המדומה אל אונם מן האדמה ולחיות שר' נחמן בר' יהושע יעקב היה נאמן או שתדלן הקהלה הוד גבתן וגאפן עד שהשלים את נפשו לאלהיו וקדש שם שמים ברבים

צד 52 הספר Razonamiento מיוחס במעות להח' מונטאלטו כאשר הוכיח הח' גרעין המניח בקורות היהודים כרך מ' הוצאה שלישיית צד 485 הערה 1 והספר אשר שמו מתחיל במלות Feuto Livro ר"ל ספר נעשה וכו' וס' Tratado ר"ל הכור הם אחד ולא שנים כאשר הורה ג"כ החכם הנ"ל

צד 55 הרה"נ ר' יוסף כהן צדק בספרי דור ישרים צד 13 הערה 18 ירנו שר' נפתלי כ"ן אב"ד בלובלין נפטר בשנת ארבעים ושתיים לימי חדרו ביום ב' ה' השרי ת"ט לפ"ק ובהעתקה שלפנינו נראה ברור שנפטר בשנת ת"ו כאשר אותיות מלת ק"ו ו"ש" ברור מל"י וים וחודש לא זכור שם ב"ל

צד 56 מצאתי את שמו של הגאון ר' העשיל תהום על קבוץ אחד שנכתב בעיר לבוב להיות בירי הרופא אשר קדוש אמרו לו בחייו ה"ה הרופא ר' חיים בן הגאון מהר"ר משה רופא ממשפחת קצינאלינבויגין מעיר לובלין אחרי ההרג הנורא בערב סוכות שנת תמ"ז ואלה דברי התימון : נאום המרד יהושע הנקרא העשיל בן הגאון מהר"ר יעקב וצ"ל אב"ד דק"ק לובלין ע"י מה שכתבתי במ"ע החדשי כרך ל"ט צד 558 צד 59 בס' מרגניתיא שפירא צד 7 נדפסה מצבת הגאון ר' נתן בר' יצחק שפירא עד החרו שיותר נכון כמו שנדפס לפנינו "כמסני נתונים" וגם מעות דמוכה נמצא ושם כי לא נקרא על נכון מעל לוח האבן, כי תחת : "אל בית עולמים" כתוב שם : "על בית שלמה" למרות שווי הסופות בחרו : "למרומים" וגם הפרט נשחת ונמחק כי במקום "למנוחות ול"ש"ל"ו"ס" נדפס שם : "למנוחה ולשלום". וע"ד בנו של ר' נתן ה"ה אב"ד ווירמיישא ר' יששכר שפירא. ע"י מה שכתבתי בספרי על ר' יאיר חיים בכרך צד 9 הערה 3

צד 64 כבר הראיתי לדעת באיזר הספרות שנה ר' צד 500 אשר שם הוצאתי לאור את ציאת הגאון ר' נפתלי הירש אב"ד לובלין שנתעלמו לפי שעה מעיני ר' ה"נ דעסביצר בספרו כלילת יופי ה"א פ"ד ע"ב דברי המוסף על צמח דוד כי שם לא נכתב בכרוז פרט שנת מותו של הגאון ר' הירש ר' העשיל ועתה אחרי אשר נתחזקה עדותו מקצתו ותחזק כולו. ויש להוסיף על תולדות ר' נפתלי די שנתקבל לאב"ד

לאב"ד פראנקפורט דמיין אב"ד מן השמים עכבוהו ועל כן נמצאהו שוכב בבית עלמין בלובלין. והרצוה לעמוד על תורתו של הגאון הזה יקראה מעל ספר דקט שמואל אשר נזכר שם בשם ר' הירש אב"ד לובלין תתן ר' העשיל דף מ"ה. ע"ב, מ"ו ע"א, נ"א ע"ב נ"ג ע"ד,

צד 65 אולי הוא הנזכר בס' דקט שמואל דף מ"ה ע"א בשם ר' הירש אב"ד לובלין כלי חוספת הכניו ח' ר' העשיל

צד 66 ע"י על מהר"ם ויטקינד ספרי על ר' יאיר חיים בכרך צד 66 הער' 2.

צד 67 השמועה הרעה ממותו של הגאון ר' שמחה הכהן ראפפורט בעיר שעברשין עתה רושם בכל קצוי ארץ כי כאשר הראיתי בספרי על הי"ש"ר מווינא הנקרא Samson Wertheimer צד 51 הערה 2 עשה הגאון והשתדלן המצוין בדורו הזה הספר ביו"ב ב' כ' חשוך תע"ח ל' על פטירת הגאונים מהר"ר שמחה כ"ן ומהר"ר דוד אב"ד טריבניטש התנו של הגאון בע"צ צמח צדק

צד 70 גם תר"ו יששכר בער בן ר' אלחנן אובא בשוקי ספרתי ע"י ספרי גולי

ווינא צד 82 הער' 2 אשר הטפתי מלתי על תולדות ר' יששכר בער בן המקובל האלקי

המהר"ר אלחנן אב"ד קרעמזור

צד 71 בס' דקט שמואל דף נ"ח ע"ד נזכר ר' מאיר ר' מניסס מלובלין ואולי הוא

בנו של ר' מנחם מאניש הדוין השוכב בלובלין

צד 73 אם לא אשנה ברואה האלף ר' משה יהושע רופא אשר "רבים תמחו עליו

ואמרו שלא נמצא כמותו" הוא ר' משה רופא ממשפחת קצינאלין בוגן אב"ד חיים רופא

אשר קדוש אמרו לו בחייו והוא הנודד ממקומו והמכתת את רגליו דקבץ כסף

לפדיון שביום בשנת תמ"ז אחר ההרג והאבדן הנדול בעיר לובלין כאשר העיר

עליו מאור הגולה שר התורה הגאון ר' העשיל כאשר הראיתי לדעת במ"ע החדשי כרך ל"ט

צד 554 והלאה ואשתו של ר' משה וג' בניה וג' בנותיה באו במצור ובמצוק והלכו שבי

לפני צד עד שקבר' חיים וגאלם ופרס מירי אויביהם

צד 77 למקורות אשר נשארו לנו לעדה על תהריגה והמהומה הנוראה שנעשתה

בערב סוכות שנת תמ"ז בלובלין ותחשב כעת גם מכתב התעודה הנכתב והנחתם בק"ק

לבוב ביום ג' ר' אדר תמ"ז לר' חיים רופא אשר הוצאתי לאור במ"ע החדשי כרך ל"ט צד

557 ושם נקרא שהוא "היה בההריגה חדשה בערב סוכות שנת ת"י בק"ק לובלין עיר

ואם בישראל שחרגו כמה וכמה אלפי' מישראל מהם נהרגו ומהם נשחטו ומהם נשרפו

יחד אבות ובני' ובנות.

צד 78 עד הנה לא נודע לנו שם רב בברעסלא קודם לראשית המאה ה"ח למספר

הנהוג ע"י בראנן בס' עטרת צבי לחג מלאת שבעים שנה לחיי גרעין צד 218 והלאה

צד 79 כאשר אראה אי"ה במקום אחר רופא המדוכה Vitalis Felix הוא ר'

חיים בר' משה יהושע רופא ממשפחת קאצינאלינבויגין הוא ולא אחר.

צד 80 בפנקס הקברות אשר לק"ק קראטאשין מצאתי כתוב תחת סימן תר"ח :

האלוף המרומים התו' המופלא הניק וחכים המנוח מ' יעקב נכד של יעקב ר' שמואל

רעבידש מק"ק לובלין : וכבוד מ' יעקב הנ"ל קבע דירתו בק"ק ריזא : נפטר בברעסלא

י' א' מ' ניסן תע"ח ל' הובא לכאן ביו"ב י' ניסן ונקבר פה אצל מ' שלמה בר' מנ' וצ"ל

ואצל הקצין מ' לאור סנ"ל מברעסלא הנ"ל סי' תרנ"ט ואם כן איפוא נודע גם מכאן שהיו

מכנים החתנים על שם חתניהם כי ר' יעקב ר' שמואל רעכילש הוא חתן ר' שמואל רעכילש השוכן בעדות מצבתו בבית עלמין בלובלין

עד 83 בס' מגלת יוחסין לר' מאיר פערלש דפוס ווארשוי צד 34 נזכר הגאון מוה' פערדיל היינקיל מלובלין ונגרעה נקרא על שם מום בגופו כי היה איש גבן .

עד 86 בפנקס ק"ק טרעביטש במדינת מעהרין נמצא כתוב וחתום , בין שנות הפ"ד-תק"ח את שם השמש והגאון ר' אברהם לובלין וכאשר נראה מהחיתת ידו במלואה היה נקרא אברהם במהר"ד אהרן ו"ל אויערבאך מלובלין ואולי התחשב למשפחת הרב מוה' שמואל בהקדוש מוה' דוד אויערבאך מלובלין הנזכר צד 76

עד 94 עיי' מה שכתבתי על הגאון ר' חיים יונה האומים פרענקל במ"ע החדשו כרך מ"ב צד 322 והלאה

עד 100 שורה 12 מקור המלה פאליש אשר ישתמשו בה גם בארצות ממלכת אוסטריא במובן עזרה עידנו צירף חפש מחופש כי מה שחשבו שמוצאו מזמן רדיופת שנת ה"ח ותמ"ו אשר בהן התאספו גולי פולין בכל מקומות פוזריות בעזרת בתי הכנסיות להיות שלא היה מקום לזעק גם בהיכל פנימה הוא דבר שאין לו שחר להיות שנמצא המלה במובנה הזה גם אצל יושבי ארץ פולין וגם מה שכתב הח' צינץ בספרו על הדרישות הנקרא Gottesdienstliche Vorträge הוצא שניה . 456 בהערה שגזע המלה הוא Pawlacz שבלשון כנען הוראתה Gallerie איננו קולע עוד אל המטרה :

עד 104 אולי ירמזו הציור אשר נמצא על המצבה מ' ל"ו למול הסרטן אשר יתאים עם חודש מרחשוון שנת בו ר' אברהם פרנס כי מל' הקשת יתחם לירח כסליו . עד 106 גם מוה' ראיה שלמצבת סלוצק אשר בראשה נקרא המלות „צנצנת המן" אין לה דבר עם בעל הספר צנצנת המן כאשר יהשבו שם . כי שם הכבוד הזה נמצא למכביר בראש מצבות ממצבות שונות עיי' הצפירה שנה כ"ו צד 493

שם : ברוך בעיני כי במקום מצבת הר' מאיר כר' נפתלי הירש שכתוב „למאיר וכא בשמש" ירמזו לשם מאיר גם לגדולתו והפארתו שה' מאיר בשמש אבל בא בעוד יומיו כי ישקע בצהרים אורו

עד 107 במצבת ר' יצחק צבי הירש שורה ג' צ"ל תחת במשור : במישור ואולי תחת „נהיית" : חייהו

עד 108 במקום שכתוב במצבת ר' נתן במוה"ר יצחק אייזיק שורה 5 „ה' מת גבר ונערץ" צ"ל ה' מתגבר ונערץ במובן מלות הפיוט גבר ונערץ

עד 110 הערה* רמז לנעמי אשת אלימלך וגם אלמלך הוה היה איש נאמי נאים ב מעשיו טובים ר"ל אשר הללוהו ושבחורוהו על פעולתיו הישרים

עד 114 בין בניו של ר' הירש הירף המכונה ר' הירש ביאלאדא נמצא שמו של ר' יהודה לייב עיי' תולדות ק"ק האלבערשטט להרה"ג אויערבאך צד 67 ואולי ירמזו דברי המצבה על ר' צבי הירש המכונה הירש לעווין אב"ד לונדון האלבערשטט וברלין והוא היה בנו של ר' ארי' לייב אב"ד דק"ק גלאזני ואמשטרדם . וא"כ היה אבי הריין ר' אפרים פישל נקרא על שם זקנו הגאון גיסו של היעב"ץ והוא נפטר בליל ו' דפסח שנת תקט"ו אבד גם בין בניו של ר' צבי הירש לא נמצא את שמו של ר' ארי' לייב עיי' ס' תולדות אנשי השם להח' ר' לייז לאנדס הוטא צד 109 והלאה .

עד 120 במקום ליהודים ואפרים צ"ל ליהודה ואפרים . שם : ר' מרדכי כר' יהודה היא

היא נצר תפארה שלשלת היוחסין נין ונכד להגאון ר' שמואל כר' נחמן הכהן ראפורט אשר בהן פאד בעיר לובלין עד שנקרא בשנת תע"ו לשבת על כס ההוראה בק"ק לבוב ומה בדרך בעיר שעברשין ביום ו' אב תע"ו

עד 125 אולי ירמזו המלות ממע קרושים על גזעו של ר' יונה יצחק כר' מאיר כי הוא היה נצר משפחת האומים . פרנקל אם לא יזכרנו חשמות אשר הולכים ומתגלגלים במשפחה היקרה הזאת :

בצדק נוכל לאמור כי א"ה דברי דוד האחרונים . יען עברו ימים מעטים . והנה אהה שמויעח לא מוכה , שוד ושבר ! החכם הכילל מוה' דוד קויפמאן ו"ל מת , ש"ק פי ט"מ תרנ"ט , ברמי ימיו עת עמדו על המלאכה ידו האחת נטתה קו וידו השניה אוחזת בכף הסידים לבנות צצעי ותאי היכל ספרותינו לפאר ולשכלל יפיו , אברה שמינה הוזרת אברה ספרותינו לראבון לב כל מוקדירה . יחוני ד' עפרי

נוספות והערות מאת הרב החכם הכולל חוקר קדמוניות היהודים ברוסיא ופולין חפראפעססאר

א. א. הרכבי נ"י בפטרבורג .

ב"ה פטרבורג ר' מנחם התינ"ש

שלום וברכה דך חכם וסופר נכבד , שלמה שמך ומי יתן וחתו שלמה משנתך . הן ראיתי את העלים ממחברתך אשר שלחת לי במובך והתענגתי לראות כי העיר ה' את רוחך לאסוף ולקבץ את הזכרונות לקורות ישראל בקהלת המפארה מימים קדמונים . וזה לי עשרים ושתים שנה בעת דברי אודות קהלת ישראל בלודמיר (הוא וולאדימיר וואלינסק) קראתי את הקריאה באוני חכמי ישראל אשר בליטא ופולין ע"ד ההכרח לקבץ את הדיעות ושרידי ימי קדם מכל הקהלות החשובות במדינות אלה (מאסף נדחים חלק א' נומר 6) אשר בניתן חשבת את קהלת לובלין . ואם עד העת תחיה (בשנת תרל"ח) היו לנו חבורים מיוחדים רק על עיר ווילנא ועיר קראקא בעברית ועל קהלת פוונא באשכנזית נוספו לנו אחרי כן הספרים אודות הקהלות הוראדנא (ע"ר גבוים תר"ם) בריסק דליטא (עיר תהלה) לבוב או לעמבערג (כלילת יופיתרמ"ח ותק"ן . אנשי שם תרנ"ה , ובאשכנזית מד"ר קארו) מינסק (רבני מינסק תרנ"ח) ומעט מועד גם עד קיוב ווארשוי ועוד ערים אחרות . ולעת בואת ידפים ידירי הנכבד הרה"ג מוה"ר שלמה בובער את חבורו ע"ד קהלת זאלקווא (כאשר הודיענו בסכתנו היקר) מלבד המאפרים המפורזים על פני מכתבי העתים והזכרונות שבאו דרך אנב בחבורים

בחבורים חדשים כמו בספר דעת קדושים (תרנ"ז-תרנ"ח) וכפר ויולדות משפחות
גונזבורג (תרנ"ט) וחבורים אחרים בעברית ושפות העמים. אשר על כן נוכל לקנות
כי לא ירבו הימים וכל המשתוקק לדעת קורות ישראל בכל עיר גדולה ומפורסמת
בדברי הימים בארצותינו יהי כירוי לכל הפחות אספה חמית וגמלי כלי הספרות
ואך זכורים יהי' לטוב העובדים באמונה במקצוע זה איש איש בקרית מגורו ועד
מוצתו אצל כל הקוראים הנכונים הטוקרים את קורות עמנו וקדמוניותו. ואשר
חלקך איש נכבד כי גם נפישך באה בסוד המחברים האלה ובקלם יחד גם
בבורך! והנה בלובך קראת גם לי להשתתף בזה ולקשור העטרה בראש קהלת
לובלין המפוארה ואף כי בכל לבבי ובכל מאורי חפצתי להיות סניף לדבר מצוה
רבה כזו אולם כבר הוקעתך את הסבות המונעות אותו לעת כזאת. ועל
כי לפטרך בלא כלום אי אפשר לכן אהן לך מעט הערות על העמודים הראשונים
ממחברתך. וביחוד בדברים אשר נגעתי בהם זה לא כבר במאמרי. ואולי איש
בריות האל לדבר עוד מענין מחברתך במאסף נדחים המתעתד לצאת לאור
על יד מה ע המליץ אחרי קבלי את מחברתך שגשגה בדפוס.

ואלה הן הערות: במגיד שנה שניה (№ 16) עמוד 63 הדפס ר' ארי' ריב
שפוער הערה קצרה אודות רבני העיר לובלין. וראה שם שנה עשירית עמוד 134
אודות ר' ליבלי איגר ור' צדיק מלובלין.

במחברתך עמוד 4 השערך כי הר' יעקב שהיה רב במירידענט בשנת רל"ה
הוא הוא הר' יעקב קופלמאן שנפטר בלובלין בשנת ש"א היא רחוקה מן לפיה היה
רב בלובלין במשך ששים ושנים שנה ובלי הוכחות ברורות אין לומר דבר מזה על
כל פנים השערך זאת סותרת *) דברך למטה (עמוד 16) כי הר' יעקב הנפטר
בשנת ש"א הוא הר' יעקב פאלק בעל החלוקים וזה האחרון היה ראש ישיבה
בפראג וקראקא אך מעולם לא היה רב במירידענט.

עמוד 5 דברך כי בשנת ש"ט נוסד בית דפוס בלובלין אינם מדוקדקים כי
תורה עם פרש"י נדפסה כבר בלובלין בשנת שי"ח ושנת שכ"ב (ראה אוצ"ה לזכרונות
עמוד 633 נומר 265) ודעת קצת נדפסה כבר בשנת שט"ו (1556) כאשר העיר
ברשות הספרים העברים שנדפסו ברוסא ופולין הנועדים לבוא בשער המגפה
(פטרבורג 1894 עמוד 10)

שם-אודות ועד הארצות ראה עתה מאמרי הנספח לחלק ז' מדברי ימי ישראל
מנרעץ העתקת הח' שפ"ע כי לארץ ליטא היה ועד מיוחד ולא היתה שייכת לר'
אדמות. וראה גם הפסקים שנדפסו על ידי בהאסף הששי (עמוד 163-155)
והערותי שם.

עמוד 7-אודות שופט היהודים Iudex Iudaeorum צריך להעיר כי על הרוב
נשא המשרה הזאת איש נוצרי עוזר הואוואדאן כן בל מא וכן בפולין,
עמוד 12-אין מן הנמנע כי הר"ש וואהל בנה בהבנ"ם בלובלין שאולי היתה
מטרתו להיות בית תפלה לסחרי מדינת ליטא ורובניה שבאו כפעם כפעם לזמן
היורדים

*) הסערה חונה סותרת כלל דברי כי מה שסמרתו ספר יעקב הספטר בשנת ש"א
הוא הר' יעקב פולק לא סמרתו בדירור, ובעלמי העלמי ספק מוס. כאשר יראה כל
קורא בפנים הספר. "המחבר"

היורדים ללובלין. ולהם נצטרפו כפ"ה הבורחים מרדיפות הצוורס ממדינות
אחרות ולכן נקרא בהבנ"ם של לייפער ולענין בהבנ"ם של מהרש"ל כתוב במאמרי
רא"ל שפער אשר ציינתו למעלה כי אין אומרים בו ברכת הנותן ליעף כח (האם
עד היום יחזיקו במנהג זה ? *) וזהו ברעת הבית יוסף בשו"ע ונגד דעת הרמ"א
ומנהג אשכנז)

עמוד 14-הגר צדק (בערך שנת תנ"א-תנ"ח) אולי הוא הר' ישראל בר'
אברהם אבינו (ר' ל' גר צדק) בעל ס' מפתח לשון הקודש הנדפס באמשטרדם בשנת
תע"ג (אוצ"ה עמוד 360 נומר 1882) ורמ"ש רשם עוד כי גם הספר בל"א בוך
דער פערציכונג נתייחס לר' ישראל גר ונדפס באמשטרדם בשנת תנ"ו (ובמפתח
רמ"ש נדפס יצחק תחת ישראל)

עמוד 16-בענין הר' יעקב קאפמאן ור' יעקב פאלק צריך להעיר כי דעת
הר' רפאל נטע ראבינאוויץ ז"ל, ויברל לחיים הר"ר שוה"ה נוטה שהם שני אנשים
נפרדים (ראה ס' דעת קדושים חלק ב' עמוד 70 בהערה) וכן נוטה דעתי.

עמוד 17-הר' אברהם בר' אושעיא הלא היה ש"ץ בכתוב על מצבתו וא"כ
הר' אברהם סוכר ירקות הרב בודאי היה איש אחר וגם הרא"ל שפוער במקום
הנזכר יאמר כי זה האחרון היה נודע בכינוי ר' אברהם קאשי.

עמוד 18-ספר הר' חיים בר' בצלא" נקרא ויבא מים חיים.
שם ועמוד 19-נגד עדות הר' ישראל בנו של הר' שכנא שהיה עניו מכל
אדם והביא גם ראיה מוכחת לדבריו יצאת לשפוט הלביש גאה וגאון כמדורוכזאת
לא יעשה (**). ומן המליצה הכתובה בגליון הש"ס לשכנו תדרשו (המובאה גם מהא"ל
שפוער שם) אין ללמוד בברור ע"י תכונת הרב הזה כי אולי נכתבה מאחד מתלמידיו
וגם על מצבתו כתוב: החסיד והעני.

עמוד 20-לעת כזאת נדע ע"י דוקומנט הנדפס אצל בערשאדסקי כי בשנת שכ"ט
היה המהרש"ל עוד בעיר אוסטרזא. ולכל הקודם בא ללובלין בסוף השנה הזאת
עמוד 21-כבר העיר הר' רפאל נטע ראבינאוויץ בהערות ותיקונים לעיר הצדק
(המגיד שנת העשרים עמוד 54 ובהערה מיוחדת עמוד 30) כי במילות ובוסחין על
גבורת חוקן ובנו הגאון הבונה להר' שכנא ור' ישראל בנו.

שם-אודות התייחסות המהרש"ל להר' יצחק בצלא"ש (כן צ"ל) מלודמיר יש
להעיר כי במשך הימים צמחה מחלוקת עצומה ביניהם כאשר דברתי מזה במאמרי
ע"ד דוממיר במאסף נדחים שם, ואחרי דבר מזה הרח"ן דמיניצ'ר כדברי אשר אמנם
כפ"ה לא ראה אותם.

עמוד 22-אודות הר' משה מרדכי מרגליות ראה עוד איזה פרטים בס' עיר
הצדק דר"מ צונץ (עמוד 5-42) ונוסח מצבתו אצל וואלף משונה מהנוסח הנמצא עתה
על המצבה ושם הובאו שתי הנוסחאות.

*) עד היום יחזיקו במנהג זה. גם אין אומרים כלל מזמור סיר חסכה בהפ"ס. "המחבר"
(*) זה סמרתו כי הגאון הסוכר הליבס נלס וגאון כמדו תמכתו יהדותי על דברי הגאון
בז' משאח ביימין הסוכר בפנים הספר בהפ"ל לחוק המסוכר של מסכת סנהדרין בה"ס ש'
הגאון הר' שכנא ה' כתיב ע"ד שמו של משה וא"ל אומר שכנא שמו. "המחבר"

עמוד 23 הר' שמעון וואלף חתום על תקנת ועד הארצות משנת ש"נ בשם ר' וואלף אייזנבראך מפונא ראה דברי הימים לועד הארצות עמוד 17 סימן י"א וכן בשנת שפה"ש"ט היה אב"ד בפונא (שם עמוד 25).

עמוד 26 לדעתי לא היה הר"מ יפה זאב"ד בלובלין בשנת ש"ח כי בשנה זו חתם על הפסק בפונא המובא בס' נתיבות עולם למחר"ל מפראג (בפרק ט' מנתיב הלשון) ובפסק זה יבקשו הרבנים החתומים סידורים אשר בקריה נאמנה ק"ק לובלין (ר"ל הנבחרים והמנהיגים של ועד הרבנים דשם) שיכריזו את הפסק ומה נראה כי דרב' דלובלין לא היה בין החתומים על הפסק הנ"ל (וראה דברי הימים להועד עמוד 16) כי אם הר' שלמה בר' יהודה נתן פסק מיוחד והוא היה או ראש מתיבתא בלובלין עמוד 27-28 ע"ד תקנת ועד הארצות כבר העירותי בדברי הימים להועד כי בגוף הפסק דפונא (שהוא המקור לתקנה זו) שלשים הרבנים ובניהם הר' שלמה בר' יהודה הנקרא שם דער יונג ר' שלמה מלובלין (הצער בערך אל הר' שלמה הזקן הוא מהרש"ט) חתמו לא בשנת ש"ו ככתוב בלבנון כי אם בשנת ש"ן ועל התקנה משנת ש"ו לא הובאו בפנקס שם שמות הרבנים החתומים.

עמוד 28-29 ספר שלשלת הקבלה נדפס ממחברו בייניציאה בשנת ש"ו ולא הוכל לחיות בו קינה על הנפטרים בשנת ש"א וכנראה נוספה הקינה באחת ההוצאות שבפולין שא"ז בירי עמוד 31-הר' יצחק שפירא תקן תקנה בשנת ש"י היא היא התקנה שנוכחה למעלה אצל הר' שלמה ר' ליבישים לשנת ש"ו ובשניהם צריך לתקן ש"נ כאשר הערותי קודם לזה וצריך להוסיף כי הר' יצחק זה נבחר מלובלין בדני ועד הארצות לשנת ש"ה ושנ"ו ביהר עם הר' משה כ"ץ ראה דברי הימים להועד עמוד 24 סימן י"ו עד הנה הניעו הערותי המעטות על העמודים הראשונים ממחברתך אשר וכתבתי בלי עיון ובלי חסרה בחיותו במצד רעוע ואקוה עוד לדבר אודותה אחרי צאתה לאור הדפוס במתינות וישוב הרת כאשר ירחיב לי ה' ושלוש ישפות לי. אסיים בתורה רבה ובכרכת שלום ד"ך איש יקר ונכבד על אשר השתדלת באמונה להרחיב גבולות חכמת ישראל וקורותיו בארץ מולדתו, והי שלום בחילך וחילך לאורייתא כהפ"ן מוקירך ומכבדך אברהם אליהו הרכבי :

נוספות והערות מאת הרב החכם הכולל חוקר קדמונית היהודים מוה' שלמה בובער נ"י

ביה יום ב' כ"ד מנחם אב תרנ"ט

לכבוד החכם וכו' מוה"ר נ"י ניסענבוים נ"י

מכתבך היקר מן ז' אב עם הגליונות (בירסמענאבצוג) עד צד 128 מספיק אשר תיציא כעת לאור בא לירי אל נכון, וראיתי לשמחת לבבי כי אסף חומ"ר לבני בית נכון ונשא תולדות עיר לובלין וקורותיה ותולדות רבניה וגאניה וחכמיה מנהגיה ופרנסיה. עיר אשר ישבו בה גאוני ישראל אדירי התורה אשר הארץ האירו מכבודם. שמה הרביצו תורה גאוני עמודי ההוראה אשר מפיהם אנו חיים הכל ערך בסדר נכון בשקידה עצומה ובקיאות נפלאה ובמיעוט ודעת אמרין לפעלא מלא וישר וא ר.

חילא | שמך המוב לא ישבח ער עולם על המוב והחסד אשר עשית עם החיים והמתים ואשר דרשת ממנו להעיר במקום שיש להעיר ולהוסיף איזה חברים על מלאכתך הקשית לשאול ממנו. כי אני יושב כעת במעון הקיץ בכפר לוביאנקי לשאוף רוח צח ואתמהמה פה עד קורב ר"ה א"ה ואני אין ספרים הנהוצים לעיני בהם ולקחת עמדי רק ספר אור החיים מהחוקר הר' חיים מיכל ז"ל וספר דעת קדושים ומלבד זה אני עסוק כעת במלאכה ספריות לערוך הערות למדרש שכל טוב מר' מנחם בר' שלמה ז"ל כ"י מאוצו הספרים מאקספורד וכבר אמרו כד קאי בהאי מסכתא לא תשאלנו במסכת אחריתי אולם יען כי יקרה מלאכתך בעינו מאוד שמתי עיני על הגליונות ואביא לפניך איזה גרורים אשר מצאתי להעיר ולהוסיף וכאשר אבוא א"ה לביתו ארד עיר הפעם לעסקי החקירה והדרישה ואת אשר אמצא אביאם לפניך. בזה אצא ואימר שלום ממנו הדו"ש והמכבדך נצח

שלמה באבער

(צד 16) הר' יעקב הלוי בר' יהודה קופלמן הביא כי המצבה היותר עתיקה בלובלין היא משנת ש. א. ציון הגאון ר' יעקב הלוי והוא הנודע בשם ר' יעקב פולק אשר היה ראש ישיבה ואב"ד פראג ולא העיר שה' בתחלה ראש ישיבה בקראקא ומשם נסע לפראג ומפראג ללובלין עיין אודותיו בקורות היהודים לגרעטץ ח"ט ונבחר ר"מ אם ר' יעקב הלוי הוא ר' יעקב פולק והביא נוסח המצבה כי חרות עליה בר' יהודה הלוי ז"ל, ואני ראיתי כי הוכא נוסח המצבה מלובלין וחרות עליה הגאון ר' יעקב ב"ר יוסף ז"ל (ולא אוכל להעלות על זכרונו באיזה ספר ראיתי העתקה מנוסח המצבה) לכן עליו מהראוי לשום בעצמו עינו על נוסח המצבה ולברר מי הוא השוכן יבקבר (*). ועיין גם במכ"ע הגרן מה שהעיר שם ידירי הר"ג החכם הנודע מוה"ל וסף כהן צדק (צד 6 בהערה 4) והביא שם את תחכמים אשר דברו ממנו.

(צד 17) הר' אברהם מוכר ירקות. הביא בשם הר"א בש"ג שמהרש"ל צוה לפני מותו לקבלו לאב"ד במקומו וכתב כי זה לא יתכן כי מהרש"ל נפטר בשנת ש"ד ור' אברהם הנקרא ר' אברהם קושי נפטר בשנת ש"ג מלבד כי אין להחליט כי ד' אברהם מוכר ירקות ור' אברהם קאשי אחד הם גם מנוסח המצבה אין להחליט כי נפטר בשנת ש"ג כי חרות עליה ג"ש" לפ"ק מה הכריחו לחוצב האבן לחרות ג"ש" ולא ש"ג" רק בלי ספק נשמטה איזה אות מן ג' ש' ואולי היה היות ג"ש"ש" לפ"ק לכן אין להכריע יום המיתה. גם יוכל היות כי המצבה הוא מאיש אחר והי' שמו ר' אברהם בר' אושעי' ש"ץ. גם לא כתוב עליו שום הוואר אשר נותנים לרב הערה רק במות ר' אברהם בר' אושעי' ש"ץ ז"ל

(צד 78) הר' שלום שכנא ז"ל. הביא אחד מתלמידיו הר' רבנו הרמ"א ז"ל עיין הגרן אשר הוציא לאור הרב החכם השלם מוה' ש"א הארארעצקי ושם ערך בטוב מעט ודעת תולדותיו

(שם) הרמ"א הר' גם חתנו שכן כתב בר"מ ד' ס' ק"י יש לתקן יו"ד ס' ק"י (שם) מתלמידיו של הר' שלום שכנא הר' גם הר' משה היילפרין בעה"מ ס' זכרון

(*) כבר הערותי בספרות החכם סד"ר המטה דוד קויפמאן ז"ל לספרי כי עיינתי בפעם בפעם ונכתתי שם על סגנון ס' בר' יסודס סגנון ז"ל "המחבר"

משה את בנו הר' אברהם הבאתי באנשי שם סי' י"א וגם את הר' משה הנ"ל ע"ש (צד 19) הביא נוסח המצבה מהג"מ שכנא . לא נכון עשה החוצב אכן לקצר בהמלות בחסרון האות האחרון כמו למשל ישיב תפ' מ' שנ' הוא ר"ת ישיבה תפס מ' שנים וכן נתפס החס' בע' הר' הוא ר"ת החסיד בעון הדור יותר מכ' אש' היה לפניו הוא ר"ת מכל אשר חי' לפניו הוא ר"ת מכל אשר חי' לפניו והנה נוסח המצבה נדרס בדעת קדושים אבני קודש סי' 25 באיזה שנים ובמקום צות'ם בהדר' באבני קודש שותים בתדירא .

(שם) הביא בנוסח המצבה ב"ש"ב"ה והוא פרט השנה בלי ספק חרות על האבן ב"ש"ב"ה ויהי' בנימטריא ש"ס

(צד 20) מהרש"ל . עיין אודות' בס' כרם שלמה מהרב החכם מוה"ר שמואל אבא האראדעצקי ואין את' פה .

(צד 21) אחד מתלמידי המהרש"ל הי' הר' משה בר' אברהם אבד"ק פרעמיסלא בעל מטה משה ידידי הרה"ג החכם המצוין מוהרי כהן צדק כתב תולדות בעל מטה משה באחת מהבוריו (ואין את' פה) ודבריו נכוחים וישרים למבין .

(צד 22) גם הגמ' אפרים לנמשין בעהמ"ס ס' עוללות אפרים הי' מתלמידי המהרש"ל עיי' אודותיו בס' אור החיים להחוקר מוה"ר חיים מיכל ז"ל סי' 501

(שם) גם הגמ' אפרים אחי הגאון מוה"ר יהודא ליווא (מהר"ל) הי' תלמידו הוא הר' חיים בר' בצלאל עיין אודותיו בס' הנ"ל סי' 863 וחושב שם הספרים שחיבר .

(צד 23) הביא נוסח המצבה ממהרש"ל ז"ל העתקה מהמצבה נמצא ג"כ בדעת קדושים אבני קודש סי' 26 המלות "שמו נודע בסוף העולם בכל שערים" חסרים שם , ואשר הביא ר"מ כי איזה מלות חסרים ובאבני קודש שם הובא , הרב הגאון הגדול מופת הדור" .

שם הגמ' שמעון וואלף אוורבאך . הביא המחלוקת שהי' לו עם הגאון מהר"ם מלובלין כתובים מאת הגמ' שלמה יצחק היילפרין כתב יד , הגאון הגדול מהר"ל לעוונישמיין העתיק כל הדברים מן הכ"י הזה במכ"ע הגרן צד 41

(צד 27) הגמ' שלמה ר' ליבישים . הביא כי בא על החתום בכרוז שיצא מטעם רבני ר' ארצות בעיר לובלין שנת שמי' שלא להשתדל להשיג משרת רבנות עיי' כסף הכרוז מובא בהלבנון (שנת תרכ"ז) והביא בין החתומים הי' ג"כ הר' אייווק מלובב הי' הר' יצחק אייווק בר' יחיאל עיין אנשי שם סי' רס"ח והבאתי שם כי היא חתום על התקנה הנ"ל . והביא כי חתום גם הר' חניך העניווי . היא אשר הבאתי באנשי שם סי' קע"א גם חתם הר' וואלף אוורבאך שהביאו צד 23 גם חתם שם הר' יוסף קאויא עיי' אנשי שם סי' רפ"ו והבאתי שם כי חתום על התקנה בדבר קנות הרבנות אשר נדפסה בהלבנון והבאתי כי נעתקה במכ"ע הצפירה משנת תרן בהוספה דגלון 128 . ועיי' גם אודותיו דברי הרב הגדול והחכם הבולל הר' בלאך מפיזנא ודברים טובים ונכוחים למבין . גם הביא בין החתומים בא ג"כ חתומת הר' קאפיל כ"ץ ממרשי לעמבערג הוא הר' יעקב קאפיל בר' אשר הנהן שהבאתי באנשי סי' ר"ם והבאתי שם כי הוא החתום על התקנה הנ"ל . ופה המקום לרעור כי לדאבון גפשונו נעשה כעת מסחר גדול באיזה ערים כנאליציע שאין להשיג משרת רבנות אם לא ישלם הרב להעדה סכום גדול

(צד 31) הגמ' יצחק בר' נטע הכרן שפירא . אודות מצבתה שפירא כתב דברים בהשכל ודעת הרב החכם השלם מוה"ר חיים דובעריש פריעדבערג במחברת אחת אשר יצא לאור לפני ימים לא כבירים . אבל יען כי איננה אתי כבאן כתבתי להחכם הנ"ל לשלחה אלי שנית ויאזה לבקשתי וקבלתי ממנו המחברת הנקובה בשם "מרננותא שפירא" וראיתי כי נכבדות מדובר בה מהגמ' שמשין שפירא ובנו הגמ' נתן שפירא (הוא הנקרא גם ר' נטע) וכן הגמ' יצחק בן הגמ' נתן נטע הנ"ל . והביא שם כי הר' יצחק שפירא היה ראש ישיבה בעיר קאוולי ונטע לקראקא ותחל להדפיס הם' אמרי שפר מאביו ונטע משם ללובלין כי נהמנה לדין ור' שם וע"ש מה שהביא את אשר קרה עם הספר הזה והדפיסו אח"כ בלובלין ובא בהסכמה על ס' תקוני יבה בועד לובלין וכן ע"ס עץ שתול על העקרים . וכן אחיו הגמ' נתן בעל מגלה עמוקות נשא עליו אבל כבד . ולהר' יצחק שפירא הי' בן ושמו הר' נתן וחתנו הי' הר' יוסף שלמה דורא רופא בלובלין אשר אדבר ממנו להלן בהערות לצד 47 ובמחברת (?) הנ"ל נמצא דברים גם אודות בנו הר' נתן הנ"ל

(שם) הביא סדר גמין של ר' יצחק ר' בנמש יש לתקן ר' נטעם כמו שהובא גם בצד 28 בין החתומים על התקנה "הק' יצחק כ"ץ ר' נטעם" .

(שם) הביא שתקן כיריד לובלין שנת ש"י שדא ותמנה רב בשוחד ממון (הלבנון שנת תרכ"ו) התקנה יצאה כיריד גראמניץ בלובלין שנת ש"ז ובשנת ש"ן נתחקה התקנה לכן יש לתקן ש"ן גם יש לתקן הלבנון שנת תרכ"ו עיי' לעיל צד 27 ובהוספות שלי .

(שם) הביא נוסח מצבתו . גם בדעת קדושים אבני זכרון סי' 27 הנוסח מהמצבה ואחרי המלות "שמו נודע בכל העולם" הובא שם "שפירא ויאה אמריה" ולא יותר וכן הובא במחברת מרגניתא שפירא צד 6 והמלות שהביא ר"מ לו רומיה תהלה . עמוד הנולה . . . זה לא הובא שם .

(שם) הגאון מהר"ם לובלין תולדותיו כתב הרב הגאון הגדול מוה"ר לעוונישמיין ונרפסה במ"ע הגרן והוא מעשה ידי אומן גדול ובקי נפלא בסדר הדורות אשר אין כמוהו ויורד עד התהום והעלה פנינים בידו ולו יאתה תהלה על המלאכה היקרה הלוי . וגם הרב החכם המחולל הרש"א האראדעצקי הוסיף נופך משלו ודבריו טובים ונכוחים . ועיין גם בספרי אנשי שם אודותיו בס' ש"מ"ג .

(צד 33) הביא אחד מכניו היה הגאון אהרן ראש ישיבה בק"ק לבוב טעה בזה כי הגמ' מוה"ר אהרן אבא הלוי היה חותן בנו הגמ' גדלי' וכן הביא הגאון הר"ל לעוונישמיין בהגורן שם צד 47 בנו הגמ' גדליהו היה חתן מוה"ר אהרן אבא הלוי ר"מ דק"ק לבוב והוא אשר הבאתי באנשי שם סי' ס"ג ושכן יבנהו הגאון מהר"ם לובלין "מחוטני"

(שם) הביא בשם ספר יון מצולה שקרה לר' אהרן בשנת ת"ח נשבה בין עשרה רבנים וישימו אותו במשמר והיונים היו יודעים אותו (היינו מהר"ם לובלין) שהוא עשיר גדול ויפדה את בנו בכך ממון שפוסקין עזיו הם' יון מצולה אין פה אתו אבל כל זה לא יתכן כי הוא לא הי' בנו גם מהר"ם לובלין נפטר שנת שע"ו ואיך יכול לפדותו בשנת ת"ח .

(שם) הביא כי בת הי' כמחר"ם לובלין והיתה אשת הגאון מוה' יוסף ז"ל אב"ד

המלות „מא־קאנ־יא“ התיבא בעלי הדם הוסיף אחד המעתיקים ומה שהנוסח יזוה כנ־ להנוסח בפראג כי כותב המצבה ידע מנוסח אשר חרות על ישר מקאנדיא וכתב ג־נ־ נוסח כזה או להיפך והם גלעד אין זהות ידי בכאן .

(צד 50) הג־מ־ אליהו בר' אברהם קלמנקיש ר"מ ואב־ד בק"ק לבוב . והוא אחיו של הג־מ־ יוסף בר' אברהם קלמנקיש עיי' אנשי שם סי' ג"ח ולעיל בהערותי לצד 36 כתבתי כי ידידי הרב הגדול מהר"ל כהן צדק כתב אודותיו באיזה מחברת אשר הוציא לאור יאבה לחקור על שם המחברת ולהביא דבריו בקיצור כי יוסף הוא השליט בחקירות הדורות מגדולי ישראל וכל רז לא אנוס ליה .

(צד 55) הג־מ־ נפתלי כ"ץ בר' יצחק בר' שמשון אודות אביו הג־מ־ יצחק בר' שמשון בחבתי באריכות כמבוא למדרש תהלים הערה ד' והזכרתי שם ג־כ את בנו הג־מ־ נפתלי כ"ץ אב־ד דק"ק בערלין .

(שם) הביא נוסח המצבה . נוסח מצבתו נעתקה ג־כ ברעת קדושים אבני קורש סי' 31 קצת בסדר אחר

(צד 56) הנאון הר' העשיל עיי' אודותיו ברעת קדושים צד 93 ונכבדות מדובר בו .

(צד 58) הביא כי המ"ז היה תלמיד מהנאון ר' העשיל . לא אדע המקור לזה ואת נודע כי המ"ז שקול וטרי עמו בהיותו אצלו בק"ק לובלין עיי' אנשי שם סי' קפ"ח

(שם) הביא נוסח המצבה מהנאון ר' ר' העשיל ובהמצבה חרות „נפטר יום א' ב' תשרי הב' ל"פ"ק

(צד 59) הג־מ־ אהרן שמעון בר' בנימין וואלף שפירא עיי' אודותיו אנשי שם סי' ל ח

(צד 60) הביא נוסח המצבה מ' גלעד וחרות ח"מ"ה" ליצירה ובסוף חרות ח"ב"ה" ל"פ"ק אין ספק ש' ובה שם ח"מ"ה" ל"פ"ק

(צד 61) הג־מ־ משה בעה"מ ס' מהדורא בתרא . הנאון הר"י לעוונישמיין בהגן צד 45 הביא כי הוא ה' אחד מתלמידי מהר"ם לובלין והביאו בתשובת מהר"ם סי' פ"ו פ"ו .

(שם) הג־מ־ נפתלי הירש בר' בנימין וואלף . יש להוסיף על הדברים שהביא ר"מ הכתוב עליו ברעת קדושים צד 99 והי' תחלה אב־ד ק פינטישוב ושם הסכים בשנה ה"ל"ג ע"ס לקט שמואל וחתם חוב"ק פינטישוב וק"ש שחושב עוד ספרים אשר הסכים עליהם וגם חתם כפנקס ד' ארצות תמ"א ועיי' ג־כ מה שכתב הרב הנאון הר"י לעוונישמיין הגן צד 47 ואשר הביא ר"מ תלמידו ה' הג־מ־ יוסף אב־ד סעניץ בעה"מ" ס' ראש יוסף יש לתקן אב־ד סעלץ . ונוסח המצבה הובא ג־כ ברעת קדושים אבני קורש סי' 32

(צד 64) הג־מ־ צבי הירש בר' זכריה מענדל עיי' אודותיו באנשי שם סי' תע"מ ובהערות הג־מ־ יוסף לעוונישמיין בהערות שם צד 247

(שם) הביא ואחר מות הגאונים דק"ק לבוב ה"ז הנאון בעל המ"ז שהי' אב־ד בחוץ לעיר והנאון מוה"ר נפתלי הירץ בר' ועדקי שהי' אב־ד דתוך העיר עיי' אנשי שם סי' תמ"ז

שם

(שם) וכלו בני העיר לבוב את הג־מ־ יהודה יודי בן מהר"ם ר"ה מלובלין לאב־ד ור"מ בחוץ לעיר הוא ר"ה הר' משה ר' הירש עיי' אודותיו אנשי שם סי' קפ"ח

(צד 65) בנו ה' הר' יחושע העשיל מלובוב עיי' אנשי שם סי' ר' (שם) הביא נוסח המצבה כי נפטר יום א' ו תשרי תנ"א באנשי שם הבאתי

נוסח המצבה כי נפטר א' ו"י תשרי תנ"א" לכן יש לתקן יום א' ו תשרי אבל זמן מיתתו כאשר הביא יום א' ו' תשרי לא יתכן כי שאדתי חכם אחד בלבוב געין בלוח השנים והשיב לי ו' תשרי שנת תנ"א חל בשבת ולא ביום א'

(צד 66) הביא את הר' מרדכי וסקינד ובה על החתום ביחד עם הג־מ־ פנחס משה והג־מ־ יואל בר' יצחק אייזיק והג־מ־ ארי' ליב מלידמיר הראשון הוא הר' משה יודף השני בר' ישיאל עיי' אנשי שם סי' ת"י השני עיי' אנשי שם סי' ר"ז והשלישי הוא הג־מ־ ארי' ליב בר' משה עיי' אנשי שם סי' פ"ט . ופה המקום להעיר כי בן ה' לו ושמו הר' משה שהי' אב־ד ור"מ בק"ק האמבורג ואלטינא .

(צד 67) הג־מ־ שמחה הכהן בר' נחמן רפפורט עיי' אודותיו אנשי שם סי' תקמא ובהערות הנאון הר"י לעוונישמיין שם צד 249 .

(שם) הנאון הנ"ל חפץ לשבת בלבוב על כסא אבי אמי הג־מ־ יוסף בר אליקים געץ עיי' אנשי שם סי' רכ"ד .

(שם) נפטר בעיר שעכרשין ביום ז' אב תע"ח החוקר הר"י רייפמאן ראה את המצבה וחרות עליה רק הנאון ח"ן דעמביצר רצה לשער כי מעות נפל במצבה וצ"ל תע"ח . וראיתי ברעת קדושים צד 153 הביא ג־כ כי נפטר ז' אב תע"ז ופה העיר שם החכם הגדול הר"ש ווינענער כי אין לשבש בחנם שנת מיתתו והנכון תע"ז

(שם) הביא אחד מגנזיו ה' הג־מ־ חיים הכהן ר"פ אב־ד ק לבוב עיי' אנשי שם סי' קס"ח

(שם) בנו השני ה' הג־מ־ בנימין הכהן ר"פ עיי' אנשי שם סי' קמ"ו (שם) חושב ז' בניס וב' בנות עיי' אנשי שם צד 240 הבאתי בשם רעת קדושים כי ה' לו עשרה בנים וחמש בנות והבאתי גם שמותם .

(שם) כתו היתה אשת הג־מ־ חיים יהודה ליב אב־ד ק יארמשיב לבוב בעה"מ" ח' ס' דברי ארי' יהודה . אודותיו עיי' אנשי שם סי' קס"ו ובמלואים צד 233 והבאתי שם כי לא ה' אב־ד רק נסע לשם מעיר לבוב מאיזה סבה אשר לא נודע

לאודות הספר דברי ארי' בררתי שם במלואים כי הספר הנמצא ביד הרב הנאון מוה' משה מישר שמואל שפירא בראנאווי לא חברו הר' חיים יהודה ליב סג"ל אייזינגא רק גיטו שהי' ג־כ חתן הג־מ־ שמחה הכהן ר"פ , הג־מ־ ארי' ליב אב־ד ק נאוההדרק גם בווישעבסק הוא חברו ע"ש

(צד 68) הג־מ־ מאיר בהג־מ־ בנימין וואלף . עיי' אנשי שם במלואים צד 234 הבאתי כמו שהובא ברעת קדושים צד 60 ועיי' הגן צד 48 מה שכתב אודותיו הרב הנאון מהר"י לעוונישמיין

(שם) הביא . בניו הם הרב מוה' משה ור' ישכר בער אב־ד ק לובמלא ברעת קדושים צד 63 הביא וז"ל להג־מ־ מאיר אב־ד ק לובלין שני בנים ובת בנו הראשון

ה' רוד כלובלין (פנקס לובלין) אשתו היתה בת הג־מ־ הירש האלברשטאט . ובנו השני

ה' רוד כלובלין (פנקס לובלין) אשתו היתה בת הג־מ־ הירש האלברשטאט . ובנו השני

ה' רוד כלובלין (פנקס לובלין) אשתו היתה בת הג־מ־ הירש האלברשטאט . ובנו השני

ה' רוד כלובלין (פנקס לובלין) אשתו היתה בת הג־מ־ הירש האלברשטאט . ובנו השני

ה' רוד כלובלין (פנקס לובלין) אשתו היתה בת הג־מ־ הירש האלברשטאט . ובנו השני

ה' רוד כלובלין (פנקס לובלין) אשתו היתה בת הג־מ־ הירש האלברשטאט . ובנו השני

השני מוה' משה והוא מאשתו השני' בת הג"כ ו' העשיל ובת ה' לו מרת דאבריש
אשת הגאון הפרנס דר"א מוה' משה מלובלין שנקרא ר' משה דאברישעם והיא
מאשתו הראשונה בת המ' והגאון מהר"ל לעיונישטין בהגהן צד 48 הביא וז"ל הרה"ג
מוה' מאיר האבד"ק תעלמא. אפטא. לובלין ה' וזמן הגאון בעל הט"ו והוליד ממנה
מרת דאבריש אשת הגאון מ' משה. אחר פטירת אשתו לקח את מרת העסיא בת
הגאון רבי העשיל והוליד ממנה את הגאון מוה' יהושע העשיל ז"ל מחעלמא פ"מ
דד"א. ובני השני הוא מוה' משה פרנס דד"א. ורבינו אינם עולם יפה. האם קרא
את בנו מאשתו הראשונה בשם משה ובנו כן מאשתו השנייה.

(שם) הביא נוסח המצבה. וראיתי נוסח מצבה מחזקן יותר ברעת קדושים
אבני קודש סי' 35 חשך השמש יורח קרר. ובו פטירת צאן קדשים רועה נעדר.
יום השישי ויכל המלוכה מכבוד מנוחת הגאון מהר"ל מאיר זצ"ל כי נעדר אשר איר
הורתו ה' וזרה בק"ק לובלין והגליל יום ה' במרחשוון נסתלק והלך בחרר (על אבן
מרגליות) לפני ולפנים מן החרר פ"ג"ת לפיט דמעה מעין לא נעדר זה' פרצות ישראל
ינודר בהר"ר בנימין ואלף ר"א (ר"ת ר' אברהם) חתן הגאון מוה' דוד בעל הט"ו
וביוווג שני חתן הגאון מוה' העשיל ז"ל

(צד 74) תלמיד הרב שפתי ברוך שקל וטרי צ"ל שפתי ברוך.
(צד 81) הר' בנימין וואלף בר' אברהם היילפרין. סיום בס' אנשי שם צד
48 ידובר ג"כ אודותיו. הוא שם סי' ק"א ולא העיר לעיין גם שם במלואים צד
234 שם מלאתי את דבדי והבאתי ג"כ שנפטר כ"ו כסליו תס"ה.

(צד 82) הג"מ אליהו בר' שמואל. יש להוסיף מה שהביא אודותיו החכם
הגדול מוה' חיים מיכל ז"ל בספרו אור החיים סי' 409. הר' אליהו ב"מ שמואל מלובלין
שימש גדולים הרבה במחברותו בק"ק בריסק וגם לחמיו הרב מהר"א ולדורו אחי אמו
הר' מענדל כ"ץ אב"ד במדינת רוסיה והרביץ תורה וה' אב"ד בביאלי ובבריסק
דליטא ובשאר קהלות בפולין ואח"כ באייבישיץ אשר במדינת מעהרין והפליג בוקנה
ובסוף ימיו ע"ה לעיה"ק חברון תוב"כ ושם היתה מנוחתו ובני הרב בעל פרחי
שושנים והוא חבר ספר יד אליהו נדפס אמסט' תע"ב

(צד 83) הר' חיים בר' שמואל עיי' אנשי שם במלואים צד 234
(שם) הביא על המצבה חרותם חתן האלף מ' וואלף ר"א ר"ל. הוא ר"ת ר'
אברהם ר' ליפמנש. והוא הר' בנימין וואלף החובא בצד 81. ואשר העירותי עליו
לעיל. ומה שהביא על המצבת חרות נפטר ביום ה' עשרה ימים בשבט תס"ו ובדעת
קדושים אבני קודש סי' 34 חובא נוסח המצבה שנפטר ש"ק עשרה ימים לאחר
שבט תס"ו ושאלתי על זה חכם אחד בדבוב לעיין בזה השנים, וכתב אלי' שבט
תס"ו חל ביום ב' ולא ביום ה' ובשנת תס"ו חל י' שבט ביום ה'. ולא בש"ק לכן
יותר נכון שצריך לחיות תס"ו

(צד 85) הר' אברהם אבלי בהג"מ ר' איסרל. ברעת קדושים צד 61 הביא
בא עה"כ בפנקס ח"ק בלובדין משנת תנ"ו עד שנת תצ"א והוא אשר הבאתיו בקריה
נשגבה סי' א' (האשכנזי ח"א צד 134) וע"ש מה שהבאתי אודותיו בשם הרב הגאון
הר"י לעיונישטין וגם נוסח המצבה הבאתי שם.

(שם) הביא נוסח המצבה ולא נמצא שנת מיתתו אבל, ברעת קדושים אבני
קודש

קודש סי' 36 חובא נוסח המצבה : פ"ג הנגיד האלף פרנס הועד דר"א מוה' אבלי
בן הרב אב"ד מוה' ישראל איסר בהרב הגאון מ' משה ז"ל שהי' אב"ד ור"מ דק"ק
לובלין ר' דחה"מ פסח תק"ו לפ"ק

(צד 86) הר' אליהו בר' יעקב והביא כי בסוף ימיו נתישב באמשטרדם והתאכסן
בבית הרב אב"ד מוה' ארי' ליב. הוא הגאון הר' ארי' ליב בהג"מ שאול בן הגאון הר'
העשיל ז"ל עיי' אודותיו אנשי שם. סי' צ"י.

(צד 87) הר' יוסף בר' ארי' ליב עיין אנשי שם סי' פ"ב.

(צד 91) הג"מ שאול בר' מאיר מרגליות עיין אנשי שם סי' תק"ג

(צד 93) הביא נוסח מצבתו. באנשי שם הבאתי ג"כ נוסח המצבה רק פרט

השנה לא נעתק יפה

(צד 94) הג"מ יוסף תאומים הביא נוסח מצבתו כי נפטר י"ח תשרי תקמ"ג. וגם

ברעת קדושים אבני קודש סי' 37 חובא נוסח המצבה והביא שנת תק"ח *.

(שם) הביא נוסח המצבה מהג"מ צבי הירש מרגליות, כבוד הגאון המפואר

מוה' שאול יש לתקן כבוד הרב הגאון המפואר [צבי הירש בן הגאון מוה' שאול

(צד 98) הר' משה בהר' בנימין וואלף. אביו חובא בצד 81 וזאת בנו הר' משה

הבאתי באנשי שם סי' 48 בשם הגאון הר"ל וע"ש במלואים צד 234 ושם חובא כי

נפטר ה' שבט תק"א וכן ברעת קדושים צד 61 הוא שנפטר ה' שבט. והר' משה ה'י

אחי הגאון הר' מאיר אבד"ק אפטא ולובלין

(צד 99) ר' דוד בר' משה ר"ו ר"א אביו הר' משה הביא צד 98 והמלות

ו"ו ר"א ר"ל והוא ר"ת ר' וואלף (ר' בנימין וואלף הביא צד 81) ר' אברהם ר' ליפמנש.

(צד 102) הר' שלמה ספרא ודיינא חובא גם באנשי שם סי' תקמ"ו בא עה"ה

כפנקס הקהל מלובדין הר' שלמה ספרא דמתא לובלין אבל נראה כי הוא אחר

ומוקדם בזמן.

(צד 104) ר' אברהם פרנס הוא הנקרא ר' אברהם ר' היימש ובאשר הביא

בעל דעת קדושים ה' גבאי ראש ומנהיג קצין ומחזיק ושיבה בלובלין בשנת תס"ו

ותע' הוה' ראש המדברים בועד ד' ארצות כיערסלב חתום בס' לוחות העדות בין רבני

לובלין בר"ח אייר תק"א "הקטן אברהם ר"ח מלובלין"

(שם) הביא נוסח המצבה. וגם חובא ברעת קדושים אבני קודש סי' 38 אבל

בנוסח שהביא וגם ברעת קדושים יש לתקן ובצ"ל ו"ג"ו"י"ע" ו"מה" בשיבה מו"ה"ה

(בנימין וואלף) וכן עוד שם וה' ב"ר"ך א"ת א"ב"ה"ה"ם ב"ב"ל" כן יש לנקד

ויעלה המספר תקכ"ג גם במקום שהביא בעדק הלך למנוחות יש לתקן בצדקו כמו

שהוא באבני קודש.

ומה שהובא בר"ח ר"ו ר"א ר"ל הוא ר"ת ר' חיים ר"י צ"ל ר"ו ר"ת ר' וואלף

ר' אברהם ר' ליפמנש.

(צד 105) הר' צבי הירש בר' אברהם. הוא ר' אברהם פרנס שהביא צד 104.

(שם) אחיו של הג"מ יעקב חיים הוא הר' יעקב חיים החובא צד 89 גם חובא

ברעת קדושים צד 67 וגם הג"מ משה פנחס אבד"ק מוהר"ו ה' אחיו כמו שהביא צד

104

(*) הסוּת וכמופנה על זה כי חיים נכונים דברי הדעת קדושים שנפטר בשנת הקי"ה סוף סמ"ל

לח שמו הוסף בפנקסי עדותיו כדרכו נשים אחריו זכ. כמנהג.

104 והוא חיינו הר' משה פנחס ה' ראב"ד בק"ק ואלקווא כמו שהבאתי בספרי קריה נשנבה (חתם מכש הרפוס)

(שם) הביא נוסח המצבה נוסח מצבתי הובא ג"כ בדעת קדושים סי' 39 ובמקום נפטר ביום א' ב"ד טבת כתוב שם נפטר ביום א' ר"ח טבת .

(צד 107) הביא הגאון ר' מאניש בהג"מ פנחס אבד"ק לבוב . לא נודע למי כיון בזה .

(צד 109) הר' מאיר בר' אברהם . אחיו של הר' יעקב חיים ואחיו של הר' צבי הירש . אביו הביא צד 104 ואת הר' יעקב חיים הביא צד 89 והר' צבי הירש צד 105 ובעל דעת קדושים צד 67 הביא כי עוד אחי' להם (חיינו בן הר' אברהם) ושמו הר' ארי' ליב .

(שם) הביא נוסח המצבה מר' מאיר שנפטר בש"ק כ"ו תמוז תקמ"ג וברעת קדושים שם הביא כי בא על החתנים בפנקס הח"ק בלובלין בשנת תקנ"ד ושאלתי חכם אחר בלבוב לעיין בלוח השנים אם כ"ו תמוז תקמ"ג חל בשבת והשיב לי כי כן הוא לכן לא יתכן כי חתם בפנקס בשנת תקנ"ד אולי כתוב שם תקל"ד .

(צד 110) הביא נוסח המצבה מר' משולם זלמן בהג"מ יוסף נוסחת המצבה הובא גם בדעת קדושים אבני קודש סי' 42 במקום עלה יעלה חרות שם עלה מעלה גם נמצא שם הסיום "חתן הגביר ר' נתן" ואולי הוא ר' נתן אשר הביא צד 108 (צד 116) הר' אברהם בן הגאון הר' יעקב יצחק הלוי הורוויטץ, את אביו

הביא צד 119

(צד 121) הר' יצחק נתן נטע בר' משה פרץ, בעל דעת קדושים צד 68 הביא בשם הקדמה הג"מ זלמן מרגליות ד"ס מגלה עמוקות כי הר' משה פרץ ה' בן מ' נתן נטע פרנס בלבוב מנוע הגאון בעל מגלה עמוקות ועי' שם צד . 71 והביא כי בן הר' משה פרץ הגאון מה' חיים נחמן מרובנא ה' חתן הגאון מוה' זלמן מרגליות ז"ל .

(צד 122) נוסח המצבה הובאת גם בדעת קדושים אבני קודש 44 ושם אחרי המלות "עדיק בתומו התהלך" נמצא בנוסח הג"מ "עד כי הפין בו המלך"

(צד 127) הג"מ יושע העשיל אשכנזי בר' משולם זלמן . את אביו הביא צד 97 (שם) הביא בנוסח המצבה כי נפטר ה' אדר ראשון תרכ"ז וכן הביא שם את נוסח המצבה באבני

קודש סי' 46 וגם שם חרות ב' אדר . גם הביא בעל דעת קדושים כי הסכים בשנת תר"ט ע"ס אהל יעקב על דברים להמגיד מרובנא וה' חתן הגאון מ' בנימין ברורדא אב"ד הוראדנא .

ואלה מוסיקי על הראשונים

הנני להביא בזה איזה גדולי ישראל מלובלין אשר ר"מ לא הביאם בספרו . וסדרתם ע"פ סדר א"ב ואין נפק כי עוד הרבה יש להוסיף עליהם אבל אין לי פה הספרים הנחוצים לזה .

(א) הר' אברהם בר' בנימין וואלף אנשי שם צד 234 הבאתי בשם דעת קדושים שחר' אברהם הוא בנו של הר' בנימין בנימין וואלף

הר'

(ב) הר' אברהם בר' ארי' ליב קלמנקש בר' יוסף יפה מלובלין בן הביא בעל אור החיים סי' 59 וחומר סי' מעין התכמה וס' האשל . אולם זה הוא ההובא באנשי שם סי' ק"א הר' אשר יעקב בר' ארי' ליב קלמנקש ע"ש .

(ג) הר' אברהם בר' אליעזר ליפמאן היילפרין ה' פרנס ומנהיג מלובלין חתן הגאון מה"ס מלובלין ובא על החתנים בשנת תמ"ו ביום ח' ה' ארצות בוועד לובלין בירוד גראמניץ דעת קדושים צד 58 הפסק הזה הביא לע' הרב החכם הכולל מוהרא"א הרכבי בהאסף שנה ששית צד 155 . והוא ה' בן הר' בנימין וואלף ובן הבאתי באנשי שם צד 234 ושם בהערות מהגאון מהר"ל צד 242 הביא ג"כ הר' אברהם ה' חתן המהר"ם מלובלין אולם בהג"ר צד 47 הביא כי אביו הר' אליעזר ליפמאן היילפרין ה' חתן מהר"ם לובלין .

(ד) הר' אליעזר ליפמאן היילפרין בר' אברהם היילפרין הוא אשר הבאתי באות ג' ועי' הגרן צד 47 מה שהביא אודותיו הגאון הר"י לעווינשטיין ואביו הר' אברהם הוא ההובא באנשי שם סי' י"א .

(ה) הר' אליעזר בהג"מ בנימין וואלף נפטר בלובלין י"ב שבט תקב"א הרי"ל בהגרן שם צד 48

(ו) הר' אליעזר ליפמאן (ווסמאן) בר' ארי' ליב כ"ץ מלובלין וחתום בפנקס ואלקווא (הנמצא ת"י) עיין קריה נשנבה סי' ל' (האשכול ח"א צד 142)

(ז) הר' ארי' ליב כ"ץ מלובלין הוא ההובא באות ו' ובקריה נשנבה שם הבאתי בשם הגאון מהר"ל כי הר' ארי' ליב היה חתן הר' אליעזר ליפמאן היילפרין ההובא לעיל בס' ג' וד'

(ח) הר' אשר לעמיל בן הג"מ יצחק . אביו הר' יצחק ה' ר"מ בלבוב (עיין אנשי שם סי' רצ"ב) ובנו הר' אשר לעמיל כאשר הביא הגאון הר"י לעווינשטיין בהגרן צד 89 ה' ח' מבי דינא רבה דלובלין . ונזכר בדרכי משה באה"ע בכתובת השמות אות א' ובברכת המים אות א'

(ט) הר' בעריש היילפרין ה' מ"מ בלובלין כמובא בדעת קדושים צד 29 .

(י) הר' גדליהו בר' יצחק מלובלין ה' מתלמידי הגאון ר' שכנא ז"ל הרי"ל בהגרן שם (יא) הר' דוד בר' מאיר ואשתו היתה בת הג"מ . צבי הירש הלבערשטאט בן הובא בדעת קדושים צד 63 .

(יב) הרבנית מרת הרסה כאשר הובא בדעת קדושים צד 61 היתה בת הר' בנימין וואלף היילפרין ההובא בצד 81 והיתה אשת האלף הגדול מוה' חיים בהאלוף מוה' שמואל בהאלוף מוה' וואלף בעהמ"ח ס' עיר בנימין נכד בעל מגני שלמה ועיין בהגרן צד 48 ור' חיים בר' שמואל הוא ההובא צד 83 וע"ש לרף הוא בהערות שלו

(יג) הג"מ זעליג בר' אברהם בר' ליפמאן מלובלין והר' זעליג ה' חתנו של הג"מ אליעזר ליור נפטר בלובלין תפ"ז בן הביא הגאון הרי"ל בהגרן צד 48

(יד) הר' יהודה הכהן ר' אפורט מלובלין בן הר' דוד זעליג ה' יהודה הכהן בשנת ת"ס לירושלים דעת קדושים צד 150 בשם שה"ג לחידא .

(טו) הר' יהודה ליב בר' נפתלי כ"ץ מלובלין חיבר ס' תולדות יהודה נרפס בפראג ת"ל בן הובא באור החיים סי' 1014

(טז) הר' יהודה יודל בר' משה מלובלין עיין אנשי שם סי' קפ"ה

הר'

(י) הר' יהושע העשיל בר' מאיר . הר' מאיר היה בנו של ר' ישראל איסרל'יש
גר' אברהם אבלי עיין קריה נשנבה סי' א' (האשכול ח"א צד 184) ושם הבאתי נוסח
חסידה מלובלין : פה נטמן איש תמים במעשיו ויר' אלהים בה אבהן ובר אורין חרב
החריף התורני מוה' יהושע העשיל בן מוה' מאיר ר' איסר ר' אבליש' תקפ"ד תנצבה .
(יח) הר' יוסף יוסקי בהר' צבי הירש סבא ולו שני בנים הגאון הר' שמואל בעהמ"ח
דהם רב ובנו השני הר' צבי הירש סבא בן הובא בדעת קדושים צד 77 ועיין אנשי שם
צד 243 בהערות הגאון הר' לעיונישטיין שאביו של הר' יוסף יוסקי היה הר' שמואל ע"ש .
(יט) הר' יוסף בר' שמואל עיין לעיל אות י"ח הר' יוסף יוסקי בהר' צבי הירש
(כ) הר' יחיאל מיכל בר' אברהם בר' אלעזר היילפרין מלובלין שה' שם פרנס ומנהיג
(הוספות לעיל אות ג') והר' יחיאל הובא בפנקס הח"ק מלובלין בשנת המ"ח בן הביא
בעל דעת קדושים צד 59

(כא) הר' ישראל איסר בר' מרדכי ר' ליבישם הר' ישראל איסר הר' פרנס דר"א
מלובלין דעת קדושים צד 64 וה' אחיו של הג"מ אברהם אבלי אבד"ק זאלקווא קריה
נשנבה . סי' מ"ו (האשכול ח"א צד 186)

(כב) הר' ישראל איסר בר' אברהם אבלי שהבאתי בקריה
נשנבה אות א' (האשכול ח"א צד 184) והבאתי שם נוסח מצבתו פה נטמן הרבני החריף
המופלא הנגיד המפורסם מוה' ישראל איסר בהרב הגדול הפרנס דר"א מוה' אבלי ר'
איסרל'יש ג' ניסן שנת תק"מ והובא גם בדעת קדושים אבני קירש סי' 41 ונקבר אצל אביו
הר' אבלי ז"ל דעת קדושים צד 64 .

(כג) הר' מאיר בר' ישראל איסר מלובלין את אביו הבאתי לעיל באות כ"ו ובנו הר'
מאיר הובא בדעת קדושים צד 67 ונוסח מצבתו הבאתי בקריה נשנבה אות א' האשכול
ח"א צד 134 וכן הובאה בדעת קדושים אבני קירש סי' 43 וחרות עליה פ"ג בנן של
גזע ישישים הרבני המופלא מוה' מאיר בהרבני הנגיד המפורסם האלוף ר' ישראל איסר
ר' אבליש נפטר שנת תק"ס לפ"ק .

(כד) הר' מרדכי בר' אברהם . הגאון הרי"ל בהערותיו לאנשי שם צד 244 הביא
זו"ל הר' מרדכי אחי אביו של הג"מ מאיר ז"ק נהרג מלובלין על קה"ש י' אב שנו' ובפנקס
דק"ק פינטישוב כתב עליו עד הר' מרדכי בהקדוש ר' אברהם .

(כה) הר' משה בר' מאיר הנקרא ר' משה דאברישעם על שם אשתו בת הגאון
המ"ר . עיין לעיל בהערותיו לצד 68

(כו) הר' משה בר' הערש ר' יאסקים מלובלין בנו של הר' משה ה' הגאון הר' יהודה
יוד' שה' אב"ד בלבוב (אנשי שם סי' קפ"ח) וחתם יהודה המכונה יוד' בא"א מהר"ם
ר"ה ר"י (ר"ת הר' משה ר' הירש ר' יאסקים) מלובלין ועיין גם אוהותיו דעת קדושים צד 98
(כז) הר' משה פנחס בר"א ר"ח מלובלין בא בחתימתו על החרם הגדול מגדולי
ישראל בעיר זאלקווא בשנת תקי"א אשר באו לסייע להגאון מוה"ר אייבשיץ ז"ל ונדפס
בלוחות העדות דפוס אלטינא .

(כח) הר' נפתלי הירץ בר' ישראל אשכנזי הוא ההובא באנשי שם סי' תמ"ח והגאון
הרי"ף בהערות שלו צד 246 הביא בשם פנקס מיקטין כי מקאולוי נתקבל לשיקטין בשנת
תס"א ומשם הלך ללובלין , ומובא בפנקס דביהכנ"ס ו' קרואים יזכור את כו' וחתום
בפנקס דח"ק מלובלין ומשם הלך ללבוב .

הר'

(כט) הר' נפתלי הירש עיי' לעיל בהערות שלי צד 35
(ל) הר' נתנאל מלובלין תלמיד מהר"ם לובלין הובא מהגאון הרי"ל בהגרן צד 46
(לא) הג"מ נתן ה' חתן הגאון ישראל איסר אבד"ק לובלין והר' נתן כאשר הביא
הגאון הרי"ל הגרן צד 52 נתקבל לאבד"ק לובלין ונדפסו ממנו הגהות בסוף שו"ת
שיבת ציון (ווארשוי תרמ"א)

(לב) הר' פנחס בר' בנימין וואלף היילפרין ה' גבאי משמרות מלובלין בשנת
תע"ד כאשר הבאתי באנשי שם צד 234 בשם דעת קדושים צד 61 בשם פנקס דח"ק .
(לג) הר' צבי הירש בר' בנימין וואלף היילפרין באנשי שם סי' קי"א הבאתי בשם
הגאון הרי"ל כי הר' צבי הירש בר' בנימין וואלף נפטר כ"ו טבת תקי"א עפ"י פנקס
דח"ק מלובלין וכן הובא בן בדעת קדושים צד 61 בשם הפנקס דשם

(לד) הר' שאול בר' פנחס מלובלין חתם על החרם הגדול מגדולי ישראל בשנת
תקי"א אשר באו לסייע להגאון הרי"א אייבשיץ ז"ל נדפס בס' לוחות העדות דפוס אלטינא
(לה) הר' ששמה בר' גרשון מלובלין בהרה"ג מוה' אברהם אבלי נפטר תקס"ו פ'
הובא בדעת קדושים צד 20 .

זוה המעות

צד	שורה	מעות	תיקון	צד	שורה	מעות	תיקון
III	29	נחנאל	-	נחנאל	42	18	אר חרש - אור חרש
5	18	החכמה	-	החכמה	48	24	בעירני - בעירני
6	4	נעדרה	-	נאברה	56	29	כשה - כשה
9	12	היהודים-היהודים	מלובלין	62	37	לאחר החתונה-אשר החתונה	
שם	38	כי -	בין	64	31	להנאן - והנאן	
11	24	היהודי -	היהודים	70	31	נשכחו - נשכחו	
19	2	לנאן -	ונאן	73	14	מצבת - מצבתו	
22	2	בהערה	ר"ז -	ר"ט	77	בהערה 1	הי"צ-ת"ז שם : וז"ל צ"ל
26	20	רבנות -	רבנותו	90	הנאן -	הנאן	
28	37	פתאים -	פתאים	95	שורה 2	מוה"ר שאול -	צבי הירש
31	25	זקני -	זקני	בהנאן מוה"ר שאול			
33	1	בהערה	לאב"ד -	ואב"ד	116	12	מעור - מעור
35	13	דבריו -	דבריו	128	34	סאלטין -	טאלטין
39	9	שורה	וכהני -	וכהני	142	2	דאשר - ואשר

לוח המפתחות

פסוק

עמוד

121 ר' ארי' ליב אברהם בהגאון שאר הלוי
123 ר' אליעזר משה ב"ר יעקב קאפיל
126 ר' אליעזר אשכנזי

ב

50 הקדוש בנימין בענדים
53 הרבנית ביילא בת הרב מלאדמיר
72 ר' ברוך ב"ר ישראל משה יוסף הלוי
81 ר' בנימין וואלף ב"ר אברהם
" ר' ברוך ב"ר משה קאפילש
83 ר' בצלאל דיין
107 ר' ברוך ב"ר משה יצחק
109 ר' בנימין וואלף ב"ר יעקב שלמה
126 הג"מ בעריש אשכנזי (אב"ד דקסלה)

ג

46 הג"מ גדליהו ב"ר שלמה
108 ר' גוטמאן שתדלן

ד

39 הרב דוד דרשן ב"ר מנשה
45 הרב דוד ב"ר ברוך סג"ל
73 ר' דוד ב"ר יהודה
83 הקדוש ר' דוד
99 ר' דוד ב"ר משה
111 ר' דוב בער ב"ר שמואל ויינוויל
113 ר' דוב בער ב"ר בצלאל כ"י

ה

54 ר' הירש ב"ר מרדכי
56 הג"מ העשיל ב"ר יעקב (אב"ד דקסלה)
הג"מ הירש בהגאון מוהר"ר אברהם
75 (אב"ד דקסלה)
82 ר' הירש מנליש
109 ר' העשיל בהגאון אבד ק קראקא
128 הג"מ הילל ארי' ליבשיץ (אב"ד דקסלה)

ז

84 ר' זאב וואלף ב"ר יהודה
111 ר' זכריה מענדיל ב"ר מעביל

א

17 הג"מ אברהם מוכר ירקות
35 הג"מ אפרים זלמן שור (אב"ד דקס תנו)
37 הג"מ אברהם הלוי עפשטיין (אב"ד דקס תנו)
40 הג"מ אפרים
46 הג"מ אהרן ב"ר יוזפא
50 הג"מ אליהו ב"ר אברהם
54 הג"מ אליהו בהגאון בעל תוס' יו"ט
59 הגאון אהרן שמעון שפירא (אב"ד דקס תנו)
72 ר' אורי' שרגא פייביל
" ר' אלכסנדר זיסקינד ב"ר יהונתן
75 ר' אברהם ב"ר בער מוכר בשמים
78 ר' ארי' ליב דיין
81 ר' אליהו ב"ר קאנונימוס
" ר' אלכנה דיין
82 ר' אברהם הלוי שתדלן
" ר' אליהו ב"ר שמואל
84 ר' אלכסנדר סענדר ב"ר חיים
85 הג"מ אברהם אבלי פרנס
" הג"מ ארי' יהודה ליב הלוי
86 הג"מ אליהו ב"ר יעקב
" ר' אהרן ב"ר יהודה ליב
88 הקדוש ר' אלכסנדר מציומר
" ר' אברהם יעקב ב"ר משה
95 ר' אליעזר ר"מ (ראש צ"ד דקסלה)
95 ר' אברהם הכהן אבד"ק טארלא
99 ר' אלכסנדר ב"ר בנימין זאב
103 ר' אברהם פרנס
104 ר' אברהם פרנס
109 ר' ארי' ליב אבד"ק שעבערשין
110 ר' אברהם משה אלימלך בה"ר יצחק
113 ר' אפרים פישל
115 ר' אביגדור ב"ר מרדכי
" ר' אפרים פישל דיין
116 ר' אברהם בן הרבי מלובלין
117 ר' אליהו ב"ר מנחם מענדיל
118 ר' אפרים זלמן ב"ר יוסף
120 ר' אהרן ב"ר הילל הלוי דיין

עמוד	ר' זאב וואלף דיין	עמוד
126	ר' יהודה לייב ב"ר שלמה	74
	ר' יצחק יעקב קאפיל ב"ר יוסף אהרן פריץ יהודה	78
	ר' יהודה לייב ב"ר שמואל	83
	ר' יונה יצחק ב"ר מאיר	101
	ר' יוסף ב"ר דוד	106
	ר' ישראל ב"ר אליהו	
	ר' יעקב חתן ר' שמואל רעכילש	
	ר' יעקב דיין	
	ר' יצחק שתרלן	
	ר' יונה דיין	
	הג"מ יוסף ב"ר ארי' לייב (דיין)	
	הג"מ יוסף ב"ר זכריה מענדיל	
	הג"מ יעקב חיים ב"ר אברהם פרנס	
	הג"מ יוסף יוסף ב"ר אברהם קלמנקיש	
	הג"מ יעקב ב"ר אפרים נפתלי הירש	
	הג"מ יחיאל ב"ר ירדיה מוראוויטשיק	
	ר' יעקב ב"ר מרדכי פרנס	
	ר' יחיאל ב"ר שלמה רופא	
	ר' ישראל ב"ר משה	
	ר' יעקב ב"ר אליעזר טעמערליש	
	ר' יחיאל בהג"מ שלמה לוריא	
	הג"מ יהודה לייב בהג"מ מאיר אשכנזי	
	ר' יצחק ב"ר שלמה בן ארגין	
	ר' ישראל איסר ב"ר יחיאל לוריא	
	הג"מ יוסף שלמה רופא (ישר מקנדיזש)	
	ר' יהודה לייב ב"ר משה אהרן שמואל	
	ר' יוסף אשר ב"ר משה יוסף	
	הג"מ ישראל בהג"מ מאיר	
	ר' ישראל ב"ר בנימין	
	הג"מ ישראל איסר (בסגלון צעסמ"ה)	
	הג"מ יצחק אייזיק ב"ר יהודה אד"ר לייב	
	הג"מ יצחק אייזיק ב"ר מאיר	
	הג"מ יצחק ב"ר צבי הירש	
	ר' יושע פלק	
	ר' יצחק נתן נטע ב"ר משה פריץ	
	ר' יצחק ב"ר פנחס	
	ר' יעקב ב"ר בנימין וואלף דיין	
	ר' יודא	
	ר' יוסף ב"ר שמעון דאקטור	
	ר' יקותיאל זלמן ב"ר אלעזר	

עמוד	ר' משה דיין בהגאון מ' מאניש	עמוד
107	ר' מאיר ב"ר אברהם	119
109	ר' משה זלמן ב"ר יוסף אבד"ק ברוסק	121
110	ר' מאיר ב"ר א' פיש	122
112	ר' משה ב"ר יצחק דיין	124
	ר' משה ב"ר אליהו	
113	ר' משה ר"ה	127
112	ר' משה דאקטור מואוויטש	
114	ר' משה שמואל שמעלקי ב"ר יהודה לייב	
116	ר' משה ב"ר אלעזר דיין	
117	ר' מרדכי ב"ר דוד מעביל דיין	
118	ר' משה ב"ר אברהם דיין	
122	ר' מאיר ב"ר מרדכי	
120	ר' מרדכי ב"ר יהודה	
122	ר' מרדכי זיסקינד	
134. 132.	ר' משה לוריא	
135	ר' מאיר ז"ק	
113	ר' משה ב"ר אליקים	
	הקדוש מוהר"ר נחמן ב"ר יהושע יעקב	
	הג"מ נפתלי בהג"מ יצחק ב"ק	
55	הג"מ נתן בהג"מ יצחק שפירא	
59	הג"מ נפתלי הירש ב"ר בנימין וואלף	
61	הג"מ נפתלי (דקל'טיו)	
114	ר' נחמן ב"ר צבי הירש דיין	
70	ר' נטע מאיר ב"ר יוסף	
76	ר' נפתלי ב"ר שלמה	
86	ר' נטע דיין	
87	ר' נהנאל ב"ר משולם	
88	הקדוש ר' נפתלי	
108	ר' נתן ב"ר יצחק אייזיק	
123	ר' נפתלי ב"ר מרדכי לאנדוי	
124	ר' נפתלי הירש ב"ר דיין	
	הג"מ עזריאל בהג"מ רוב הלוי הורוויץ	
112	ר' סעדיה ב"ר יהודה לייב	
	הג"מ מאיר ב"ר מאיר	
	ר' משה שניידאר	
	ר' מאיר ב"ר נפתלי הירש	
	הג"מ מהר"ל מפראג (ב"ר דקל'טיו)	
	הג"מ מרדכי ב"ר אברהם יפה	
	הג"מ מאיר בהג"מ גדליהו (מהר"ם)	
	הג"מ משה ב"ר יהושע	
	הג"מ משה ב"ר יהודא	
	ר' משה ביינרליש	
	ר' משה ב"ר אליהו מונטאלטו ר"ר	
	הג"מ משה ב"ר יצחק (בעל מהדורא בתרא)	
	הג"מ מרדכי זיסקינד ב"ר רייטענבערג	
	הג"מ משה ב"ר בנימין וואלף	
	הג"מ נפתלי דיין	
	ר' משה יהושע ב"ר אברהם	
	ר' מרדכי	
	ר' מענדל הייקריל	
	הג"מ משולם זלמן בהג"מ משולם זלמן	
	הג"מ מרדכי ב"ר בנימין זאב וואלף	
	ר' מנחם מאנלי ב"ר אורי' פייביץ	
	ר' מאיר ב"ר מרדכי דיין	
	ר' משה ב"ר בנימין וואלף	
	ר' משה באב"ד	
	ר' מרדכי קאצנעלנבווען	
	הג"מ מאיר ב"ר מאיר	
	ר' משה שניידאר	
	ר' מאיר ב"ר נפתלי הירש	

עמוד	עמוד
20	95
23	126
27	89
34	99
41	
44	64
47	69
67	80
125	88
76	84
"	103
41	105
77	117
80	123
81	126
83	
"	42
84	85
91	
102	74
106	105
108	
128	
80	18
125	

(מסד"ל דקלמנו) .
הג"מ שמעון וואלף ב"ר דוד מעבד
הג"מ ש"מח ר' ליבישים (אב"ד)
הג"מ שמואל אידלש (מחרש"א)
הג"מ ש"מח רופא
הג"מ שמואל ב"ר יוסף
הג"מ שאול שמעון דיין
הג"מ שמחה בהג"מ נחמן ב"ן
הג"מ שמואל אפרים פישל ב"ר עזריאל
הג"מ שמואל ב"ר יעקב
הג"מ שמואל ב"ר אורבאך
הג"מ שמואל ב"ר מתתיהו
מרת שרה יפה
הג"מ שמואל ויינוול ב"ר חנוך
הג"מ שלמה ספרא
הג"מ שלמה דרשן
הג"מ שבתאי שתדלן
הג"מ שמואל דרשן
הג"מ שאול בהג"מ מאיר מרגליות
הג"מ שמואל ב"ר חנוך העניך
הג"מ שאול ב"ר חיים דוד
הג"מ שאול ב"ר נחום
הג"מ שניאור זלמן (אב"ד דקלמנו)
הג"מ שמואל ב"ר ישראל איסר

פ

צ

ק

ר

ש

ת

(אב"ד דקלמנו) .
ר עובדיה אשר יעקב ב"ר שלום שבנא
ה' פישל ב"ר משה
ה' פנחס ב"ר רח"ל
הג"מ צבי ה' שבהג"מ זכריה מענדיל
(אב"ד דקלמנו)
הג"מ צבי הירש ב"ר עזריאל
הקדוש ר' צבי הירש
הג"מ צבי הירש ב"ר משה חנוך זונדיל
הג"מ צבי הירש בהג"מ שאול מרגליות
(אב"ד דקלמנו)
ה' צבי הירש ב"ר יעקב יצחק רעבילש
הג"מ צבי הירש ב"ר אברהם
ה' צבי הירש ב"ר משה
הג"מ צבי הירש ב"ר שלמה הכהן
ה' צבי הירש חתן הרב המגיד
ה' קלונימוס בהג"מ מרדכי יפה
ה' קאפיר דיין
ה' רפאל מלובלין
ה' ראובן ב"ר ישעי'
הג"מ שהם שבנא (רוס מתיבתא)
(אב"ד דקלמנו)
הג"מ שלמה בהג"מ יחיאל לוריא